

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus sacerdotalis d' sacrame[n]tis: deq[ue] diuinis
officiis: et eoru[m] administrat[i]o[n]ibus**

Nicolaus <de Plove>

Argentine, 1512

VD16 N 1517

urn:nbn:de:hbz:466:1-30634

Th. 6008,

in officio a

Tractatus sacerdo
D. Nicolas de plouie.
talis d' sacramētis:
deq; diuinis officiis: et
eorū administratōibus.

*Ex societate Jesu Paderborne
Ex donatōe M^o Sebastiani Sigelw. a^o 1598.*

*G. IV.
g.*

*Biblioth.
Theodoriana
Paderb.*

UNIVERSITÄT
PADERBORN
BIBLIOTHEK

1874
1875
1876

Prologus

Edice cu

m ra teipm. Lu. iij. ca.
Sic ait Grego. pma
pte sui pastoralis. ca.

ij. Quis aut cogitationū vulnera
occultiora nesciat eē vulneribus
viscerū? Nimirū videt medicinam
spūalem multo subtiliorē: debere
fore medico corpals. q̄ vt hñ curet
vitia/multa peritia op̄a habet:
p̄sertim vt vim pigmentoz spūa/
lum considerans p̄s q̄ ceteros
curare d̄sideret/circūquaq; regu/
las medicine cognoscat. Alioq̄n
si art̄ spūalis impit̄us z in seip̄o
ignorantie confossus vulneribus
alios mederi p̄peret: audire nō im/
merito merebit/medice cura tei/
psum. Magna q̄ppe stulticia est:
vt idē ait Greg. si aliq̄s alios me/
deri p̄perat/ q̄ z ip̄e i facie vulnus
portat. Et max̄s plane demētia
est vt inq̄t in pastoralis. ca. ij. dū hi
q̄ nequaq; p̄cepta spūalia cogno/
uerūt/cordis se medicos p̄fiteri n̄
metuūt: dum q̄ pigmentoz vim
nesciūt/ videri medici carnis cru/
bescūt. Recte igit̄ cuiuslibet taliū di/
cit̄/medice cura teip̄m. Quos igit̄
tur medicos cordiū appellare ad
p̄ns melius cōuenit q̄ curatores
animaz: ip̄os vicē rectores ecclesi/
arum q̄b̄ ille thesaurus ē tradit̄
p̄ quo non parceret de^o p̄s q̄ p̄rio
filio suo non pep̄cit. vt d̄r ad Ro/
manos. viij. ca. Quib; etiam ille
vulneratus qui incidit in latrōes
curandus fouendusq; a sanari/

tano relictus est. Luc. x. ca. Qm̄/
cuiq; em̄ ip̄sori dicit̄: Curā ill̄
habe. Et rursus deus p̄ prophe/
tam: Custodi v̄rum istum: qui si
lapsus fuerit/anima tua erit p̄ ani/
ma ipsius. Porro dominus per
Ezechielem tertio z tricesimoter/
tio capitulo comminatur cuiuslib;
curatorū/dicens: Sanguinem ei^o
de manu tua requiram. quasi di/
ceret: quia vita et mors subdito/
rum posita est in manus prelato/
rum. Vñ dicitur Judith octauo
capitulō: Ex vobis p̄det anima
illozum. Hac itaq; sententia com/
monitus quisq; prelatozum et re/
ctozum penset periculum sui re/
giminis: z artem doctrinamq; di/
scat spiritualis curationis: quate/
nus in se ignorantie curare possit
vulnera: et in subditorum cordi/
bus per sanam doctrinam et salu/
bram penitentiam sciat sanare cō/
tagia delictozum. Ne (quod absit)
dum sanandi regulas nesciat: et
ad sanandum commissos subdi/
tos festinet: iuste sibi obijci audi/
at de eisdem: Medice cura tei/
psum. Recte nanq; prelato igno/
ranti dicitur vt prius in se suffici/
entem artem curadi spūaliū mor/
borum habeat/q̄z emplastrū sanā/
dis vulnerib; adhibeat. Nam vt
ait Gratianus in regi. Clericuz
dus est et dicere pudet/q̄ sacerdo/
tes oucatum arripiunt qui exor/
dium religiose vite non nouerūt.
Licet in quibusdam catholicis
mysterijs ignorantia toleranda

Prologus

foret: eo q̄ in plerisq; meli⁹ ē vela/
re q̄ enudare. In q̄busdā etiā iu/
rita Aug. in li. de v̄bis dñi/meli⁹ ē
fidel' ignorātia q̄ temeraria scien/
tia. In eccl'astic' tñ misterijs ordi/
nandis disponēdisq; oino dāna/
bilis ē. De q̄b; ē illud v̄bū apli. i.
ad Corin' .xiiij. Siq̄s aut' igno/
rat ignorabit. Ordinis nāq; igno/
rātia: q̄ vitz ordine q̄cqd agendū
est in eccl'ia cōturbat negotioꝝ na/
turā formāq; m' ritoꝝ. Nam sta/
tut' facere iniuriā vel h̄r' nō ē in/
telligere/s; errare. vt inq̄t Ambō.
sup' Bri imaculan'. Hinc ē q̄ do/
min⁹ requirit suūm prudentē quez
cōstituit sup' familiā suā. Mat.
xxiiij. Prudentē dixerō: vt sciat q̄
ordie/q̄ sensu/ q̄ mō/ q̄ fine q̄cqd
gerēdum sit. Alioq̄n si cec⁹ ceco
ducatū p̄ster/nōne ambo in foueā
cadūt: Mat. xv. Nō em̄ cec⁹ cecū
ducere pōt: sic nec indiscret⁹ plar⁹
subditū indiscretū p̄t p' viam du/
cere salutis. Et qm̄ his piculosis
tpib; in plurib; eccl'is p̄ sctā insti/
tuta i administrādis sacris: q̄ sūt
instrumēta spūalis curatiōis: ple/
rosq; nō tā errasse q̄ variasse cir/
ca eadē cognouim⁹: adeo vt vera
sit illa rabanēsis snia. Cōmune ē
medicoꝝ semo circa egritudines
variare. Vñ si tres vel q̄tmor me/
dici veniūt ad infirmū nūq; i assi/
gnatiōe v' exhibitiōe cure veni/
unt. Nec ille. Et h̄ idēz q̄ vix sit
beu n̄ris tpib; res fidelib; subie/
cta pplis q̄tidiana experientia cla/
ri⁹ manifestat. Profecto siq̄dē cū
aliq̄d sacroꝝ administrādū sit in
eccl'ia dei/vix diocesis toti⁹ cler⁹ in
ip̄o ritu z canonice tradēdo p̄cor/
dat aut' uenit. S; nūc in hac ec/
clesia hic addit/ i alia ille minuit:
ille p̄ponit postponenda/ ille post/
ponit p̄ponenda: ille b̄ndictionez
psuadet/ille neq̄q; asserit: ille cor/
rigit libz tāq; deumz erroneū/
ille corrigit corrigentē tāq; ignā/
rū. Sic p̄ati mutua discrepātio/
ne collidētes/ nō sine graui scādā
lo anios subditoꝝ in p̄fusionis la/
byrinthum p̄cipitat z demergūt.
Porro nos Stanislaus dei z apli/
ce sedis grā ep̄s postnomēsis par/
na sollicitudine pastoralis officij
exercitati in tot fluctuagos excur/
sus viā cupiētes oñdere certioꝝe:
p̄ntem tractatū d' administrādis
rite eccl'astic' sacris celebrandisq;
missaz solēnijs z censuris eccl'asti/
cis canonice obseruandis/ p̄uenera/
bilē vix ing' m' Nicolau' de ploue/
decretoꝝ doctorē/capellanū n̄m
deuotū fidelit' collectū z plena dis/
cussioe masticatū/de fratru n̄roꝝ
postnomēsis capli cōsilio z assen/
su p̄ua deliberatiōe approbatuz:
omnib; z singulis rectorib; eccl'ia/
rū parochialū habendum z tenē/
dum ad vnguē p̄fecte p̄cipim⁹ et
mādam⁹: volētes s; ipz i admini/
strādis sacris celebrādis offi' ijs/
censurisq; obseruandis oēs et sin/
gulos dirigi z gubernari. Statu/
entes q̄ si (q̄d absit) q̄sp̄iā p̄ archi/
diaconū n̄m aut p̄ testes n̄ros sy/
nodales tpe visitatiōis repr⁹ fue

De sacramētis i genere

rit qui s; dicti tractat formā/ mo- dumz dispositionē se nō gesserit i omniū s; dicit; aut q̄ eundem nō habuerit pre manib; penam syno- dalam irremissibilr psoluendaz p p̄ma vice se nouerit incurfurū: p alijs v̄o vicib; ad arbitrium n̄m decetero puniendū.

De sacris in genere.

Moniāna

q̄tura humana post la- psionē considerata sub alli- gatione peccati maxime eget gr̄a dei: p̄ quam ab illa infectione pcti purget; z ad statum original' iusti- cie reducat. iurta illud: *Q̄s pec- cauerunt z egent gr̄a dei.* ad Ro. iij. et. v. c. Tal' aut' gr̄a purgans i- fectionē in trib; consistit: q̄ vnicui q̄ sunt necessaria ad salutem. que sunt fides/bona opatio/z fidei sa- cramēta. Hec autem tria s̄m Hu- gonē de sacramēt; li. j. pre. x. ita sibi coherent vt salut' effectū h̄e nō possunt si sil' nō fuerint: qz fides nec h; meritū si dū p̄ opari negli- git. iurta illud *Jaē. ij.* Fides sine opib; mortua ē. Nec bonū op' ali- qd ē sine fide: sine q̄ impossibile ē placere deo. ad *Heb. xj.* Et rur- sus fides opans boiem sc̄ficare nō suffic̄ si eā q̄ in sacris dei consi- stit sc̄ficationē p̄tēnit. Hec *Hu- go.* Hinc est qz v̄tus sacror' eccl̄ia- sticor' p̄ salutar' p̄fectu multū est nobis n̄caria: cū ipa sint occasio z

auxiliū n̄m a pctō resurgēdi: z in ipis tota medicina n̄is vulnerib; salutar' cōsistit: s̄m *Tho. i.* cōpen- theologice v̄yat; li. vj. c. j. nō qz in eis gr̄a subiectiuat' p̄tineat/ v̄l' cā- lit' p̄ ea efficiat: cū in sola aīa habe- at collocari z a solo deo infūdi: s; qz in ill' z p̄ illam gr̄az curationis a sumo medico iesu ch̄risto optet haurire: eo qz nō alligauit suā po- tentiā de' sacramēt; / qn' etiā p̄ ali- am viā gr̄am p̄ferre valeat: s; ma- gistrū suāz li. iij. dis. j. p̄ qd de' sanāz iustificāz pctōre iustificat ipm autoritative: sacra v̄o effecti- ue per gratiam in eis tanq̄ in va- sis contentā.

Quid sit sacm̄ z q̄t sint.

Ies aut sa

cramentum mult; mo- dis diffiniat: tñ s; doc. cōcordiā sic diffinit in lib. de doct. ch̄riana. Sacm̄ ē inuisibil' gr̄e visibil' forma: ita qz et' sil'itugi- nē gerēs z cā existat. Ex q̄ diffini- tiōe habent' differētie sacror' vete- ris z noue leḡs. Illa em̄ q̄ figura- bant nō efficiebāt: qz gr̄am signifi- cabāt quā tñ nō efficiebant. Sa- cramēta noue leḡs sūt septē: bap- tismus/ p̄firmatō/ eucharistia/ extre- ma vnctio/ p̄nia/ sacer ordo/ z m̄ri- moniū. Ista at' sūt tanq̄ sufficien- tia p̄ ch̄m ordinata i remediū eccl̄ie militant'. S; circa h̄ p̄side- randū ē *Primo* qz q̄dam data s̄

A iij

De sacramētis i genere

in remediū vni⁹ p̄sone: q̄dā in re/
mediū toti⁹ ecclē. Illa q̄ data sūt
in remediū vni⁹ p̄sone sunt tripli/
cia. Quedā em̄ data sunt in reme/
diū ad intrādū ecclē. s. baptisim⁹.
Quedā ad egressum d̄ ecclē: vt ē
extrema vinctio. Quedā ad p̄gres/
sum in ea: z h̄ dupl̄. Vno mō ad
executionē v̄tut̄: v̄tē vt nō a ma/
lis sup̄emur/ z q̄tū ad h̄ ē p̄firma/
tio: vel vt bonis adhaream⁹ / z q̄/
tū ad hoc ē eucharistia. Alio mō
in repationē v̄tut̄: qz ip̄m hoīez i
pugna sp̄iali aliq̄ mō cōtūgit / e/
di. z sic ē p̄nā. S. aut̄ in remedi/
um toti⁹ ecclē: h̄ pōt eē duob⁹ mo/
dis. Aut ad remediū multiplica/
tiōis sp̄ial̄ / z sic est ordo. Aut ad
multiplicationē naturalē fidelū/
z sic ē m̄nionū. Quidā at̄ eē re/
cipiūt nūez sac̄oz fm̄ adaptati/
onē v̄tut̄: vt fidei cor̄pondeat
baptisim⁹ q̄ est sac̄m̄ fidei. Spei
extrema vinctio p̄ quā p̄gamur q̄
dāmō ad futurā gl̄iam. Carita/
ti eucharistie. Prudētie ordo. Ju/
sticie p̄nā. T̄pantie m̄nionū.
Et fortitudi p̄firmatio. Adaptāt
etiā diuersis generib⁹ culpaz v̄ti/
orū z penaz / vt baptisim⁹ sit p̄ cul/
pā originalē. P̄nā p̄ actūm z
mortalē. Extrema vinctio p̄ venia/
lem. Ordo p̄ ignorantia. Matri/
monū p̄ p̄cupiscentiā. Cōfirma/
tio p̄ infirmitatē. Eucharistia cō/
tra maliciā: qz est sac̄m̄ eharitat̄
q̄ p̄ se opponit malicie. Nec sciūs
Tho. sup̄. iij. sen. di. ij. q. ij. Sc/
cūdo credendū z p̄siderandū ē q̄

sol⁹ de⁹ fuit institutor sac̄oz: z q̄/
dā an̄ aduentū: vt m̄nionū z pe/
nitentiā: s; hec duo p̄firmavit i no/
uo testamēto dū p̄nāz p̄dicauit/
z nuptiis inēuit. Qd̄ aut̄ d̄ q̄ ia/
cob instituit p̄nā Jac. v. Cō/
firmati alteruz p̄ctā v̄ia. nō ē ve/
rū: qz p̄ illa v̄ba nō itēdebat ali/
qd̄ sac̄m̄ instituire / s; p̄mulgare:
cū nō fuisset auētas institūdi ali/
qd̄ sac̄m̄ ap̄d̄ Jacobū. Itē exte/
ma vinctio instituta ē Marc. vj.
vbi legitur q̄ apli v̄ngēbāt egros
m̄ltos z sanabant. Cōfirmat̄ aut̄
q̄ h̄ nō fecerūt v̄tute p̄ria / s; au/
toritate iesu ch̄i: illam v̄tuosā v̄n/
ctionē instituent̄ p̄ illa v̄ba Jac.
v. Infirmitat̄ q̄s ex vobis inducat
p̄sbyteros zc. Sili mō intelligen/
dū est / sic de p̄nā dictū est. s. q̄ p̄
illa v̄ba v̄ctionē p̄mulgavit z do/
cuit faciēdā / nō aut̄ instituit. Itē
ordo institutus ē cum ch̄s dixit
Mat. xxvj. Hoc facite in meā cō/
mēorationē. Et Jo. xx. Quoz re/
miserit̄. Nec em̄ duo p̄tinent ad
ordinē sacerdotale. s. p̄tās dimit/
tēdi p̄ctā respectu corp̄is ch̄i my/
stici / z p̄tās p̄secrādi respectu cor/
poris ch̄i veri. Nec Sco. Item
cōfirmatio instituta ē p̄ h̄ q̄ ch̄s
imposuit man⁹ puulis. Itē bap̄ti/
smus institut⁹ ē p̄ ch̄m q̄n̄ ip̄e se
baptizari fec̄ a ioāne: z aplis for/
mā dedit / dicēs: Eūtes in mūdū
vniuersum p̄dicare euangeliū: ba/
ptizates eos i no. p. z f. z sp̄i. Itē
eucharistia instituit in cena vlti/
ma: in q̄ ap̄los cōiegit. Tertio

De sacramento baptismi

considerandum est quod secundum sanctum Thome.
sup. iij. sent. dist. j. q. iij. ar. iij. est
causa sacrorum est ex tribus. scilicet ex institu-
tione diuina tanquam ex causa principali
agente: et ex passione christi: sic ex causa pri-
maria meritoria: et fide ecclesie: sicut
ex continuatione instrumenti principalis
agentis. et hoc est quod dicitur glo. sup. il-
lud ad Ro. v. In similitudine puri-
cationis ad eum. Quod latere christi pluri-
merunt sacra per quam saluati sunt ecclesia.
Quarto considerandum est quod quedam
sacra sunt necessaria: quedam voluntaria.
j. q. c. remissione. §. sed notandum.
Nam sacramenta necessitate sunt ista:
Baptismus / confirmatio / penitentia / vlti-
ma unctio et corpus christi. Et dicun-
tur sacramenta necessitate: ideo: quia sine
istis homo non potest saluari si ex contemptu
obmittantur et haberi possunt. Sacramen-
tum vero baptismi in necessitate a quocumque potest
recipi: dummodo in forma ecclesie confe-
rat. de sum. tri. et fide catho. c. j. in
fi. et de pse. dist. iij. a quedam. Et etiam
penitentia. Nam confiteri possum cuiquam
quod in necessitate. iuxta illud: Confitemini
alterutrum peccata vestra. non tamen heretico
vel excommunicato. Sacra vero voluntaria
sunt illa que obmittere non est pec-
catum: que dicuntur sacra dignitate. j.
q. j. §. sed notandum. ut sunt ordines
que a dignioribus offeruntur. id est ab episcopis:
vel quod non nisi digni ad ordines as-
sumendi sunt. Item matrimonium. Sine
hominis sacris huiusmodi possumus saluari.
xxij. q. iij. §. vlti. ad finem. Hec omnia
habentur in glo. j. c. veniens. de trasact.

De sacramento
baptismi.

Si quis re-

natus fuerit ex aqua et spiritu
sancto non potest intrare regnum
dei. Jo. iij. et de pse. di. iij. fili. di.
Sic dicit Guido de bas. de pse. di.
iij. placuit: post Augustinum. Corpore non fe-
cit animam peccatricem: sed peccatrix
anima corruptibilem carnem fecit. Pec-
cauit quidem anima primi hominis: et per pec-
catum corrupta carne. postea vero ca-
ro non potest se vindicare ex toto
in ista anima: voluit vindictam sume-
re de quolibet anima consili. scilicet. ut quis cito
sibi infunderet animam: ex ipsa. id est. ex eius
corruptione inascitur peccatum in ipsa
anima. hoc autem est peccatum originale: quod quod
dem anime imputatur cum quodam di-
gna retributione inascat anime.
Quoniam igitur ab hoc peccato non potuimus
perfecte liberari: nisi per baptismum: in
quo anima nostra quodammodo renascitur spiri-
tualiter: et que natura fuit filia ire
dei fit filia adoptionis: Ideo sal-
uator veniens in mundum procla-
mans necessitatem huius sacramen-
ti baptismi dixit: Nisi quis rena-
tus fuerit ex aqua. glo. scilicet. exteri-
us ablucendo corpus et interi-
us mundando animam: non potest in-
trare etc. Ex quo patet necessitas hu-
ius sacramenti. Et quia baptismus
est ianua omnium sacramen-
torum: ideo de ipso primo viden-
dum est. Erit autem triplex con-
sideratio circa istud sacramen-
tum. Primo videbitur de ipsi-
us substantiis. Secundo de

A iij

De sacramento

ipsi accidentalibus. Tertio de ipsi
cautelis. Quā triplicē consideratio
nē circa quolibz sacm̄ in p̄nti tra/
ctatu seruabim⁹.

Baptism⁹ quō diffiniat⁹.

Diffinitur

aut sic. Baptism⁹ ē ab
lutio corporis exteri⁹ sa/
cta sub forma v̄boꝝ p̄cepta. Qui
qz v̄o sunt d̄ substantia baptismi.
Primum ē itēno: r̄ussic ḡnalis. s.
qz baptizans ītēdat illd̄ facere qd̄
facit eccl̄ia: meli⁹ t̄m ē si fiat sp̄eal̄ i
tentio. s. vt baptizans intendat qz
baptizand⁹ m̄det̄ in anīa a pctō.
Similit̄ requir̄ intentio illi⁹ qz ba/
ptizat̄ si ē adult⁹: qz inuit⁹ nō reci/
peret sacramētū. vt d̄ i c. mato/
res. d̄ baptismō z ei⁹ effectu: circa
f̄sū. Scdm̄ ē fides ipsi⁹ baptizan/
di: qz in adult⁹ requir̄ fides p̄ria/
sed in puulis aliena: qz puuli ba/
ptizant̄ in fide eccl̄ie. Tertiu⁹ est ex/
p̄ssio vocalis forme a ch̄o institu/
te/ qz est hec: Ego te baptizo in nō
m̄ne p̄ris z filij z sp̄s̄s̄cti. Circa
cui⁹ plationē videat baptizās ne
aliquā dictionē obmittat: nec etiā
addat aliquā v̄ltra: vel ne transpo/
nat dictōes/ vel cōmutet aliq̄liter
nomina p̄sonaz. Vñ si diceret̄: in
noīe genitoris z geniti z p̄cedent̄
ab vtroqz/ nō cēt baptism⁹. Item
dū cēt cū eo sic in alijs dubijs: ex
nō d̄z obmitti illd̄ p̄nomē in p̄nci
pio positū. s. ego: qz h̄ nō sit de for/
ma q̄tū ad n̄citatē sacramēti/ sed
ita qz talis baptizaret̄ bis v̄bis:
ex p̄stitutionē eccl̄ie: peccaret tamē
omittēs/ q̄uis ibi cēt baptismus.
Ita notat̄ de baptismō et ei⁹ effe/
ctu. c. j. vbi etiā d̄z: imergēs pue/
rū/ z dicēs In nō. p. z fi. z sp̄i. z p̄
termittēs/ ego te baptizo: nō ē ba/
ptism⁹. Greci autē z rutem dicūt
qz exp̄ssio mistri. s. ego/ nō sit d̄ ne/
cessitate forme: qz ex eo baptism⁹
efficaciā nō h̄z. Sed p̄sona recipi/
ens ē de necessitate forme: qz act⁹
ad recipientē terminat̄. Jō diffi/
rūt a nobis i forma q̄tū ad tria.
Primo: qz p̄sonā mistri non exp̄/
munt/ ad remouendū dubiū p̄mi/
tiue eccl̄ie qz efficaciaz attribuebat
baptizati. vt p̄. j. Cor. iij. Scdo/
qz fecant actū sub tertia p̄sona cū
optatiuo mō vel coniuuctiui: vt
baptizet̄ seruus ch̄i. Tertio/ p̄so/
nā baptizati in nō exp̄mūt: vt d̄ i
ctum ē. Vltz ipsi h̄ mutant de sub/
stātia forme ita vt opteat rebapti/
zare/ non ē determinatū: sed certū
est qz n̄ra forma ē melior. Nec san/
ctus L. bo. di. iij. q. ij. ar. j. Et h̄ in/
p̄mitiua eccl̄ie ex sp̄eali p̄silio sp̄s̄/
s̄cti baptizauerūt in noīe ch̄i: z p̄/
pter modū significādi: qz qd̄amō
fm̄ Amb. tota trinitas in h̄ noīe i/
telligit̄: z p̄ reuerentiā fecati vt il/
lud nomē celebre z x̄tuosū redde/
ret: Cessante t̄m hac cā/ nā nō licet
sic baptizare s̄z theologos. Si q̄s
t̄m cēt baptizat⁹ in noīe ch̄i/ faciē
ab vtroqz/ nō cēt baptism⁹. Item
dū cēt cū eo sic in alijs dubijs: ex
nō d̄z obmitti illd̄ p̄nomē in p̄nci
pio positū. s. ego: qz h̄ nō sit de for/
ma q̄tū ad n̄citatē sacramēti/ sed
ita qz talis baptizaret̄ bis v̄bis:

baptismi

Si baptizat^o/es ego te n̄ baptizo: subr. vbi s̄ est. qz lotio ē materia si nōdū baptizat^o (s/ ego te bap. in n. p. z si. z spi. Et idem fiat qn̄ baptizant^r ruteni z greci: qz nō p̄stat illoz formā simpliciter nō valere: p̄sertim cū ecclia scit z tolerat eam/ nec expresse reprobat. Quartū qd̄ requirit ad substantiā baptismi est materia debita. s. ablutio per elementū aq̄ in toto corpore/ vel in parte digniori. Quirū q̄ illa ablutio fiat ab vno z codē tpe qn̄ forma v̄boz exprimit: ita q̄ vn̄ v̄ba pferat z eo tpe puez imergat. Ista autē imersio d̄z fieri trina vice: nisi necessitas magna suadeat aliud facere. vel si baptizand^o eēt adultus q̄ p̄ sacerdotē ter imergi nō p̄ot: tunc etiā sufficit trina aspersio aq̄: qd̄ ecclia in plurib^o loc^o seruat. Et in puulis p̄ ter picula q̄ accidere p̄nt circa totale imersionē puuli. Vñ graui^o peccaret q̄ semel tm̄ imergeret: qz s̄ ecclie p̄suetudinem faceret. Sciendū autē est q̄ s̄z Joannē parrhisien. sup. iij. dis. iij. c. iij. Aquā baptismi optet d̄ n̄citate eē sc̄rificatā: qz dñs p̄tactu sue mūdissime carnis vim regnatiuā aq̄s p̄tulit. S̄z tm̄ aq̄ debz eē simplex sic q̄ nō mutet sp̄s aq̄ q̄tū/ cūqz fiat cōmixtio. Vñ p̄t fieri baptism^o i luxiuo/ vel aq̄ maris/ vel sulphurea/ vel in aq̄ exp̄ssa mūde de luto. Et dico mūde exp̄ssa. i. li/ q̄de z apparent sic q̄ ibi appeat. v̄a aq̄: qz aq̄ ibibita spisso luto nō p̄t fieri p̄ueniēs materia hui^o sacramēti. Et hui^o rō s̄m doctores

subr. vbi s̄ est. qz lotio ē materia prima/ vel q̄si p̄ se fundamētū/ vel p̄s fundamētū ist^o sc̄rificationis. Aq̄ ar̄ ē materia remota. Vñ aq̄ imbibita spongie vel spisso luto etiā si tāgit carnē: tm̄ nō est p̄ueniens materia ad baptismū: qz talis p̄tact^o nō est lotio. Et similiter i glacie nō ē lotioz in niue: eo q̄ nō est aq̄ fluida lotioni p̄ueniēs. Similiter aq̄ rosacea vel aq̄ exp̄ssa de florib^o/ vel brodium nimis spissum i q̄ plus est de pinguedine q̄s d̄ aq̄/ nec aq̄ mixta cum luto multo/ si militer vinū z salua/ aut etiā bois vna nō s̄nt p̄ueniēs materia baptismi: eo q̄ aq̄ ibi mutata est in aliā sp̄s. Vbi tm̄ nō tāta trāsmutatio esset aq̄: sic in brodio/ medone/ ceruisia/ et sic de alijs liq̄rib^o: dubitant q̄dam doctores non eē materiam ist^o sac̄ri. Ego tm̄ oino reprobo in istis liquorib^o fieri sacramētū p̄ defectum significationis. Aqua em̄ baptismi significat illam aquā que fluxit a latere ch̄i in cruce: q̄ fuit vera aq̄ clemētis/ z non miraculosa p̄ significationē baptismi. sic etiā z sanguis verus ibi p̄fluxit. Rō autē institutionis in isto elemento ē ex parte p̄uenientie: qz est frigida/ fluida/ lucida/ necessaria z cōmunis. Et he omnes p̄ uetates p̄ueniūt h̄mōi aq̄ in q̄ d̄z fieri baptism^o: q̄ est ad rep̄mendū feruorē cōcupiscentie: ad flectendū rigorē i obedientie: ad illustrandū charitatem fidei: ad introducendū viam

De sacramento

salutis. Item alia ratio: quia per baptismum ab his malis liberamur. scilicet ab imundicia/ignorantia/ et concupiscentia. ut patet ex proprietatibus aquae. scilicet puritate/ per quam mundamur: puritate/ per quam illuminamur: et frigiditate/ per quam ab aestu concupiscentie temperamur. Sit etiam baptismus in aqua ne quibus inopia alterius liquoris excusaret: et ne pro defectu periculum salutis homines incurrerent. Et ut inveniatur apud omnes communis materia baptismi.

Quod triplex est baptismus.

Reterea sci

perendum quod triplex est baptismus scilicet fluminis/ qui fit in aqua communi. Et talis liberat a pena et a culpa: et gratiam infundit in habitu: et characterem impmit. Alius est fluminis: qui tunc fit quando quis desiderat baptizari/ sed non habet per quem baptizetur. Talis in se de saluabitur: per determinatum est in decretali. apostolica. de presbytero non baptizato. Et idem patet per Augustinum. viij. li. de ciuitate dei. et li. iij. de unico baptismo. et per beatum Ambrosium. de obitu valentiniani. Et hoc delet culpam: et gratiam habet in usu in quo meritum consistit. Tertius est baptismus sanguinis: qui fit in martirio per christi nomine susceptum. ut patet de innocentibus. Et quidam dicunt etiam de latrone dextero. Sed non videtur esse verum: cum ille non possit dici martyr ex pena crucis: eo quod non per ueritatem aut iustitiam/ aut fidem christi/ sed per suis sceleribus passus est: sic

solum proficitur/ dicens: Nos quidem digna facti recipimus etc. Videtur ergo potius quod baptizatus est baptismis fluminis/ propter confessionem fidei quam habuit ad christum credens eum deum et hominem esse. Et iste baptismus ab omni tentatione liberat/ et confert statim premium: quia martyres statim euolant in caelum sine retardatione: sic patet de sancto stephano dicente: Video celos apertos. Actus. viij. Item in hoc sacramento quiddam est sacramentum/ ut est ablutio exterior in corpore. Quoddam res tantum/ ut gratia interior. Quoddam res et sacramentum/ ut character in anima. Et sic qui fidei baptizatus est/ proposito peccandi mortali/ nec attritus: vel qui errat in articulo fidei/ vel qui dicit sacramentum non valere: tantum recipit sacramentum/ et non saluatur. Qui vero desiderat baptizari/ et non habet per quem: recipit rem tantum/ et saluabitur. Qui vero recipiunt rem et sacramentum/ ut puuli/ exterior et interior mundantur: quia recipiunt exteriorem ablutitionem in corpore/ et impressionem characteris in anima. Est autem character distinctio a characterem eterno/ impressus aie rationali secundum imaginem figurans trinitatem creatam. id est hominem/ trinitati creati. id est deo/ et distinguens a non signat/ secundum statum fidei. Et hoc est tantum dicere quod character est quidam qualitas seu signum signatiuum christi/ distinctiuum ab infidelibus/ et assimilatiuum fidelibus/ et dispositiuum ad gratiam. Et talis character est indelibilis/ potest cogitare intellectu: in quo principaliter consistit imago: ex qua etiam homo habet quod sit homo: sicut ex appetitiua habet quod

De sacramento

telligendum ē qđ dicit Aug. iij. cō cū solēnitate more solito puer: qđ
fessionū d amico suo: qđ dū despa peccaret mortalit' fm sc'm Tho. z
ret baptizat' ē nesciens. Quarto/ Pe. de thar. sup. iij. di. v. q. ij. qđ
caueat ne iudeū vel paganū stati uis puer baptizet in h' cāu. Et bā
baptizet: nisi p'us d' fide instruat. ptis. m' p'fert tā p' malū qđ p' bonū
de p'se. di. iij. iudei. Et h' ne ecclia mistz: qđ bonitas mistri nō ē de
in talibz decipiat. Et h' ē vep nisi nēitate baptismi / s' de p'gruentil.
nēitas aliq' eis imineret. Quito/ Nec peccat suscipiēs baptismū a
caueat qñ sil' ples baptizet ne di malo sacerdote tolerato ab ecclia.
cat: Ego baptizo vos. qđ qñt' pec secus ē de p'cis ab ecclia: vt ab he
caret: fm Tho. z tñ eēt baptiza retico/scismatico/excōicato: a qđ
ti. Et iō cum plures baptizat/ ad nullo mō recipiēd' ē baptism' / ni
quēlibz seorsū dicat: Ego te bapri si in casu nēitat': tūc em' etiā a nō
zo zc. Nec sc'us Tho. Si tñ ma baptizato vt a iudeo vel pagano
xuma nēitas instaret: vt si portarē possz recipi qñtūcunqz malo/dū/
tur duo vel tres pueri sil' debiles mō in forma ecclie redderet cū in/
z infirmi qñ agonizātes: z tūc vi tentiōe vicz faciendo illud qđ fac
det' mibi qđ possit dici: Ego vos ecclia. Ulextñ h' baptism' a malo
baptizo zc. ne p'p' dilationē vltē/ sacerdote tolerato ab ecclia nō vi/
riorē pueri morerent. Sexto/ ca/ tia' qđtūm ad sacrales effect': tñ
ueat ne variet formā p' aliquā in/ a bono sacerdote melius recipit' si
terpositionē magnā p' quā discō/ h' pōt: qđ fm b'm Thom. cū effe
t'nyaret actus: h' em' multū noce/ ctu pncipali pōt aliqd addi pl' ex
ret fm Petz de thar. sup. iij. sen. merito baptizant'. Et h' ptz qđ da
di. iij. q. ij. Modica tñ intr'posi/ mnabile z piculosū sacerdoti est
tio vel interruptio nō nocet: vt si morari in pctō mortali ad vnam
dicat'. In noie p'is. z tūc forte ali hora: cū semp' debeat eē parat' ad
qđ impedimentū sacerdoti occur mistrandū sacra. Sed circa hoc
reret: vt si madidaret sibi manica nota qđ h' in cāu nēitat' iude' vel
suppellicij vl' sile: ita qđ diceret mi pagan' possit baptizare: nō tñ pos
mistro: vide ne madidet' suppellice set leuare de fonte: fm Tho. Rō
um/ vel sile: z tūc vlteri' p'se qret' z qđ in p'mo cāu baptizādo p't tene/
filij z spūscū: non vitiaret bapri/ re vices dei: cū sit ei' creatura: sed
smū. Silr de tulle si acciderit tpe in scdo non: qđ non est membz ce
platiōis ddm est: aut etiā de silen clesie: nec etiam aliquā cognatio/
tio lōgo inf' vba lōga/ idē intēligē nē spūalem h'bit cū sit expers spū/
dū est fm Tho. sup. iij. dist. iij. q. ritualis gfe. Nec Thom. sup. iij.
iij. ar. j. Septio/ caueat sacerdos dis. vj. q. ij. ar. ij. Octauo attēdat
ne in pctō mortali exns baptizet vt habeat circa baptizādū actua'

baptism

beat circa baptizandum actualē in
tentioez baptizadi: z maxie cū dic
vba cēntialia. Tū si tunc nō hiet
eā: z tū pus habuit cundo ad ba
ptizadū/sufficit. Ex q̄ ptz q̄ furio
sus aut ebriosus nō p̄t baptizare.
Et dico de ebrioso carere vsu rō
nis q̄ talē intentionē nō habz: nec
actualē/nec habitualē: q̄ est neces
saria: iuxta illud. Accedit vbu ad
elementū sit sacm. Nam fm Bo
naue. in. iij. di. iij. q. j. ar. j. in fine
p̄ncipalis. ad h q̄ vba ordinēt ad
effectū assignatū necessariū ē intē
uēire intentionē ministri q̄ intē
dit in illo actu z vbo dare talē ef
fectū: v̄ saltē qd̄ ecclia facere ordi
navit: vel saltē qd̄ christ⁹ instituit
dispensare: alioq̄n vba z elementū
vt sic distincta nō faciūt sacramē
tū. Hoc aut p̄ regula habēdū est
q̄ ad oēm sacoz dispensatōez ne
cessariū est hie intentionē actu v̄
habitu/explicite vel implicite fm
Thom. in. iij. dif. vj q. ij. ar. j. No
no/caueat qlibet ne puez anq̄z na
scat de vtero m̄ris baptizet. Et h
si puer ad oēs ptes ei⁹ est in vtero
m̄ris integer z totalit⁹: qz sic nō p̄t
aq̄ cū attingere imēdiate: nec p̄t
lauari ibi ex̄is. Si at apperet p̄n
cipalis ps/puta caput: tūc simpli
cit̄ baptizari p̄t: qz iā p̄t aq̄ asper
gi. Si at apperet ps min⁹ p̄ncipa
lis: sic man⁹ vel pes: illa etiā esset
baptizada: qz in illa pte ē tota ani
ma/ z nō omnes sensus: vt i capi
te: z postmodum p̄t baptizari si
nascat̄ viuus sub cōditōe. Talis

tū puer si nasceret̄ mortuus sepe
liret̄ in cimiterio: fm doc. subtilē.
dist. iij. q. j. ar. ij. Et idē tenet Jo
ānes parrhisien. di. iij. Silr dicē
dū ē de illo circa quē diminuta ē
forma ecclie necessaria ex nēitate i
stati. Talis em̄ sepeliret̄ in cemite
rio: qz pie credit̄ q̄ summ⁹ sacer
dos suppleret̄ fm Petrū de tha
rā. dist. iij. q. ij. ar. j. Decimo/caue
at ne matrē infirmā vel morietez
diuidat in q̄ puer viuit: qz sic bo
m̄idiū mitteret̄ q̄sc̄s h faceret.
Nō sūnt em̄ faciēda mala vt veni
ant bona: ad Rom. iij. Je cauti⁹
dimittat̄ p̄re infantē cū ea q̄ ipa
peat̄ f̄z d̄m̄ Petz vbi .s. Si tū
m̄ mortua eet̄ iā p̄fecte: tunc p̄t z
debet eā facere diuidere: z puerū
inde extractū baptizare: als non.
Undecimo/caueat ne monstz nō
bū pus diiudicatū an sit vnus hō
vel duo/vel an habeat vnā animā
vel duas/baptizare festinet. Nā si
sint duo capita/duo colla/et duo
pectora: z p̄ p̄ns crūt duo corda:
z ita baptizadi sunt duo: z qlibet
seorsum. Si at non est certum q̄
sint due anime: tūc p̄mo baptizan
dus est vn⁹ z postea alter/sub con
ditione dicendo: Si tu es bapti
zatus/non te rebaptizo: s̄ si nō es
baptizatus ego te baptizo in noie
p̄ris z filij z sp̄s̄scti. Et tale mon
strū d̄z fuisse in frācia/duo capita
b̄ris: qz vnū ex p̄ssit velle de eo
de q̄ alterum expressit nolle: vnū
tū voluit p̄tinere z sobrie viuere/
z aliud lasciuire z epulari: z cum

De sacramento

num p os suum excederet/altud se grauari clamabat. ita refert doctor subtil. di. vi. q. j. ar. iij. Duo/ decimo/ caucat ne chrisimate anti/ q baptizer: qz punit sacerdos hoc faciens. de pse. dis. iij. siqs d alio. z de sen. excó. in. c. qm. lib. vj. Ubi dr glo. finalis dando rónē: qz ve/ rus chrisma non debz inesse vsui: nec de illo debz qs chrisimari. Et deponit sacerdos q de illo antiq chrisimate vngit baptizatū: nisi in mortis articulo. Un̄ omni anno nouum chrisma dz confici/ z anti quum cremari. de pse. dist. iij. li/ teris. Sit aut diligens sacerdos inf omnia ne puer deceat sine ba/ ptismo: vt si ia incipit canonē mis se z viderit puez morietē sine ba/ ptismo/ pót euz baptizare. de pse. di. j. nlls eps. in glo. penl.

De cathecismo z exorcismo.

Estat in̄c

ponere practicā manua lem circa hui⁹ sacri dis/ pensationē. Est aut pmo sciendū q cathecism⁹ z exorcism⁹ debēt p cedere baptismū qñ solennit̄ con/ fert. Exorcism⁹ ho dr illa sonatio oionū p quam expellit diabol⁹/ z adiurat vt recedat a puero. de q die Tho. q valde zuiens sit ipz pmitti an̄ baptismū. Un̄ h signat ea q ponunt i baptismū. Recede ab eo sathana zc. Ipe etiam exor/ cism⁹ debilitat prātē demonis: ne

tantū possit in hoie sic añ: ne ba/ ptismū z alia bona in ipō impedi/ at. Sz ptās pdicta totalit̄ tollit i baptismū. sic etiā pharao pus est flagellat⁹ pplō nōdum de egypto egresso: z postea totalr in mari ru/ bro (qd ē figura baptismi) submer/ sus. Et sic bñ dr q exorcismi sūt instituti p̄ energuminos .i. inr⁹ laborātes p infectionē fomit⁹: vi/ delz d̄ diabolium in eis prātem ha bentē. Nec Tho. di. vi. q. iij. ar. j. et. ij. Est aut cathecism⁹ fm̄ Tho. instructio añ baptismū i ill⁹ q sūt cōia. Et dicunt fidei rudimenta: ad q credenda oēs explicite tenē tur: sic est fides trinitat⁹/ incarna/ tiōis z passiōis dñi/ iudicij/ z pui dentie dei de fact⁹ hoim. De alijs aut dz instrui post baptismū. Un̄ etiā fm̄ Tho. in adulto requit̄ vt p se cathecizet z ch̄ianā religionē pfiteat. Cathecizat aut ad h adul tus q ad fidē vocat⁹: vt ad quam vocat⁹/ pprio moucat voluntat⁹ ar bitrio. Ninc ē q cum baptizat iu deus/ ruten⁹ vel pagan⁹ adultus: nō patrini/ sed ipemet p se ad inf/ rogata rñdeat sacerdoti. Qui⁹ s/ riū seruat in mazouia in polonia: z satis male.

De mō baptizandi.

Est quā igi

tur puer debeat baptiza/ ri/ sacerdos non pmittat nisi vnū vel vnam feminaz in pa/

baptismi.

rimos: put determinatū ē d' cogna tim in p'dicta oñdit' o'one/ cū d'r:
tioe spūali. q'us. li. vi. de p'se. dis. Sume celestis p'ceptoz fidē rē. p
iij. nō plēs. Alicubi. tñ cōsuetudo qd' denotat' q' ad h' in pectore su
obruet: q' si puer mascul' debeat gnat' q' in p'cept' dei suscipiendis
baptizari/ tūc duo viri z vna mu ap'us efficiat'. Et in frōte/ vt leta
lier in p'inos admittant'. Si vō facie dei culture existat apr'. De/
femia/ tūc due m'heres z vn' vir i mū seqt' o'io. P'cces n'ras rē. in q'
patrinos admittant'. Et illa ē sat' tūc d'r: Et hūc electū tuum cruc'
tolerabil': cū honestatē q'ndā z v' dñice cui' imp'issioe cū signat' in
banitatē p'ineat. Deinde aut' an' v'ute custodi. z fiat cruc' signatō
fores ecclie sacerdos statuatur patri/ sup totuz puez. Inde sequit' o'io:
nos: vbi si puer ē mascul' / teneat D'ps sempit'ne de' rē. Circa quā
cū vir: si vō femia/ teneat eū muli q'rat' pus sacerdos de noie infat'
er. Et isti duo stant iuxta se. Alij dicēdo: Quis p' vocari: Et post
vō p'nt stare in ecclia vel iuxta qui q' illi dixerūt. Nulle statim p'seq'
puerū p'duxerunt: nō p' ipso r'nde tur incipiendo o'ionē/ dicens: Di
ant: s; p'nt oia attēdere/ dūmō nō potēs sempit'ne deus pat' dñi n'ri
tāgant puez. Statuat autē sacer iesu ch'ri: respicere dignare super
dos puez ad occasuz solis: solus hunc famulū tuū rē. Nō est autē
aut' stet ad orientē. Quo facto sus opus cū venerit ad locum proprij
flet in facie ei': z dicat illū crozic' nois in aliq' o'one q' req'rat' p'ri/
mū: Exi imunde spūs: z da ho/ nos dicēs: quō vocat': z h' p'p' in/
nozē dco viuo z vero rē. q' p'ine/ congruitatē q' ibi cōtingeret/ z m'
tur in agenda. Itēz statim dicat: p'opetatem locutionis. Nam o'io
Recede ab eo diabole rē. Flat' at' qñq' req'rit dici p'rium nomen in
ille siue exussatio d'z fieri ad occi accusatiuo casu: z patrini respon/
dentē: vt p'z fm Tho. Et signifi/ dent in nō: quod ē magna absur/
sat spūs maligni expulsionē z bo/ dras. sic pat' cum d'r: respicere di/
ni introductionē. Post h' faciat gnare sup hunc famulum tuum
crucē in frōte ei' / dicēs: Signum N. z si patrini responderent in no
saluator' dñi n'ri iesu ch'ri i frontē minatio dicendo. N. magna cōs'
tuā pono. Silt' in pectore aliā fa incōgruitas. Dicat autē sacerdos
ciat crucē/ dicēs: Signū saluato/ solus variādo nomē vsq; ad fon
ris dñi n'ri iesu ch'ri in pect' tuuz rē fm exigētā o'ionū put viderit
pono. Et demū cōiūctim sub vna expedire: nec toties q'tiens occur
platiōe faciat vnā crucē in fronte rit' nois noiatio req'rat' p'inos: s;
z aliā in pectore/ dicēs: Accipe si/ sol' noiet i latio p'p' absurditatē p'
gnaculū scē cruc' tā i frōte q' in dictā. O'iones at' iste sūt p' puero
corde rē. Et qd' ista sig'no fecer' sta vt grā pueniat z subsequē q' viros p'

De sacramento

beat libero arbitrio: et quod percussit
vniuersa maligni spiritus illusio. Si
gnat puer in fronte/ i pectore/ i ocul/
i naribus/ i ore signo crucis: cuius virtute
vicitur diabolus et exaltatur est christus.
Ubi Abac. iij. Cornua in manibus
ei sunt: ubi abscondita est fortitudo
ei. Hoc signo muniuntur totius corporis
sensus: cuius virtute omnia sacra
compleantur et omnia diaboli signa fru
strantur. Sic enim cum primogenita de
lerent egypti/ populus hebreorum signa
tis postibus domorum suarum sanguine
agni paschalis in egypto dominice passio
nis saluatur: populus vero egyptiorum qui
hoc caruit signo in suis primogeni
tis graui percussus est sic apud Eze
chielem hierusalem ab imminente clade li
beranda esse permittit si thau qui signu
ra crucis exprimit in frontibus gem
inum atque dolentium signaret. De
inde autem sal ponit in os pueri rece
pto sale simplici et mundo benedicat
ipsum speciale per illam orationem: Exorci
zo te creatura salis in nomine dei pa
tris omnipotentis: et in charitate domini
nostri iesu christi: et in virtute spiritus sancti etc.
faciendo signa crucis ad inuocatio
nem cuiuslibet persone sancte trinitatis: et
compleat usque ad finem. Nec credat
quod posse sufficere sal illud ad exorci
zandum puerum quod benedicit die dominico
ad benedicendum aquam: cum illud speciale
officium habeat et distinctum ab isto.
Et ideo caueat sacerdos ne cum illo
sale cum quo die dominico aquam exorci
zat ad baptismum vadat: sed ipso die
dominico in alio cypho benedicat sal per
benedicendum aquam et in alio per exorcizandum

dis infantibus ante baptismum. Cum au
tem compleuerit orationem dictam/
et sal benedixerit: recipiat sal et
ponat ad os pueri dicens: Accipe
sal sapientie: et sit tibi dominus propicius in vi
ta eterna amen. Ponat tamen sal in os
pueri pulchre et modeste: non cum et
benemerita/ sic quodam solet ponere: ita
quod puer cogit flere propter duram impres
sionem salis: quod est abominabile. Ser
uanda est pariter maria virginitas et
honestas in sacramentorum collatio
ne propter deuotionem populi excitandam
et reuerentiam factorum a populo impe
dendam exhibendam, sicut enim salis im
missio gratiam et sapientiam a peccatorum
putredine preservationem. Consequenter
presequuntur orationes solite que habent in
agenda. Et pudeat sacerdos eas
correcte dicere. Et quod speciale sunt
orationes super feminas et speciale sunt
viros: ideo singulis singulas ada
ptet. Que autem sunt super viros: illas
transferat super viros: et indifferentem.
Deinde sequitur euangelium secundum Mat
thiam. Oblati sunt iesu puuli etc. quod sacer
dos dicitur deponat mitram: simi
liter prius deponere faciat. In le
genda autem imponat manum infantis:
ut precludat diabolo expulso viam
ne redeat. Et hoc idem signat benedicti
ones et crucis signatones super primis
se. Legat autem pretermittendo dominus vo
biscum. Quo facto faciat orare. Pater
noster et Credo/ ipsos prius: demum
dicat illam orationem: Nec te lateat sa
thana etc. Quo facto recipiat mu
dos pulueres terre et miscens spu
to faciat inde lutum in manu sini/

baptismi

stra: recepto eo duobus digitis, s. pollice et indice dextre manus tagat aurem pueri/dicens: Effeta/qd est adaperire. Et cum subiuerit/i odorem suauitatis: tunc tagat nares. Cauet autem ne faciat lutum grossum et astatum abominabile: sic quidam facere consueuerunt/emittentes per sputo quod est flegma spumosum ex ore: inducentes horrorem astantibus. Designat autem sputum et saluam emissionem/sensibus tactus/auditus et aliorum sensuum spirituum aptationem: vel signat impedimentum remotionem ipsius demonis respectu fidei docendo vel discendo.

Est hoc sac

per sacerdos introducat puerum in ecclesiam/dicens: Dominus cum te dicit intratum etc. das ei per hunc potestatem intratum ecclesiam et annuerat/dico cum consortio fidelium: quod ad hoc uicem ut possit orare cum fidelibus in ecclesia si est adultus. Etiam in missa: dum tamen talis sit exorcizatus/etiam si non est ultimum secum processum: non tamen possit audire totam missam/sed nisi usque ad sursum corda: sic et cathecuminus. Tunc sacerdos accedens ad fontem gratiam primis nominando puerum/dicens. N. abrenuncias sathane? Et illi respondet: abrenuncio. Et iterum dicit: Et oibus potestatis eius. Illi respondet: abrenuncio. Hoc autem fit idem ut prius abrenunciaret errore: et sic appropinquet ad ueritatem. iuxta illud apostoli: Deponite ueritatem hominem secundum uersationes pristinas abnegantes omnem impietatem et se-

cularia desideria. Deinde gratiam iterum: Credis in deum patrem omnipotentem etc. Et terridentur primum/credo. Et sic de singulis articulis fidei specificando distincte et interrogando. Et hinc sunt articuli fidei in symbolo/de quibus oibus deberet querere et interrogare singillatim: sufficit tamen si plures articulos simul coniungat, et de ipsis simul querat: et ita sufficit si totum symbolum sex uicibus vel octo percurrat iterrogando. Interrogatio autem ista dicitur esse in uulgari et non in latino: quia tunc primum laici fidei profiterentur pro baptizando puero. Est autem sciendum quod si adultus baptizatus: hinc primum ipsum teneant: tamen ipse solus debet respondere et non primum ad interrogacionem fidei/et abrenunciacionem secundum dictam: cum habeat usum liberi arbitrii. Hoc autem symbolum traditur baptizandis tanquam noue ueritate auditoribus: per quam professionem incipit in eis mori ueteris hominis: et per fidem nouum uiuere/qui in deum creatus est iusticia et scititate ueritatis. Tandem sacerdos accepto oleo sancto ad hoc disposito: quod uocatur oleum cathecuminorum: referens puerum ex uelamine suo et denu. Jays eum/ungat eum prius in pectore/deinde in scapulis/dicens: Ego te lino oleo salutis in christo iesu domino nostro. Et tandem subiungat: Pax tecum. Et clericus assistens respondet: Et cum spiritu tuo. Ista autem ununctio olei significat hominis expeditioem: quam suscepit aduersus diabolum in pugna: sicut enim in signum pugne est inimicum/sic athlete in un-

De sacramento

gunt: fm Tho. Vel fm Petz de
tha. signat legi dei amore/ p h qd
fit in pectore: vbi e locus cordis.
Per hoc at qd fit inf scapulas/ d
figt deuora subiectione. Ungitur
at i pectore ne hosti ei imunda p/
suadeat desideria. Inf scapulas:
vbi e vigor portadi on/ q fortitu
dine accipiat ad portandu port
dici z est. Ungit etia in pectore:
vt vigeat in eo sapia. Ungit etiaz
in humero dextro q exercitijs bo
noz opez indeficiens fuel pacien
tia. Neq; ei noyerit sinistra qd fe
cerit dextra vta Nat. vj. Sz q;
in humeris vigor constat portadi
onera: huius ptis nctione chusti
atlete dedicant: vt sciant se ee ad
certamen vocatos p totu vite sue
cursum q antiquu hoste publicis
ac puat/ cogressib; pugnatuos.
Vel fm Raba. in li. de institut. cle
ricoz. pecc^o vngit q nulle reliq;
latent hosti in co reideat: sz in fi
de trinitatis mens ei q dicit. Itz
inf scapulas: vt vndiq; munit: z
ad bona opa faciēda p dei gram
robozet. Deinde omnib; his rite
pactis qrit sacerdos a pnis in
fante tenentib; z si fuerit adulte:
tuc ab ipomet adulto qrat/dicēs:
Quis vocat? Et ille rndeat. N.
Tandem sacerdos qrat: Vis ba
ptizari? Et ille rndeat (volo. Hoc
aut faciat ter: pp hoc vt constet d
ipius voluntario pposito baptiza
di: z ne coactus baptizari videat.
Et tunc sacerdos recepto puero
ad manum sinistram; denudato

co toto/ si est testate: si no in hve/
me/denudet tm ipi^o caput paten
ter z manifeste vsq; ad ipi^o scapu
las/tenendo cum supra fontē/ si e
infans. si no adultus: tunc solum
inclinato capite in fontē ter dicat
distincte z expsse habendo intētio
nem ipm baptizadi. Et ego te ba
ptizo in nomine pnis. Et tuc faci
at manu dextra pma aque in ca
pite pueri pfusionem. Statimq;
psequat/dicens: z filij/faciēdo se
cundam pfusionem in capite pue
ri: sic pus. Et deinde subiungat:
z spūsancti/faciendo similie terti
am pfusionē seu ablutionē. Quā
qdem immersione recipiens ho
mo a sordib; vetustatis ipius cru
tus/z alium nouum hoim indu
tus triduanē chū sepulture conse
pelt. Un aut Apostolus: quicum
q; baptizati sumus zc. Sanct^o
Ambrosius aut in libro de sacra
mentis dicit: q trina interrogatio
an baptismū/z trina immersio in
baptismo: significat triplicē lapsū
peti qui ibi abluitur. s. cogitatio
nis/locutionis/z opis. iō etiam fit
trina confessio. Ista etiam forma
observanda est a vetulis in neces
sitate baptizantib; z p curatores
sepius pdicanda. Nam comperi
z inueni in parochia mea quādo/
q; multa supstitiosa z vana his v
bis addi/z ea mirabilie variari.
Quidam enim pferunt soluz ista
vba sine asperione aque: creden
tes sufficere solam plationē vbo
rum. Quidam aut solo sale pue

confirmationis

rum cū his v̄bis tangūt. Quidā alios doctores vel pentes. nūc aē
h̄o formā v̄boꝝ mutant/ dicētes exq̄ h̄nt pentes catholicos et v̄si
N. ego te baptizo in nomine dei: tant eccl̄ias ibi poti⁹ doceant: ⁊ sic
amen. Quidā aut̄ dicunt/in noie p̄m̄i excusant. Notandū etiā q̄
omnipotent̄ dei: amē. Que oēs q̄ vult eē ver⁹ p̄m̄i: nō solū debz
fornē enormēs sunt: nec aliquid r̄ndere v̄ba solita/ s; etiā tāgere
opant. Sed h̄ q̄rit: cur⁹ sunt ista puez: v̄n̄ r̄sio n̄ ē de n̄citate seu
v̄ba cum dicunt p̄m̄i interroga/ cēntia cōp̄m̄itat̄ sp̄ūal̄/ sed ten/
ti/ abrenuncias sathane: r̄ndēdo/ tio seu leuatio. Pōt etiā compa/
abrenuncio: Et/ credis in deuz: ternitas h̄bi p̄. procuratorem q̄stuz
⁊ illi r̄ndēt/ credo. Vidēt enim cu ad amicitiam / sed non q̄stum ad
iuscūq; sunt q̄ mentiri vidēat ille compaternitatis spiritualis vin/
q̄ r̄ndet. Si em̄ sunt ex p̄sona pa/ culum. v̄n̄ solus procurator est ve/
trini mentit̄: qz non h̄z in h̄sciētia rus compater / ⁊ non constituēs
q̄ ip̄e baptizet. Si aut̄ pro puero procuratorem. v̄. habetur de pro/
dicunt/ nihilomin⁹ mēt̄ p̄m̄i: curatoribus. c. fi. libro. vj. Deinde
cū puer sit null⁹ voluntatis com sacerdos accepto sancto chrisma/
pos: vt p̄tz ex eo q̄ dum imergit te vngit puerum in vertice: id est
recalcitrat. Ad qd̄ dōm̄ ē q̄ p̄m̄i in summitate capitis/ dicens oīo/
nus i p̄sona sui loq̄t. Qd̄ at̄ r̄ndet nem que sequitur. s. Deus omni/
credo ⁊c. tantū ē ac si diceret/ tales potens pater domini nostri Iesu
fidē habeo p̄ quā h̄ saluari potest. christi qui te regenerauit ex aqua
Cum simplr̄ r̄ndet/ volo baptiza ⁊ spiritus sancto ⁊c. Circa hoc ta/
ri: sensus ē/ in fide mea quā ego te men cauēdum ē sacerdoti: ne pu/
neo baptizet. Seruant̄ tñ v̄ba il/ rum vngat in frōte: sicut iam plu/
li⁹ pueri ex identitate v̄boꝝ p̄m̄i res fecisse cognouit: et eos decete/
vt identitas v̄boꝝ ad puez note/ ro facere prohibebat et interdixit.
tur. Et̄ dic̄ Bon. q̄ q̄n̄ r̄ndēt in Nam solus episcopus habet vn/
p̄sona puuli/ credo: non est falsus gere in fronte in confirmatione.
fimo vel incōsuet⁹. qz fm̄ Augu. Unde prohibitum ē inferiorib⁹ sa/
freq̄nt̄ signum accipit̄ p̄ re. sic di/ cerdotibus vt nunq̄s tangant frō/
cim⁹: Cras erit resurrectio domi tem hominis aliqua vnctione: q̄/
ni. Et videns fumū dic̄ se videre niam eis non competit. De hoc
ignē. Et̄ sensus est/ credo. i. fact⁹ expresse habetur in glosa. ij. c. quo/
fidei recipio / vel recipe patris suz niam in baptismo. de sentent. ex/
. i. ad credendū me obligo. Dic̄ eti communicatio. libro. vj. vbi dici/
am iste doctor: q̄ p̄m̄i postea te/ tur manifeste q̄ post baptismū sa/
nent̄ puez docere in his q̄ sunt d̄ cerdos inungat in v̄trice chrisma/
fide vel de bonis morib⁹: si nō h̄z te/ non autem in fronte: quia hoc

De sacramento

est soli ep̄i. vt notat de consue. c. q̄nto. Prohibitio aut̄ ne sacerdos res inferiores inungat in fr̄ote/h̄ i pl̄ib; iurib;. vt p̄t̄ de cōse. di. v. c. nouissime. Error; at̄ eam illoz sic errantū cōperi: q̄ libros viati cosq; suos ip̄os sic ḡuif decipere vidi. Nam fere oēs agēde z libelli baptismales i h̄ loco sic h̄nt. Sic faciat sacerdos crucē i fr̄ote. Q̄d rigāt igit̄ decetero libros suos cr̄ roneos ne a d̄no corrigāt: z agāt p̄niam de errore p̄terito. Adeant aut̄ auct̄atē ordinariā: p̄ quā euz eis sup̄ b̄mōi ē yore commisso disp̄nt̄. Et fit etiā ista vnctio in capite: vt charitas q̄ p̄ sp̄m̄sc̄m̄ datur abūder semp̄ i cōrdib; nostris: fm̄ illō sapientis: Oleū de capite tuo nūq̄ deficiat. Vñ z Ap̄lus. Charitas dei diffusa ē in cordib; nostris: p̄ sp̄m̄sc̄m̄ q̄ dat̄ ē nobis. Vñ fit iō in v̄tice vt coḡscat se p̄notū esse in regale gen̄ z sacerdotale: vt a ch̄i cōsortio voget̄ christian̄: et eterni regni sit cōberes. Et etiā statim tegit̄ veste vel mitra: vt intelligat se diademate regni z sacerdotali (sic dictū ē) potiri. Sed dubitat̄: Nōne iā sp̄m̄sc̄m̄ cr̄ dat̄ ē baptizato in ip̄a aq̄ baptismi: R̄ndeo q̄ sic sed differenter h̄ z ibi. Nā ibi dat̄ ad p̄ctōz p̄teritoz remissioez: q̄ p̄ ip̄az aspersionē aq̄ in baptismo oia p̄terita p̄ctā purgata sunt. Sed h̄ dat̄ in ista vnctioe ad edificandū in corde nostro dei z p̄ximi dilectionē. Cōsec̄nē dat̄ baptizato vest̄ can-

didā: q̄ d̄z ita disponi vt coopiat totū caput z oia loca vnctionū. s. scapulas z pect̄: fm̄ Hug. q̄ candore suo figurā p̄fert accepte noivitat̄: z restitutionē innocēcie/et spem future immortalit̄. Hec est em̄ vestis in q̄ ad nuptias reḡ intrare quēlib; est necesse. Vñ sacerdos imponendo eam dic̄: Accipe vestem candidā/scr̄am/z imactatā. i. vite innocētiā: q̄ tunc restituitur ei: quā p̄ferat ad tribunal christi: vt habeas vitā eternā: amen. P̄t̄ tñ iste p̄m̄cul̄ etiā suari p̄ alijs pueris baptizandis in eccl̄a. vt d̄ de cōse. di. iij. c. si q̄s. vbi d̄: Si q̄s voluerit ch̄ismate iterum p̄m̄nū linire z sup̄ aliū baptizandū mittere/non ē absurdus. Et vltio sacerdos tradit puero in manū lapadē/ seu cereū incensū: q̄d fecit si dei z amoris longitudinē. Lumē em̄ significat fidē: sed incensum significat fidē informatā charitat̄ z seruoze. In manib; at̄ acceptū significat bonoz opoz exhibitioez: z cū tali ch̄o oēs occurrere debemus ad iudiciū veniēti. Et iō dic̄ sacerdos: Accipe lapadē ardētē z inrephēsilē: z custodi baptismū tuū vt cū d̄ns ad nuptias venerit possis ei occurre vna cū sanctis et electis d̄i in aula celesti: vt habeas vitā eternā/ z viuas in secula seculorum: amen.

De sacramento cō
firmationis.

confirmationis

Confirma

C h deo qd opatus es i nobis. ps. lxvij. Post factz baptismi seqt aliud qd maius est ad mistroy dignitate. Hoc em a sumis pontificibz. i. epis vel suffraganeis tmmō tradit: sicut z a solis aplis tradebat. vt dz de cōse. di. v. man^o. Prius em vinctio postea sequit confirmatio. vbi pctm dimittit h grā dona dant. Datur aut h illa grā qd singula vitia z si nō semp / qnqz tū pugnāt. Est aut grā qsi armatura qdā q in h decto post trāsitū marz baptismi vitia pugnam^o. Sic ei submersis egyptijs a tergo seqntibz filios isrl' filios isrl' olim hostes oppugnauerūt p desertus: sic submerso diabolo in baptismo q pmū nos iseqbat multa nobis p h^o vite def tū vitia pstituit. q vitia grā in hoc sacramento est data: q qsi armatura qdam z munitioe qdam muniamur. Un p^o baptismi susceptioe in q est grā collata qstū ad innocentie z noue vite restitutiōe / pgrue petit ecclia sibi dari sacramentū a do p qd in illa grā confirmet / dicens vba pmissa: Cōfirmatio hoc de^o. s. p sacm cōfirmationis: qd opatus es in nobis. s. per grāz baptismal' renouatiōis. Ista duo sacra ita sunt cōiuncta q ab i uicē nisi morte pueniente nullatenus pnt segregari: z vnū sine altero rite pfici nō pōt. Ita dic Melchisedes papa scribens hispaniaz

epis: cui^o vba ponunt de cōse. di. v. d his vō. Diffinit aut istud sacm fm doctozē sube. super. iij. sen. di. vij. q. j. sic: Cōfirmatio est vinctio hois viatorz aliqlit consentientz / vel libero arbitrio nōnūqz vlt: facta i fronte figura cruci cū chrismate sanctificato z a mistro doneo simul cū intentioe debita iungere / z vba debite pferere: si gnās efficacē ex institutioe diuina vinctioe aie p grām: roborās ad cōfitendū cū pstatia fidē chri. Et fm bñm Tho. sup. iij. sen. Cōfirmatio in re est ipa limitio chrismatis sub forma vboz pscpta.

Que sint de substantia hui^o sacramenti.

Arca qd sci

C endū ē fm Pe. de thaf. sup. p. iij. di. xvij. z Arch. d cōse. di. v. nouissime. Quinqz dicitur de substantia hui^o sacri: duo ex pte sacramēti in se. s. materia chrismatis. i. oleū cū balsamo ab cpo sanctificatū: vt hz de psc. di. iij. p^o byter. Nec pōt sine tali olco cōferri h sacm: eo q fm Tho. sup. iij. di. vij. q. ij. ar. iij. illa sacramenta q si bi ministrū determinat etiā materiā sanctificatā reqrunt z erigūt Sed sacm qd non determinat si bi ministrū nisi qstū ad solennitatem: non habet materiā sanctificatam qstū ad necessitatem / sed qstū ad solennitatem: vt baptism^o.

B ij

De sacramento

Et qz hoc sacramentū determinat sensibilia: vtrputa descēsus sancti/ sibi mīstrum: ideo etiam requirit spūs desup/ z donū linguaz: que materiam sanctificatā ab eo q̄ est omnia acciptebāt confirmati per mīster hui⁹ sacramenti. s. ab epo. aplos. Et non fuit necessaria eis Quare autē materia est chrīstina/ materia hui⁹ sacramenti in signo ondit arti. ij. dicens: qz hoc sacra/ tā occulto: exq̄ in magis visibili z mentū sumpsit initium ab aduen/ cuidentiori illd̄ conferebant. Et re/ tu spūs sancti in discipulos q̄ ap/ dit tñ idem doctor qz bec materia paruit in linguis igneis: sed igni ab aplis sit instituta: lz non legat. nihil puenientius accipi pōt loco Scdm̄ qz est de substātia hui⁹ sa/ eius p materia in confirmatione crāmē. ē forma vboz/ q̄ est bec: qz oleum: qz lucet z nutrit. ignez. Consigno te signo sancte crucis: Figuram autē lingue conuenientē z confirmo te chrīsmate salutē: in accipit balsamū ppter odorez: qz noie pa. z fi. z sp. amen. Refert tñ ppter confessionem lingue odor bo/ Archi. d̄ p̄se. di. v. c. nouissime. z nus notieie dei d̄fundit in om̄i fm̄ Hugo. ibidem tenuisse: qz nec loco. Jo sic visibiles apparitio spi forma p̄dicta nec alia est n̄caria z ritū sancti fuit in igne figurata in d̄ suba hui⁹ sacri: imo credit qz sa figura lingue: ita materia confir/ cramentū olei z sacm̄ chrīsmatē mationis est i loco balsamato: vt pōt p̄ferri sine vbo: dūmō fiat vn oleum p̄tinet ad p̄scientiam quā cto de oleo vel de balsamo conse/ optet h̄enitidam eos q̄ confesso/ crato. Idem etiā notat. xv. disti. res diuine fidei constituunt. Et c. puenit. Illō tñ ibi dixit sub du/ balsamus ad bonaz samā p̄tinet/ bio. Ego tñ istud dictū min⁹ reci quam optet diffundere z v̄bis et pio/ nec admitto: eo qz n̄ iure nec factis in p̄fessione fidei. Nec san/ rōne consistit/ z omnibz theologie ctus Thom̄. Et lz ch̄s circa insti mḡis aduersat. Tertū qd̄ est de tutionem huius sacramēti nō fu substantia hui⁹ sacri qd̄ requir̄ ex it vsus tali materia/ nec apli post pte mīstri/ est dignitas pontifical̄ eū: tñ iō hodie ecclia nō p̄t̄ incon seu ep̄alis z intentio debita. Intā grue tali materia: eo qz ch̄s non tū em̄ requir̄ mīsteriū pontifici i alligauit potentiam suam sacris: collatione hui⁹ sacramenti: vt si p poruit em̄ sine tali materia cōfer/ alium simplicē sacerdotem fieret re p̄ alium modum grām hui⁹ sa/ etiam de cōmissione/ nō valeret: lz cramenti. Similit̄ fm̄ doctorem s̄z q̄sdā papa p̄t simplici sacerdo/ subtilem potuit cum discipul' dis ti cōmittere vt poss̄ h̄ sacm̄ con/ pensare in p̄mitua ecclia: vt p̄ ali/ ferre. Et h̄ tenet glo. c. iij. d̄ p̄sue um modum p̄ferret h̄ sacramen/ Hoc etiā tenet ibi Host. Hoc eti tū: maxie cū tunc erant aliq̄ signa am tenet Arch. xv. disti. puenit.

confirmatiōis

Hoc ē idē approbat sc̄tus Tho. cū determinatōe ec̄te h̄ approbā sup. iij. di. vij. q. vj. ar. iij. vbi assi- gnat rōnē di. q. papa p̄ h̄ q. ē ep̄o rū sūm̄ non d̄r h̄ie plenitudines ptat̄ p̄ relationē ad corp̄ d̄ni ve- rū / s; p̄ relationē ad corp̄ mysticū. Et qz gr̄a sac̄al̄ descendit i corp̄ mysticū a capite: iō ois opatio in corp̄ mysticū sac̄alis p̄ quā gr̄a dat̄ dependet ab opatione sac̄ali sup corp̄ d̄ni vez. Et iō sol̄ sa- cerdos p̄t absoluerē in foro p̄nial̄ / l; / z baptizare ex officio. Et iō di- cendū qz p̄mouere ad illas p̄fecti- ones q̄ nō respiciūt corp̄ d̄ni ve- rū / sed solū corp̄ mysticū: p̄t a pa- pa q̄ h̄ plenitudinē pontificalis ptat̄ cōmitti sacerdoti q̄ h̄ actuz summū sup corp̄ d̄ni vez: nō at̄ diacono vel alicui inferiori q̄ non h̄ p̄ficere corpus d̄ni vez: sic nec absoluerē in foro p̄niali. Nō autē p̄t simplici sacerdoti cōmittere p̄- mouere ad p̄fectionē q̄ respic̄ ali- q̄ mō corp̄ d̄ni vez. Et ideo sim- plex sacerdos ex mādato pape nō p̄t cōferre ordinē sacerdotij: qz or- dines sacri h̄nt actū sup corp̄ do- mini vez vel sup materiā eī. Po- test t̄n̄ p̄cedere sacerdoti qz confir- met: qz p̄firmatio p̄ficit eū i actu corp̄is ch̄i mystici: non autē h̄z ali- quā relationē ad corp̄ d̄ni verū. Et h̄ dictū approbat in toto Pe- trus de tharā. sup. iij. sniaz. dist. iij. sc̄do p̄ncipali. q. j. ar. ij. Hoc idē approbat Sco. Et h̄ Bon. vi deat̄ p̄missis p̄dicere. t̄n̄ assistēdū est maiori p̄ti doctor̄ p̄dictor̄: q̄

cū determinatōe ec̄te h̄ approbā tes consentiūt i toto z p̄cordant. Quartū qd̄ ē de substātia hui⁹ sa- cramēti ē ex p̄te suscipient̄. s. loc⁹ suscipiēs / q̄ ē fr̄s. Vnctio cr̄i fit ad cōsignificandū id qd̄ p̄fert̄ in sacramento. Vñ in p̄firmatiōe cō- fert̄ audacia p̄fessōis: cui⁹ oppo- situm. s. timor z erubescētia p̄nci- pali⁹ z euident̄ in fronte manife- stant̄: iō fit vnctio frontis. Nec ē rō Arch. de p̄se. dis. v. nouissime. Aliā autē rō fm̄ Pet̄z sup. iij. di. vij. q. iij. qz etiam robur in fronte signat̄. iuxta illud Ezech. iij. Ecce dedi frontē tuam duriorē fronti- bus eor̄. Vñ in tribz sacramēt̄ fit triplex vnctio sc̄i ch̄ismat̄: s; t̄n̄ diuersificant̄ ex sine: qz i bap- tismo vt dictū est fit in vertice / ad significandum fidei susceptionē: qz vertex est loc⁹ rōnalis. In con- firmatione in fronte fit vnctio / ad significandā audaciā cōfessionis: cui⁹ impedimentū. s. timor vel ve- recundia in pallore v̄l rubore frō- tis ostendit̄ ex p̄pinitate cellule memoratiue z imaginatiue. In or- dine r̄o in manibz fit vnctio / ad si- gnificandum p̄tates p̄secrādi cor- pus d̄nicū. Nec Petrus. Aliam rōnem ponit canon / dicens. Spi- ritus sanctus in baptismo tribuit plenitudinē ad innocentia: in p̄fir- matione augmentū ad gr̄am p̄re- stat. In baptismo regeneramur ad vitā: post baptismū confirma- mur ad pugnā. In baptismo ab- lumur: post baptismum roboramur.

De sacramento

mur. Regnatio p se soluit: cōfir/ post prādiu: p̄sertim qñ ē mltitū
matio armat z instruit ad agōes do cōfirmādoz/ q̄ añ prādiū com
hui' mūdi z plia. de cōse. di. v. spi mode expediri nō p̄t. Vel qñ ali/
ritussant. His om̄ibz p̄sonans q̄ veniūt d̄ lōginq̄/ nō volētes ex/
Raban' de insti. l. i. c. xxx. dt. p̄ceptare i crastinū. Vel qñ ep̄s nō
Signat in baptismo baptizat' cū p̄t expectare in crastinū. Un̄ meli
chrisimate in capit' sūmitate. i. in us ē vt tūc cōfirmant' q̄ si ep̄s re
xrice p̄ sacerdotē simplicē/ p̄ pon cedente sic dimitterent. Sec̄do q̄
tificem i frōte: vt in por̄i vinctioe istd̄ sac̄m sit a ieiunis homibz su
s. in sūmitate capit' in baptismo mēdū. p̄p̄ reuerentiā z honestatē
fec̄t sup̄ ip̄m sp̄sscti descensio ad hui' sac̄i: vt d̄ i c. vt ieiuni. d̄ cō
inhabitationē deo p̄secranda. i se se. di. v. Un̄ vt dictū ē in necitate
cunda q̄qz. s. in confirmatorē: vt etiā p̄ pran. hū p̄t suscipi. Tertio
eiusdem sp̄sscti septiformis gr̄a q̄ i susceptōe hui' sac̄i d̄z alē cō/
cū oī plenitudinē sc̄ritat' / sc̄ie/ xru firmat' tenere cōfirmādū: eo q̄ il
tis/ z v̄tatis venire in hoīem de/ le q̄ accedit ad illd̄ sac̄m nō h̄z ro
clare. Habent ista v̄ba de p̄se. di bur p̄ se stādi: nec p̄sumit p̄ se sta/
stunc. v. nouissime. D̄t̄ at̄ hec gr̄a renisi adiur' ab alio. L̄z at̄ d̄ rōne
non solū cōfir̄ sic in alijs sac̄is / s̄z hui' sac̄i p̄firmat' debeat eē q̄ il/
etiam sp̄ealr: p̄ quam q̄s deputat' lū d̄z tenere: tñ si nō ē cōfirmat' p̄
ad effectum sc̄ritat' z idone' effici p̄ter h̄ n̄ ē minutū h̄ sac̄m/ s̄z gra/
tur ad ch̄m confitendū. Et hec ē uis peccet. d̄ cōse. di. v. nouissime.
maria vtilitas. Un̄ hoc debēt p̄ Quarto req̄rit' q̄ loc' vinctiois li/
sare homines: z istd̄ sac̄m nō ob/ get panno q̄usqz sicce: z postmo
mittere: nā obmissio ip̄i' augmen dū etiā fm̄ Hug. d̄z hō eē sub q̄/
tū gr̄e subtrahit. dā disciplina i custodiēdo chrisma
.s. ne caput lauet vsqz ad septē di/
es: p̄p̄ septē dona sp̄sscti q̄ tunc
recipit. Hoc tñ hodie n̄ h̄i fuat.
Bonū tñ eēt fuare p̄p̄ reuerentiā
sac̄i z significationē p̄dictā. Cō/
suetudo aut̄ nostra est q̄ ligatura
illa portetur vsqz ad tertiam diē:
et tunc tertia die comburetur p̄ā
niculus: et locus frontis bene cū
sale et aqua lauetur: et aqua i fol/
cum vel in fomacem fundat'.
hui' sac̄i: qz venerabili' ē vt a te
iuno cōferat'. In necitate tñ cōferē

De accidentibus circa sacramen
tum confirmationis.

Insequen

ter vidēdū ē de acciden
tibz hui' sac̄i: q̄ sūt. iij.
P̄mo q̄ istd̄ sac̄m ē p̄ferēdū a te
iuno ep̄o. vt d̄t c. d̄ cōse dist. v. vt
ep̄i. Hoc at̄ ē p̄p̄ venerabilitatem
hui' sac̄i: qz venerabili' ē vt a te
iuno cōferat'. In necitate tñ cōferē

eucharistie

Cautela huius sacramenti

Primo ca

pueat sacerdos ne ali-
quē prius cōfirmatū
cōfirmet. qz hoc sacm̄ est irrite/
rabile: cū imprimet caracterē in/
debile: sicut z baptismus. Et etiā:
quia magnā iniuriā faceret sacro
qui istud reiteraret: cū per hoc pri-
ma confirmatio iudicat nihil esse
Secūdo caueat cōfirmādus ne bis.
pcurare scienter se faciat. Nā talis
p pnia de bet ingredi monasteriū.
z ibi sub habitu reglari deo famu-
lari: vt dicit de hse. dis. v. dictū est
nobis. Tertio caueat ne vxor tene-
at in cōfirmatiōe virū vel maritū
suū: vel econuerso ppter cōtraben-
dā cognationē spiritualement: q̄ im-
pedit matrimoniū cōtrahendum
et cōiugale actum. Nam tales de-
bent abstinere abinuitem vsqz ad
mortem ipsorū. z sic separari debent
a toro: licet non absoluant a vin-
culo matrimoniū vsqz ad mortem.
Similiter caueat ne quis filium
propriū teneat: quia etiam con-
trahitur cognatio spūalis inter cō-
iuges: nō tamē matrimoniū diri-
mens: sed tñ grauitur puniuntur
cōiuges. Similit̄ caueat ne soror
fratrē vel econuerso teneat. qz suffi-
cit inter tales vinculū cognatiōis
carnalis. Si tamē fieret nihil im-
pedit: sed tamē honestius ē absti-
nere: Nam turpe est audire si fra-
ter vocaret sororē in hoc casu cō-
matrem vel econuerso. Alij tamen

cognati vt patruales: fratruales
auunculi patrini zc. bñ pnt tenere
confirmandos nepotes z alios.

Quarto caueat cōfirmandus vt
nō accedat istud sacm̄ nisi cōfesi-
sus si ē consci⁹ alicui⁹ mortal' pec-
cati: ne ponat obicē grē quā susce-
ptur⁹ est in hoc sacro. Quātū tñ
est ex vi sacri suscipit ipm sacm̄:
nō tamē esse sacri. s. gratiam.

De sacramēto eucharistie.

Accipite et

a comedite. Mat. xxvi.
et de hse. dist. ij. panis.

Quia suscitāt a peccatis p baptil-
mū: z cōfirmati in gratia per con-
firmationem ne laborantes in via
psentis vite: in certamine spiritua-
li deficiāt: opus em̄ habent refici-
cibo spirituali. Alioquin saluato-
re testate. Si dimissi ieiuni fuerit
deficiēt in via. Mat. xv. Jō post
duo sacra sequitur tertiu. s. vene-
rabilis eucharistia: qd est cib aia/
rū n̄az: iuxta illd Jō. vi. Nisi mā-
ducauerit carnē zc. Ne igit omi-
tat: s; frequētius sumat a fidelibz
hortatur saluator in xbis pmissis
dicēs. Accipite z comedite. Et re-
ctus ordo est vt p⁹ baptismum z
p⁹ cōfirmationē sumat h venera-
bile sacramentū ab adultis. Legi-
m⁹ siquidē q̄ submersis egyptiis
in mari rubro: transit qz mari p/
dicto filij israel nouū pasca i azy-
mo pane fecerūt in deserto. sic nos
submersis demonibz in baptismo
cū pctis nostris in deserto huius

E

De sacramento

mūdi pasca nouū in azymis sūce in celo. Nec etiam illa caro illi⁹ pu-
ritatis et vitatis: hui⁹ scitissimi pa-
nis facere debem⁹. Circa hoc me-
facim excellētissimū tria sūt fide-
rāda: Prō qdē substātia ipi⁹ Se-
cūdo credēda ipi⁹. tertio cautele.
De p̄rio sciēdū ē circa h⁹ sacm q
uū. sūnt d⁹ substātia sui necessaria.
Prīmū ē ordo sacerdotal⁹. Null⁹
em p̄t h⁹ sacm p̄ficere nisi sacerdos
vñ nec laic⁹ nec angel⁹ bon⁹ pōt
h⁹ p̄ficere. qz nō hz qd p̄tārez super
actū p̄secratiōis hui⁹ sacm nisi or-
dinat⁹ i sacerdotē: nō em meritis
scititat⁹; s; autoritate officij et mini-
sterij sacerdotal⁹ h⁹ sacm p̄ficiūt. iu-
xta illd. Nō in merr⁹ cōsecrāt⁹ sed
in v̄bis p̄ficiūt sacerdos. Ex q̄ patz
error illoz q̄ dicūt qz si laic⁹ pro-
ferret v̄ba canonis super panē tri-
ticeum conficeret sacramentum.
quod omnino est falsum. Nec de-
bet quem mouere illa hystoria q̄
refer⁹ de quibusdam p̄astozib⁹ lai-
cis qui addiscētes verba canonis
et cōsecrationis in ecclesia a sacer-
dote tpe cōsecratiōis plata: ipi etia
venientes ad greges suos sup pa-
ne protulerunt eadē verba. et stati
apparuit puer pulcerrimus. Ibi
em non fuit caro christi: sic est in h⁹
sacm a sacerdote cōfecto: s; ibi fu-
it miraculose ex p̄missiōe diuina q̄
dā figura et spēs carnis diuinit⁹ for-
mata. nec ille puer erat ver⁹ chri-
stus d⁹ et hō h̄ns aiām: sicut est in
sacm isto p̄ sacerdotē cōfecto: vbi
realiter ē christ⁹ cū diuinitate et hu-
manitate et anima sua sicut nunc ē

in celo. Nec etiam illa caro illi⁹ pu-
eri adorāda fuit sic christ⁹: nec su-
mēda p̄ corpe chri: s; p̄ qdā mira-
culoso corpe et ope diuino venerā-
da: sicut alia miracula diuina. Si-
cut etia dicim⁹ de sanguie illo qui
d⁹ exiisse de imagine lignea pas-
sionis christi: quā cū qdā iudei in
cellario cōfodissent i cōtumeliam
christi: subito emanauit qdā bu-
mor sanguineus in maria quātū-
tate: q̄ viso iudei illi fuerūt cōuer-
si. Ille em humor nō fuit sanguis
christi ver⁹: sicut ē i hoc sacm nec
dign⁹ tali adoratiōe: sic q̄ est in ca-
lice: s; mō suo venerād⁹ tāq̄ mira-
culosum op⁹ dei. Et de tali hūo-
re sanguineo collecto in loco pre-
dicti cellarij fuit per diuersas par-
tes mundi distributum. Ex quo
peruenerat error fidelū qui putā-
tes verū christi sanguinē eē: ado-
rabāt cū adoratiōe latric: et sic ido-
latrabāt. imo dato qz fuisset ver⁹
sanguis christi sub cruce christi col-
lectus: adhuc minus esset: adoran-
dus q̄ iste q̄ est in calice p̄ sacerdo-
tē consecratus. Rō hui⁹ est. quia
ille diuisus est a diuinitate q̄ cito
defluxit ad terrā d⁹ christo: nec po-
tuit dici fili⁹ dei ampli⁹ nisi ch̄o
reunitus et reintegratus. Iste autē
qui est in calice cōiunct⁹ est diuini-
tati: qz de ipō sanguie verum ē di-
cere. Hic est verus filius dei: Cū
ibi ratione concomitātie sit etiam
vera caro christi et anima eius et
diuinitas. Archidiaconus d⁹ cō-
secratione. distin. ij. qui māducata

eucharistie

tenet q non remansit aliquis san/ lo vino pōt confici: non tamē sine
guis sub cruce dñi: nec etiā d car/ graui pctō. E conuerso tō sine vi/
ne prepucij: sicut rome mōstrat z no in sola aqua nihil conficit: et h
in Nildesheim: sed erronee. qz tūc tunc grauius ē pctm qz primū: p/
habuisset duo p̄pucia: qd tñ ē fal/ pter idolatriā quā cōmittit ppl'us
sum z nō tenendū. Māgne itaqz tpe celebrationis z eleuationis: q/
dignitatis sunt sacerdotes q hoc rum oīm est reus celebrās. Ter
pnt qd nullus citra deū facere po/ tium qd est de substantia hui' sa/
test. Sed p̄cholor dignitatē suā gramenti est debita formaverbor:
minime attendūt. nō illi us pene re q est hec sup hostiam. Hoc est em
purantes estimatiōis. Secundū corpus meū. Et supra sanguines.
qd est de substantia huius sacra/ Dic est em calix sanguis mei no/
menti est materia debita .s. panis ui z oerni testamenti: mysteriū fu/
triticus. Et hoc iō: qz dñs se gra dei: q p vobis z p mult' effundet i
no tritici compauit Joā. xij. Tum remissionē pctōz. Circa qd sciē
etiā qz ch'is credit p̄secraste. Vinū dū est: qz illa coniunctio em posi
vit' est materia d̄bita z necessaria. ta in ambabz formis: nō sit de sub
qz ch'is se viti compauit. Joā. xv. stantia forme simplr necessaria. d̄z
Ista s̄t duo. .s. panis z vinū ita s̄t tñ appom fm vsū ecclie: q vsus a
cōiuncta in consecratione vt neq/ beato Petro initū sumpsit z gra
qz vnum sine alio d̄z p̄secrari: aut uiter peccant omittētes eā. Qd at
a celebrante suscipi. Iuxta illd Be p̄mittit. Accipite z māducate ex h
lasij. Sacerdos corp' ch'i sine ei' oēs p̄tinet ad vsū sacri: z nō ē d̄
sanguine nūqz d̄z suscipe: aut em substantia forme. Sed si qrit: quō
itegre sumat: aut ab integ' absti/ ista locutio est vera: cum sacerdos
neat: qz vni' eiusdēqz mysterij diui dicit. Hoc ē em corp' meuz. Hoc
sio sine grādi sacrilegio nō pōt p/ em videt falsū si ex p̄sona sacerdot/
uenire. de p̄se. dis. ij. Compūmus. nis illa vba dicant: cū sacerdos nō
Nō putet tñ qd ex hoc q sacerdos intēdat conficere ibi suū propriuz
qz tū est de rōne sacri nō posset cō/ corp': s; ch'i. Ad h' rīdet breuiter
secrare hostiā p se sine calicis con/ q ista vba sacerdos nō pfert ex p/
secratione: qz forma consecratiōis sona sua: sed ch'i. Demōstrat autē
panis z calic' nō se expectāt: qz al/ illud p̄nomen h: vez corp' christi
tera sine altera totū effectum opaf in ordīne ad totam compositionez
q̄scito pfert. S; tñ dico q h sacer huius forme. Hoc ē em corp' me/
dos nō pōt facere sine graui pctō. um. Non q plato isto solum p no
Addēda ē etiā vino modica aq: q mine h: statum sit corpus ch'i: sed
significat p̄iunctionē ppli ad ch'iam prolata tota forma a ch'io instituy
in h sacramēto. Et h sine aq in so ta: qz in vltima platiōe istorū ver/
L ij

De sacramento

borū sit trāssubstātiatio: ad quam sit facere fin se: sed inq̄ntū est vnū
ordinantē p̄cedētia. Et p̄ isto vltē/ vel vnū cū diuinitate. ideo con/
rius sciēdū ē q̄ fin b̄m Tho. sup grue ponit̄ ibi ly meū. Quinto est
iij. di. viij. q. v. ar. ij. Forma hui⁹ sufficiens ex pte effectus principij
sacri differt a formis alioꝝ sacro/ Un̄ qz iste effectus. s. corp⁹ christi
rū in duobz. Primo qz forma alio est tante nobilitat⁹ q̄ nō sit i sacro
rū ip̄ortat vsū materie. forma autē nisi a deo imediate: nec mīster ha/
isti⁹ ip̄ortat cōsecrationē tm̄. q̄ con bet aliquē actus specialē in isto sa/
sistit in trāssubstātiatione materie cramento: sicut in alijs. ideo cōue/
Un̄ minister vel sacerdos i p̄ficiē niēter factura est quista forma non
do h̄ sacramētū nō habz aliū actū profertur in persona alicuius: sed
nisi p̄lationē v̄boꝝ ex p̄sona christi dei absolute: sicut vox hominis p̄
Secūdo: qz alioꝝ sacroꝝ forāne ex rubam: ita vox dei per hominem.
p̄sona mīstri p̄ferūt. Forma autē Quartum qd̄ est de substātia hu/
isti⁹ sacri a ministro in p̄sona pro/ ius sacramenti: est intentio conse/
fert christi. Ad intelligēdū aut̄ qd̄ crantis scz vt in speali vel in gene/
libet v̄bū positū in hac forma est rali hoc facere velit qd̄ facit eccle/
sciendū q̄ hec forma ē sufficiētissi sia: vel qd̄ fecit christus: et statuit
ma. P̄mo q̄stū ad opatiuā poten faciendum. Licet tamen intentio
tiā: qz cū factio habeat suā cōple/ semper est necessaria de substātia
tionē: ideo cōueniēter ponit̄ istud non tamē attentio: vnde si mēs ra/
p̄nomē h̄ demonstrans panē q̄ est pitur ad alia ex infirmitate: v̄ ne/
trāssubstātiat⁹ in panē christi: et ē gligentia vel incuria: non ideo est
idē cū corpe christi. Secūdo ē suffi/ minus cōsecratū q̄ si affuisset at/
ciēs q̄stū ad modū operādi: quia tentio. Peccat tamen ille q̄ conse/
hic termin⁹ ad quē: est sine omni i crat z nō intelligit: z se nō recollit/
mutatiōe ex pte sui. Ideo b̄n ponit̄ gir: quanto attent⁹ potest ad con/
ly est: designās p̄manētia: z nō po secrationē. Nam debet attent⁹ esse
nit̄ v̄bū fiendi. Serit: designās mu ad hoc vt consideret quid facit. et
tationē. Tertio ē sufficiēs ex parte tūc maxime qm̄ plures hostias cō/
opis: qz hic corp⁹ christi v̄bz desi/ secrat p̄ cōmunicantibz: vñ debet
gnat corp⁹ christi mysticū. qd̄ hz habere respectū specialem ad illas
diuersas ptes/ z forte diuersaz ra hostias omnes que sunt corā eo:
tionū: p̄t̄ differentē grām gratis alias em̄ si haberet generalē inten/
datā. Ideo meli⁹ d̄z corp⁹ q̄ caro tionē ad omnes hostias que sunt
Quarto ē sufficiēs ex pte opantis in altari stare qm̄ qz q̄ etiā illas q̄
Un̄ corp⁹ christi nō tm̄ signat cor sunt in p̄side residue consecraret
pus christi verū: sed etiā fecit cor/ fm̄ quosdam. Mibi autem non
pus christi mysticū: z cū h̄ nō pos/ apparet hoc. quia ex quo non intē

eucharistie

dit consecrare alias nisi que sunt
coram ipso de proprio cumulate ad
vnu locum: quantumcumque genera
liter intendat super eas non conse
crabit nisi illas. Similiter dico quod
si hostia aliqua iaceret sub palma
non consecrata: absconsa in tempo
re consecrationis: forte per obliu
onem clerici dimissa: ex quo sacer
dos de ea non intendat: non est con
secrata: Secus dico si habet intē
tionē ad omnes que sunt ante eū:
tūc et illā hostiam absconsam con
secrabit. Tamē dicit Jobā. caldi
nensis in suppletionibus suis de
officio ordinarij. Si sacerdos: quod
si sacerdos credēs ponere. xvi. ho
stias. ponit. x. si in intentione sua
est tantum consecrare quantum ha
bet ante se: omnes sunt consecrate.
Et ideo dicendū est quod sufficit sa
cerdoti habere intentionem deter
minatam faciendi quod facit ec
clesia super totam materiā preor
dinatam sine specificatione nume
ri: sicut in mgm Franciscum de bra
ga in quadam questione disputa
ta. Idem dico de vino perfuso su
per altari per negligentiam perfusio
nis tempore in calicem: quia illud
nō consecratur dum sacerdos nō
intendat super illud. Et ideo dixi
quod maxime requiritur intentio su
per illa que sūt coram sacerdote po
sita in tali loco tantū et non in alio
Ex illo soluitur dubiū an scisma
ticus vel hereticus conficiat hoc
sacramentum. Patet enim quod sic cū
talis potest habere intentionem ec

clesie in conficiendo: et hoc maxi
me vniuersalem. scilicet intendendo
facere quod christus fecit: et instituit
faciendum: et quod ecclesia facit.
licet etiam non intendat in speali
quia ex quo est in heresi vel in scis
mate ipse certus est et credit nihil
valere vel facere propter peccatū in
quo est: nec obstat capitulū scisma
ticū. q. i. vbi dicitur quod scismaticus
exsecrare potest nō autem consecrare
quod intelligitur quantum ad effica
ciam sacramenti: quia non opera
tur effectum salutis in illo: sic con
secrante illam vel conficiente pro
pter scisma vel heresim: sed tamē
est verum corpus christi. Simili
ter etiam illud intelligitur: scilicet vbi
dicitur. Non est corpus christi quod
scismaticus conficit. id est quod non
est verum corpus christi: quantum
ad conficientem in scismate vel he
resi: quia sibi non proficit: sed offi
cit. i. nocet. Nihilominus tamen quatenus est
ad vitam est factum: est verum corpus
christi. Similiter in canone audi
uimus. vbi dicitur quod scismaticus
exsecrare potest non autem conse
crare. intelligitur vt dictum est.
Unde patet illos indiscrete facere
qui sacramentum per rutenos: aut
grecos confectum in forma eccle
sie blasphemant et derident: cum
ibi sit verum corpus christi. Con
sultius tamen isti facerent vt illuc
non intrarent: nec inspicerent in
ipsorum ecclesias quibus vt venientes
illuc derideant. Concludendo ergo
dico quod ad hoc sacramentum con

De sacramento

ficiendum sufficit triplex conditio ex parte conficiētis. Primo q̄ sit sacerdos rite ordinatus. Secūdo q̄ possit verba p̄ferre consecrationis. Tertio q̄ possit habere debitam intentionem faciendi quod faciat ecclesia. Propter defectum prime conditionis nullus laicus quicūq; sanctus: nec sacerdos gentilis (vt tartarorum) conficiunt: q̄ non sūt rite in forma ecclesie ordinati. Propter defectum secundae conditionis mutus non potest consecrari: quia non potest verba consecrationis p̄ferre. Propter defectum tertiae conditionis caecus vsu rationis et ebrius nondum digestus non possunt conficere: cū non habebant intentionem debitam. Sed prima conditio est propria: quia solus sacerdos: et quilibet potest: cui possunt competere istae conditiones scilicet platio et intentio. Nec obstat si iustat de degradato q̄ non sit sacerdos: quod tamen non est verū: q̄ characterem sacerdotale si semel in ordinibus susceptis collatum: nullus potest delere. Quāvis taliter degradatus perdat privilegium clericale: et traditur curie seculari: tamen si celebraret consecraret: quia auctoritas substantiā ca non est sibi ablata: quātum ad veritatem sacramenti: sed tamen quātum ad executionem legitimā: qua caret quod ad se et ad alios: et quo ad totam ecclesiam. Quando autem quis scismaticus: excommunicatus: hereticus: et degradatus: non conficiatur: intelligendum est q̄ non conficiunt rite et ordinate nec legitime quātum ad efficaciam sacramenti: vt. s. sit vtilis illa consecratio ad salutem eius: sed tamen conficiunt quātum ad veritatem sacramenti. Et hoc catholice sentiendū est de isto sacramento omnis opinionibus multorum. Et si quis contra praedicta obijciat magis sententia. li. iij. dist. viij. vbi dicit tales non posse consecrari. Salua pace magistris: dico q̄ in hoc non tenetur. Tamen propter sui reuerentiam vt eius dictum potius valeat quā pereat intelligendū est: q̄ tales non possunt conficere de iure sine peccato seu ordinate: sed de facto bene possunt. Nec moueat aliquem ratio magistris ibi posita: per quam dicitur: nōdo non posse praedictos conficere: quia nemo in ista consecratione dicit. Offero: sed offerimus hoc sacrificiū. Nemo igitur nisi fuerit membrum ecclesie potest dicere cum alijs offerimus: quasi esset vna de personis ecclesie. Vñ cum heretici et scismatici non sint membra ecclesie: nō possunt dicere offerimus: sed nec conficere. Ad quod dicimus q̄ oblatio non pertinet ad rationem consecrationis. vñ necessario requiritur vt offerat. Ita soluit doctor subtilis sup. iij. dist. viij. q. ij. et Tho. eadē dist. q. i. art. j. ij. et. iij.

De credēdis circa hoc facim.

Arte cūia

a credendū ē q̄ in hoc sacramento idē est: s. q̄ de

eucharistie

Agne natus ē: et pro nobis passus ē sine subiecto pro consecratione virtute
continet. Et sicut ibi verus est christus: diuina retinet tamen ibi modum
ita etiam est ibi sub vna quantitate: sed agendi vel patiendi in corpore christi
non quantitatiue. hoc est tamen dicere quod stit: quem prius habuerunt. Qui/
non vult illa quantitate occupando lo to credendum est quod facta consecra/
cū. Sic etiam non vult claritate sua il/ rone ulterius non manet in hostia conse/
luminando aerem. Secundo credē/ crata substantia panis: nec in vino
dū est quod corpus christi potest esse in pluri substantia vini: sed statim corpus christi
ribus locis quantum ad panes: plures panes fit in hostiarum sanguis christi in calice.
transubstantiat in ipsum. Unde in celo: Et ratio secundum beatum Thomas. est quia opposi/
est localiter in verbo diuino persona tū huius dicere repugnat verbis
licet: in altari sacratissimo. Secundum eē na tū huius dicere repugnat verbis
turale eius: est esse in celo in vino tamen est enim corpus meum: sed hoc est corpus me
loco: secundum esse sacratissimo est potest esse in di um. Item si remaneret substantia pa
uersis locis. Est ergo hic secundum quod multa in nis: tolleretur reuerentia christi o debita
ipsum transmutari potest. Sed secundum esse vt continetur in hostia. Nam christo,
personale non est in loco. Unde dicit vt continetur in hostia debetur cultus
Petrus de thara. secundum quod vnum est latrice: sed si ibi maneret substantia
et indiuiduum in se: non potest esse nisi in vno panis: non deberet talis cultus latrice
loco: sicut nec angelus nec aliud cor exhiberi propter idolatriam: adorando
pus sed secundum quod in ipsum multa trans creaturam. Et licet multi doctores
mutari potest indiuidua: sic potest esse huic indicant sine. id est tamen pro catholica
in diuersis locis. dist. x. q. iij. ar. ij. conclusa est sub alexa. iij. papa. et max
sup. iij. s. iij. ar. Tertio credendum est tino. quinto. Sexto credendum est
secundum Thomas. quod cum corpus christi ap quod fractio que fit in hostia non fit in
paret in specie carnis vel pueri vtz corpore christi: sed tamen in speciebus
ibi appareat vtz corpus christi vel an hostie. vnde ibi accidentia manen
ille species sunt proprie corporis christi tia sine subiecto dicuntur fractio. se
non oino determinatum est a doctori/ cundum Pet. di. xij. ar. principali. q.
bus. Tamen secure dicitur quod ille diuisio i. quia alias fractio est quedam di
ones panis manent. et in eis alia ac uisio. diuisio vero est passio quan/
cidentia sensibilia supducunt diuina et ti vt quantum. In sacramento vero
rute que specie carnis pretendat. sicut aliquid est quantum per modum
accidentia que prius erant pretendebant quanti. vt species: aliquid est qua
specie panis. Quoniam tamen appareret tum sed non per modum quanti:
sub forma carnis vel pueri: non desu vt corpus christi. Ideo dicendum
mi sed preliquis fuari. Quarto cre est quod fractio vel diuisio fit in
dendum est quod illa accidentia manent speciebus. et non in corpore christi.

De sacramento

Septimo: credendum est quod corpus non est sine sanguine. Unde dicitur anima est
pus christi in hoc sacramento proprie non videtur se in sanguine. Tertio ibi est anima
nec sanguis corporal'. Ratione Gregorius christi ex concomitantia mediata. quia in
quia tunc ibi non esset aliud visum et possibile est animam informare et per
aliud creditum. Item alia ratio naturae fieri corpus: nisi corpus sit disposi-
talis: quia nullum corpus videri potest nisi tamen sine sanguine non est ibi corpus
si habeat accidentia in essentia: vel in bene dispositum: nec etiam organi/
si sit coloratum formaliter. ut patet de zatum. Ibi ex consequenti etiam est anima
pariete: sed color albus non est in hoc cum ibi sit corpus dispositum per sang-
stia formaliter: sed non potest videri. uine. et hoc est dicere: mediante san-
Nec tamen errant laici qui dicunt se videre guine. Quarto est ibi deitas ex qua
re corpus christi: sicut illi non erraverunt dam concomitantia remota: quia cor-
qui dicebant se videre angelos in as- pus et deitas sunt disparia: tamen ex
sumpto corpore: sed tamen non viderunt qui christus natus fuit ex Maria virgine
inquatum fuerunt spiritus. Et sicut quod deus verus homo et deus: ideo etiam hic est
homo armato quem nescis te videre verus homo et deus. Sicut dicit de
cum tamen: nec faciem nec membrum ali calice quod ibi primo est sanguis. quia
quod nudum eius videas: imo ut dicit de illo verba faciunt mentionem Se
Clarro dicitur. x. q. ix. Nulla creatura cumdo ex concomitantia immediata ibi
naturali cognitione: nec angelus potest est corpus christi. Tertio ex concomitanti-
cognoscere ibi esse corpus christi. Licet tia mediata ibi est anima christi. Quarto
tamen visionem gloriosa et intellectuali ex concomitantia quadam remota ibi est
potest cognosci: deum tamen glorificat il- deitas. Nono credendum est in hoc
lud videre non potest corporaliter. secundum sacramento aliquid est sacramentum. et non res sa-
Thomae. Unde glorificati vident cor- cramenti. sicut spiritus sensibilis pa-
pus christi in sacramento visione intellectu- nis et vini: et ille spiritus sunt creatu-
li et non corporali. Octavo credendum re. Unde adorator videns hostiam non
est quod in hostia sunt quattuor: et unus debet ferre intentionem principalem ad
veraciter in calice credenda continere id quod videtur: sed ad id quod credit ibi es-
tur. Primo enim in hostia virtute et se. scilicet christum. Secundo invenitur ibi sacramentum:
horum est corpus christi. Ratione: quia illud ve- et res sacri: et hoc est verum corpus
racie continetur in hostia de qua verum christi. et sanguis eius. Ista autem dicuntur
ba faciunt mentionem sed hoc solum est sacramentum et res sacramenti per re-
de corpore christi. quia ibi dicitur. Hoc est enim spectum ad ministrum vel sacerdotem
corpus meum. ubi nihil dicitur de anima sub debita forma conicientem. Unde
nec de deitate: nec de sanguine. dicitur sacramentum quasi sacre rei signum: quia
Secundo ibi est sanguis christi non prin- fecit spirituale refectioem anime. Et dicitur
cipaliter sed ex concomitantia quadam res quod hoc ipsum facit per gratiam quod conti-
necessaria. quia corpus verum et vivum nec. Tertio est ibi aliquid quod est res sa-

eucharistie

crāmētī: z nō faciū. sicut ē gratia duo considerari. vnū ex parte ip/ data digne suscipiētī: z bec grā est sius sacramētī. z aliud ex parte ip/ res scata. nihil tā scati. Quarto sōz sumentū. Ex parte ipsius sa/ ibi est qd nec ē res sacramenti nec crāmētī cōuenit q̄ vtrūq; sumat̄ sacramētū: vt sunt illa omīa: que sez corp⁹ et sanguis: qz in vtroq; sūt cōcomitātia hoc sacramētū. si cōsistit pfectio sacramenti. et ideo ue sint accidētia ppria siue cōmu/ quia ad sacerdotē pertinet hoc sa/ nia. Et illa dicunt̄ poti⁹ forme ac crāmētū considerare et consecra/ cidentales siue spēs. Decimo cre/ re et perficere: nullo modo debet dendū q̄ licet sacerdos debeat sub recipere corpus christi sine sangui/ vtraq; spē sumere hoc sacm̄ cu; ne. Ex parte autē sumentū requi/ celebrat. tñ populo sufficit sume/ ritur summa reuerētia et cautela/ re sub specie panis tantū. Et ra/ ne aliqd accidat qd x̄gat i iniuri/ tio est. quia fm Archidiaconū de am tāti mysterij qd p̄cipue posset p̄se. dist. ij. Cōperim⁹ in hoc sacra/ mēto nō solum attenditur officia/ quidem si incaute sumeret defa/ cia: sed etiā significātia. Significa/ cili posset effundi. Et q̄a crescēte tur em̄ p istas duas species s. cor/ multitudine populi christiani i q̄ poris et sanguinis seorsum sum/ cōtinent̄ senes et iuuenes: quorūz quidā nō sunt tante discretiōis vt ptas p sacerdotē tpe celebratiōisq; sanguis xp̄i in cruce fuit diuisus cautclam debitā circa vsum hui⁹ a corpore suo. vt dicit Gorra sup sacramētī adhiberent: ideo p̄uide Mattheū. Cū autē sacerdos tan/ ordinatū est: vt populo sub altera tantū z nō popul⁹ habet hui⁹ facti si/ tantū spēs e detur. Hoc idē tenet gnificationē ex ordine suo expme/ Tho. sup illud Jobā. vi. Nisi mā/ re: tantū ipse z non populus tunc ducaueritis dicens. Non est de ne cessitate salutis pceptio sanguinis sicut corporis xp̄i. cū xp̄s tot⁹ sub altera specie tm̄ sumit̄ In hoc ip/ sūz sequit̄ Lira ibidē dicēs: Non est intelligendū q̄ sub vtraq; spe/ cie sit fidelibus exhibendū: s; tantū sacerdotibz sumendum.

De cautel' seruandis circa h̄ sacm̄ ex parte sumentium.

¶ Quia du/ pler status vtrū hoc sacro. ad salutē .i. secularis et spūal' .i. dō

De sacramento

q̄libz hz suas cautelas. Unas igit̄ an sit immunis a pctis. p̄t tñ h̄ per-
oēs tā special' cuilibet coz̄ q̄ cois p̄dere p̄ q̄ttuor signa. Prīmū est
vtrisq̄ sil: Et p̄mo cauendū ē oi- cū quis verba dei deuote audit.
bus ne in pctō mortali sumat hoc Jo. viij. q̄ ex deo ē v̄ba dei audit.
facim. Nā sic peccarēt q̄rit̄ Juxta Scdm̄ cū q̄s ad bene operandū
illd. i. ad Cor. xi. Qui aut̄ mādu- p̄mptū se iuenerit. Quia p̄batio
cat indigne iudiciū sibi māducat. dilectionis est. exhibitio op̄s fm̄
zc. Sūt aut̄ q̄dā q̄ sufficient' se p̄ Grego. Tertū cū q̄s p̄positū ab/
parāt fm̄ v̄itatē. s. q̄ expellūt dia- stinendi a peccatis in futurum ha-
bolū de corde suo per verā exami bet. Quartū est cum quis de
nationē p̄scie: z p̄ cōtritiōez siue iu p̄teritis cōmissis dolet. Un̄ si q̄s
diciū p̄nic: z hi cōsequunt' gratiaz p̄ b̄mōi signa facta diligētī discul-
et māducat digne: Alij sunt q̄ p̄e- sione sue cōscietie (q̄uis forte nō
parant se sufficienter: nō tñ fm̄ ve sufficenti) ad sacrā cōionem acce-
ritatē s; fm̄ p̄bilitatē: ita q̄ est/ dat: aliq̄ pctō mortali in eo rema-
māt se carere pctō: q̄ tñ si facerent nente: qd̄ ei? cognitionē subterfui-
maiorē cōscie inq̄sitionē: iueni- giat: non peccat. imo magis ex vi
rēt se reos: sed tñ sunt parati: q̄a sacramenti pctōz remissionē p̄se-
si scirēt pctm̄ in se: vellent cōfiteri quit. quia istud facim̄ venialia de
nō tñ apponunt ad h̄ oimodā dili let z mortalia oblita. Scda cau-
gentiā. Et hi q̄uis gratiā nō pci- tela est oibus cois: ne q̄s pollut' i
plāt. nō tñ incurrūt offensam: q̄a corpe accedat eodē die: Et nō so-
nec sumūt digne nec indigne: q̄/ lū requit' mūdicia mētis q̄. s. sit si
uis sunt indigni. Tertj sunt q̄ neu ne pctō s; etiā corporis. Pro quo
tro mō se p̄parāt. imo cōgēnunt: z sciendū q̄ pollutio pōt cōtingi ex
peccāt mortali z sumūt indigne. sola diminutiōe nature: et nō ex p̄
Un̄ indigne accedūt triplices ho- cedenti cogitatioe: z tūc nō est sig-
mines Primi q̄ cū cōscia mortal' nū alicui? pcti. s; pōt ebetudinem
pcti z sine p̄posito penitendi acce- mētis inducere si simul cū imagi-
dunt. Scdi q̄ aliē q̄ ecclia statuit natiōe cōtingat: immūdiā tamē
accedūt: v̄l extra ecclēsiā v̄t scisma corpis hz. Et iō si necessitas imi-
tici v̄l heretici. Tertj q̄ siue reue- neat et deuotio exposcat non im-
rēta accedūt. sicut faciūt multi q̄ pedir. p̄cipue q̄n sine imaginatio
p̄mūt se ad altare: z vn̄ in alium ne accidit. Un̄ si p̄pter reuerentiā
q̄nq; puocat. Vel vt quidā sacer tunc abstineat laudand' ē: maxie
dotes p̄parantes se ad celebrādū q̄n talis dispositio nature non est
distracti accedūt z festinant: ita q̄ p̄petua siue diuturna. Secundo
q̄nq; obliuiscunt' qd̄ faciūt Et li- mō p̄t cōtingere exp̄cedēti cogita-
cet q̄s nō posset h̄re certitudinem tiōe. tūc si nō fuit p̄sensus ad cor

eucharistie

gitatione: et necessitas urgeat p̄t
accedere et celebrare: si aut̄ nō vr/
geat necessitas: accedendo nō pec/
cat mortalit̄ s; venialiter maxime
q̄ cogitatio est cū delectatiōe: li/
cet sine consensu. Dicit tñ beatus
Th̄m. q̄ p̄t cōtingere q̄ in ipsa
cogitatione pollutio oriatur q̄ si
placet propter delectationem ex
surreptione est peccatum veniale
Si autem deliberante consensu
et precipue cum complacentia fu/
tura est peccatum mortale. Ista
autem complacentia non facit di/
ctam pollutionē esse peccatum: q̄
non est eius causa: sed in se est
peccatum. Si autē placeat vt al/
lenatio nature peccatum esse nō
creditur: Tercio contingit ex ci/
bo et potu: tunc idem est iudiciū
sicut de illa pollutione que cōtin/
git cum imaginatiōe turpi. vt di/
cit canon. vi. dist. testamentū. vbi
dicit. Cum appetitus gulae ultra
modū in sumēdis alimentis rapi/
tur: atq; idcirco humorū recepta
cula id est virilia mēbra grauan/
tur habet exinde animus aliquē
reatum id est veniale peccatum.
Et hoc non prohibet ab eucha/
ristie sumptione: sed a confectio/
ne nisi sit necessitas. Unde ibidē
sequitur: non tamen vs; ad pro/
hibitionem sacri mysterij percipi/
endi: vel missarum solennia cele/
brandi: cum fortasse: aut dies fest̄
erigit: aut exhibere mysterium p̄
eo q̄ alius sacerdos deest ip̄a ne/
cessitas compellit. Hec ibidem.

Et nota fm Archidia. in canone
testamentum. disti. vi. q̄ licet pol/
lutio ex crapula in somno est ve/
niale: tamē ipsa crapula precedēs
est mortale. Ex quo patet q̄ licet
pollutio ex crapula que est venia/
le pct̄m phibeat nihilomin⁹ p̄ter/
casum necessitatē a cōfectiōe tñ lat/
cū a sumptōe nō phibet. qđ plus
est: q̄ maior mundicia req̄rit in
sacrificio q̄ in sumptōe. Vñ Ar/
chidia. vbi s̄. elicit efficac argua/
mentū: q̄ minus ē audire diuina
q̄ celebrare: eo q̄ fm Tho. pctōr
in mortali pctō existens videndo
corpus xp̄i in missa nō peccat: licz
tunc debeat humiliari Quarto
cōtingit pollutio ex illusionē dia/
bolica. d̄ qua dicit Joānes parisi/
ensis. sup. iij. s̄. iij. disti. x. q. ij. q̄
talis illusio habz qñq; causam in/
trinsecā. Sicut qñ dormiēs non
fecit qđ debuit. s. se non signādo:
vel aliqd aliud. et sic est peccatū:
Aliqñ non est peccatum. s. qñ ha/
bet causam extrinsecam: sicut nar/
rat in vitas patrū de quodā factō
viro: qui quotiens celebrare vole/
bat pcurabat ei diabolus pollū/
tiones: qđ patres percipientes de/
derunt ei cōsiliū q̄ audacter cele/
braret. Quocunq; tñ mō accidat
ex quadā congruentia s; impedit
sumptionē sacramēti: p̄pter duo
Primo q̄a ibi s; accidit seditas
corporalis: cū qua nullus p̄pter re/
uerentiā sacri d; accedere. vñ ac/
cedentes lauāt manus zc. nisi for/
te talis esset imundicia q̄ esset p̄

De sacramento

petua et diuturna. vt si esset lepra
vel fluxus sanguinis vel seminis
Secdo quia ibi sequitur pollutio
in euagatiōe: mētis p̄cipue ex tur
pi cogitatiōe que etiā non sine cul
pa contingit. Tenendū tñ est fm̄
Tho. q̄ in oibus istis p̄pter neces
sitatē vel solennitatē dici: vel
vbi vnus ē sacerdos tñ: postp̄o/
nenda est talis congruentia: z cō
mittendo se deo cum dolore z cor
dis cōpunctione: p̄missa cōfessiōe
si haberi p̄t. als cū bono p̄posi
to cōfitendi accedat in noīe dñi.
Dicit etiā doctoz parisiensis vbi
sup̄: z concordat cū sc̄to Thoma.
de mēstruo et alijs imundicijs q̄
q̄diu durāt: ex quo sūt tempales
immūdicie: z nō p̄petue in talibz
est abstinendū p̄pter reuerentiam
sacramenti. Si tamē mulier ha
bet deuotiōē: vel forte postea nō
habebit t̄pus competens: ad hoc
admittat: ne fm̄ Greg. pena cor
poralis ei mutet̄ in culpam. Dicit
tñ Grego. q̄ si mulier eo tempore
accedat: non est iudicāda. q̄a pas
sio sua nō est culpa. Si aut̄ absti
near: laudāda est. v. disti. ad eius
vero. Valde igit̄ essent arguendi
sacerdotes idiote: grauātes tales
p̄sonas grauibz penitentijs: eo q̄
ad ecclesiā t̄pe menstrui ingrediū
tur: aut ad sac̄m altaris accedūt
Et audiui de quodaz q̄ p̄ vna le
ui pollutioē cūdam pie femine et
multum deuote dedit multa psal
tertia p̄ p̄nia cōparanda: puto tñ
q̄ p̄uiderat in hac parte de symo

nia sibi p̄si per eandē faciēda s̄z
tamen inuenta est iniquitas sibi.
Illa em̄ statim discretiorem acces
sit qui cū ea melius z minus egit
et ita ille pauper fuit frustratus z
in sua spe symoniaca confusus.

Tertia cautela q̄ nullus die il
lo in quo cōicet debitum petat a
coniuge: v̄ econuerso vxor a ma
rito: fm̄ Tho. in. iij. pte. q. lxxx. nec
etiā nocte sequēti aut p̄cedēti: q̄d
si fiat causa plis ḡrandi v̄ cā red
dēdi debitū. iudicādū est sicut de
pollutiōe nocturnali. q̄ accidit nō
sine pctō p̄ imundiciā corpālē z
mētis distractionē. Vñ in cōsilio
Libertino de cōse. dis. ij. c. oīs hō.
d̄. Oīs hō añ cōionē sac̄ā a p̄pa
vxore abstinere d̄z tribz aut q̄ttu/
or aut q̄nqz aut septē diebz. Glo.
abstinere debet quantū in se est vt
nō erigat: exact̄ tñ reddere debet
q̄libet t̄pe. v̄ p̄tz. xxxij. q. v. Si di
cat. Dicit tñ glo. q̄ h̄ nō est p̄cep
tū. pro illo notat. xxxij. q. iij. Vir
cū p̄pa. Johannes etiā in nouella
sua de cōse. ecclie vel alta. c. i. li. vi.
sup̄ glo. in v. semis. in fi. d̄t: q̄ q̄n
marit̄ accepit eucharistiam nō d̄z
exigere. tenet̄ aut̄ reddere. de hoc
lxxxij. dist. p̄posuisti. z. xxxij. q. iij.
xp̄iano. In tali ḡ casu vt dic̄ gre.
sūt hoīes suo arbitrio seu iudicio
reliquēdi: z eoz p̄scia ē req̄renda
cū veniūt ad p̄fessionē. Vñ si q̄s
voluptate dñante p̄iugi miscet̄ p̄
hiberi d̄z ab hoc sac̄o. xxxij. q. iij.
vir cū p̄pa. Albert̄ at̄ dic̄ q̄ etiā
p̄ sac̄ā cōionē nō licz illo die de

eucharistie

bitū erigere: nec exactū redderent in defectibz z i ipfectōibz spūalibz si cū difficultate. Puto tñ: q̄ red- inueniāt: piclose ab h̄ sacro absti- des illo die debitū n̄ peccat morta- neāt. Un̄ eis cōsulendū est q̄ q̄tti die alias frequētgr: als aliq̄tiens die alias frequētgr: als aliq̄tiens in septimana h̄ venerabile p̄cipi- ronim? in q̄dā f̄mone silr phibet ant sacm: q̄ om̄ia errorē sapiunt dicēs: Quicūqz vxori reddit de- et vulpinā calliditatē. Un̄ dico bitū nō p̄t carnes agni edere. xxxiij. q. iij. sciat. Dico f̄m doc. sub. f̄m doctorē subtilē q̄ existens in q̄ nō p̄t oīno cū tāta reuerētia. et gratia actualiter: indeuotus lau- iō p̄silū ē vt tūc abstīat: licz non dabilir̄ abstīneat ab h̄ sacramēto. sit p̄ceptū necessitat. qz nō video Nec est consiliū ecclie et sanctorū quō p̄p̄ h̄ solū peccaret mortalit̄ patz per sumptionē sacri excitare qz p̄cipit corp⁹ xp̄i. Un̄d glo. sup actualē deuotionē: sed p̄ ieiuniū: dicto. c. sciat. die q̄ tal̄ nō d̄z ede- clynas: oīones: z meditatioēs de- re de carnibz agni. i. corpe xp̄i. p̄p̄ uotas. primū in se deuotionē ex- reuerētis sacri cū cā libidinis cō- citare auxilio dei z demū ex sum- miscet vxori. alias h̄o tenet debi- ptioē eucharistie feruorē z gr̄e ex- tū reddere vt d̄z. xxxiij. q. v. c. i. Nō pectare fidelit̄ cōplēmētū. Quar- video q̄re puniet. cū tñ p̄ morta- ta cautela ne q̄s quātumcūqz cō- li abstīnēdū est a corpe xp̄i. de p̄se. tritus de suis peccatis sine cōfes- di. ij. Quotidie. Ex q̄b̄ infero q̄ sioē facta sacerdoti accedat ad cō- dogma beghardoz docēs hoīem munionē. Nam sic accedens pec- p̄ omni tpe q̄ idoneus est mādu- cat grauit̄ ex hoc: q̄n̄ habz copiā care spūalir̄ esse idoneū ad mādu- sacerdotū. Sacerdos tñ volens candū sacramentaliter: totalit̄ est celebrare non secū habens copiā pestiferū z scripturis sc̄tis contra sacerdotū: si iminet scandalū po- riū patz hoc ex supradictis. Nam puli z iam incipit canonē: vel for- multi sunt sine mortali pctō qui te qz infirmus amisit loquelā: z ip- sunt idonei ad māducādū spūalir̄ se p̄ eo cōicando vult cōficere eu- cū sint in gr̄a: z tñ p̄p̄ reuerentiā charistiā et celebrare missā si tal̄ ē sacri nō sūt idonei ad māducādū in p̄posito p̄fitēdi: q̄sto citi⁹ porit sacralit̄ sic p̄z de cōiugibz actualit̄ nō peccat cōicādo. Licz aut̄ i pctō cōmiscetibz. vt dictū ē. Itē appet existēs n̄ debeat sine p̄fessioē cōica ex his quāt⁹ error est dicere q̄ ho- re: tñ p̄t videre corp⁹ xp̄i sine pctō mo ex reuerentia non debet mo- Si tamē abstīneat p̄pter humili- ueri ad abstinentiam: imo magis tatem melius facit f̄m Tho. i. iij. ad sacramentaliter percipiendū. di. xi. Dicit tñ Albert⁹ q̄ p̄ctor p̄t Silr dicere q̄ v̄gies z vidue de- videre corp⁹ xp̄i: s̄z n̄ mlto aspectu uote negotia seculi abdicātes si se sed eo viso debet percutere pectus

De sacramento

suā quasi nō sit dignus aspectu. ppter aliquam rationabilem cau/
Quinta cautela ē. ne q̄s nō ieiun⁹ lam ad tpus abstinēcie: vt dī de
accedat ad cōionē. ppter reuerētā pnia et remis. Ois vtriusq̄ sex⁹.
facti. vij. q. i. nihil. z d̄ p̄se. di. ij. li/
q̄do. Et h̄ p̄t honorē tāti facti. vt Si tā sepius possint cōicare: cō/
dic Aug. in i. r. asionū ad Janua/ mendabiles sunt. z maxie ad festa
riū. Nō te moueat q̄ dñs p⁹ cenā xpi: aploz z patronoz. ecclesie: in
cōicauit aplos: qz h̄ fecit p̄t ip̄si/ pter festū diē. Uñ antiq̄ cōsuetu/
onē memorie aplozū meliorē. Si do iure approbata habz q̄ secula
tā iminet necessitas mort̄: tūc p̄t res in natalod. ii: pasca et p̄teco/
cōicare etiā p⁹ cibū v̄l potū. Sic stes de consilio debent cōicare: de
si q̄s vulnerat⁹ in taberna hora ve cōse. dist. iij. z. c. si nō frequen⁹.
sptina tēdit ad mortē: tal̄ p̄t ex/ Seculares tā p̄sone contēplatiue
pediri statim ne recedat sine viatico et femie deuote singul⁹ mensibus
Uñ nō licet aliquā medicinā aū p̄t cōicare. Uñ fm Augul. in li.
cōionē recipe. nec etiā potare. Si de eccl̄asticis dogmatibus. Sin/
tamē lauando os aliquid aque: gulis diebus dñicis si nō sunt i p/
vel si reliq̄as cibi inf̄ d̄ctes rema/ posito peccandi ampli⁹. singulis
nētes trāsglutiret nō impedit cōi/ aut dieb non laudat nec vitupe/
care: qz nō sumpsit illud p modū rat cōicantes. Nō laudat: q̄a diffi/
cibi v̄l pot⁹: sed p modū saluē: q̄ cile est secularibz se p̄parare ad h̄
vitari nō p̄t. Si q̄s etiā post me singulis diebus saltē digne. Cur/
diū noctis aliqd p modū cibi vel ca hoc tā sciendū fm Thom̄. sup/
por⁹ recipit: impedit cōione illo uij. dist. xij. q̄ si q̄s experimētaliē
die. Si aut ante mediā noctē siue cognoscit ex q̄ttdiana sumptioē
dormiat siue nō. quantū ad ratio feruorē amoris ad deū augeri: et
nē p̄cepti nō videt impedire: tamē facti reuerētā nō minui: talis pos/
sine causa necessaria melius ē dif/ set quotidie sumere siue cōmūica/
ferre cōmunionē: z hoc ppter tur/ re. Si aut sentiat reuerentiā mi/
bationē mētis: q̄ puenit ex indige nu: et feruorē non augeri multū
stione et insomnitate. f̄t̄ quā bo/ debet interdum abstinere: vt cum
mo reddit̄ ineptus ad cōmunionē maiori reuerentia et deuotione.
Ita dicit Thomas in. iij. parte. q. postmodū accedat. Uñ quantum
xxx. Sexta cautela est vt om/ ad hoc vnusquisqz relinquēd⁹ est
nes christiani habentes annos di/ suo iudicio. vt dicit. Aug⁹. lib. i.
scretionis sex a decem secundum ad Ianuariū. Nec te moueat in
tamen sub et supra annis: semel in cōtrariū illud dictuz Ambrosij li/
anno in pasca non omittant cōica bro. i. de factis. q̄d etiā ponit de
remisi de cōsilio sui sacerdotis. et cōse. di. ij. Si quēscūqz: q̄d etiā

eucharistie

allegant hussite heretici: dantes p̄ acceptamus. id ē approbamus: an
sumptionē cōicandi secularibus eos q̄ semel in āno: an eos q̄ sepi⁹
quotidie: vbi dicit̄. Qui semper an illos q̄ raro accipiūt. Et r̄ndet
pecco: semp̄ debeo accipe medici/ Neq; illos q̄ sel: neq; illos q̄ sepi⁹
nā. Hoc t̄n est intelligendū q̄ntū neq; illos q̄ raro: sed eos q̄ cū mū
ad p̄parationē animi z p̄scientie. da p̄scia: et q̄ cū mūdo corde: q̄ cū
vñ dicit̄ ibidē glo. debeo semp̄ ac/ vita irrep̄hēbili sp̄ accedāt. Qui
cipere. i. debeo sp̄ me p̄stare scu p̄/ vero tales non sunt: neq; sel' acce/
parare abilē et dignū ad accipiē/ dāt: qz iudiciū sibi accipiūt et dā/
dum. Sic etiā intelligēdū est illō nationē z suppliciu. Nec Chriſt.
Ambrosij. q̄d ponit̄ de cōse. disti. Ad h̄ sonat istud d̄ p̄se. dist. ij. Ac/
ij. non iste. vbi d̄r. Accipe q̄ttidie cipe q̄ttidie. vbi d̄r. Qui nō meret̄
tibi illud q̄d q̄ttidie tibi proſit: et q̄ttidie accipe: non meret̄ p̄ annū
sic viue vt quotidie merearis ac accipe. Et ē dictū Aug. tractat̄ il
cipere. vbi glosa exponit. Accipe lud Mat. vi. Panē n̄m q̄ttidie/
q̄ttidie. i. p̄para te q̄ttidie abilē nū zc. Septic̄ caueat cōicandus
ad recipiendū. Et ex his patet q̄ ne p̄ cōionē obis lubric̄: aut po/
xp̄ianus sp̄ abilē se p̄stans ad re/ tibi: q̄ p̄nt vomitū puocare vta:
cipiendū hoc sac̄m dicit̄ sp̄ cōica sicut fieri solet i pasca: vbi tūc vtū
re: etsi non sacramentaliter: t̄n sp̄i tur lardo cocto infrigidato: ouis
tualiter. s. p̄ fidē deuotionē et cha infrigidat̄: z alijs cibis ex qb̄ fre
ritatē. Juxta illud Augu. Et q̄d quēter seq̄t vomit⁹. Tales autē q̄
paras dentē z ventrē: z nō mēre: ex h̄mōi causis die sacre cōionis
crede et māducasti. de cōse. dist. ij. h̄nt vomitū: ex ip̄oz culpa q̄licū/
Et q̄d. Patet etiā sc̄do ex h̄ q̄ q̄: p̄nia dura sūt puniendi. Et ne
periculose errant illi q̄ dicūt. suffi sacerdos talē q̄lē voluerit p̄niam
cit q̄ ego ante cōionē pascale qua p̄ tali pctō inūgat: audiat p̄niam
draginta dieb; quadragesime me di strictā diu p̄ lectōs taxatā z iure
reddā abilē ad cōionē. non curā/ app̄ batā. Sicut em̄ d̄r Bed. i suo
do totū t̄ps anni inutiliter exp̄/ p̄niali: z ponūt v̄ba in decre. d̄ p̄se
dere. imo credētes se dignos tūc dist. ij. vbi d̄r. Si q̄s p̄ et̄ricatē vl'
ad cōionē currūt intrepidi: q̄bus voracitatē eucharistia cuomuerit
tunc melius esset si q̄ttidie digni xl. dies peniteat. Clerici vl' mona/
eristētes acciperent sp̄ualiter siue cbi. lxx. dieb; Epi. xx. Si v̄o p̄ in/
mētaliter z vtiliter q̄s semel in an/ firmitatē cām cuomuerit. vij. die/
no sac̄aliter z dānabiliter. Unde bus peniteat. Et h̄ q̄d d̄r d̄ ifirmo
Chriſt. sup̄ epistola ad Hebre. ser cui inūgit̄ p̄nia p̄ vomitū itelligē
mo. xvij. circa mediū. omēs predi dū ē q̄ h̄ fit ad cautelā. q̄a cū cēt i
ctos tangit dicens. Quos magis firm⁹ nō debuit sumere: z ita sūt

De sacramentò

in culpa. Vñ et sacerdos sit circa hoc cautus qd si viderit infirmum tale ad vomitum pñu siue pñptu: tñ oñdat sibi corp⁹ xp̄i / z suadeat sibi pie credēdū z sentiēdū de ipso: et sufficit sibi p cōione sacrāli. q̄a nihilomin⁹ cōicat ip̄e spūaliter et nō sacrālit: si est sine pctō mortali.

De cautelis seruādis ex pte sacerdotis hoc sacm conferētis vel cōficientis.

Rimo sa

Pardos caueat ne cōmunicet alienū parochianū absqz licētia sui plebani. qz grauit⁹ peccaret m̄tendo falcē in messem alienā. Religiosus tñ hoc faciēs est excōicatus de facto: z per solū papā est absoluend⁹. vt dicit in ca. Religiosi. de pñlegijs. i. clemē. Et nota qd pleban⁹ cōicans alienū parochianū nō incurrit hanc penā excōicatiōis. vt dicit Jobā. andree in glo. dicti. c. Et Stephan⁹ polon⁹ hoc idem sentit. Si tñ religiosus pfectus ecclesie parrochi ali hoc faceret: dubitat ibidē Johannes andree an incideret illā penā. videt tñ dicere qd sic. in ca. i. de decet. in p̄ma glo. in clemē. z in ca. i. de rebz ecclie nō alienādis. i. glo. v. in fi. penā cōsilem nō extrēdit ad religiosū qd p̄est ecclie seculari. vt clericus secularis. Secda cautela. caueat sacerdos ne pctōre occultū ab hoc sacro publice petentem cōmunionē abijciat vel phibeat si cut quidā indiscreti fecisse inuēti

sunt. Vñ dicit Aug⁹ Non phibeat dispēsator. i. sacerdos pingues terre. i. pctōres mēsam dñi māduicare: sed exactorē moncat timere. de p̄se. di. ij. nō phibeat. Pro quo sciendū qd fm Thomā. in. iij. sc̄n. di. ix. q. v. Si pctm ē occultū per cōfessorē solū scitū z ille i occulto petit dicit ei denegare: z monere eū in occulto se petat in publico. Si autē nihilomin⁹ petit i manifesto: dicit ei dare exemplo christi qd Jude traditori dedit corpus suū. i. q. i. Christ⁹. d. p̄se. di. ij. Sicut iudas Si pctm est manifestū: tunc siue in occulto siue i manifesto petat: debet ei denegari. Quare autē pctōri in occulto nō est denegāda eucharistia. Guido de bas. in rosario decretorū in dicto. c. Nō phibeat dicit. qd h̄ est iō: ne pdat pctōrē suspectū esse de crimie. qd faceret si eū phiberet. Sed diceret: videt in h̄ sacerdos esse re⁹ dānatiois sic cōicantis: q̄a dat medicinā p quā morit⁹ egrot⁹: z dat gladiū furioso qd se trāsuerberat. imo videt talis sacerdos p̄icere lutum pessimū cōscie imūde illi⁹ pctōrē corp⁹ xp̄i. Rñdeo qd hec oia non debent aliquē mouere in cōtrariū qz nihil cōcludunt. Iste autē sacerdos nō dat medicinā mortiferam illi pctōri: sed ille pctōr solus rapit violent⁹ a quo non pōt phiberi de iure p sacerdotē. Nec dat ei gladium sacerdos. sed ip̄e solus violent⁹ rapit: cui sacerdos resistere nō pōt: ex q̄ sibi ius phibuit. Nec p̄ij

omnium eucharistie

est corpus christi in hoc casu in lutu: aut est maximu peccatu z malus. il/ s; ille peccator hoc facit. Sacerdos at/ iustus hoc facit z cu dolore mari/ mo: q; monet eu in secreto deus; ti/ mere: qd cu fecerit no h; amplius/ qd faciat. Sic de bro Gregorio le/ q; cu fratri petenti peccatori occulto/ eucharistiam dedit/ publice dixit. Judicet de' me me z te. Eligat g/ peccator occultus fm psilii Guido/ nis supdicti: vt pot' sepdat suspe/ ctu de peccato: abstinedo a coione q; in peccato sumat indigne. Tertia/ cautela est ne sacerdos det alicui/ hostia non consecrata loco consecrate. q; fm Thom. in sacro veritat' no/ dz ee fictio aliq. Et hoc io/ q; ma/ ducas hostia adorat ea: z sic com/ mitteret idolatria: qd crime in sa/ cerdotu rectoru q; daret actus z cam idolatradi. fm Thom. in suo/ qd libet. lib. vi. q. vi. Nec etiam so/ lus sumat i missa: pp' qd cu q; pec/ catu sibi occurrens: hostia non co/ secrata. Sic de qdam intellexi/ q; senties se grauib; peccatis fornicati/ onu irretitu: p'sertim cu nocte illa/ habuisset concubina timens offen/ dere diuina maiestate: in missa eo/ de die p ipm celebrata: ad qua no/ confessus pudore socioz alioz: ne/ de eo illud sciret: confusus acces/ sit: z hostiam non consecratam ele/ uauit pplo aadorandam/ qua sol/ postea sumpsit: qd se sepissime fa/ cere asseruit coram concubina p/ dicta cum p eam ipa reteta irreue/ rentior: sicuti ad qd ita indignus/ accederet: fuisse reprehensus. Hoc

lo quo qd in peccato mortali comu/ nicat. Sic dicit decretalis de cele/ bratione missar. De homie: vbi dz/ q; talis illudit deo z pplo: q; facit/ pplm idolatrare. Faciat aut talis/ sacerdos iuxta psilii iur'. l. di. De/ his in fine vltime glose. vbi dz. q; talis dūmo sit cōtritus quuis non/ cōfessus: necessitate vrgēte pot lici/ te celebrare: z in tali casu non fini/ gat se celebrare: sed veracit' in no/ mine dñi secret' z hoc ē dignū.

Quarta cautela/ caucat sacer/ dos ne det corpus christi histrioni/ bus z alijs q; homines puocat ad/ luxuriam vel lasciuia z dissolutio/ ne/ q; hoc nec diuie maiestati nec/ euagelice discipline competit. s; co/ secula. dist. ij. p dilectione. Et h in/ tellige de istis histrionib; q; vtunt/ verbis impudicis/ vel factis illici/ tis/ vel adhibent ludu negocijs: si/ cut illi q; induunt laruas: z fingunt/ se ceruos vel equos induentes sac/ cos: z qui hoc faciunt temporib; indebitis: sic dieb; festiuis distra/ hentes pplm a deuotione. Alias/ aut illis pot dari comunio q; licite/ z ornate interdum coram homini/ bus faciunt iocosam collationem/ verbis honestis z no scandalosis. Nam ioculatores audire causa re/ creationis: non est peccatum mor/ tale. lxxvi. distin. donare. in pma/ glosa. Nam z talib; potest dari ali/ quid p mercede. fm Tho. ij. ij. q. lxxvij ar. ij. Silr amentib; z fatu/ is naturaliter non debet dari. Si

E

De sacramento

sūt oino nō sūt debiles in mēte: s; aliq̄ mō sūt dociles: z hāt reuerētiā ad sac̄m: nō debz eis dnegari. Silr puer qui n̄ habēt discretio nem nō debet hoc sac̄m porrigi. Quinta cautela. caueat sacerdos ne habeat euaporatam: aut corru tam hostiā. Un̄ notāt doct. q; vl tra vnā septimanā seu hebdoma dā sacerdos nō dz fuare hostiam: ne putrescat: vt habet de sen. eccō. vt pmittim⁹. sup glo. p̄ma. Silr ne sit vinū acetosū: q; i talib; nihil cōficeret. Si tñ hostia nōdū tota liter esset euaporata: s; tēderet ad corruptionē si vinū etiā inciperet acetescere: potest qdē cōfici: s; peccat oficiēs mortāl; ppter irreuerētiā sac̄i. Silr ne cōficiat in vino agresti s; nōdū maturo. q; nōdū est vinū. sed in via gnatiōis. In musto tñ oficiē bñ: q; bz ple nam rōnez vinū: tñ nō est oficiēdū de multū recenti musto ppter ipu ritatē ipsi⁹. fm Tho. i. iij. di. ij. q. iij. ar. j. ij. z. iij. Et deat etiam sacer dos q; apponat tñ de aq; q; tota liter p̄t cōverti i vinū. Sexta cau rela caueat sacerdos ne cū ē debilis ita q; nō p̄t cōficere: missā au deat celebrare: sicut cōtingit patien tibus tertianā febrē z q̄rtanā: vl q̄s interdū dimisit febris q; vt sepius deficiūt i celebrādo: ita q; vit ab altari domū lāguētes depozant. Verū tamen licet sic debil nō pōt celebrare. pōt tñ sc̄ipm cōicare si n̄ habet aliū sacerdotē q; ipm cōica ret. sed tūc debz habere stolā. xxij dist. Ecclesiastica. i glo. p̄ma. In hoc tamē casu si sacerdos icipiēs missā debilitat intm̄ qd nō possit eā pficere si est an̄ cōsecrationem. corpis ch̄i: vl an̄ cōsecratōnē san guis: vl etiā sāguine cōsecrat⁹ dz reliq; pars missē suppleri p̄ alium. vt ptz. vij. q. j. nihil. Et hoc idē te net Tho. in. ij. pre. q. xciij. Si aut sacerdos post cōsecratōnē corpis ch̄i an̄ tñ cōsecratōnē sāguinis percipiet vinū aut aquā deesse i ca lice: tūc debet statim apponere z cōsecrare. Si vō post oia cōsecratō nis vba percipit q; aq; desit: d̄t et ni hilomin⁹ pcedere. quia appositio aq; nō ē de necessitate sac̄i. Nullo aut mō aq; debet vino iā cōsecrato misceri. Si aut post ipsā cōsecra tionem sanguis percipit qd vinum non fuit appositum i calice: sed so lum aqua si hoc percipit ante sum ptiōnē corpis ch̄isti: debz deposti ta aqua (si ibi fuerit) aquam cum vino sumere. z resumere a verbis consecrationis sanguinis. Si ve ro hoc percipit post sumptionem corporis ch̄i: debet apponere ali am hostiam cum sanguine conse crandam. et in fine sumere hostiā iterū consecratam z sāguinē. non obstante si pus etiam sūpsit aquā q; erat in calice q; pceptū de pfecti one sac̄i: maioris ē ponderis q; p ceptū q; h̄ sac̄m a ieiunio sumat. fm Tho. Alijs tñ videt q; solum dz appōere vinū i calicē z aquam sine noua hostia. z repetere verba consecrationis calicis tñ. ab illa

penitentie

loco. **S**ilī mō. **E**t si timet plonga/ radat z comburat: z cinis i sacra/ tionē misse sufficit dicere vba cōn/ tialia psecrationis calicis. **N**ec ē nece/ repetere oī ones seqntes. **E**t h̄ to/ tū intelligūt ipi/ si gustant tūz n̄ trāsglutuit. **Q**uid aut faciat si ha/ beat aqua in ore/ z vere sentit q̄ ē aq̄ tū: d̄t Inno. q̄ nō d̄z eā emit/ tere: q̄z p̄f̄ corp̄ ch̄i: q̄d̄ ē in ea ca/ uendū ē ne vilis tractet. **E**t q̄ ē ti/ mendū ne generet scandalū his q̄ viderēt. **D**ic̄ etiā ip̄e Inno. **S**i eaz trāsglutit nō ē ieiun̄: nec d̄z post/ ea cōficere. vj. q̄. j. nihil. **H**ostien. v̄o d̄t q̄ d̄z eā fuare z ponere i sa/ crario: z fm̄ h̄ d̄z se fingere eā trāsglutire: z h̄ iō/ q̄z als tanq̄ nō ieiunus non d̄z p̄ficere. **E**go tū teneo **T**ho. q̄ post cōsecrationē isti aq̄ possz in h̄ casu p̄secrari corp̄ ch̄i z sumi: ne sacrificiū maneat imp̄fectū: q̄d̄ ē graū p̄ctm̄. **I**tē si p̄cipit hostiā corruptā post sumptio/ nē: d̄z aliā accipe z itez p̄secrare z sumere fm̄ **T**ho. in. iij. pte. q. lxxx iij. ar. vltim̄. **S**ilī si recordaret se omisisse aliq̄ vba q̄ sunt de necessitate forme: resumat formas itez p̄ ordinē. **S**i aut̄ cēt vba nō de necessitate forme p̄cedat: ne turbet ordinē officij diui. fm̄ **T**ho. in. iij. pte. q. lxxx iij. ar. vl. **S**eptia cautela: caueat sacerdos ne aliquid d̄ corpe ch̄i vel sanguine in terram vel in vestē ornatus sui cadere: v̄ stillare p̄mittat: q̄z graū punire/ tur. **N**am si ceciderit aliq̄d sup tabulā lignēā ligua lambat: z tabula radat. **S**i aut̄ nō ē tabula loc̄

radat z comburat: z cinis i sacra/ rio recōdat: z sacerdos q̄draginta dieb̄ peniteat. **S**i v̄o sup lapidē altaris ceciderit: sorbeat sacerdos stillā: z trib̄ dieb̄ peniteat. **S**i v̄o sup lintheū altaris vel sup casulā sacerdot̄ ceciderit/ si puenerit stil/ la ad aliud lintheū q̄ttuor diebus peniteat. **S**i v̄o puenerit ad tertium/ nouē dieb̄ peniteat. **S**i vsqz ad q̄rtū. xx. dieb̄ peniteat: z lauet lintheamina trib̄ vicibus/ que stil/ la tetigerit supposito calicez aque ablutionis iuxta altare condat. d̄ p̄se. di. ij. **S**i p̄ negligentia. **P**ossz etiam sumi a sacerdote nisi timere tur abominatio. **C**autius tamē ē illam p̄tem lintheaminis vel cor/ poralis excidere z cōburere: cine/ rem autem ponere in sacrario: fm̄ **T**homas in. iij. distinctione. xiiij. et. in. iij. parte. questione. lxxx iij. ar. vl. **H**abent bec oīa. de p̄secra/ dis. ij. **S**i negligentia. **O**ctaua cautela: caueat sacerdos: ne aliq̄d cadat in calicē: z maxime i c̄stare: vt est vermis: aranea: musca: fun̄ passer̄: puluis: z silia. **Q**d̄ si ante cōsecrationē calic̄ cōtingerit: calix debz ablu: z de nouo vinū infūdi cū aq̄. **S**i v̄o post cōsecrationē d̄z caute capiz diligēt lauari: z comburi: z ablutio in sacrario mitti: **E**t si venenum ibi esse deprehē/ derit nullo modo sumere debet: nec alteri dare. ne calix vite in mortem vertatur: sed debet diligenter seruari in vasculo. **E**t ne sacramē tum maneat imperfectū: debet in/

De sacramento

de deponit: et sacerdos de novo inci-
pere consecrationem calicis ut sacramen-
tum perficiat. Nihil enim abominabile debet
sumi occasione huius sacri-
ficii finalis. c. si per negligentiam. d. con-
se. dist. ij. hec Hugo. Non oportet cauere
ne corpus Christi ponatur incaute: ita
quod a muribus comedatur. Quia de hoc
quadragesima diebus debet penitere. d. con-
se. dist. ij. q. non bene. Sed dicitur tamen ibi
mus non comedit corpus Christi: quare
sacerdos sic tunc puniatur? Rursus deo:
licet multi doctores non concedant illi rodi
corpus Christi: sed solum speciem sa-
cramenti: eo quod ut dicunt quod cito su-
mitur a mure vel ab alio animali de-
sinit esse sacramentum non est tamen conueni-
ens si dicatur quod mus sumat corpus
Christi: cum sceleratissimi homines illud
sumant: secundum Glo. de conse. dist. ij. Qui
non bene. Potest tamen dici quod licet homo malus
sumat sacramentum istud sacramen-
tum naturaliter et non spiritualiter: mus tamen vel bru-
tum animal nec spiritualiter nec sacramen-
taliter recipit: quia non utitur eo ut sacro:
eo quod non credit ibi esse deum et homines
licet sumit per modum alterius cuiuscumque
cibi: et ita sumit bene accidentia et spe-
cies sacramentales: sed non sacramentum.
imo dicunt doctores. ut nota in glo. di-
cti. c. Non isti. de conse. dist. ij. q. etiam
in bono homine quod diu sentiuntur species:
tandem est ibi corpus Christi: et quod cito
deglutitur statim desinit esse sacramentum et
corpus Christi desinit esse in sumente.
Ita sentit Hugo cardinalis. Sed
Hugo de sacro Eucharistie. et recitat Ar-
chiepiscopi. in c. predicto. Non isti. dicit quod quod
diu ibi manent species sub illis est

Christus integer. unde si intrant stomachum/
Christum sub illis manet quod diu sunt ibi:
sic sub ipsa specie est in piride. Et
verum est secundum Petrum de tharā. quod non
vadit in corpus nisi ut illud nutri-
at sic ceteri cibi: intrat tamen et est ibi
sub specie sacramentali quod diu illa
durat secundum Petrum. et hoc etiam te-
nent theologici. Dicit etiam glo. de con-
se. dist. ij. Tanta super verbo commisceri/
quod species ille nec cibis alijs commisce-
tur: nec in stomachum descendit: et
per se neque per secessum emittuntur.
Et licet aliquis ex ipsis reficiatur: non tamen
incorporantur: nec in stomachum de-
scendit: nec per secessum emittuntur.
Interdum tamen etiam homo odore re-
creat: quod tamen nec per secessum nec in sto-
machum dirigitur. Tamen Bartholomeus
bruxiensis ibidem dicit: quod bene dici
potest quod in stomachum descendent: nam
alias quomodo euomerent? Quod et dicit
Augustinus. Non iste est panis qui transit in
ventrem. exponit Archiepiscopus. in c. si quis
per ebrietatem. de conse. dist. ij. quod hoc pro-
tanto dicitur quod non est iste panis qui va-
dit in corpus sic cibus naturalis sic
quod nutrit: sed est ibi sub specie sa-
cramentali. Et per tanto puniatur sacer-
dos. quia permisit irreuerentiam a muri-
bus tractari sacramentum tam ve-
nerabile.

De sacramento penitentie.

Penitentia

per am agite / appropinquet /
bit enim regnum celo-
rum Matth. iij. et. iij. et de pe. di.

penitentie

j. et his. Quia restituta in bapti/ mo p̄mittat̄ oīo. s. illa. Dñs te ab/ fino inocētia: hō fragilis illesam z soluat/ vel misereat̄ tui om̄ipotēs
incontaminatā cōtinue fuare nō deus: z dimittat̄ tibi omnia pctā
p̄ vitā: qñ sepi⁹ cadat: tō dīna ma tua: z pducāt te in vitā eternā. Et
iestas z casum h̄mōi p̄ restaurati tunc sequat̄ forma essentialis. scz
onē inocētie p̄dicte d̄ sac̄o p̄nie p̄ Et ego auctoritate q̄ fūgor absol/
uidit: p̄ quā hō a deo p̄ pctm̄ elon uo te a pctis tuis. In nomine p̄ris
gat⁹ ad ipm̄ appropinq̄t. Hinc ē z filij z sp̄sscti. Ita ponit Alber:
q̄ saluator veniēs in mūdū q̄si bo/ in septo q̄rti sen. di. xvij. Dic̄ autē
nus medic⁹ egrot⁹. Mules dic̄. Pe Tho. in. iij. pte. q. lxxxiij. art. iij. q̄
nitentiā agite. Agite inquā h̄z. Gor d̄ substantia forme est. Ego te ab/
rā sup̄ Matt. tanq̄z medicinā ad soluo sed h̄ qd̄ p̄mittit̄. s. oīo nō ē
sanandū morbū: q̄si armaturā ad de substantia forme: sed tm̄ ne sa/
iuendū bellū: q̄si clauē ad referā/ cramenti effectū impediāt ex pte
dū celū. Tria em̄ p̄scq̄t̄ p̄nie actor penitentis. Fit aut̄ manus impo/
. s. sanationē vulnez cordis: arma sicio sup̄ caput̄ confitent⁹: qd̄ non
tionē insidiar̄ hosti⁹: z aprionē re/ est de eētia. In Thom. quia h̄ sa
gni celestis. Un̄ dr̄: appropinq̄bit cramentū nō or̄ dīnat̄ ad aliquam
em̄ vobis regnū celoz. Diffinitur excellentiā gr̄e consequendā: s̄z ad
aut̄ sic fm̄ mgr̄m sen. li. iij. di. xiiij remissionē pctōz. Un̄ magis in h̄
P̄nia est v̄r⁹ q̄ cōmissa mala plan sacramento cōpeteret signum cru/
gimus cum emendatiōis p̄posito. cis q̄z manus impositio: in signuz
Ambro. aut̄ sic diffinit p̄niam. q̄ p̄ sanguinē chusti remittuntur.
P̄nia ē v̄rus cordis: amaritudo pctā: nō tamen ē de necessitate sa/
aie: p̄ malis q̄ q̄s commisit. Alibi cramenti. Hoc tamē qd̄ dic̄ sacer
etiā idē Amb. dic̄. P̄nia est mala dos: Ego te absoluo valet tm̄. i. sa
p̄terita plangere: z plāgēda itez n̄ cramentū absolutionis tibi cōmit
p̄mittere. Circa qd̄ sciēdū q̄ du ro. Sic cum q̄rit̄ ab aliq̄ baptizā/
plex ē p̄nia .s. interior tm̄: z ē dolor do/ credis in deū: r̄ndet: credo: qd̄
p̄ pctō. Et hec est de iure nature. valet tantum sic sacramentū fidei
Alia exterior q̄ fit arbitrio: hōis. cōmittere volo fm̄ doctorē Pari
scz imposita p̄ sacerdotē. Prima siensem. dist. xiiij. q. iij. Plures tm̄
nō ē sac̄m̄ p̄nie: sed sc̄da. s. p̄ mini docti sic absoluūt. Auctoritate dñi
stros ecclie imposita. Est aut̄ ma n̄ri Jesu ch̄ri: z auctoritate beato/
teria hui⁹ sac̄ri actus ministri. s. sa/ rū Petri z pauli: z auctoritate mi/
cerdor⁹: quē exercet circa pctōrem hi in hac pte concessa ab oīb⁹ pec/
absoluēdo ipm̄. Forma aut̄ isti⁹ sa/ catis tuis: p̄ te deo z mihi confes/
cramenti h̄z a ch̄o non sit institu/ sis ego te absoluo in nomine p̄ris
ta certa: tm̄ fm̄ doct̄. est hec. q̄ p̄ri/ z filij z sp̄sscti. Et ista forma. m̄/
E iij

De sacramento

hi magis placet. Tamē ex quo cer
ta forma nō ē ab ecclesia p̄scripta
in h̄ sacramēto: eligat sibi q̄s quā
vult ex istis. Utrō ex h̄ pōt patere
q̄ cū istud sacramētū non habet
certam formā; a ch̄o institutam:
vel p̄ ecclesiam p̄scriptam: videt̄ cō/
sonū q̄ illi absoluebant p̄ virtutem
passionis dñi n̄i Jesu ch̄i: v̄l ali
ter: non sint damnādi tanq̄ erro
nei imo videt̄ q̄ p̄dicta forma ab/
solutionis p̄ doctores inuēta ⁊ ap
probata sit sustinēda: nec opus fu
it repetere p̄fessiones talibz factas
q̄ in nullo ⁊ determinatōne ecclie
venerūt p̄dicti: nec s̄a inducēdi cr
rorem p̄ illā formā: s̄ tāq̄ pie sua
tam eadem vsi sunt. **U**lteri⁹ sci
endū q̄ tres sunt spēs p̄nie: q̄dam
est solēnis: q̄dam publica: q̄dam p̄
uata seu secreta. **S**olēnis p̄nia ē
q̄ imponit̄ ab ep̄o in capite ieiunij
p̄ crimine publico ⁊ manifesto: sic
p̄ homicidio: incēdio: ⁊ sacrilegio
z̄c. Et talis nō pōt reiterari ne vi
lescat: nec imponit̄ clerico nisi de/
posito. Et agēs talē p̄niam: dece/
tero nō pōt p̄moueri ad sacros or
dines. Forma aut̄ imponēdi eam
ponit̄. l. di. in capite. vbi d̄r q̄ oēs
p̄nitētes q̄ talē p̄niam publicam
suscipiūt: p̄sentent se ep̄o in capite
q̄dragesime añ fores ecclie nudis
pedibz: vultibus in terrā demissis
z̄c. Ibi debēt adesse decant: archi/
p̄byteri: parochiani: ⁊ p̄byteri pe
nitentiū: q̄ debēt inūgere talibz pe
nitentias. Post h̄ eos in eccliam i
roducāt: ⁊ cum omni clero septez

psalmos p̄niales ip̄is i terrā p̄stra
tis cū lachrymis p̄ coz absolutiōe
decantēt: postea surgēs ab orōne:
man⁹ eis imponat: aquā b̄ndictaz
sup̄ eos aspergat: cinerē tñ pus i/
mittat. Deinde cilicio capita eoz
coopiat. Post h̄ p̄ ministros ecclie
de ecclia eos expellat cum r̄souno:
In sudore vult⁹ tui z̄c. Iste tamē
mod⁹ nō scribat̄ apud nos: s̄z trans/
lat⁹ est in cenā dñi: ⁊ ibi expedit̄.
Scienduz tñ fm̄ wilhelmū q̄ in/
gressus ecclie q̄ inungit̄ solēnis pe
nitentiū pendet ex arbitrio sacer/
dot⁹: tñ postq̄z introducunt̄ tales
in eccliam p̄ ep̄m feria quinta ma
gna solū intrabūt eccliaz vsq̄ ad
octauā pasce: ⁊ postea eribūt p̄ to/
tū annū: vt dic̄ glof. l. dist. in capi
te. Et erunt extra eccliam vsq̄ ad
eandē feriā sequent̄ anni: nec cōi/
cabunt aliqñ vsq̄ ad mortē. **Q**uā/
q̄ tñ minus fm̄ arbitrium ep̄i. xij
q. ij. de viro. xxxij. q. ij. admonere.
xxvj. q. vj. si q̄s de corpe. ⁊ de pe/
ni. disti. v. si q̄ vo. **S**i tamen pe/
nitet: pōt ei sc̄do vel tertio āno red
di ingressus ecclie: vt patz. xij. q. ij.
de viro. **P**enitentia publica est
q̄ fit in publico: nō tñ cum p̄dicta
solennitate: vt cū inūgit̄ alicui pe
grinatio p̄ mundū cū baculo cubi
tali: ⁊ cū scapulari: ⁊ cū hm̄oi. Et
hanc pōt imponere qlibet suo pa
rochiano. Et fit publice iō: vt pu
blicum p̄ctm̄ publicaz habeat me/
dicinā. Sic si q̄s in fornicatiōe ecē
dephensus publice: vñ q̄z talis est
magna p̄fusione dignus: p̄pter ali

penitentie

orū scandalū: et vt sit alijs in ter/
rozē z in exempluz penitendū: z nō
desperādū: publice agat penitenti/
am. Nō oportet autē p quolibz ma/
nifesto pctō manifestā agere pniaz
fm Alber. sed solū qñ scandaliza/
uit alios. Et hoc est q̄ multos q̄ i/
iūgūt suis parochianis publicam
pniam an fores ecclie: vl in circū/
itu cemiterij ambulāre an pcessio/
nē in die festiuo: vel iacere ad faci/
em infra ostiū ecclie p leui pctō: si
cut p vna potatione vel alio pctō:
qđ tñ nō scādalizauit totam eccle/
siam. Et isti pcludunt viam peni/
tendi seu confitendi alijs similibz
pctis inuolutis: ne silr pfundant.
Pnia autē puata seu secreta ē quā
qs imponit p pctō occulto. Et at
ordinate pcedamus circa hmōi pe/
nitentias taz publicas q̄ puatas:
tria cōsiderari oportet circa istud
sacramentū. Habet em̄ pnia tres
pres. s. p̄tritionē: cōfessionē: z satisf/
factionē.

De cōtritiōe q̄ est p̄ma
ps pnie.

Contritio ē

c dolor p pctis voluntarie
assumptus cum pposito
confitendi z satisfaciendi. Circa
qđ sciēdū q̄ dolor ē duplex. Un⁹
est volūtarij q̄ non ē aliud nisi pcti
displicentia: z iste ē de necessitate z
eēntia cōtritiōis. Ali⁹ ē dolor senti/
bilis q̄ apparet in lachrymis z su/
spirijs: z iste nō ē d eēntia p̄tritio/

nis: s; de pfectōe: qz nō ē in nra po/
testate eā hīc qñ volum⁹. Pōt at
fieri tāta p̄tritio q̄ nō solū culpa/
s; etiā tota pena dimittat: pōt em̄
tñ incēdi charitas in cōtrito: z tā
tus esse dolor sensibil q̄ cōtritio i/
depedēs merebit solutionē ab oī
pena. Sciēdū tñ ē q̄ aliq̄ putāt
satis indiscrete tūc eē p̄tritionē: qñ
hnt quandā displicentiā de pecca/
tis: vel qñ hnt ppositū dolendi de
eis: z tales paupes decipiunt. hoc
em̄ nō ē contritio: sed attritio. S;
qñ homo h; pfectam displicentiā
z habet non solum dolendi ppositū:
sed etiā vix cordis dolorē
p ipis: tunc habet p̄tritionem fm
Tho. in. iij. di. xvij. q. vj. ar. iij. De
bet autē pctōr deo d oī pctō morta/
li dolere z p̄tritionē hīc: et de q̄li/
bet spēalitē. De oblit⁹ tñ sufficit cō/
tritio gñalis cū conat ad recordā/
dū et ad dolendū. Et d; dolere de
obliuionē pctōz q̄ ex negligentia
sua pcessit. Non intellige q̄ qs ne/
cessario d; hīc dolorem spēalez de
quolibet pctō mortali: talē vix do/
lorē q̄ est grā informatus: s; liquet
q̄ d; hīc circa pncipium p̄fessio/
nis: cum quis recogitat peccata z
dolet. Et bñ faceret peccator qui
p maiori peccato plus doleret. qz
magis per hoc deum offendit et
maiozem penam pmeruit. Nec de/
bet contritio saltem in habitu ces/
sarē in peccatore etiā post cōfessio/
nē: s; semp manere: vt d; Thom. i
iij. dist. xvij.

E iij

De sacramento

De cōfessione nūc sequit̄.

Cōfessio at̄

Cfm Aug. sic diffinit̄: est p̄
quā morbo latēs spe venie
apit̄. Vel fm Ray. Cōfessio ē legi
tima corā deo z sacerdote pctōrū
declaratio. Tenent̄ aut̄ hñtes an
nos discretōis ad eā faciēdā sel̄ in
anno. vt pz de pe. z re. c. oīs ytriū
qz: imo q̄liscūqz eēt p̄tricio si quis
p̄tēneret p̄fiteri: dānaret̄. vñ falsū
est z hereticū digere: sufficit soli dō
cōfiteri: nā dic̄ Canon de pe. dif. j.
taciturnitas. Vbi est taciturnitas
cōfessiois: nō ē sperāda venia cri
minis. Pz h̄ exēplo ch̄i q̄ lazarū
suscitauit: sed tñ discipulis tradi
dit absoluendū. Jo. xj. q. z. xj. q. iij.
tūc ka. Itē decē leprosos ad sacer
dotes misit: q̄ i via eūdo fuerit mū
dati: vt d̄r Lu. xvij. p̄ qd̄ significat̄
q̄ pctōr h̄ i via eūdo ad p̄fessionē
rōne p̄triciois quā h̄z p̄sequat̄ ve
niāz remissionē pctōr: tñ tenet̄ ve
nire z cōf̄teri sacerdoti. Sed di.
q̄re pctōr d̄z ire ad p̄fessionē vel sa
cerdotē: ex q̄ remissa sūt ei pctā p̄
p̄tricionē. Rñsio fm Hosti. in sū.
d̄ pe. z re. c. Tu dic̄ q̄ pctōr dupli
ci vinclo ad satisfaciēdū astringit̄.
vno q̄ ligat̄ ad deū: z illō p̄tricioē
dimittit̄. Alio q̄ ligat̄ ad eccliam:
z h̄ p̄ cōfessionē z satisfacionē di
mittit̄ z p̄ absolutionē sacerdotis
relaxat̄. Ad h̄ facit de sen. ex. a no
bis. c. j. de pe. disti. j. multiplex. et.
quē penitet. in fi. z di. v. cōsideret̄.
Et igit̄ pctm̄ dimittat̄ q̄ ad reatū

p̄ contritionē: manet tñ obligatio
ad penā tpalē p̄ sacerdotē infligē
dā. Et pbat Archid. de pe. dif. iij.
p̄ductior. Quia sic oēs creature
oñdūt z cōfitem̄ defect̄ suos tpa
les z naturales hoibz eo mō q̄ oñt
vt d̄t glo. sup̄ illo vsu. Cōfessio et
magnificētia op̄ eius zc. ita hō d̄z
oñdere defect̄ suos voluntarios et
cōfiteri verbo vocali in q̄ abūdat.
Et etiā d̄z cōfiteri hoī: eo q̄ v̄bz
diuinū hūiliatū ē p̄ pctis n̄is de
lēdis: qd̄ v̄bū vnitū hūilitati ob
ligat nos q̄ hūiliem̄ v̄bū n̄m lo
quēdo nō solū hoī: s̄ etiā deo: z n̄
solū deo: s̄ etiā hoī: qd̄ fit i cōfessi
one vocali. P̄terea cū hodie pec
cam̄ corā deo z hoīe: debem̄ cōfi
teri nō solū corā deo: sic in veteri
testamēto fuit: s̄ hoī loco dei cōsti
tuto. Nec p̄p̄ h̄ q̄ in cōtritione ho
mini dimittit̄ reat̄ culpe: sup̄flua
est cōfessio vocali: q̄ fm̄ Hugo. car
dinalē ad h̄ necessaria ē: ad humi
litarē z iusticiā exercendā. Itē ad
h̄ q̄ ecclie satisfaciat̄: que lesa ē ex
pctō. Valet etiā fm̄ Jo. an. p̄p̄ fi
dē quā pctōr h̄z credēs autoritatē
clauium in ecclia. Sill̄ valet pro
pter obedientiā quā exhibet mini
stris ecclie vel deo. de pe. disti. j.
multiplex. z c. nōnulli. Quā ḡ legis
in scriptur̄ sanct̄ q̄ sola cōtricio
sufficit ad remissionē peccator: in
telligas in necessitate/ quando con
fessio non potest haberi. Nam tūc
non ē preceptum. iuxta illud. Cō
fitemini alterutrūm zc. Quia ne
cessitas legem non habet. Nā tunc
voluntas p̄ facto reputatur, suff

penitentie

Et enim tunc soli deo confiteri in corde. Si tamen ibi esset aliquis laicus bonū esset sibi confiteri: propter hoc ut postea ecclesiam informaret: quibus remedijs pro anima sua esset subueniendum. Doctor tamen subtilis dicit. ex quo accusatio in confessione non fit ad aliud nisi ut consequatur sententiā: et laicus non habet auctoritatem sententiam in isto foro: sequitur quod nullum preceptum est ad accusandum se coram laico: Forte autem melius esset hoc dimittere si peccator possit aliqualem verecundiam coram se habere: recogitando eadem: et sic eque puniri. Etiam hinc simpliciter laicis sit utilis talis confessio coram laico in necessitate: non tamen viris discretis: qui sciunt ad quod instituta est confessio. Hinc est quod dicit Johannesannes an. in. c. Si episcopus. de pe. et re. li. vi. in vl. glo. quod hinc laico in necessitate possumus confiteri: tamen ipse non potest absolvere: quia non habet claves. de pe. di. j. Quem penitet. Et notat de officio cure pastoralis. ubi Hugo dicit quod licet in necessitate audiat: non tamen ad hoc ut sit vera absolutio: sed quo ad signa penitentie declaranda. Sed Raym. contradicit. Item Archidiaconus. xxv. di. audire. dicit quosdam dixisse quod nullus etiam in necessitate tenetur confiteri rustico vel laico: presbytero absente: maxime peccata mortalia. Et dicit quod illud Isaac. Confitemini alterutrum peccata vestra. tamen de venialibus intelligitur que possunt talibus laicis confiteri in necessitate: vel loquitur de confessione in generali: que fit in ecclesia: vel loquitur tamen de sacerdotibus. Hugo vero dicit quod laico tenetur quis confiteri peccata sua: cum non potest habere sacerdotem. Nec videtur vere penitens quod in articulo mortis peccata sua non confiteatur cuicumque presbytero si sacerdotem habere non potest: quod si laicus non habet auctoritatem absolventi. Dicit autem glossa. xxx. q. ij. omnes. quod si laicus in necessitate audiat peccata mulieris: non potest eam ea postea contrahere: si tamen contrahat: forte tenet matrimonium. Videtur hoc tantummodo sacerdoti prohiberi cum tantum eius officium est audire peccata. Tu dic secure quod talis potest cum tali muliere contrahere quam audiuit in necessitate: qui per hoc sacramentum nulla paternitas contrahitur: ut dicitur in canone. quod utitur. de cognatione spirituali. libro. vi. Item sciendum quod confessio secundum decem conditiones habere debet: que habentur in his versibus. Sit simplex/humilis/confessio pura/fidelis. Atque frequens/nuda/discreta/libens/verecunda. Intelligenda/secretata/lachrymabilis/accelerata. Fortis et accusata et sit parere parata. Quatuorque autem nota sunt sacerdoti peccata: adhuc tamen debent narrari in confessione quod non sufficit quod ea cognoscit sacerdos: ut homo tamen. s. in publico: sed etiam ut deus. s. in secreto cordis. de peni. dist. j. Impuncta. in glossa prima. Tenet etiam peccator non

De sacramento

folū mortalia/s; etiā venialia cōfi-
teri: licz nō ita necessitate absoluta
teneat ad p̄fessionē venialiū sicut
mortalū. Tū ex q̄ nō possum⁹ vi-
tā etnā p̄scq̄ sine remissioē veniali-
um: tenemur ad eoz p̄fessionē: vt
d̄r Lbo. iii. iij. dist. xvi.

De mō audiendi
p̄fessiones.

Et q̄ expe

e riētia docēte multos vi-
dīm⁹ q̄ practica hui⁹ sa-
cramēti errare. iō vtile videt̄ pone-
re modū z formā circa audiēdas
p̄fessiones. Circa qd̄ vidēdū est de
pl̄ib; z p̄mo de dispositioē p̄sone.
Secdo quō sacerdos debeat q̄rere
a p̄fite. Tertio q̄ sint casus in q̄-
bus pōt absoluere De p̄mo ita. p̄
sciēdū q̄ p̄fessionem audiēs sacer-
dos d; sedere in loco oī suspitione
carēte: vbi ab oībz vidēri possit: a
nullo nō audiri: nō sic qd̄m i ca-
mer; an lectū p̄p̄riū audiūt: vel i sa-
cristia: q̄ com̄pti sūt mala cū spūa
lib; filiab; cōmisisse. Nō d; etiā sa-
cerdos vel cōfessor inspicere vultū
p̄fite: ne duct⁹ terrore sacerdoti
min⁹ audeat p̄fiteri: vel sic qd̄ oc-
culta vel alleuiet. Maxie tñ a
mulierib; caueat: p̄ fm̄ Sapiētē/
Facies ml̄ier; sic vent⁹ vr̄es. Nec
d; sedere ex opposito: s; ad latus.
Nec etiā d; p̄ferre v̄ba iocosa: ne
alī ipoz ad risum puocet: sic etiā
com̄ptū ē de aliq̄bz: sed v̄bis blan-
dis z benignis cōfessor v̄tat: non

sic qd̄am faciūt maledicētes p̄fite-
ri: dicētes. Diabolus te mihi misē-
rat cū his pctis: eos vel cas diabo-
lo p̄mēdātes: vt qd̄a idiote faciūt.
Nec d; sacerdos mouere caput v̄l
sp̄ritū sepi⁹ p̄ncere: ne videat̄ p̄ cir-
cūstantib; p̄dere pctā cōfiteantis.
Vbi ḡ sunt illi q̄ pede trūdūt cōfi-
tētes: vel faciūt q̄sdā vociferatio-
nes suspitiosas: vel susp̄ria suspi-
tiosa: ex quib; p̄dit̄ cōfessio pctoz?
Cū ḡ incipit cōfiteri attendat ver-
ba sua cōfessor vsq; ad finē: nec i-
terūpat: nisi cū fuerit p̄fessor p̄ p̄fi-
tentē d̄ aliq̄ exq̄sit⁹: v̄l nisi p̄fessor
hūerit necesse inq̄rere de aliq̄ cir-
cūstantia pcti. Si nō cōfiteus co-
ram sacerdote p̄ timore erubescēs
obmutescit: tunc sacerdos eū dul-
citer alloquens informet: z det sū-
bi cor z audaciam his verbis: vt
dic̄ Hugo. Fili charissime: ex abū-
dantia gr̄e diuine habem⁹ magnū
donū h̄ z salutis remediū: q̄ per
nr̄am verā cōfessionē possum⁹ cō-
scq̄ indulgentiā pctoz: nō aut̄ ve-
rearis p̄ aia tua dicere verz coram
me: q̄ sum pctōr sic z tu. non autē
te audio vt hō: sed vt deus. Qd̄ si
forte cōfiteus nescit modū cōfite-
di: p̄fessor dicat ei modū dicēs: Cha-
rissime fili ita debes cōfiteri. Cōfi-
teor oīpotenti deo z tibi p̄i q̄ ego
pctōr peccavi in multiplicib; pec-
catis. Et p̄mo in mortalib; pctis
transgrediendo diuina p̄cepta: nō
diligendo deū nec p̄mū. Et tūc
videat̄ cōfiteus dicere peccata: z
p̄mo de mortalib; pctis: fm̄ q̄ dis

penitentie

posunt in mente sua. Si autem igno-
 rat quod sunt peccata mortalia dicat
 sibi. Ecce fili mi: ista sunt peccata
 mortalia. Supbia/ auaricia/ luxu-
 ria/ ira/ gula/ inuidia/ et acidia. Re-
 cordare si commisisti aliquid istorum.
 Quod cum de eis expedit fuerit: de-
 scendat ad opera pietatis si ea negle-
 xerit adimplere. **Silr** de alienis
 peccatis: ut statim patebit. Secundo vi-
 dendum est qualiter sacerdos debet querere
 a confitente. Pro quo sciendum quod si est di-
 scretus confitens: non debet ab eo aliquid
 queri: sed si est rudis: tunc querat ab eo sa-
 cerdos: et primo de mortalibus peccatis
 in genere: non tamen in specie. ubi gratia:
 sic dicens. Ecce fili nonne peccasti
 istis peccatis. scilicet supbia: auaricia etc.
 Si ergo corrigat te aliquis supbilis de ve-
 stibus: de pulchritudine corporis: de sa-
 pientia: de diuitiis: hoc recogites:
 et hoc doleas. Item si aliquis excessisti
 modum comedendi: vel bibendi: vel
 habuisti diurnum odium proximo tu-
 um vel appetitum vltimis iniuste pro-
 ximo: vel inuidisti sibi bona spi-
 ritualia vel temporalia: aut etiam fuisti
 acidiosus et piger in diuino officio
 vel sermone: quia forte non diligenter
 attendebas in missa: sed dormita-
 bas: vel sermones inutiles miscuisti.
 Istis modis et consimilibus confessor
 dicat in genere: et ut melius cogno-
 scas modum in genere querendi. sic
 querat. Fili charissime fecisti furtum.
 Si dicat sic: dicitas/ ubi/ quando/ quod tpe/
 quod ductus necessitate/ a quo/ quod querens.
 Non autem querat: fecisti homini tali/
 in tali loco: hoc enim esset suspectum ne-

gocium. **Silr** de luxuria querat: vtrum
 fuit aliquis pollutus in corpore. Si di-
 cat sic: querat an nocte vel die. Si
 dicat in nocte vel in somno: non querat
 ras vltra. Si dicat non in sono: que-
 ras per quem modum/ cum quo/ vel quomodo: et
 expectes eius rationem. nec deter-
 mines aliquid sic quodam indiscreti fa-
 ciat dicendo: fecisti cum boue vel cum
 pecore vel equo/ descendendo ad sodo-
 mitica peccata de quibus forte confitens
 ignorat. Et in hoc grauissime peccat
 confessor. Nec dicat sicut **Sinl**. Au-
 dio quod tu habitas cum tali muliere.
 Hoc est enim se ponere testem vel iudi-
 cem: quod non debet fieri in confessione: sed
 ea pacta debet iudicare etc. Verum si
 sacerdos forte probauit quod ille forte
 oblitus est aliquid peccatum quod confessori
 constat eum commisisse: potest sibi in memo-
 ria reducere: dicens. Accidit ne tibi
 aliquis inebriari vel fornicari in
 isto anno? Et si dixerit sic: querat pri-
 mo de persona cuius quod peccauit an ne
 sibi attraxerat/ et in quo gradu consan-
 guinitatis vel affinitatis: nec est prode-
 re aliam personam vel alium accu-
 sare: sed se liberare et mudare veraci-
 ter cum alio modo expedire non potest sine
 confessione illius circumstantie. **Mul-**
 tum tamen caute circa hoc peccatum luxurie est
 procedendum: ne quod curiose inquiratur
 de ipso confitente. **Un** consulo ut
 confessor circa hoc dicat sibi: Fili mi
 charissime: ego quod de peccatorum et cru-
 besco de talibus materiis impudice
 inquirere: nec putes quod ista ex cu-
 riositate faciam/ cum de eis fuisset
 libentius supportatus. optet tamen quod

De sacramento

de necessitate peccādo morez officio medici debentis curare occultum morbu infirmi. Itē aduertat confessorz diligentē cōsideret psone cōfiteñs q̄ritatē: cui⁹ status z cōditio om̄s existat. Nō si ē p̄nceps: baro: miles: nobilis: vel q̄cūq; dñs tpa/ lis q̄rat ab eo vtz opp̄ssit paupes subditos z aggrauauit eos laboribus: vel iusticiā facere neglexerit: vel aliqs imp̄siōes iniustas ipo/ sult. Si vgo ē plat⁹ spūalis: nō est opus q̄rere de negligentia aniaz subditoz: qz p̄sumit si hoc facerz: sol⁹ diceret/ eo qz hz sufficientē cogitacionē et sciām q̄rū ad h. si autē nō cōfiteñt de officio in q̄ ē: dicat z hortet eū p̄prio motu dicēs. P̄ ve nerabilis z fili: i hac p̄veleñt attē dere dignitatē officij v̄ri in q̄ est: z in remediū pctōz v̄roz vobis i iūgo vt habeat diligentia de aia/ bus vobis commissis. si autē ē me/ chanic⁹ q̄rat ab eo vtz in suo ope d̄bitū eq̄tat modū seruet: aut si ē mercator: an aliquē defraudet in pōdere vel mēsurā: an rē viliozem chari⁹ vendidit: vel ad vsuras pecunias mutuauit: vel ad p̄stitam cari⁹ vendidit: vel cām rei vendite nō dixit emptori/ sic circa equū de fectū aliquē vel ipam rē sic vicia/ tā nō remissioni pctō vēdidit. Aut diebz festiuis z dñicis res suas venales exponit. Iurauit tātū valere cū tātū nō valuisset: vel iurauit solus emisset tātū. Si ē tabernator q̄rat ab eo: vtz aliquñ brasium miscuit diues granis: sic apponē/ do aliqt filigis: aliqt orde: z vendēs nihilomi⁹ ceruisiā p̄ totali triticea: vel si diebz festiuis circa eas laborauit/ cū h̄ añ vel post bñ posset expediri. Vel mēsurā minorez dedit i domo q̄s extra domū bibētibz cōmiserat. Sic etiā q̄rat d̄ vino z alijs liquoribz. Itē a iudicibz q̄rat z consilibz vtz aliquñ ex grā: odio: timore: amore: v̄l p̄uato mō iusticiā puerterūt v̄l siniam tulerūt: ex q̄ q̄s d̄nificat⁹ ē in rebz vel in corpore. Vel si ad penā fuerūt nimis p̄ni z simplices sentētiando penā statū p̄ vno leui v̄bo i iudicio. Itē a p̄ribz familias q̄rat q̄ h̄nt suos vel filios vtz angariauerūt familiā diebz festiuis: vel eoz detinēt mercede: aut eoz mala dissimilauerūt. Sicut q̄rat a suis an fidelit̄ seruierūt z nō subtraxerūt bona dñozū suoz. Itē si est vgo q̄rat ab ea de custodia v̄ginitatē: de pudicitia v̄borum: z honestate cōuersatiōis: quō z cū q̄bz solet cōuersari: si ē v̄dua q̄rat de deuotione ipi⁹ z opibus pietatē: an libent̄ seruuit pauperibus: vel eos visitauit: vel temporalia p̄ suo posse impendit z exhibet: z an dissolute viuit seu delicate. Et isti sunt morbi viduarū fm aplm. Item si ē cōiugata querat ab ea an seruet cum viro castitatē diebz festiuis: ieiunij z aliarū vigiliarum: z tempore impregnationis vel etiam partus. Similiter an a marito eriget debitū diebus festiuis: aut tpe menstrui vel impregnationis v̄l tpe ptus: an etiā

penitentie

aliter q̄ mod⁹ nature ē/ vir eā cog/ vit. Et fm̄ h̄ pcedat cū q̄libz. Cir/ ca tñ viciū luxurie cauti⁹: q̄ circa q̄dlibz aliud se regat/ q̄d circūstati as necessarias: nō inutiles z curio sas inq̄rat. De q̄b̄ sciēdū ē h̄ fm̄ T̄b̄. Circūstatiar q̄dā sūt trabē tes in aliō gen⁹ pcti: vt coire cū cō iugata zc. z has hō tenet cōfiteri. Quedā vō aggrauantes sūt i ca/ dē specie/ z eaz q̄dam sūt nō aggr/ uantes mortali/ sic scia z hmōi. et has nō tenet cōfiteri: q̄ sunt q̄si ve nialia. Quedā vō sūt aggrauātes mortali/ z has optet cōfiteri: vt fu rari i sacro loco/ fornicari in die fe sto. vñ x̄sus. Aggrauat ordo loc⁹ pctā scia tps. Lucta pusilla mer⁹ culpe genus z stat⁹ alt⁹. Conditio nūer⁹ etas z scādala sexus. Itē q̄ rat sacerdos a confitente d̄ alienis pctis q̄ sūt nouē. v. Iussio: p̄silū: p̄sensu: palpo: recursu. Partici pans: mut⁹ nō obstās: nō manife stans. Iussio. i. si p̄cipit facere ma lū: z solus nō interest/ vel p̄suluu alteri: sine cui⁹ p̄silio nō fecissz tale factū/ vel p̄sensit faciētibz malū vñ ipis adular⁹ ē laudādo eoz factū/ vel q̄ malefactores habuerūt ad eū recursū. Vel ipis p̄ticipauit in maleficio. Vel tacuit nō increpādo eos: vel nō deserēdo supiori: Vñ n̄ resistebat eū possēt. Vñ tenet ex of ficio. Vel non manifestauit eū de buit manifestare.

De casibz ad papam
p̄tinentibz.

Quēdi sūt

ctā h̄ casus ad solū pa/ p̄ā p̄tinetes. Prim⁹ ē d̄ co q̄ x̄berat clericū ordinatū/ si est lesio enemis cū effusioe sanguis atroci. xvij. q. iij. siq̄s suadēte dia bolo. Scōs ē d̄ co q̄ incēdit vñ frā git eccliam: z tal̄ anq̄s denūciatur p̄t absolui ab ep̄o: s̄ post denūcia/ tionē p̄ solū papā. d̄ sen. ex. c. 2 que sti. Et idē de q̄libz icēdiario post/ q̄ publice excōicat⁹ ē. d̄ sen. excō. c. tua. Tertū q̄n̄ p̄pa sol⁹ aliquē no minat vñ nominatim excōicat: tūc sol⁹ papa absq̄uit eū. d̄ sen. ex. c. si/ gnificasti. Quart⁹ falsari⁹ l̄rarum pape: vel eis vtēs scient. vt p̄tz de falsarijs c. dura. Quint⁹: q̄ inseq̄t cardinalē. de penis. c. felici. lib. vj. Sextus q̄ grauat iudicē spūalē i p̄sona vel bonis/ vel dat licentiam grauādi p̄ h̄ q̄ suam excōicatio nis tulit. de sen. excō. q̄cūqz. lib. vj. Septim⁹ siq̄s corp⁹ defuncti scin deret vel cogret p̄ ossibz trāsferen dis. De h̄ h̄ in q̄dam extrauagan ti Bonifacij pape octauū: q̄ incipit Detestante. Octau⁹: siq̄s inq̄sitor hereticoz odio vel gr̄a: amore vel lucro z iusticiā vel p̄sciam omisit z quēpiā p̄cedere: vt de hereticis. multoz. in fine. in cle. Non⁹: si reli giosus absqz licētia sui p̄rij sacer dotis solennizaret m̄rimoniū: aut ministraret eucharistie z vinctiōis sacra. Sicut etiā excōicati sunt reli giosi q̄ excōicatos a canone absol

De sacramento

uñt in casibz nō ꝓcessis: vl' ꝓ statu
ta puincialia vl' synodalia: vl' a pe
na ꝓ culpa. Decim^o/siq̄s inseq̄t
ep̄m. de penis. siq̄s. li. vj. Undeci/
mus: si q̄ religiosi inducūt aliq̄e
ad uouendū: iurandū vel ꝓmittē/
dū: apud eos eligere sepulturā: vl'
vt iā electā vltorius nō imutet. de
penis. cupientes. in cle. m̄. Duode
cim^o de his q̄ sacerdotē cogūt ce/
lebrare in loco inēdicto: vel ad au/
diēdū excoīcatos vocāt vel inēdi/
ctos: vel ꝓhibēt ne monitū creāt. d̄
sen. exc. Grauis. i. cle. Tredecim^o:
q̄ saracenis arma ad expugnāduz
chriānos deserūt: vel ꝓcilū vl' au/
tiliū dāt in dispēdū terre sancte:
de iudeis. Ita quorundā.

*Casus Episcopales
nūc sequunt̄.*

¶ Casus vero

ep̄i q̄ no. ꝓ Joan. an. in.
ij. glo. si ep̄s. de peni. et
remis. li. vj. sūt isti. Prim^o absolue
re excoīcatos maiori excoīcatōe.
vt d̄ sen. ex. nup. Scōs: imponere
pnias blasphemantibz nomē dei ꝓ
sanctorū ei^o. d̄ clericū maledicū. c. ij.
Tert^o: absoluere sacrilegos. de sa
cilegijs. c. ij. Quartus: ꝓmutatio
q̄rūbet vtorū. d̄ voto ꝓ voti re/
demptōe. c. j. Excipit tñ votū ꝓre
sectē. Quint^o: depositio male abla/
torū icertorū vel etiā certorū: qñ nō
existūt isti q̄bz faciēda ē restitutō.
d̄ iudeis. cū sit. Sext^o: pniam im/
ponere illis q̄ m̄imonū clādesti/
ne ꝓrerūt: vel ꝓ inēdictū ecclie. vt
de m̄imonio ꝓ inēdictū ecclie ꝓ/
cto. in cle. c. j. ꝓ vl. Solēt etiā refer
uari ep̄is pnie oīm publicanoꝝ ꝓ
opp̄sioꝝ pueroꝝ ex ꝓposito vel ca
su. Item homicidiū vel falsū testi
moniū falsarij instrumētōꝝ. Itē
ꝓiurus: incest^o: corruptor moniali
um: vel coeūtes cū bruz: ꝓ his si/
milis. Et hęc intelligas q̄ q̄rtu
or sūt casus de iure ep̄ales: ꝓut
dēminat B̄ndict^o. ix. Prim^o est
occisor clericū: ꝓꝓ qd̄ incurrit irre
gularitatē. Un̄ ep̄us ꝓt absoluere
clericū ab homicidio: sed nō ab ir
regularitate. Un̄ ꝓt absoluere clericū
a ꝓcto. qz celebrauit i ecclia itērdi
cta: s; nō ꝓt absoluere ab irregu/
laritate inde ꝓcta. Scōs d̄ incen/
diarijs: qd̄ tñ intellige anteq̄ sūt
publicati. Tert^o vbi ē indicēda so
lennis pnia. Quart^o vbi q̄s icurrit
maiorē excoīcatōe: Idē at̄ papa
dēlarat qñq; casus eē ep̄ales d̄ cō
suetudine approbatos. Prim^o est
homicidij volūtarij. Scōs falsa/
rij. Tertius violatorū eccliaſtice li/
bertatū. Quart^o violatorū eccliaſi/
astice cōmunitatū. Quint^o forulegi
ꝓ diuinatorū vt. xxvj. q. j. c. j. Et i/
cipit sua bulla in q̄ ꝓdicta declarā
tur. In ꝓ cūctas: ꝓ renouata ē itē/
rū ꝓ ꝓcil. viēsc. i. cle. dudū. de se
pulturū. Ultra aut̄ hos casus ꝓnt
ep̄i refuare sibi alios. ꝓut videbit̄
eis expedire. S; vt oīs tollat̄ ab/
guitas ponā casus tā d̄ iure q̄ de
ꝓsuetudine ad ep̄m ꝓtinētes: vt sē
isti: homicidiū: sacrilegū: incest^o:

ucharistie

filioꝝ oppoſſio: coitus cū moniali.
Itē mulier coiens cū religioſo vel
ſacerdote. Itē vulnerās p̄rem vel
mfem. Itē deflorās v̄ginē vi op/
preſſā. Itē baptizās p̄nā filiā ſine
necē: te: vel tenēs eā ad p̄firmati/
onē. Itē fractoz voti ſimplicis: Itē
p̄bēs votū ſimplex caſtitatis. Itē
intrās religionē iurata vxore poſt
copulā carnis. Item hereticā pra
uitatem tenens quo ad p̄m̄ t̄m̄.
Sicut ſimoniae q̄ ad p̄ctm̄: qz ir/
regularitas h̄m̄i p̄inet ad papā.
Itē celebrās corā excōicat̄ ſolēni/
ter in ecclia q̄ ad p̄ctm̄ t̄m̄: ſz q̄ ad
irregularitatem p̄inet ad papā. Itē
p̄mor̄ p̄ ſaltū ad ſacros ordines.
Itē ordinat̄ ab alieno ep̄o ſine li/
cētia p̄n̄. Itē luxurians in ecclia
p̄ſecrata. Itē coies cū iudea v̄l pa/
gana. Itē concipiēs a nō viro ſuo
quē vir credēdo filiū ſuū p̄ſtituit
eū i heredē in p̄iudiciū alioꝝ. Itē
p̄curās abortum vel ſterilitatē in
ſe vel in alio. Itē p̄bens ſp̄ſalia p̄
ter m̄rimoniū cū aliq̄ marito m̄/
poſito p̄ctm̄. Itē ſciēt celebrās in
ecclia m̄dicta q̄ ad abſolutiones
p̄cti: ſz q̄ ad irregularitatē ad pa/
papā. Itē ſortileḡ: incātator: ne/
romantie: exp̄imētator. Itē ſciē
ter excōicatos z manifeſtos m̄/di/
ctos: vel etiā v̄ſurarios ſepeliens.
Itē clādeſtine m̄rimoniū p̄bens.
Itē blaſphem̄ dei z ſctōꝝ. Item
incendiari. Itē piur̄/ſodomita/
adult̄. Itē fornicās cū filia quam
baptizauit vel ad p̄firmationē te/
nuit vel audiuit p̄ſſionē ei. Itē

celebrās i altari nō p̄ſecrato. Itē
celebrās ſine ſacris indumētis: vel
omittēs aliq̄ indumētōꝝ: vt ſto/
lā vel manipulū. Itē celebrās nō
ieiun̄. Noꝝ at̄ p̄nie ponūt tarate
iferi p̄riclarim. Alij v̄o caſus p̄/
ter iſtos ſūt de auctate plebanōꝝ.
De ſatisfactōe q̄ ē tertia p̄s p̄nie.

Et at̄ ſat̄is

factio ſm̄ h̄m̄ t̄bo. ſup
iii. di. xv. q. j. ar. iij. in iur/
rie illate recōpenſatio ſm̄ iuſticie
eqlitatē vel q̄ntitatē. Et intellige
eqlitatem p̄p̄tōis z nō q̄ntitatē.
Sicut Anf. in lib. Cur de bō. dif/
ſinit ſatisfactionē dicēs. Satisfa/
ctio eſt dco debitū p̄t̄ ē honores
imp̄dere. ſ. rōne culpe p̄miſſe. Et
iſte diſſones ſunt ſatisfactōis p̄t̄
eſt medicina p̄teritoꝝ p̄ctōꝝ: z p̄/
ſeruatio futuroꝝ: ſz p̄t̄ ē p̄ſerua/
tio futuroꝝ: ſz p̄t̄ eſt p̄ſeruatio a
culpa diſſiniē ſic ſm̄ Aug. Satis/
factio ē cās abſciderē p̄ctōꝝ: z co/
rū ſuggeſtiōib̄ aditū n̄ idulgere.
Circā q̄d ſciēdū q̄ ſz Bon. vbi
ſ. ſine charitate n̄ poſſz ſe hō p̄pa/
re ad habēdā charitatē z faciēdā
ſatisfactōes: ex q̄ ip̄oſſibile ē ſine ca/
do placere opa e⁹ acceptari a do/
iō nec ſatisfactū ſine tali gr̄a ē poſ/
ſibil. Itē cōſulēdū ē penitētib̄ q̄
coꝝ p̄nāz ip̄is iūctā ſine mortali
p̄ctō p̄pleāt. qz al̄s de⁹ ab eis erigit
penā ſā ſatisfactō ſctā i p̄ctō mor/
tali r̄ſi ſoluit penā d̄bitā: n̄ t̄m̄ me/
ret gr̄az. vt d̄t doctor ſubtil. vbi ſ.

De sacramento

q. j. scdo pncipali. ar. iij. S; si q/ placans. Unde subdit q si hō ma
ras vtz hō pagens pniā in pec/ gnā ptē satisfactionis adimpleuit
cato mortali itez facta cōfessioe d in mortali pctō: z postea itez peni
illo pctō mortali: d; pagare de no teat d pctō nouo/nō ē iterato ipo/
uo vel denuo istā pniā iam pa/ nēda pniā p pctō pmo de q satisf
ctā/ vel an reuiuiscat z valere inci fecit: s; extra charitatē: s; tm d no/
piat illa pniā sic pacta in peccato uis pctis q fuerūt cā q ista satisf
mortali: ex q iam post pfessionem ctio fuit mortua. Et hanc decmā
scdam erit in charitate z gfa. Ir tionē sequit Joā. Parisiē. ibidē.
h sunt doctores diuersi. Nam san q. v. dicēs/ z dans huius dicti rō/
ctus Tho. pma facie d; q nō viu nē satis puleram. Quia ex q extra
ficant nec valēt ad satisfactionē il charitatē sufficit satisfactio inuo/
lorz pctōz p qb agunt: nec etiam lūtaria ad pniā pcti. multo ma/
ad meritū vite etē. Dic tñ q satisf gis satisfactio volūtaria d; suffice
factioes ille q relinquūt post se ef re. Exēplificat ipē. Si alicui offē
fectū: post q act' trāit nō optet q denti regē: offense regē correspōde
reiterant vt ieiuniū dimittit: p se at paise s; m legē man' abscisio: si
debilitationē corpis. Elemosyna isti inuito abscinderet manus sa/
relinqt post se diminutōne substā tis patit: z intātū sufficē regi q fm
tie. Ille hō q nō relinquūt post se iusticiā nō d; vltiorē penā exige
effectū/ optet vt reiterent/ vt ē ora re: z tñ nō recipit eum in gām vlt
tio. Ex his pz q q ieiunāt p pctis amicitia. Multo aut mag' suffi
xntes in mortali pctō nō debēt vl ceret p punitiōne culpe si aliq; si
tra ieiunare/ vel elynan' dare: si q bi debitas infligeret: s; nō eēt i gfa
orant in pctō exntes tenent' repete vel amicitia illi' iudic' offensi. Ex
re horas z supplere eas/ z istā opi q sequit q si tal' ppter nouū pctm
nionē approbant docē. Doctor tñ dānaret anq; cōpleuisset totā pe/
subtil' fauorizat pctōrib; dicēs: q nitētiā sibi imposita: puniret i infer
q vere penitet: z recipit satisfactio no t' alr pena sibi corrūdente: q n
nē p dignā sibi ab ecclia imposita: fuit h soluta/ z p' tps aliqd n' puni
clauē nō errante: qntūcūq; peccet ret ampl' tali pena: sic dicimus d
postea z reciduet/ nunq; tenebit: ventali/ q; moriēs in veniali siml
nisi ad illā unicā satisfactionē ad/ cū mortali nō puniret efnalr p ve
implendā. Etsi eā impleat in cha/ niali: s; t' alr/ p mortali hō efnali/
ritate: meli' ē/ qz n' tm soluit penā: ter. Hec doctor subtil'. Sūt autez
s; etiā meret' gām. S; si impleat tria opa satisfactoria. s. elemosyna/
pniā volūtarie extra charitatē: ieiuniū/ z oīō. Per ieiuniū intelli
soluit qdē penā: s; nō meret' gāz: gunt' omnia carnē affligentia: vt
qz nō ē satisfactio recōciliās: neq; sunt macerationes: afflictioes: fla

penitentie

gellationes: z pegrinationes. Per die Tho. vbi s. dist. xv. q. iij. ar. ij. elemosynaz omnia opa misericordie. Et h. etiam sepius esset pdicandū die corporalia. Per orōnes omnia paupibz defectuosiss/ne deficerēt opera spūalia misericordie. Per z desperarēt de pctis videntes se ieiunia homo reuocat a concupi- impotētes ad pagendū pniaz eis scētia carnis: per elemosynaz a iniunctā. Silt diues q lapsus est concupiscentia oculoꝝ: z p orōne pctō carnis: si adeo delicat⁹ ē q n̄ a supbia vite. Per ieiuniū ordiat̄ velit ieiunare: nec maceratōez car/ hō ad seipm: p elemosynā ad pro/ isis subire: vel p̄sumptio ē q si si/ ximū z p orōnem ad deum. Per bi imponeret abijceret eam: et ita ieiuniū: fit satisfactio de bonis cor- iam nouo peccato peccaret: iudi/ pozalib/ per elemosynaz de bonis candus est ad orōnem vel elemo/ temporalibz: z p orōnem de spūa/ synā: z imponendū ē ei qd libēter libus. Lz aut singula istoz cū sin/ accipit: z qd credō p̄seuerati⁹ ad/ gulis pctis appropriēt p̄ter con/ implere. imo si nullam vellet acci/ uenientia: tamen quodlibz illoꝝ p pere p̄niam z daberet displicentiā quolibet pctō satisfacere potest h̄z de pctō: z firmū p̄positū nō peccā/ Tho. Dicit enim doctor subtil. q. di vel abstinedi/ nō ē remittēd⁹ va/ j. scdo p̄ncipali ar. xxx. q. tal' core/ cuus z absoluedus ne cadat i de spondētia nec ē d̄ zgruo/ nec d̄ ne sperationē: s; intimāda ē p̄nia ei q cessitate in singulis casibz: sic patz est p pctis illis imponēda/ z q cas in paupibz. Nec paupi ē zgruum in se vel in equalente studeat adi/ nec necessariū inūgere aliqd isto/ plere: aliqdq soluet ad plenū i pur/ rū si ē insufficiēs ad ea: vt si ē pau gatione. Nec sententia satis conso/ p q nutrit labore: z q die nō labo/ nat dicit ch̄i Mat. xij. z Esaiē. rat caret victu: z si ieiunaret impo/ xlij. vbi dicit: Arundinē quassataz tens redderet ad laborē. Nec orō/ nō zfringeret: z linū fumigās nō ex/ ni vacare pōt labore lassat⁹: vel a tinguet. Arundo quassata ē pctōz fortiori nec elemosynis. Isti inun/ quassatus tentatiōibz z peccatis: gendū ē: vt istū laborē subeat i re/ z linū fumigans ē linū nimis hu/ missionē pctōz: itēdēs illū ad hūc midū: tñ habens aliqd d̄ igne cha/ finē referret: saltē q̄usqz occurrat si ritatis: h̄ extinguit p duriciā sacer/ bi optunitas aliquā aliā satisfacti/ dotis: sed cū ad aliqd minus diffi/ onē soluēdi. Ex h̄ dicto habes q cile obligat: tunc nō extinguit. S; hō pctōz libent̄ sustinens defectus dicat̄ sibi q oportet cū h̄ vel ibi pe/ riales z labores a deo in eū p̄mis/ nam p̄soluere: z q faciat tantā pe/ sos vel tribulationes/ satisfacit per nitentiā quantā h̄ dz p pctis red/ illa p peccat⁹: exq̄ eis p̄sentit z alit̄ dere: alias acrior alibi ab eo eriget/ satisfacere vel penitere nō pōt. Ita tur. hec Scotus. Dicit Petr⁹ de

De sacramento

tha. di. xv. z Tho abidē. q. iij. q. al
ter p altero pōt satisfacere si est in
charitate: qñ ille cui iniūcta est pe
nitētia eā explere cōmode nō pōt:
z hoc qñtum ad absolutionē debi
ti. sed p̄tum ad excisionē cāz. pec
catorz p̄cedentiū: z inq̄stum p̄tia
est medicinā p̄ctis: vnus nō pōt
satisfacere p̄ altero. Dic̄ tñ Tho. c.
nullus dz p̄mittere satisfacere per
aliū: nisi appareat defect⁹ corporalis
vel sp̄ualis: p̄ quē nō sit p̄mpt⁹ ad
portandū onus p̄niē. Dicet̄ dū est
ḡ bis q̄ satisfactiōne p̄ se alijs im
ponit: q̄ si ambo negligentēs fue
rint/ambo punient̄. vnus p̄ p̄ctōp
prio: al̄ p̄ omīssa satisfactiōne ad
quā se obligauit.

De penitentijs iniungendis fm
canones.

Estat nūc d

r penitentijs iniungendis fm
canones taxat̄. Circa qd̄
p̄ncipalit̄ est videndum: q̄ lz p̄nie
sunt arbitrarie: vt dicet̄. j. tñ i pub
licis p̄ctis seruande sunt taxate p̄
canones: lz debeat haberi suspect⁹
ad circūstantias criminis: z ad q̄
litatez z q̄ritatez p̄soz/ digni
tatez/officiū/paup̄tatē/debilitatē
z c. Et tñ nō ignorē p̄nias taxa
tas cū ip̄us incurrerit imponen
das: norande sunt aliq̄ regule: que
canones p̄niales ab alijs appellan
tur. Primus canon: q̄ p̄ quolibz
mortali peccato penitentia septez
annozum ē iniungenda, vt. xxxij.

q. ij. hoc ip̄m. z c. seq̄nti. z. xxij. q. j.
c. pdicandum. in glo. z. lxxxij. dist.
p̄sbyter. Et rō est: qz sic p̄ peccatū
mortale septiformē grām sp̄ssan/
cti amissimus: sic etiā eas p̄ septez
annos req̄ram⁹. Hoc tñ vez̄ ē p̄
publico z graui peccato: penitatis
circūstantijs. Scd̄s: si p̄sbyter fue
rit publicus fornicator. x. ānis pe
niteat inelusus sacco indutus. tri
bus mensibz cōtinuis a vespa ad
vespam pane z aq̄ vtaf: exceptz di
cbus dñic⁹ z festiuis: qbz ānis ex
pletz pōt eum ep̄s ad p̄stinum re
uocare statim: de quo multū b̄.
lxxxij. dist. c. p̄sbyter. qd̄ non sc̄p̄s p̄
pter tedium ep̄oz q̄ in hoc sunt re
missi: z potius ad penam p̄ni. Ter
tius: sacerdos cognoscens filiā spi
ritualē. s. quam baptizauit/ vel cō
fessionē audiuit. xij. annis penite
at. ep̄s v̄o. xv. ānis peniteat. Mu
lier si v̄o ē soluta: tradenda est reli
gioni rebz suis paup̄ibz erogatis.
xxx. q. j. si quis sacerdos. Et sic p̄tz
vt dicit glo. in. c. p̄dicto q̄ magis
peccat sacerdos cognoscens filiaz
sp̄ualem q̄ alterius vxorem. qz p̄
h̄ imponit p̄nia. xij. annoz. Quar
tus: si quis p̄ naturā peccat: si cle
ricus ē/deponit̄. vel ad religionez
recludit̄. si laicus/excōicat̄: donec
peniteat. Penitentia autem sua ē
septem annoz. Et idem est p̄ ince
stu. xxxij. q. ij. h̄ipm. z c. sequenti.
Quintus: sacerdos qui inest clā
destinis nuptijs siue bannis/tribz
annis suspendit̄. de clādestina de
sponsa. cū inibitio. c. j. Sextus: si

penitentie

quis votum simplex violauerit. f. ostendendam: bonum ē penitere.
q. p. misit in secreto vxorem nō du de homicidio. c. ij. §. si. xxxij. q. ij.
cere vel coram aliquibus socijs: z in lectis. xxxij. q. ij. excommunicat/
postea ducit: tribus annis peniteat. coz. Siquis tñ in stulticia vel in/
xxvij. di. si vir. Septimus: si quis firmitate vel furiositate occidit: n̄
excommunicat celebrat/tribus annis imputat ei. ij. q. ix. indicas. xv. q.
feria scda/ quarta/ z sexta a potu: j. alijs. z. c. illa. z. c. si quis. Si aut
als vino/ z a carnibus debet absti/ cā discipline sic mgt scholarū in/
nere. ij. q. iij. d. illis. Octauus: qui caute occidit: imputat ei: z depo/
alium accusat iniuste ad mortem: m̄/ si est sacerdos. d. homicidio. p
vij. annis peniteat/ si vitā p. hiderit sbyteroz. z. xv. q. v. siqs nō irat.
Si vō membr/ p tres annos pe/ Sed z qs ligatū latrone interfic/
niteat. vt de accu. c. accusasti. No/ deponit. d. homicidio. suscepim.
nus: q. filiam suam spūalem vel cō Tredecimus: more occidens/ de/
matrē cognoscit/ p. vij. ānos peni/ cem annis peniteat: fm formā sa/
teat. xxx. q. iij. nō oportz. Decim^o: tis asperam: q. ponit. xxxij. q. ij. la
si quis desponsatā alij duxerit: eaz rorem. vbi dicit q. pmo āno eccle/
dimittat/ z. xl. dieb/ in panes aq̄ ic siam non intret: sed an fores ecclie
iunet: z peniteat p. vij. seqntes an/ oret. Post annum vō intret eccle
nos. d. spō. duoz. accepisti. Unde siam itans int audietes: z nō com
cim^o: q. cognoscit duas cōmatres municet nisi ppleto termino. obla
vel sorores. vij. annis peniteat. xxx tiones eius non voluntarie accipi
q. iij. si p̄. Duodecimus: homi/ ant/ nisi post septem annos. Et p
cida voluntarius sine spe restituti bos decz annos nō comedat car/
onis deponat/ z. vij. annis penite/ nes/ nec potum/ als vinum bibat:
at. l. dist. miroz. Si est casualis/ p exceptis dieb/ dñicis z festiuis di
v. annos peniteat. l. di. c. si q. z c. si ebus a festo pasche vsqz ad festum
qs. z. c. eos. Et hec omnia intelli pentecostes. Et nō vadat alicubi
gas: si potuit euadere homicidij/ nisi pedester. feria scda/ quarta/ et
z non euasit. Nam q. se z suas res sexta ieiunet: s; tñ non separatur ab
liberādo fures q. capi nō poterant vxore: ppter piculū adulterij. Deci
occiderit: pni. m̄ agere non tenet/ musquartus: vxoricida omnibus
nisi voluerit. Si tñ hoc facit in ne diebus quibus penitet non debet
cessitate euitabili: duos annos pe/ vti carnibus/ nec potu/ als vino:
niteat. dist. l. de his. licz si esset inc/ nisi in pascha/ et natali domini: in
uitabilis: in nullo ei imputaretur. panē et aqua et sale/ vigilijs/ ora/
l. dist. quia te. quod tamen est ve/ tiombus/ et elemosynis peniten/
rum quo ad petiū: sed quo ad cau/ tiam agat. arma nō sumat: vxorē
telam et innocentiam suam ecclie nō ducat: baluco non vratur: con/
f. ij

De sacramento

uitiū letantiū nō intret: in ecclesia
post ostiū ster: nō cōmunicet in vi/
ta/ sed in morte tm̄. vt ptz. xxiiij. q.
ij. admonere. Et itellige q̄ maior
pnia ē yroicide q̄ matricide: nō
q̄ mal⁹ ē pctm̄ yrozē occidere q̄
m̄ez: sed q̄ promiores sunt boies
ad occidendū yrozes q̄ matres: z
iō vt retrabant/ grauior cis pctm̄ i
iūgit. ar. xxiiij. q. j. nō afferamus.
Decimusquintus. Jugulans vo/
luntarie puerū suū. Dicit Ray/
mundus: q̄ talis debet in mona/
sterium induci: nō habet alios
pueros z yrozē grauior ei debet i/
poni pnia. s. septem annoz. Cum
aut ex negligentia sagulant eū pa/
rentes: ita q̄ ponunt eum in lectū
suū sanū: z postea inueniunt eū
mortuum: tribz annis peniteant:
quoz vnus annus ē in pane z aq̄
z omnibz ferijs quart: sext: et sab/
batis. alij duo ieiunando feriā q̄r/
tāz sabbatū: s. sextam pane z aq̄.
de his qui occidunt filios. x. j. z. ij.
Decimussextus. Periuirus. xl. di/
es ieiunādo in pane z aq̄ p. vij. an/
nos peniteat. vi. q. j. q̄cunqz. Deci/
mussseptimus. falsam mensurā ha/
bens. xxx. diebz peniteat in pane z
aq̄. de emptiōe z venditiōe. vt mē/
sure. Decimusoctauus: q̄ deuotaz
vel monialē cogit. x. annis peni/
teat: z ipa silr. xx. vij. q. j. c. d. filia. z.
c. deuotā. Decimusnon⁹. Presbyt̄
cantās missā: z nō cōicās: āno vno
penitere dz: z interim a celebratiōe
missē cessabit. d. p̄ se. di. ij. relatum.
Vicesim⁹: sacerdos q̄ laicū mor/
tuū cū palla altar⁹ inuoluit. x. ān⁹
z. v. mensibz peniteat. diacon⁹ q̄
triēnio z dimidio siue sex mensibz
peniteat. d. p̄ se. di. j. nemo. Vigesim⁹
musprim⁹: sacrileg⁹ violās eccliaz:
septē ānis peniteat. xij. q. ij. d. xiro:
Et p̄mo anno an cimiteriū qd vi/
olauit cōsistat. Secdo anno an fo/
res ecclie. Tertio anno i ecclia. Et
p̄ hos tres ānos carnes nō come/
dat: z potū/ als vinū nō bibat: nisi
in pasca z in natali dñi: nec cōionē
accipiat. In q̄rto anno cōicabit: z
tūc q̄nto z sexto vsqz ad septimū
annū: feria scda: q̄rta z sexta a car/
nibz z a potu abstineat. Vigesimus
secund⁹. Parētes frāgētes spōsa/
lia filioz: p̄ trienniū sepenē a cōio/
ne: z filij silr si i culpa sunt. xxij. q.
ij. si q̄ pentes. Vicesimustert⁹: q̄
ducit illā ad m̄imoniu: quā pri⁹
polluit p̄ adulteriū/ q̄nqz annis pe/
niteat. xxij. q. j. si q̄ vidua. Vicesi/
musq̄rt⁹: blasphemās dz p̄ septem
hebdomadas agere pniam: s. for/
mā q̄ tradit d̄ maledicis. c. statui/
mus. Vicesimusq̄nt⁹: sacerdos d̄/
nudās p̄fessionē alicui⁹ x̄bo vel sa/
cto vel signo zc. de q̄. j. dicez. z h̄
de pe. di. vi. sacerdos. Vicesimus/
sext⁹: piurus si liber ē. xl. diebz per/
septē annos i pane z aq̄ peniteat.
Si seru⁹: tribz annis. xxij. q. v. q̄
cōpulsus. Vicesimussseptim⁹: q̄ p/
iurat in manus cpi/ p̄ tres annos
peniteat: q̄ x̄o in manu cōsecrata/
vno āno peniteat. Qui x̄o coacte
nesciēs eē tā graue pctm̄: tribz q̄/
dragesimis peniteat: h̄ est tribz an

penitentie

nis: quilibet anno quadraginta dies, xx
ij. q. v. q. compulsus. Sed qui scienter
iurat vel alium iurare permittit: quadra-
ginta dies peniteat in pane et aqua: et
septem sequentes annos et sicut cōsocij
sui. xxij. q. v. si quis piurauerit. et c. si
quis cōuictus. Tricesimus octauus:
Discrepans a cōsuetudine metro-
politane ecclesie in horis canonicis: se-
prem mensibus cōione puer: si ex cō-
tēptu hō faciat. di. xij. c. d. his. Trice-
simus nonus: sortilegus quadraginta
diebus peniteat. de sortilegijs. c. j. et.
c. ex tuaz. Qui autem aspiciat astrola-
biū/ vno peniteat anno. ibidē. Tri-
cesimus: interfectoz p̄sbyteri. xij. an-
nis peniteat. vt. c. ij. d. pe. et re. Tri-
cesimus primus: Incendens domū:
totū dānū restituat: et tribus annis
peniteat. eodē ti. c. ij. et de iniurijs
et dāno dato. c. si quis domū. Trice-
simus secundus: cōmunicans hereti-
cū nescientem/ annum peniteat. scien-
ter quinq; annis. Permittens autē
hereticū cantare nescientem missam:
quadraginta diebus. Si autē i subuer-
siones fidei: tanq; hereticū dānat:
nisi decē annis peniteat. Si quis re-
cesserit ab ecclesia ad hereticos fu-
gicus. xij. annis peniteat sicut formā
xxiij. q. j. si quis dederit. Tricesimus
tertius. Qui nescientem cognoscit du-
as forozes/ vel mīem et filiā vel amī-
cā et neptē: septem annis peniteat.
Si scientem: p̄petuo carebit cōiugio
xxiij. q. vnica. si quis. Tricesimus/
quartus: cū bruto coicns/ plus q̄z
septē annis peniteat: et idē p̄ ince-
stu. xxiij. q. ij. b. ipm. et c. sequenti.

Tricesimus quintus. Patronus res
ecclesie dilapidans vno anno peni-
teat. xvi. q. vij. fili. Tricesimus ses-
tus. Qui iurat pacē nō facere cū
primo: vno anno peniteat: et ad pa-
cē redeat. xxij. q. iij. q. sacro. Trice-
simus septimus: Bis baptizatus vl-
bis confirmatus septem annis peniteat
quarta et sexta feria i pane et aqua: et co-
get fieri regularis. de p̄se. dist. iij. q.
bis. et c. dictū ē. Sunt plures alij ca-
sus qui apud nos nō currūt: et iō
de illis nihil posui. Hi autē intelli-
gendi sūt dō p̄nia publica/ et p̄ pctō
publico. Circa quō sciendū: q̄ hō illa
p̄nia sit taxata canonibus p̄ mani-
festis pctis: ita q̄ nullo mō hō aliaz
iponere vel variare: tñ ep̄s de his
dispensare p̄t ex cā rōnabili: inspe-
ctis circūstantijs p̄sonaz: vt dicit
Leo papa. Penitudis t̄pa p̄stitui/
enda sūt tuo iudicio: sicut q̄ p̄spere
ris annos p̄fitentium cē deuotos.
xxvi. q. vij. Ep̄ora. et c. hoc sit. Idē
dic̄ Nicō. de pe. dist. j. mensuraz.
Et ideo dico de occultis peccatis q̄
p̄tinet ad simplices sacerdotes: q̄
vbicūq; inueniāt taxatā p̄niam p̄
canones/ nō mutant eā sine cā: ita
tamen q̄ nō p̄dāt p̄ eā peccatorē.
sicut hō intellige illud quōd cōiē d̄r: sed
male intelligit q̄ p̄nie sūt arbitra-
rie. de pe. et re. dcus q. et de sortile-
gijs. c. ij. glof. ij. vbi d̄r: q̄ p̄nie t̄ps
arbitrariū ē: quōd itelligit glo. vltra
illud quōd iā ius taxat: et si ius taxa-
uit vñū annū p̄nie: et delictū exigit
plus: hoc ē ad sacerdotis arbitriū
cōcessum. Idem d̄r de cle. excō. la/
F ij

De sacramento

tores. Et dicitur notat q sine ca no
di p quecumq sacerdotē mutari
pnia taxata: qz ex ca pōt bñ mode
rari p simplice sacerdotē: q dispē/
sare pōt p canones taxantes talē
pniam. vt de iudicijs. at si clerici.
in glo. sup yho. d adulterijs. vt ibi
dē notat doctores. Pro isto tñ sci
endū: qz hodie mlti sumpserūt oc/
casionē erroris ex isto dicto q dī.
pnie sunt arbitrarie: z fm arbitri/
um sacerdoti imponēde. z iō p me/
liori istī dicit intelligētia aduertē
dū ē: qz sic dicit sanctus Tho. sup. iij.
di. xix. q. iij. ar. iij. Si qz pter mo/
dū pncipalis agens. vti sua pte
psumpserit: nō psequit effectū. fm
Dionys. z pterea talis ab ordine
z officio diuino auerteret: z culpā
incurreret. vbi gra. si minister me/
dici alit adhiberet medicinā egro/
to q pcepit medicus: grauit talis
offenderet medicū z etiā egrotū.
Et qz pnie satisfactorie sunt medi/
cine p peccatū infligēde: nō sic me/
dicine in arte determinate nō oibz
pētūt: sed variāde sūt fm arbitri/
um medici: non ppiam voluntatē
sequunt: sed arte medicine: ita pe/
ne satisfactorie determinate in cano/
ne nō cōperunt omnibz: sed variā/
de sūt fm arbitriū sacerdoti di/
uino instinctu reglatū. Nec Tho.
Vide qz qcuqz iudicas fm caput
tuum inuungendo penitentias nō
taxatis debitis circūstantijs: qz in
magno piculo es: decipiēs ter cō/
fiteatē: si arbitraris alit pniā qz
spūscētus eam dicitur illi confite
ti imponēda. Vñ dicit sanctus Tho.
di. xx. q. ij. ar. ij. qz qlitercūqz habe
at se sacerdos vel diuertat se in of/
ficio sacroz: nihilominus pctor per/
manet reus ad qnritatē eiusdē pe/
ne. z iō si eam h non explet: exiget
ab eo in purgatorio. Sacerdos tñ
discretus: vt dicit idem: penā impo/
nēs minorē etiā ex industria: p p
dest cōfiteatē qz nocet: qz forte a ma/
gnitudine pene posset a pnia agē/
da impediri: qz diuino amor qui i
eo incipit z paulatim pfortat / exci/
tabit eū postea spōte z ex ppiā vo/
lūtate ad plura opa misericōdie qz sa/
cerdos imposuit. Sed circa h sic
sacerdos cautus: vt tunc h faciat
qn psumit de cōfiteatē vt h faciat.
Videat qz sacerdos z caute pspicit/
at qz vbiqz pena a iure expssa ē:
non obmittat eam imponere: nisi
necessitas vel alia cā rōnabilis ali/
ud suaderet. vbi autem non ē pe/
na iure imposta z expssa: ibi arbi/
trio suo eam statuat fm qz viderit
expedire: nam ex ca pōt eam agē/
uare vel mitigare: vt dicit glo. d pe.
di. j. mensurā. Ad idem facit Ar/
chi. l. di. de his. Sed forte qz qz:
quid si nunqz arbitratus ē: z mio/
rem penā imponat qz debeat: nū/
quid ille pfitēs securus ē: vel an resi/
duum exiget ab eo i purgatorio?
Ad qd rōdeo fm glo. iij. de pe. di.
j. mensuraz. qz si est eius ordinari/
iudex siue sacerdos parochialis: z
fac hoc animo dispēlandi: sufficit
illa pnia modica ad delēdū peccatū.
Si autē p errore ē imposta: z tū

penitentie

ab illo penitente credebat peritus: rum patz pro qlitate criminu im
sufficit illa minor pnia ad peccatu ponunt. *Uñ dñ glof. q si certa pe/
delendū: dūmō penitēs qui eaz re na statuit: z tñ minor imponit. fal
cipit: maiorē suscipe est patuis si si sa ē pnia/ nisi ex cā temperet. vt dñ
bi imponeret. de pe. di. j. quem pe xxvj. q. vij. tpa. vbi dñ Leo papa:
nitet. s. sed qui. Si autē credebat q tpa pnie habita moderatiōe cō/
eū impitū: in culpa ē penitens aut struēda sunt iudicio sacerdoti/ p/
cōfiteus. qz pitiores nō requisunt. ut cōfessores penitentū aios pspe
Et h est illos qui impetrāt licē xxiij. q. iij. q. v. Hoc est qd cō/
tia cōfiteā alibi a suis plebanis: z cludūt doc. finalr: q tūc tñ ex cā
cōfiteā impit/ sacerdotibz/ vl' mo s. necessaria pnie eodem mō q di
nachis ad hoc nō elect/ nec appro ctum ē arbitrarie pñt dici. s. consi
bat/ z tales se decipiūt. Nam dñ derat/ Circūstantijs psonaz/ tēpo
Aug. de pnia. Qui vult confiteri rū/locor/ etatū/ qñratū criminis/ et
petā sua vt inueniat grām/ qñrat sa alioz. put dñ de pe. dist. v. conside
cerdotē scientē ligare z soluere: ne ret. Circūstantie aut ille notant i
cū negligēs circa se sit/ negligatur illo vsu. Quis quid/ vbi/ quibz au
ab illo qui eum misericordit/ mo/ rilis/ cur/ quō/ qñ. Hoc est dicere
net z perit. ne ambo in foueam ca qz p lz aliq crimie a iure tarat peni
dāt: qm stultus errare voluit. Et tentia septēnis. si tamen sacerdos
subdit. Qui q̄ confiteri vult oīno videt psonam paupem/ debile/ vel
p̄fiteat sacerdoti meliori quē inue nimis scne/ vel nimis iuuenem/ vl'
nire p̄t. Audiat aut vniūsqz cō multum nobilem/ vel locū in quo
fessor. talr qlit sibi placuerit pniā morat. sic cōstrum vel curiam pñ
imponēs quid sibi dicat p̄ beatuz cipis nō de aptū ad pniā agēdā
Hiero. z ponunt hec vba. xxiij. q. sic a iure exp̄ssam: vel videt temp'
j. n̄ afferam. vbi dñ. Nō afferam nō eē conueniens ppter nimios la
stateras dolosas vbi appendam bores tunc instantes. in his casibz
qd volumus dicētes. h̄ graue ē: b̄ pōt confessor moderare pniā in
leue ē: s; afferam diuinā stateraz toto vel in pte: prout notat in glo.
ex scripturis sanctis tanqz de thesau xxiij. q. iij. si his. Et hoc intellige
ris dñicis: z in illa quid sit graui quando contritum sufficienter vi
attendam. Nec Hiero. Ex qbus derit peccatores. Sed diceres. ta
vbi vides q ille pnie q̄ imponūt men Gregorius in homel. dicit: et
erronee z aliē q̄ sunt impositē i u ponit in. c. p̄dicto. Si is q̄ p̄lat' ē
re/ dicunt dolose z temerarie. hoc dominico d̄bitori culpas impune
est qd dicit Greg. d̄ pe. di. v. falsas dimittit/ nō mediocriter profecto
pnias. vbi dicit. Falsas pniā esse offendit qui debita celestis regis z
dicim: q nō s̄m autoritatē sancto dñi sua p̄sumptione resoluit. Si*

De sacramento

milit. j. glo. xxvj. q. vij. h. sit positū. dic/q nō p̄t sacerdos totū dimittere sine aliq̄ p̄nia. Et idē d̄ pe. di. j. c. mensura. z. c. si pctm̄. z. xxvj. q. vij. tēpa. z. xv. q. vij. h. q̄. Tu dic q̄ oia illa loquunt̄ de illo q̄ non ē p̄trit̄ sufficient̄: vel d̄ illo q̄ p̄t agere p̄niam cōmode. Talibz ei sacerdos ex toto nō p̄t dimittere: z grauiſ peccaret remittēs: qz sic se oneraret pctis alienis.

De restitutione ablatōrum in satisfactiōe.

¶ Q̄ ut di

Ecit sanct̄ Tho. restitutō male ablatōz: h̄ non sit satisfactio nec pars eius: est tñ p̄ambulū ad satisfactiōē: qz nō est aliud nisi cessare ab offensa. ideo d̄ ipa aliqua subiungā. Sciendūz aut̄ q̄ hō nec dō satisfacere: nec recōciliare pōt: q̄ rem d̄tinet alienā. Jō an̄ om̄ia q̄ alienū recepit z detinet si vult digne penitere/ primo d̄z oia illa restituere si pōt. Si autem nō pōt/ sufficit volūtas restituendi cū tanta restitutione quanta possibilis est fm̄ conditionez vtriusqz ad arbitrium bonoz. Unde nota q̄ si q̄s aufert alicui famā in tentiōe infamādi eū: tenet̄ ad restitutionē fame/ dicendū se falsuz dixisse si falsum dixit. Si v̄b̄ vez dixit z nō fuauit modū fraternē correctiōis/ dicat q̄ h̄ dixit nō intēdēs ei bonū. Jtē ablatiōē v̄gini

restituat ad arbitriū bonoz/ vel si ē pena statuta in ciuitate: illā soluat. Silr̄ ad ablatiōē membri: vel puatiōē vite alicui: fiat restitutio fm̄ p̄suetudinē vel statutū cōitat̄ vel terre. Tenet̄ etiaz satisfacere puer̄ z vxori interfecti: qz abstulit puer̄ p̄em: z vxori maritū/ q̄ cos nutrebat. Un̄ illd̄ d̄anū inde pueniēs d̄z eis tunc restituere fm̄ statutū. Et qz vt dicit doc. subtilis. xv. dif. q. iij. Ex q̄ oia illa vit aliq̄s p̄t recōpensare cōdigne/ expediret silr̄ aie cuiuslibet homicide: vt solueret p̄ passionē voluntariā: vt. s. occideret p̄ homicidio. Un̄ dicit q̄ oportune p̄sum est in mult̄ cōitatibz/ vbi est statutuz lex taliōis in cā homicidij: nec seruat̄ vt lex mosaica/ s̄ vt euāgelica. de q̄ Mat. xxvj. Quēs q̄ acceperit gladiū: gladio p̄bunt. Jtē si aliq̄s aliū impedit de p̄bēda p̄sequenda si facit anio ledendi ipm̄: tenet̄ ad restitutionē: nō q̄ntū valebat p̄bēda: qz nondū eādē fuit cōsecutus: s̄ p̄satis p̄ditionibz vtriusqz ad arbitriū bonoz. Nam si fecit: qz indignus erat ille quem impediēbat: vel vt de meliori p̄uideret iuste fecit: nec tenet̄ restituere. Non soluz aut̄ q̄ accipit: s̄ etiā q̄ fauet accipienti tenet̄ ad restitutionē: vt illi q̄ nouem pctis alienis consentiunt. Nam q̄ iuuat facere: tenet̄ ad restitutionē totius. Silr̄ q̄ p̄sultit facere: ita q̄ sine eius consilio nō fuit ser factum/ totum restituat: alias restituat quantū nocuit p̄ se. Si/

penitentie

milit' adulator laudans raptorem
q̄re ip̄e rapit al's non raptur': te/
net' in solidū. i. in toto sic p̄ncipal'.
Sic' p̄ncipans in crimine furti v'l
rapine tenet' in solidum sic p̄ncipa/
lis. Similit' participans in re fu/
rata. vel rapta tenet' restituere eaz:
z etiam q̄ eam scient' emit vel reci/
pit. Sic' q̄ videt furtum fieri z ta/
cet: cū ex officio teneat' reuelare: re/
net' ad restitutionē: al's nō. Sic' q̄
non p̄hibet cū tñ teneat' ex officio.
Sic' q̄ scit rem vbi iacet z nō vult
reuelare. si tñ p̄ncipal' satisfecit: alij
non tenent': fm Ray. z fm Tho. ij.
ij. q. lxxij. ar. v. Cū at' spoliati igno/
rant': tunc distribuent' res in pios
vsus p̄ paupib' illi' loci vbi rapi/
na ē facta: vel p̄ ecclesijs eiusdē lo/
ci: z hoc si nō apparet heres suus:
qz si apparet: illi fiet restitutio. Si
etiam sit absens cui fieri d'z restitui/
tio: d'z ei transmitti: si cōmode fieri
pōt: alioq̄n in loco tuto d'z reponi
z conseruari p̄ eo: fm Tho. vbi. s.

Cautele ex pre cōfiteat' suade.

Rimo caue

p̄ at cōfiteat' ne diuidat con/
fessionem: vt puta dicendo
vnam ptem p̄ctōz coram vno sa/
cerdote: z alia corā alio: s'z integra/
lit' cōfiteat' oia vni. de pe. dist. v. c.
j. Nā al's cōfessio cēt falsaz ficta: et
in ea nihil dimittit'. Juxta illud.
Larga dei pietas veniam non di/
midiabit. Aut totū aut nihil p̄ci

ando dabit. Si tñ cōfiteat' q̄s corā
vno sacerdote nō recordabat' aliq̄
p̄ctā q̄ postea reducēs mēorie va/
dit z confiteat' coram alio: nō est di/
uisio cōfessionis nec optet vt reite/
ret confessionē p̄us factam: sed di/
cat in ḡnali q̄ cum alia multa sit
confessus hoc fuit oblit'. Ita dic'
sanct' Tho. in. iij. dist. xvij. q. xiiij
ar. iij. Multi aut' indiscreti argu/
unt alios q̄ tunc nec isti nec illi cō/
fiteat': qd' fieri oīno d'z. Nā sic corā
plurib' confitētes si faciāt eo p̄po/
sito vt multiplicēt eis intercessores
z oratores ad deū: aut vt sic corā
plurib' cōfiteat' eadē p̄ctā maio/
rē ruborem habeat: cōmēdabiles
sunt. Utile naq̄ ē talit' cōfiteri plu/
rib' p̄ maiorē verecundiā habē/
dā: q̄ est maxima p̄ satisfactōis.
Et pōt esse tam frequēs cōfessio q̄
etiā tota pena tollerēt. Nam dicit
Tho. di. xvij. q. iij. ar. iij. q̄ p̄ abso/
lutionē sacerdot' nō solū culpa di/
mittit': sed etiā d' illa pena q̄ i pur/
gatorio deberēt aliqd' dimittit': vt
min' in purgatorio puniat' absolu/
tus decedēs añ satisfactōem q̄s
si añ absolutionez decederet: z sic
v̄tute passionis ch'i sine p̄iudicio
diuine iusticie de penis singulorū
p̄portionabil' aliquid dimittitur.
Et subdit. Non ē inconueniens si
p̄ frequentem confessionē etiaz to/
ta pena tollat': vt p̄ctm̄ oīno mane/
at impunitū p̄ quo pena christi sa/
tisfecit. Hec sanct' Tho. vbi s. ar.
iij. Utile ē etiam sic confiteri plu/
rib': qz quilibet cōfessor tenet' ora/
B

De sacramento

re p suis confessis: z eoz memori/ am in missa facere/saltē gūalē. Ue rūtū repbēdendi sunt pfitentes q̄ nunc isti ista pctā/postea alteri de nouo itez cōmissa pfitent: verecū dantes pōrem p̄fessores p̄ eo q̄ ite rūtū eadem p̄us confessa postea cō/ miserint. Tñ inducendi sunt ne h̄ faciant: qz confessor nouit eoz fra gularē: vñ nō d̄z imputare. Se cūdo caueat p̄fites ne mentiat: ne .s. pl̄ dicat q̄z res se h̄z/ vel minus: qz fm̄ Aug. z sc̄m̄ Tho. s̄ non est pctōz/mentiendo fit pctōz. xxij. q. ij. cū humiliat. Et h̄ multum ar gunt illos q̄ cā humilitat̄ de se pl̄ fingunt: vel cā hyperis min⁹ di cunt. Tertio caueat confitēs ne aliqd̄ obmittat: s̄z dubitet illud eē pctm̄ mortale: sed dicat p̄fessori to tū quēscendo an sit pctm̄ mortale: s̄s peccaret mortāl̄/obmittēdo ī tali dubitatōe p̄fiteri. Quarto ca ueat ne obmittat iterare cōfessiōez si confessus fuit sacerdoti q̄ eū ab soluere nō potuit: vel si potuit ne/ sciuit discernere: vel si p̄fessio n̄ fu it integra: vt qz tacuit aliqd̄ pctm̄ mortale: vel neglexit: vel oblit⁹ ē sa rissationē intinctā in p̄nā. S̄l̄r si confessus ē sine cōtritione. p̄uto habendo p̄positum in idē pctm̄ re uertendi. In his c̄m̄ casibz tenet̄ reiterare confessionē fm̄ Petruz. Sed an recidiuans tenet̄ confite ri pctā p̄ora? Tho. in. iij. distin. xxij. q. iij. dic̄: q̄ directe non tenet̄ nec in generali/nec in sp̄ali: s̄z bñ indirecte. s̄. tanq̄ illd̄ sine quo sci/ ri non pōt̄ debitus mod⁹ satisfas/ ctionis. vñ tenet̄ confiteri z noti/ ficare pctā dimissa q̄ntū sufficit: vt sciat̄ que satisfactio sit ei impo nenda: vt si ip̄e frequēt̄ lapsus carnis passus ē ex aliq̄ occasione: ita qz occasio p̄ satisfactiōe p̄sci/ dat: z similit̄ de alijs pctis. Qui to caueat p̄fites ne confiteat̄ alie/ no sacerdoti: h̄ est non p̄ r̄io. quia alicuius non pōt̄ cū absoluerē vel ligare: de pe. z re. omnis. et de pe/ ni. di. vj. placuit. Et cū omnes sa cerdotes clauēs ligadi atqz soluē/ di accipiant in ordinatione sua: n̄ tñ equal̄ laxata ē illa p̄as ad q̄s/ libet sacerdotes. Et illa p̄as ita p̄cessa eis ē ligata q̄ntum ad exer/ citium: ita qz nō p̄nt̄ eam exercere nisi dēt̄ eis p̄as iurisdictionis ordi naria vel delegata ab ep̄o vel a se de aplica fm̄ Joan. an. in. c. ois. Pōt̄ autem p̄rius sacerdos qua drupl̄r accipi. T̄mo mō p̄ eo qui p̄est parochie: vt plebanus q̄ ha/ bet p̄tatem/ sed mō inferiori. Alio mō q̄ p̄est mō superior: z sic ep̄s est p̄rius sacerdos oīm̄ boi sue dio/ ces. z immediat⁹. vt in. c. cū ep̄s. de of. or. li. vj. z in. c. vl. de of. archid. fm̄ Host. Uel q̄ p̄est mō p̄ncipa/ lissimos vt papa. Nam papa ē p̄ri us sacerdos oīm̄ ch̄ianoz: z ha/ bet plenitudinē p̄tatis. de auct. et vsu pal. ad honorē. z de for. cōpe. c. vl. z. ix. q. iij. cuncta p̄ mundū. Tertio p̄rius sacerdos d̄z habēs iurisdictionez delegatam ab aliq̄ p̄dictoz vel a legato pape. de off.

penitentie

lega. c. j. Quarto habens iurisdic-
tionem a comuni confessione vel p-
missione iuris. Et sic proprii sunt illi
quos episcopi et abbates exempti eligunt
in confessores: ut de pe. et re. ne pro
dilatione. Sic etiam in articulo
mortis quilibet est proprius sacerdos
sibi quem audit: si proprium habe-
re non potest. xxvi. q. vi. si presbyter. et c.
sequenti. Hoc etiam modo vagabundorum
hominum est quilibet proprius sacer-
dos ad quem deveniunt: sicut proprius
sacerdos peregrinorum est ad quemcum-
que deveniunt. Locoz. Jo. an. Inj.
Host. frat. iohannes/Henricus/Jo-
annes de ligno. de pe. et re. ois.
Sciendum tamen circa predicta quod
episcopus potest committere audientiam con-
fessionis fratribus predicatoribus vel
minoribus per ipsum electis et probatis. sed
illi non habent auctoritatem totalem si-
cut plebanus: nisi eis specialiter commit-
tat. ut notat de sepul. dudum. in
c. e. Nec confessus talibus tenet iterum
confiteri proprio sacerdoti: ut
quidam erronee putant: quorum au-
tor fuit iohannes de polierat: quem
reprobavit Johannes vicemulsecu-
tus in quodam extravagan-
ti: que incipit fiteatur alieno: de-
bet inungi ut se prescribet
per Glas electionis. Sciendum
etiam circa predicta quod quis potest
confiteri alteri quam proprio sacerdoti in
pluribus causis. Primo: si subditus scit
proprium plebanum hereticum aut schi-
maticum ad malum: aut fragilem ad
periculum: aut ad revelandum proprium.
et generaliter ubicumque confitetur
probabili ter tunc sibi vel sacerdoti
periculoso. tunc enim debet recurrere
ad superiores et petere licentiam alteri
confiteri. Nec
Tho. in. iij. dist. xvij. Hosti. etiam
enumerat octo casus. Primus est
quod proprius sacerdos est omnino in-
fidelis. de pe. di. vi. c. iij. placuit. Sed
in hoc subditur debet petere licentiam a
sacerdote proprio: quam si non vult da-
re/petatur ab episcopo. Secundus: quod paro-
chianus transiit domicilium ad aliam
parochiam. Tertius quod quis est vaga-
bundus. Quartus quod quis querit domi-
ciliam que se conferat: necdum querat
est aut limitatus ad unum locum.
Quintus cum quis delinquit in aliena pa-
rochia et commisit rapinam: tunc enim
ibi puniatur. de rap. j. c. Et hoc si est pub-
licum: ita quod per eos esset exercitatus a pla-
to ipsius loci: si esset occultum per
absolutum a proprio sacerdote ubi cumque
furtum vel rapinam accepit. Sextus
ratione studij. ut cum clerici accedunt
de licentia prelatorum ad studium. Se-
ptimus tempore necessitatis: ut quod infirma-
tur ad mortem / vel debet intrare bellum
vel mare. Octavus si non ponat
spem in peritiam proprii sacerdotis.
Sed hoc ultimum ceteris non tene-
tur. In talibus enim casibus ubi quis con-
fiteri debet alieno: debet inungi ut se prescribet
absolutum ab aliquo excommunicati-
onis: quia tunc non tenet credere
suis absolutionis. Ego tamen con-
sulo fratri Richardum in. iij. distinc.
xviij. q. j. arti. iij. quod sine causa mul-
tum necessaria vel legitima non que-
rat quis alium sacerdotem propter
unum. sicut multi consueverunt facere
Dij

De sacramento

dubitantes temere de vita priorum confessoris .
sacerdotum: et dicentes: quod non confite-
tur illi inebriato: sed quod sit alienus
et statutum ecclesie. Sed si alter discre-
tior non potest haberi: vel plures non vult
dare licentiam subdito confitendi pro-
ter se: quod erit agendum: de Rich. quod
in tali casu pro bonum obedientie
facit magis subditum utilitatem anime sue
confitendo proprio sacerdoti minus bo-
no (dum tamen sit sufficiens) quam confitendo
alteri meliori. Et dico de minus bo-
no: non de minus discreto. quod aliter
semper querendum est minus discretum / quod
non est verum: sed semper querendum est ma-
gis discretum / si potest. Nec excusa-
tur subditum indiscreto plebano con-
fitens si eum male iudicat: quod non tene-
tur cecum ducere: ne ambo in
foveam cadant. Et nota quod in casu
quod quis veniens de aliena parochia
caucat impetiri proprii sacerdotis pe-
tens audire confessionem suam per alienum
plebanum: dicens se habere licentiam a pro-
prio sacerdote: nunquam tenet ei cre-
dere ille quem petit per audienda con-
fessionem: Ratione quod sic / putavit notavit
Joan. an. in glo. iij. c. j. de privilegiis.
in clem. p. quod allegavit de pe. dist.
vi. placuit. quod non est in timore presu-
mendum sue salutis. i. q. vii. scilicet. et
de homicidio. significasti. Potest
autem hanc licentiam parochialis
dare etiam si nondum habet ordinem
sacerdotis: aut eius vicariis vices
suas gerens: ut dicit Joan. an. in
quinta glo. ibidem.

De cautelis servandis ex parte

Rimo caue

at confessor ne suum paro-
chianum habentem casum
episcopi nondum expeditum in quo ipse non potest
dispensare / aliquid modo audeat absol-
vere ad cautelam: sic stulti quidam
presumpserunt facere: quod non confessores /
sed deceptores potius appellandi sunt
et confusores: quod cum non possint absolvere
in casibus episcopi dicunt parochiano. Et
ce ego te absolvo ab isto peccato
ad cautelam: ut possis istis diebus
coiccare: ne de te scandalum oriat si non
coiccares isto festo pasche. tu autem
post ista festa accedens auctoritatem
episcopi confiteberis de isto peccato. Quod non
sic impie / non sic: ne decipias te et
ipsum. Sic et facias et dicas. Quod bo-
ne fili: ego non habeo in isto casu
auctoritatem: sed accedas statim ad
episcopum vel eius auctoritatem habentem
te: nec te prius procures sacramen-
to eucharistie / nisi fueris absolutus.
Si enim non posses accedere episco-
pum ante ista festa: nullo modo ac-
cedas. Et si aliquid de te suspicabuntur
dicentes: Iste non gratum coica-
vit istis festis. vel si a te queratur vici-
nus tuus: quare non es communicatus
in isto festo: et dicas quod hoc fecit
de consilio sacerdotis mei vel con-
fessoris: vel quod habeo graves inimi-
cicias cum hostibus quibusdam / quos
nondum evasi. Et verum dicit: quod ha-
bet inimicicias cum diabolo: et eius
laqueos dirumpet ipsum expugna

penitentie

re d' corde suo: nec in hoc mentit̄.
Non tñ dicat: in hoc habeo inimi-
cicias cū q̄busdam hominibz: sed
cū q̄busdam hostibz: nisi etiā h̄: et
inimicicias euz hoibz. Sacerdos
aut̄ hoc casu qñ subditus confitē-
sibi totalr̄: inueniēs casum ep̄i inf̄
alioz: audacter absoluat ab illis: z
inūgat p̄niam p̄ illis q̄ sunt de au-
toritate sua: casum r̄o reservatuz
remittat ad ep̄m. Non sic q̄das fa-
ciūt: q̄ postq̄ audiūt in cōfessione
casum ep̄i: statim dicūt confitēti.
Glade: non habeo tecum q̄cōz dis-
ponere nisi accedas ad ep̄m. Et
tales exponunt p̄sonas h̄mōi ma-
gno piculo: qz sepe p̄rigit q̄ tales
obliti fuerunt de pctis p̄us confes-
sis. Ulytñ si sacerdos inuenit p̄si-
rentē excōicatu a iure: v̄l ab hoic.
vel si forte dicat confitens: Bone
p̄r ego semel peussi clericū ordina-
tum ex ira: v̄l sum in excōmunica-
tione maior̄. tñ statim sacerdos
non audiat eius confessionez: nec
absoluat eum ab aliq̄ etiā mini-
mo pctō: donec fuerit p̄ sup̄iorem
a sn̄a excōicationis absolutus. et
se docuerit p̄ l̄as absolutum. fm
Tho. in. iij. dist. x. vij. Secūdo
caueat sacerdos: ne aliq̄ mō reue-
let vel p̄dat confessionē signo/ nu-
tu/ vel facto: sed omnino dz celare.
exteri⁹/ sic de⁹ regit interi⁹. Per h̄
em̄ vt dic̄ Tho. in. iij. disti. xj.
Doies maḡ attrahunt: z simpli-
ci⁹ cōfitent̄. Si autem periculum
immineret: z hoc solū sciret p̄ con-
fessionem, vt qz scit aliquē hereti-

cum: sili scit incendiariū: non pro-
pter hoc debet reuelare eos: s̄ po-
t̄ monere dz tales vt desistant: et
plato dicere q̄ vigilet sup̄ greges
sine omni reuelatione confessionis.
Si etiā sacerdos cōpelleret̄ ad di-
cendum p̄ ep̄m: tal' h̄m̄ p̄t dicere.
Reuerende p̄r ego nihil scio/ intel-
ligendo vt h̄o: qz scit vt de⁹. Non
solum at̄ caueat reuelare illa q̄ ca-
dunt sub p̄fessione sac̄ali/ vt pctā:
s̄ etiā alia gesta z facta p̄ q̄ possit
q̄s dephendi pctōz: imo etiā illa q̄
oīno non p̄tinēt ad confessionem.
Et idem dico h̄ aliq̄ dicunt̄ alicui
non p̄ modū confessionis. qz forte nō
fit absolutio: nec p̄nē inunctio: s̄
tñ fit specie p̄fessionis. Nam in ta-
li casu licz nō claudat̄ tale dictum
sigillo p̄fessionis fm Tho. in. com-
pendio: tñ talia oīno sunt f̄uanda
ex honestate acsi in cōfessione susce-
pta fuissent fm Tho. in. iij. di. xj.
Si autem sacerdos scit pctm̄ pre-
ter confessionez/ p̄t illud dicere: s̄
non dz dicere q̄ sciat hoc ex cōfes-
sione: z nihilomin⁹ debet abstine-
re ab h̄ q̄ntū p̄t p̄ter p̄nitar̄ con-
suetudinē. nam sacerdos peccata
reuelans q̄ scit extra p̄fessionem/ z
sepi⁹ hoc faciēs assuescit ex h̄ post-
ea etiā reuelare ea q̄ sunt in cōfes-
sione sibi dicta. iō habeat linguaz
refrenatam dentibz p̄ p̄ penam d̄/
positōnis z retrusionis in artum
monasteriū ad agendam peniten-
tiam. de pe. z re. omnis. z de peni-
distinc. vj. sacerdos. Quando er-
go vis secur⁹ esse/ cum op⁹ habes.

B ij

De sacramento

de aliquo pctō tibi cōfesso req̄rere
doctiorē aliquē sup̄ p̄silio dādo:
non dicas sic: Ecce q̄dam p̄sona
ē mibi cōfessa de citate vel villa: d̄
h̄ q̄d p̄sulit̄ cū ea facere? s̄z poti⁹
dimittas vt ip̄a sola p̄sulat vel q̄/
rat auctoritatem. Qd̄ si forte vere/
tur / dicas sic: Ecce q̄dā casus ac/
cidit sub hac forma vel puenit ad
me casus tal̄: q̄d p̄sulitis sup̄ eo?
Et h̄ cēt de licentia confitent̄ q̄
possit reuelari. vt d̄t Tho. vbi. s̄.
h̄ tñ fiat sine scandalo: z absteat
ab h̄ sacerdos q̄nto maḡs p̄t vbi
scandalum timet̄. Ille etiā cui re/
uelat̄ de licentia cōfitent̄ / tenet̄ il/
lud fuare z celare sic cōfessor p̄n/
cipalis: nisi daret̄ sibi licētia a cō/
fiteute q̄ ille absolute ac libere fa/
ciat ac si cēt publice factū. Caue/
at aut̄ confessor ne sic reuelādo d̄
licentia confitentis dicat narran/
do: dictum ē mibi in cōfessione h̄.
q̄z in nullo casu d̄z nec p̄t h̄ facere
q̄nt. acū. s̄z h̄ et licentiam a cōfite/
te. q̄z ista sola v̄ba includūt pct̄m
mortale: q̄z includūt reuelationez
huius vt cogniti eo mō q̄ non li/
cet reuelare: s̄m Sco. Dic tamen
subtil̄ doctor in. iij. disti. xij. q. ij.
q̄ ad cclationē pct̄i in confessione
detecti tenet̄ hō de lege nature. in
rta illd̄: Nō facias alijs r̄c. Mat.
vij. quia q̄s̄z tenet̄ cōseruare fa/
mā alterius sic p̄riam: s̄l̄: fideli/
tatē d̄z fuare quaz pene vult sibi
fuari. Itēz de lege positua q̄ est:
De confessione aliq̄ null⁹ te trade
re d̄z. Tal̄ etiam dat occasionē fi/
cte cōfitēdi.

Tertio caueat sacer
dos ne audiat mulierē illā cum q̄
peccauit. s̄. concubinā vel adulte/
ram suaz. Nam h̄ s̄m d̄m Arch.
xxx. q. j. in. c. oēs. sup̄ glo. ij. tal̄ sa/
cerdos p̄t tali mulieri iniūgere
p̄niam / cū sit parochiana eius: s̄z
Hugo. q̄ hoc notat. iij. q. vij. c. vl.
Quicq̄d s̄m est de hoc: ego video
aliud. s̄. q̄ clerici nō debēt suis cō/
cubinis p̄niam iniūgere: sed ma/
gis eas inducāt vt ab alijs p̄niam
accipiant. vt in glo. xxxij. q. ij. pla/
cuit. Et h̄ totum ē p̄t honestatez
s̄m Barth. brixen. z p̄pter ordinē
s̄m Hug. Quantum tñ est de iu/
ris rigore si presbyr̄ dat p̄niaz con/
cubine sue p̄ delicto cōmissio / vale
bit p̄nia s̄m Arch. q̄ ita notat. xxx
ij. q. ij. vbi h̄ idē sentit Laurenti⁹
polon⁹: dicēs cū glo. xxx. q. j. oēs.
q̄ psbyr̄ oriental̄ sic ruten⁹ vt gre/
cus non audit pct̄ā sue vxor̄. q̄z
nec ip̄a libere p̄fitē si adulterium
cōmisit. Ergo in omnibz ist̄ me/
lius ē p̄sonas h̄mōi remittere ad
supiores. z q̄ miroz de tant̄ i hoc
magnā difficultatē facientibz an
psbyr̄ possit audire sue p̄cubie cō/
fessionē. Ego at̄ video q̄ iste cas⁹
ē ep̄al̄: vt d̄m ē s̄ d̄ cābz ep̄alibz.
Quarto caueat sacerdos ne ei
stēs in crimie audiat p̄fessionē ali/
orū. nā tal̄ grauit̄ peccat: nā sacer/
dos h̄i docēdo ppl̄m z male viuē/
do istruit deū quō cū debeat con/
dēnare. xl. di. c. mlti. z de pe. di. vj
q̄ vult. v. sacerdos. vbi d̄t Aug⁹.
Sacerdos cui ois offert̄ pctōz:

penitentie

an̄ quē statuit̄ ois languoz: i nul/ lo eoz sit iudicand⁹ q̄ in alio ē iu/ dicare p̄mpt⁹. Tibi d̄r glo. q̄ pec/ car sacerdos in crimie iūgēs pe/ nitentiā .z. vez ē. vt. iij. q. vij. Itē in cuāg. vbi d̄r glo. q̄ si in n̄itate su⁹ p̄. oebian⁹ p̄erat ab eo p̄niaz: p̄terat̄ ipe sacerdos .z. statim iun/ gere p̄r: vt d̄r glosa. Qū ḡ tu sim/ plex sic .z. ego/ leg⁹ autozitates: q̄ nō soli sc̄i ex̄ites soluit̄ pctōzes: sed etiā mali q̄nq; iudicabāt alio/ rū excessus .z. pctā. sic saul cum a d̄no cēt reprobatus/ pplm̄ dei iu/ dicabat: .z. ei⁹ iudiciū vniuersus p̄ls expectabat. Itē dauid cū ef/ set adulter .z. homicida/ interroga/ tus a p̄beta sn̄iam in diuitē de/ dit q̄ ouē paup̄is rapuit dicens. Fili⁹ mort⁹ est vir q̄ fec̄ h. ij. Reg. xij. Itē salomon cū amore ml̄ier/ culaz deos gentiliū coleret: tamē vniuersa plebs israelitica ad eius iudiciū p̄stuebat. Sic .z. achab q̄ nis coleret baal: tñ. x. tribu iudica/ bat. iij. Reg. xij. Non te decipias q̄sq; ista legēs: qz nihilomin⁹ gra/ uis peccas: s; absolutio quā fac̄ i subditos teneat apud deū: q̄tum ex officio/ nō ex iur⁹ merito: qz vti qz meli⁹ faceres si ex vtroq; absol/ ueres: qz .z. tibi meriti grām mere/ rer⁹: .z. p̄nitēti vniā adaugeres. Quidō caueat sacerdos ne audiat sacerdotē sine licētia sp̄ali vel ge/ nerali c̄pi sui: nisi c̄ps sciret v̄l ap/ probaret tacite v̄l exp̄sse. Et h̄ est p̄ multos plebanos. qz vnusq; qz audit aliū: .z. p̄sertim i casib; formi/ cationū: q̄ss̄ casus ep̄ales: vt ml̄ toticēs clamaui .z. abuc clamo mo/ re lupi i celū .z. frā/ q̄ isti decipiūt se. Sexto caueat p̄fessor ne p̄nitē tē q̄ nō vult v̄l nō p̄t sufferre on⁹ p̄nitē/ r̄mittat a se vacuū. Caueat etiā ne erigat iuramētū a cōfite/ rē pctō illo d̄ q̄ p̄fessus ē ampli⁹ n̄ faciēdi neq; cōmūtēdi. h̄ ei repro/ bat. xj. q. iij. vbi glo. ij. d̄r q̄ ab he/ retic⁹ reuertentib; .z. ab icēdiarijs vel horrēdis crimib; silib; tñ iu/ ramētū erigat vt iuret cōfite/ rē cetero se nunq; silē cōmissur. Et exp̄sse p̄hibet glo. ij. d̄r h̄ nō fieri i q̄lib; pctō mortali. Ego tñ cōperi q̄sdā sciolos ap̄ se a ml̄ierib; cō/ iugat⁹ extorsisse iuramēta sup for/ nicatōez d̄ cetero nō faciēdā: q̄ntū piculi sit q̄lib; aduertere p̄t. Qū ḡ venit ad te hō q̄ nō vult subire on⁹ p̄nitē/ dicas sibi iuxta tenorem capli. q̄ q̄dam. d̄ pen. .z. rem. q̄ si cōfite/ r̄ se d̄r abst̄tere nō posse: ni hilomin⁹ ei⁹ Confessionē audias: .z. dicas ei q̄ nō ē va p̄nia tal/ sed q̄ disponat se q̄sto citi⁹ p̄r ad p̄osi/ tū abst̄inēdi a pctis hm̄oi. Cū at̄ h; p̄ositū abst̄inēdi a pctis: s; nō vult subire on⁹ p̄nitē tā magnū sic sua pctā req̄runt: dicendum ē ei: charissime fili tu debuisti pro ist⁹ pctis p̄niam agere tantam v̄l tan/ tam: sed ex quo non vis sufferre cā/ scias q̄ eriget a te in purgatorio: .z. nihilominus ex quo habes con/ tritionē/ ego te absoluā. In hoc ei casu meli⁹ est de misericordia face/ re rōnē q̄ d̄ iusticia. Si tamē cēt

De sacramento

suspectus alijs d̄ q̄ p̄sumit q̄ nō
faciat qd̄ ei p̄cipit: dicendū ē ei q̄
nō faciat h̄ (puto q̄ nō restituat ta
lem rē de q̄ confitetur) q̄ carebit fru
ctu p̄fessionis. Et iste est mod⁹ opti
mus et secur⁹.

De penitentis infirmoz et de
cedentiu de hac vita.

Abitis cau

b tel⁹ modis et dispositioni
bus penitentiu; in bona
fauitate: videndū est de penitentis
infirmoz et de cedentiu de hac vi
ta. Est igit̄ sciendū q̄ sacerdos
circa quēlibz mortuoz: p̄mo ad eū
venies ita q̄rat fr̄d̄cōsilū. An̄. di
cēs. Charissime fili habes ne for
te intentionē abstinenti a pctis si
supuixeris et de eis satisfaciēdi? Et
ille dicat q̄ sic. Itē/letar⁹ q̄ in fide
ch̄iana decedis? et ille r̄deat/eti
am. Itē/fater⁹ te nō ita h̄i vixisse
sic debuisses: r̄deat/iteor. Itē/
credis q̄ p̄p̄ te ē mortu⁹ fili⁹ d̄i vi
ui iesus ch̄is? R̄deat/etiā. Itē/
credis resurrectionē mortuoz: re
spōdeat/etiā. Tūc hortare infirmū
dicēs. Age q̄ p̄niam d̄i ē aia i te:
habendo verā p̄tritionē: et in mor
te ch̄i verā fiduciā cōst̄tue. huic
morti te totū p̄mitte. hac morte te
totū p̄tege et inuolue. Et cū d̄s
de⁹ tuus voluerit te iudicare. i. iu
xta pctā tuā/dic: d̄ne mortem d̄ni
nostri Iesu ch̄i obijcio inter me
et iudiciū tuū. alit̄ tecū nō cōtēdo.
Si dixerit de⁹ q̄ merer⁹ d̄natio/

nē/dic: attēdo crucē d̄ni n̄i Iesu
ch̄i et nlla merita mea: n̄p̄ q̄ me/
ritū offero pro merito meo. mō qd̄
ego h̄ic debuissē nō habeo. Itē/
sic habit⁹ audiat ei⁹ p̄fessionē. q̄ cū
p̄fessus fuerit: nō ē ei imponenda
q̄ntitas p̄nie/ s; inotescenda. x. vj.
q. vj. ab infirmis. q̄ postq̄ conua
luerit/illā p̄niam suare debebit. Di
cat q̄ ei cōfessor. Bone fili/ ecce tu
p̄ istis pctis tantū deberes pati si
supuixeres: vñ exq̄ iā nō potes sa
tisfacere p̄ eis in p̄nti vita: doleas
saltē q̄ntū potes. roga t̄n amicos
ad faciendū p̄ te orōnes et elynas.
si aut̄ p̄ualueris accedas iterum ad
me: et ego iniungā tibi p̄niam salu
tarē. Quare aut̄ inotescenda ē pe
nitētia talit̄ decedēti? Archi. in d̄i
cto c. ab infirmis. d̄r q̄ p̄p̄ duo. s. vt
sciāt amici quā recōp̄satiōez face
re debeāt: et vt iste sciāt quā penite
re debeat si supuixerit. Et idēz po
nit vba quā tales sūt admonendi/
dicens. Talia pctā quā tu p̄petra
sti tot annoz a nobis p̄niam accipi
unt: s; te iterum quāq; euaseris for
te expectam⁹: vt tūc tibi cōgruam
p̄niam iponā. si aut̄ d̄s n̄ vite ter
minū tibi dare voluerit: p̄ autorita
tē petri et pauli p̄ncipis cui date sūt
claves regni celoz/absoluo te a
pctis tuis p̄dictis: et sacrificia et pre
ces necnon elemosynas et ieiunia/
necnō et cetera opa pietatis q̄ p̄ te fi
ant tibi p̄futura in redemptionez
aie iudicorū.

Quō sacerdos se h̄be de
beat erga infirmos.

penitentie

Lañt practi

v cā hēat sacerdos circa p̄di/
 cta sic pcedat. veniēs ad ifir
 mū p̄missis istis interrogatiōibz s̄
 dicitur audita p̄fessioe nō iūgēdo/
 s̄ inotescēdo p̄niam eo mō q̄ s̄ di
 ctū est: sic eū absoluat. Misereat
 tui de^o om̄ipotēs: z dimittat tibi
 pctā tua: z pducat te i vitā efnā.
 Dñs n̄ iesus ch̄s te absoluat ab
 oibz pctis tuis q̄ cōmisisti/ cogita
 tiōe/locutiōe/ope/z omissiōe: z au
 toritate dñi n̄i iesu ch̄i qua fun
 gor in hac parte ego te absoluo
 ab oibz sentētijs excōicatiōis mio
 ris z maior̄ ab hoie vel canōe in
 te lat̄/z ab oibz pctis tuis doz mi
 hi p̄tr̄it̄/z p̄fessis aut oblit̄: z resti
 tuo te i gremiū sc̄tē m̄ris eccl̄ie et
 p̄ticipatiōē sac̄oz: In noie pa
 tris z filij z sp̄s̄s̄cti amē. Si ho
 decedēs hz bullā papalē a pena et
 a culpa i agōe t̄m: tūc obfuet for
 ma bulle/z absoluat sic. Et p̄mo
 tā in casu q̄z in oibz s̄ dicit̄ p̄mit
 tat decedēs satisfactiōē oibz qui
 bus tenet̄ / v̄l a quibz illicitē aliqd
 recepit p̄ vsuras vel aliter iniuste.
 Et h̄ faciat p̄ se si sup̄uixerit ifra
 certū t̄ps sibi assignandū: vel p̄ su
 os heredes q̄s tūc obliget: z tunc
 deinde absoluat p̄mittēdo sic pri
 us: Misereat tui om̄ipotēs zc. z
 auctē dñi n̄i iesu ch̄i: z sc̄tōz pe
 tri z Pauli/z auctē dñi. N. pape
 mibi in hac pre vigore gr̄e tibi fa
 cte cōmissa. ego te absoluo ab oibz
 sentētijs excōicatiōis maior̄ v̄l

minor̄ ab hoie vel a canōe i te la
 tis: concedoqz tibi om̄ pctōz tui
 orū d̄ q̄bz p̄tr̄it̄ es z p̄fessus plenā
 remissiōē. In no. p. z f. z sp̄s̄s̄cti.
 Circa p̄dicta tñ ē sciēdū qz q̄li
 bet sacerdos simplex i mort̄ arti
 culo hz plenā auctē absoluēdi de/
 cedētē ab oibz excōicatiōibz z pec
 cat̄: s̄uata tñ forma eccl̄ie. Et q̄n
 tūcūqz v̄n^o sit excōicat^o a iure vel
 ab hoie: dūmō fuerit in forma ec
 cleſie absolūt^o sepeliēt̄ i cimiterio
 nisi ius sibi sp̄ealr̄ denegassz sepul
 turā z ibi uiuissz. v̄l p̄z d̄ torneamē
 tis. p̄ totū. z sic d̄ alijs. Forma at
 eccl̄ie circa istos s̄uāda ē hec. Pri
 mo si ē excōicat^o p̄ p̄tūctiā: p̄mit
 tat stare z parere iuri. si at̄ ē excōi
 cat^o p̄ debito: p̄mittat qz q̄scito cō
 ualeat / satisfaciāt creditori : siue
 sint vsure/siue rapine/siue spolia/
 siue q̄dcūqz aliō debitū. Q. si p̄t̄
 gerit eū decedere: tūc ponat herē
 des suos vel alios habētes ibi bo
 nos fideiussores suos q̄ p̄ ip̄o sa
 tisfaciāt cū effectū. z h̄ ip̄i fideius
 sores debēt facere z p̄mittere añ
 q̄z absoluat. D̄m̄ ē etiā ei qz si su
 puixerit z ifra t̄pus sibi assignatū
 post q̄z puauerit n̄ satisfecerit: re
 icidit i s̄m̄az eādē excōicatiōis: vt
 p̄z i. c. eos q̄. d̄ sen. excō. lib. vj. Si
 at̄ cēt paup̄ q̄ n̄ possz facere v̄l h̄c
 fideiussores/saltē p̄mittat qz post
 q̄z ad pinguiorē fortunam veniat
 vult satisfacere: z suffic̄. de soloni
 bus. odoard^o. Oibz autē p̄missis
 sacerdos corā testibz p̄t eū sepeli
 re i cimiterio v̄l in eccl̄ia eo mō q̄

D

De sacramento

dictum ē s̄. **U**n̄ sic d̄t Greg. papa
it. c. vlt̄. de sepult. cuiuslibet cura/
to. Parochiano tuo q̄ excoīca
tus ē p̄ homicidio/iccōdio/violen
ta manuū iūctiōe in p̄sonas ecclī
asticas: vlt̄ ecclīaz violatiōe vlt̄ in
cestu: dū ageret ī extremis: p̄ p̄sby
terz. suū iuxta formā ecclīe abso
lut̄ nō debent cimiterium z alia
ecclīastica suffragia denegari: sed
ei heredes z p̄pinq̄ ad q̄s bona
puenerūt ipsi: vt. p̄ eodē satisfact
ant cēsura ecclīastica s̄ cōpellē
di: Nec ibi. Et quia mlti dubitāt
vtz talit̄ absoluti in agone postea
debēt absolui p̄ iudicē sup̄iore ex
q̄ fuerunt excoīcati: sciēdum q̄
si p̄dicti infirmi qualescūt z faci
unt ea q̄ eis iniūgunt/nō debēt vl
teri q̄rere vlt̄iore absolutionez
ab aliq̄ iudice a q̄ fuerūt excoīca
ti: s̄ p̄tēti crūt absolutiōe simplic̄
sacerdot̄: p̄ quē fuerūt ī agōe ab
soluti: als̄ ei ad qd̄ valeret illa for
ma circa eos obfuata: Illa ei ab
solutio circa eos facta dum trade
bat̄ in agone h̄ nō decesserit: ē val
lida intantū acsi p̄ illū iudicem p̄
quē fuerūt excoīcati fuisset facta:
q̄a ī tali articulo q̄libz sacerdos ē
papa. de pe. dis. j. quē p̄nitet. z de
sc̄n. exco. nō dubites. z eo. t. eos q̄.
li. vj. Sciat aut̄ sacerdos q̄ absol
uit vsurariū vel raptorē/ vel incē
diariū/ sacrilegū/ homicidā/ p̄cus
sorē clericū: vlt̄ silēm in agone sine
forma sup̄radicta puta n̄ accepta
ab eo p̄missiōe vel cautōe fideius
soria sufficiētī q̄ ip̄e sol̄ soluat il

los q̄s negociū tāgit. Tenet̄ ei ex
q̄ nō satisfecit forme statute ab ec
clesia z illis subtraxit p̄sonam cō/
tra quā restabat eis actio. Ad h̄
facit clem̄. eos q̄. de sepul. in fine.
nec puta ip̄m absolutū finit̄ quo
ad actionē. qz ecclīa non habebit
eū p̄ absoluto/ nisi als̄ sacerdos sa
tisfaceret p̄ co.

Regule q̄bz pctā mortalia atqz
venialia sunt cognoscēda.

Expeditis mo

e dis p̄gnis q̄bz se cōfessores
circa audiēdas p̄fessiōes re
gere debēt: vtile iudicium p̄fessori
bus occasionē dare aliquā cogno
scēdi (z si nō certitudinalr: p̄iectu
ratiue t̄n) pctā mortalia z venialia
Pro q̄ p̄mo est sciendū q̄ pctm̄
mortale sic diffinit̄: est cōmissio si
ue omissio volūtaria: recte rōm̄
ria: rōne cuius z de p̄ se p̄dit̄ gr̄a.
Uñ ex h̄ n̄ pl̄ accipe nisi q̄ pctm̄
mortale ē p̄uersio inordinata p̄ d̄
lectationē ad creaturā supra deū
vel ecclīe cū dō. Veniale aut̄ fit p̄
delectationē in creatura citra de
um vel sub deo. Et d̄r mortale q̄/
si maḡ dignū morte: qz ifert mor
tē culpe: z aufert vitā gr̄e. Venia
le aut̄: qz venia dignū. Et cōmit
tū veniale ex ipotētiaz inaduertē
tia z ignorantia. Et cū nullū isto
rū p̄cedat ex malo p̄posito siue ma
licia: q̄ d̄r venia dignū. Ponaz
igit̄ aliq̄s regulas de noticia pctō

penitentie

rū mortaliū. Prima ē: quicunq; aliq; diligit creaturā pl⁹ q̄s debz: homo p̄fert creaturaz creatori. vt scd̄ tñ p̄pter hoc deū nollet offēde/ puta mag; ei intendendo: sibi pl⁹ re: aut eius amicitia perdere: nec credendo: de ip̄a pl⁹ cōfido q̄s transgredi eius p̄ceptum: aut de deo: aut ei maiorē honorē exhibendo q̄s deo: sibi ei pl⁹ placendo cum p̄pter hoc deserere: tunc non oportet q̄ sit mortale. Scd̄a regl̄a: qñ aliquid p̄mittit̄ p̄tra di- q̄s deo: et mādatis eius p̄mptius lectiōem dei vel p̄mi notabilis: obediendo: aut ei subiuciendo: aut tūc est mortale. Illud aut̄ est q̄ di- difficiliōra p̄ ea q̄s p̄ deo sustinen- lectiōem dei p̄ qd̄ violat̄ amicitia do: pl⁹ in ea q̄s in deo delectando: int̄ deum et hominē. vt cū sit ali- aut p̄ ea diuina mādata transgre- quid q̄ eius p̄hibitionē: v̄l qd̄ sibi diendo: aut in ea sufficientiam po- displicet. Illud v̄o sit cōtra dile- nendo: tūc semp̄ p̄sumit̄ mortale ctionē p̄mi quod hō facit p̄mi et tñ sibi nollet hō fieri. i. ita illud pctm̄. Et hoc collige q̄ notabile nō facias alijs rē. et quod tibi rō dicitur: q̄ qñ amor vel affectio ad nabiliter et ex debito vis fieri rē. creaturā siue ad se: siue ad alium Et potest etiā attendi penes scan- tñ crescit in hōie: vel est tam ma- dalum actiū qd̄ ego infero p̄xi- gna q̄ in ea p̄stituit̄ vltim⁹ finis. mo meo p̄ mala crepla. Sed quā sic q̄ aliq; nec actu nec habitu or- tuū ip̄ortat cōtra dilectionē: vel dinat illam creaturā nec ei⁹ dile- quātū sit illud scādalum ad hoc q̄ ctionem: aut etiam scipm̄ fin̄ de- sit mortale: nō est p̄ se t̄minatuz: um: s; veller cum tali creaturā cō- quia in modico facere q̄ p̄mum aut p̄cepta ei⁹ trasgredi p̄pter illam aut in paruo scādalisare: non est creaturā: vel non curaret de bea- mortale. vñ q̄libet attendat scipm̄ titudine: dūmō possit hic manere qd̄ sibi veller fieri: et qd̄ sibi nollet cū tali creaturā: omnia ista sunt fieri: et p̄ qd̄ factū et nō factū int̄ se mortalia: q̄ includunt contēptuz et p̄mi amicitia quā sil' hāt sol- dei: s; non formales/ tñ interpretati- ueret Tertia regula: qñ aliquis uū: et ē fructio creature q̄ p̄ponit̄ cōmittit vel obmittit q̄ p̄ceptū di- do. Hoc ē q̄ illos curiēses: q̄ amo- vel ecclie vel leg; nature vel supe- re amastaz suaz obachari dicūt. riorz: et p̄sertim si sunt p̄cepta de- O si tecū possem ī p̄petuū mane- nēitate salutis: vel fac̄ q̄ votū pub- nere: nō curarem si deus in ce- licū: vel q̄ iuramentū licitū: tale ē lo resideret: et me h̄ tecum dimitte- mortale. Quarta regula: qñ ali- ret. O miser oim miseroz ī felicis- qd̄ sit v̄l obmittit̄ q̄ sciam v̄e v̄l sine: q̄ non gustasti q̄ suauis est dñs sperantib; in se: et q̄nta p̄pa- false dicit̄ aliq̄d cē mortale: vel rauit diligentibus se. Si tamen cōtra p̄scientiam formidantē p̄ba

De sacramento

bili^r z dubitatiue an sit mortale/
si conscia non sit sufficient^r instru-
cta. Quinta regula est de actib^{us}
intus manentib^{us}: qñ qdem q^{is} ha-
bet solam cogitationē de alio qñ/
tūcunq^{ue} turpem vel malaz: absq^{ue}
tñ complacentia seu delectatione
vel p^{er}sensu: tunc nunq^{ue} ē peccatū
mortale: s^{ed} vel veniale vel nulluz.
Qñ hō ē cōsensus in actū q^{is} esset
pctm mortale: tūc semp ē morta-
le. qz de^{us} voluntatem p facto acce-
ptat. Qñ aut cū cogitatio aut cō-
placencia ē delectatio morosa i ali-
qd turpe: z sp^{iritu}al^{iter} in libidinosis:
tūc ē mortale fm dictum Augu.
Esto q^{is} nō sit cōsensus in actū: s^{ed}
in solam morosam delectationez.
z hoc bñ ē attendendū: ples em h
decipiunt. Et his g^{eneratim} pona-
mus practicā d^{ivine} singul^{orum} pctis mor-
talib^{us}. Et p^{rimo} d^{ivine} supbia: q^{is} tunc ē
pctm mortale fm p^{rimam} regulam:
qñ q^{is} subtrahit se a subiectione et
obedientia diuina: z totam vitaz
suā ordinat ad laudē hūanāz ad
vanā gl^{ori}am. Talis em exq^{is} nō cu-
rat hoc facere ad laudē dei: s^{ed} po-
ti^{us} hūanāz: videt^{ur} hoies pl^{urimum} dilige-
re q^{is} deum: qz illis pl^{urimum} vult cōpla-
cere q^{is} deo. S^{icut} est mortale p re-
gulam scd^{am}: cū q^{is} p sua supbia
facienda fac^{it} extorq^{ere} paupes: pri-
mos p suis tunic^{is} pompose facie-
dis. s^{icut} cum q^{is} nō curat scanda-
lizare primos: sic sūt mulieres or-
nantes se: q^{is} p^{ro}bent occasionē vidē-
tib^{us} ad cōcupiscēdū eas. Vel cuz
q^{is} p^{ro}ptuose transgredit^{ur} p^{re}cepta
dei vel p^{re}cepta leg^{is} nature: vt faci-
ens alteri qd sibi displicet: tunc ē
mortale p tertiā regulam. Qñ hō
quis appeteret humanā laudem
vel vanā gl^{ori}am alijs modis: tunc
est veniale. Item auaricia ē mor-
tale pctm p scd^{am} regulam: quā/
do alijs appetit diuitias h^{ab}ere: nō
curando an p fraudem/ mēdacia/
vsuras/ p^{ro}uria/ p ludos illicitos/
vel emptiones vel venditiōes ex-
ercens illicitas/ vel detinendo de-
bita alior^{um}/ vel mercedem seruo^{rum}
suoz: peccat mortalit^{er}. Similit^{er} p
p^{rimam} regulam ē pctm mortale: si
numis magna spes in eis cōstitui-
tur. Est etiam p tertiā regulā pec-
catū mortale: qñ p eis acq^urendis
negligunt^{ur} p^{re}cepta salut^{is}: vt forisā/
do die d^{omi}nico vel festiuo. Item p
q^{uartam} regulā fit pctm mortale:
qñ dubitat^{ur} de p^{ro}ctu an sit licit^{us}: z
tñ exerce^t. Qñ hō appetunt diui-
tie pl^{urimum} q^{is} sunt necessarie: sed tñ nollet
eas acq^uerere maloz inuisto mō: ve-
niale ē pctm. fm Aug. in li. d^{ivine} pur-
gatorio. vel qñ nollet offēdere de-
um: nec in eis confidere: tūc etiā ē
veniale zc. Itē gula ē pctm mor-
tale p p^{rimam} regulam: qñ q^{is} tantā
delectationē in comestatiōe vl^{ter} po-
tatione h^{ab}et: qz ip^{se} ip^{sum} non curat
deuz offēdere: vt missas negligē-
re/ vel ieiunia frangere. Itē quan-
do hō grauat se potu intantuz q^{is}
vsu rōnis amittat / obliuiscens
vbi sit z reddat^{ur} vt bestia: vel cum
alium studiosē inebriat: z hoc est
pctm mortale p scd^{am} regulam.

penitentie

Et hoc est vix si scit fortitudines q̄ est omnis coitus extra torz. m̄i
porus: qz si nescit bibit excessiue mortalem/ semp̄ ē pctm̄ mortale.
cā sessionis vel collationis amico Similit̄ concupiscētia cū delecta
rum z socioz/ est veniale. Item p̄ tione emozosa/ vel consensus i ta/
q̄rtam regulam ē mortale: si q̄s q̄ lem actum: et omnis actus tur/
consciā sibi dictantē qz talē po/ pis in locis impudic̄: vt oscula z
tū b̄dere imoderate ē destructio alia q̄ verecundaret homo facere
capit̄/ vel qz hoc ē pctm̄ tali die/ coram hominibz/ sunt pctā morta
vel qz inde scandalum orit̄: ē pec/ lia. Similit̄ dicendum ē de ami/
catum mortale. Hoc ascendat p̄ cicia z fauore viri z mulier̄. Qui
sbyr̄ visitans tabernas: ex cui⁹ vi/ dam dicunt q̄ est mortale pctm̄
sitatiōe scandalizant̄ laici: si talis co mō vix dum vnus vult com/
peccat mortalit̄/ iudicet seip̄s. Si placere alteri in actibus p̄script̄:
āt q̄s comedit vel bibit ex delecta sez oculis/ motibz z tactibz inordi
tione vel vltra mensuram: vel p̄ci natis: dans sibi p̄tatem in se exer
osos cibos sumit. sed tñ nollet ipe cendi/ vel h̄is animū patum ad
sibi p̄ hoc ordinare aliqd̄ impedi/ hoc: dum alter nollet exercere. Et
mentū sanitat̄ v̄l salutis: lz ei eue tales stantes in tali piculo v̄l p̄po/
niat dolor capit̄/ v̄l infirmitas alia: sito: nō sunt in via salut̄. Itē aci/
est veniale. Item ira q̄n̄ p̄cedit v̄l dia est redium de diuinis rebz et
qz ad odium primi: ita q̄ vult no de rebz sp̄ualibz/ vel tarditas z pi/
tabilit̄ nocere prio in rebz/ corpe gricia ad audiendum de deoz fa/
v̄l honore: ē mortale p̄ scdaz regu ctendum ea q̄ ad deum spectant:
lā. Si āt ex cōmotiōe subita vult z est mortale. Vñ pz q̄ distractō/
malū. primo non b̄n̄ deliberatus/ cogitatis/ vel occupatio exterior
qd̄ tñ deliberat⁹ non faceret: non infra diuinū officium/ ē pctm̄ aci
est mortale. Item inuidia q̄ ē tri/ die. Et si ē studiosa applicatio ad
sticia de bono primi: si p̄cedit ex talia impertinētia: ita q̄ nō curet
odio p̄sonali/ est pctm̄ mortale p̄ homo a se repellere h̄mōt cogitati
scdā regulaz. vel si gaudet d̄ ma ones/ z dimittere occupatiōes/ est
lo primi: z tristat̄ de ipius bono: mortale pctm̄. Et nota circa p̄di/
z tñ hoc nullam h̄z vtilitatē/ sem/ cta q̄ aliud ē mortale: aliud veni/
p̄ est mortale. Sz si r̄do gaudet d̄ ale: z aliud criminale. vñ inf̄ mor
malo/ ne sit ei nociuus. puta gau/ talia z criminalia ē differētia: sic
det de sui inimici dep̄ssione: vt p̄ inf̄ genus z sp̄m̄: nam omne cri
hoc sit sibi ad nocendum min⁹ po minale est mortale/ sed non econ/
rens: hoc nō ē pctm̄ mortale. Si uerso. multa em̄ mortalia sunt q̄
milit̄ detrahens z infamans ex i/ non sunt criminalia. i. capitalia: q̄
uidia/ est mortale. Item luxuria non inducunt decapitationē siue

De Sacramento

depositionē vel exiliū vel intrusio
nem carceris. Et quodammodo omne pec
catū vocet crimen. di. xxv. vnum
orariū. §. criminis appellatō. Pri
mū peccatū criminale ē peccatū here
sis: vt errare in fide trinitatis. xxiij.
q. ij. p̄mū. Scđm est incestus. vt h̄
xxxij. q. vij. c. adulteriū. z. c. flagi
tia. Tertū ē homicidiū. l. distinc.
placuit. Quartū crimen lese ma
iestatis. vij. q. j. si q̄s. iij. q. v. accusa
tō. Quintū crimen sacrilegij.
ij. q. j. in p̄mis regrendum ē. xvij.
q. iij. si q̄s in atrio. z. c. frat. Se
xtum incestus. iij. q. iij. cōsanguini
teor. xxxv. q. iij. Incestus. z. eadē
q. vij. h̄c salubris. Septimū cō
spiratio. ij. q. j. spirationū. z. c. si
q̄s clericor. Octauū adulteriū.
xxij. q. vij. qd̄ in oibz. z. eadē cā. q.
iij. Nonū falsum testimoniū. xxij.
q. iij. nō purabis. vij. q. j. q̄cum p̄.
Decimū ē crimen simonie. respe
ctu cuius oīa crimina p̄nibilo repu
tant. vt d̄ simonia. sic signomaca.
j. q. vij. c. vlt. Undecimū ē vsura.
iij. q. iij. pleri. §. Alia autē peccatā nō
vocantur criminalia: qz nō sunt ca
pitata: s; mortalia sunt. sunt enim
dispensabilia sine decoloratōe sta
tus ecclie. j. q. xij. dispensatores. et
c. z. si illa. p̄m Arch. xv. dis. audi
re. Item peccatā mortalia sunt omnia
q̄ decē p̄cepta cōmissa: q̄ enūerat
ap̄ls ad Ro. j. vt idololatriā/ aua
ritia/ inuidiā/ contētiō/ dolus/ susur
ratio/ detractio/ contumelia/ supbia/
elatio/ inuentio maloz/ inobediē
tia. Nam qui talia agunt/ digni sūt

morte. Item ad Gal. v. enumerat
alia dicens. Manifesta sunt opa
carnis: q̄ sunt fornicatio/ imundi
cia/ impudicia/ luxuria/ auaricia/
ueneficia/ inuicicie/ contētiōes/
emulationes/ rixē/ dissensionē/ se
cte/ inuidie/ homicidia/ ebrietas/
comestiones. Et sequit. Qui ta
lia agunt/ regnum dei non conse
quent. Ad ista autē reducunt oīa
alia mortalia. Sed peccatā venialia
enumerat Aug. xxv. dis. vt cum
aliquis plus accipit in cibo vel po
tu q̄ sit necesse/ pl̄ loq̄t q̄ optet/
pl̄ placet q̄ cepedit/ q̄tiens pau
perē importune petentem exaspe
rat/ vel si sanus alijs ieiunantibz
prandere voluit. Aut somno de
dit/ tardi⁹ ad eccliam surgit: aut
vzorem excepto desiderio filioruz
cognoscit: qd̄ t̄a sepe est mortale:
q̄tiens in carceratoa tardi⁹ req̄sie
rit. vel infirmos non visitauerit.
Si discordes nō cōcordare cura
uerit. Si pl̄ filium / vrozem/ vel
seruus exasperauerit seu increpa
uerit aut correxerit: si fuerit plus
blandit⁹. i. adulat⁹ alicui q̄ expe
dit. Si paupibz esuriētibz nimis
delicatū cibū p̄pauit. Si i ecclia
aut extra ecclia; iocosis/ vel fabu
losis/ vel ociosis verbis institerit.
Si aliqd̄ irruerit incaute quod
postea implere non pōt. vel cum
ex facilitate vel temeritate maledi
xerit. Hec oīa p̄ tanto diuini⁹ p̄tra
rum⁹ puritates multū cē vtile circa
hoc sac̄m p̄nic cognoscere parti
cularitē: z ad oculū illa sine quorū

extreme vinctiōis

cognitiōe non bñ p̄t expediri istd sacramenti.

De sacro extreme vinctiōis.

Afirmatur

qs ex vobis: inducat p̄sby-
teros ecclie vt orient sup eū: vngē/
tes eū oleo in noie dñi. Jaco. v. c.
qz vt dic̄ glo. de appel. c. q̄ fronte.
hō p̄t pctm̄ citius mori p̄sumit.
xj. q. iij. cpi. z. xij. q. j. c. ij. z. xxiij. q.
iij. ea vindicta. Et glo. ordinaria
sup xbo thematis dic̄ qz multip/
pter pctā plectunt morte corpori.
Nunc est qz saluator puidens de
remedio p̄ pctā hoim sanoz/ vt d̄
pnia: puidere etiā ē dignat̄ dere
medys p̄ pctā hoim infirmoz/ vt
de extrema vinctiōe: p̄ quā q̄des
pctā venialia dimitunt: z etiā in
firmitas corpis interdū alleuiat̄.
Uñ sequit̄ in themate. Et o: o si/
dei saluabit infirmū: z alleuiabit
eum dñs. Glo. interli. i. si eū cōti/
gerit mori: sic dimittent̄. Et h̄ bñ
exp̄sum est in aplis. De q̄bo dic̄
Mar. vj. qz vngēbāt oleo mltos i/
firmos z sanabant̄. qd̄ vtiqz sit v/
tute hui⁹ sacri: z non alia simplici
vinctōe. Nam apli tūc vngētes cō/
ferebāt h̄ sacri a ch̄o eis p̄ceptū.
Uñ dic̄ Lira sup Marc. vbi s̄.
qz ex eo qz apli sic vngēbāt: p̄t qz
vinctiō extrema (q̄ est infirmoz) su/
it instituta a ch̄o. qd̄ est p̄ mltos.
dicentes qz Jacobo ap̄lus in x̄bis
p̄missis eā instituisset: qd̄ falsū ē.

cum nullus ap̄ls aliqd̄ sacm̄ isti
tuere potuit: s̄ bñ publicare potu
it institutū. Et h̄ fecit Jaco. in x/
bis p̄missis n̄si themat̄. dicēs In
firmat̄ quis ex vobis zc. Uñ dic̄
Lbo. in. iij. dist. xxiij. q. j. ar. iij. qz
omnia sacra ch̄is instituit p̄ se: s̄
q̄ sunt difficiliora ad credendū/ il/
lō p̄ se p̄mulgavit: alia s̄t fuaunt
ap̄lis p̄mulgāda: sic extremā vn/
ctiōe z cōfirmationē. Uñ p̄ ista
x̄ba thgnat̄ n̄si a iacobo fuit istd
sacm̄ p̄mulgatū: z nō institutuz.
Diffinit̄ aut̄ extrema vinctiō sic s̄
Sco. vbi s̄. est vinctiō infirmi ho
minis: facta in partibz determi/
tis corpous cum oleo consecrato
ab ep̄o: ministrata a sacerdote: cer/
ta verba cum intentione debita p̄/
ferente: ex institutione diuina effi/
cacit̄ fecans curationem veniali/
um. Ex qua diffinitione satis pa
ret euidēt̄ a q̄ debeat istud sacra
mentū cōferri: ex q̄ materia z sub
qua forma. de quibz p̄ ordinem ē
videndum. Et p̄mo sciendū est
qz materia hui⁹ sacri est oleum
olīe ab episcopo consecratum.
et non est oleum balsami: sic in cō/
firmatione. Cuius rō est. qz qui
habet exire de via non oportet qz
habeat odorē bone fame: que per
balsamū designat̄: sed sufficit ipsū
habere bonam conscientiam. Nec
potest aliqs hoc sacramentū con/
ferre nisi sacerdos. Et si alius cō/
ferr: nihil facit. Uñ in diffinitione
dic̄: a sacerdote ministrata. Se/
cundo scienduz est de forma hui⁹

De sacramento

facti: q̄ ē septuplex ad septē vincti/ ones p̄ncipales. Circa q̄d sciēdū q̄ i q̄busdā eccl̄ijs d̄r ista forma i collatiōe hui⁹ sac̄ti. Un̄go oculos tuos oleo sacrificato in no. pa. et si. z spūsscti. Silr̄ un̄go nares zc. z p̄ ar̄ labia/man⁹ /z pedes. S; in rei v̄itate ista v̄ba nō sūt vera forma hui⁹ sac̄ti/s; bā sūt dispositio ad formā. Forma at̄ hui⁹ sac̄ti vera est hec. Per istā sac̄rā v̄nctiōez z p̄ istā sac̄ratissimā b̄n̄dictionē i dulgeat tibi d̄. is q̄cqd̄ deliq̄sti p̄ vi. a. silr̄ resur̄mēdo sup̄ aures/nares/labia/man⁹ /z pedes. Lz aut̄ i h̄ sac̄to fiāt mult̄ v̄nctiōez: vltia tā v̄nctio. s. in p̄c̄tib; est forma respectu oīm p̄cedentiū z agit i virtute oīm. Et iō in vltima gr̄a ifūdit̄ q̄ effectū sac̄ti p̄bet. vā ē; tho. in. iij. dist. xxiij. Si tā aliq̄ pres es/ sent iniuncte z p̄sbyr̄ deficeret/ sic p̄tingit in pestilētia: q̄d factū ē nō d; iterari: s; v̄nctiōez q̄ rest̄ it̄ p̄ aliu sacerdotē debēt p̄pl̄eri. Sint ḡ p̄sbyteri cauti vt d̄ cetero corrigāt libros suos z agendas in q̄b; cōit̄ h̄nt formas sac̄ti huius p̄ illa v̄ba: Un̄go oculos tuos v̄l nares tuas zc. Istō em̄ sac̄m p̄ferē per modū suffragij fm̄ Tho. z iō dat̄ p̄ solā ōonem/z per v̄ba optatiui modi. vā d̄r Jaco. in v̄bis thematis: Inducāt p̄sbyteros vt orent p̄ eo. illa v̄o v̄ba: Un̄go oculos tuos zc. nō sūt de substantia sac̄ti/ sed de b̄n̄ cē: fm̄ Pe. d̄ th̄ar. dist. xvij. z Tho. in. iij. q. iij. ar. ij. Quib; at̄ cōferendū ē h̄ sac̄m? R̄ndeo q̄ solū ē dandū infirmis: z nūq̄ sanis/nihil em̄ efficit in eis. Et hoc p̄; ex diffōne p̄ri⁹ data: in q̄ d̄r q̄ hoc sac̄m ē infirmi hoīs. Nec d; dari infirmis istud sac̄m ex piculo exterioris violētie: puta armor̄ vel submersiōis: fm̄ doctore subtile in. iij. dist. xxiij. Et ex h̄ soluo v̄nū dubiū. de q̄ cū audirē suaz libros dubitabat̄ a lectoribus z a formatis baccalarijs sac̄e theologie: an valeat vulnerat̄ vel submergēdis h̄ sac̄m. P̄; em̄ q̄ n̄. Dic ei p̄babilr̄ q̄ siq̄s ē vulneratus z ex vulnerib; inflict̄ incidit infirmitatē longā ex q̄ desperat̄ d̄ vita sua: puto q̄ ei sit dandū: sed als recent̄ vulnerato iā decedēt. nō ē dādum. Silr̄ suspēdēdo vel submergēdo non ē dandū: qz illi non dicunt̄ infirmū: nec moriunt̄ ex defectu nature/ s; ex euētū fortune: fm̄ Petz. Item nō d; dari pueris/ furiosis/ z amētib;/ q̄ pus nō petierunt hoc sac̄m. Siq̄s tamen sentio deficeret subito in articulo mort̄: p̄t ei dari hoc sac̄m. Sed tamen adultis vs̄um rōnis habentib; non dat̄ nisi petant specialit̄: s; tamen q̄ in vita sua habuit bonum p̄positum omnia sacramenta suscipiēdi sibi necessaria v̄l vtilia: etiam si amitteret loq̄lam/ un̄gat̄ in nomine ch̄. i. Non debet etiam q̄s inungi sepius in eadem infirmitate: nisi eadem infirmitas vltra annum p̄trahat̄: ita q̄ vno anno in eadem infirmitate null⁹ bis inungat̄: ne sac̄m istud vile/

extreme vinctiōis

scat. Iterat tñ hoc sacramentū in
diuersis infirmitatibus/ vel in ca
dem recidua: qz non hz effectum
ppetuum: eo qz sanitas corpis et
mentis (qz sūt ei⁹ effectus) reiterari
pnt z amitti z recuperari. Debz au/
tem fieri vinctio sup organis qnqz
sensuum: qz sunt qsi p̄ne radices
peccādi. Un̄ oculi vngunt̄ p̄ vi
sum qz peccam⁹. Aures p̄ audi
tum/nares p̄ odoratum/labia p̄
pter gustum/man⁹ p̄ tactum/pe
des vō p̄ vnum motuam: qd nō
est de necessitate. Cor aut̄ non vn
gat: qz est p̄ncipium immediatuz
vite/z remotū actiōis: nec genita/
lia p̄ immundiciā z reuerentiaz
facti: nec lingua p̄ abominatōz.
Item fm̄ Tho. mutilati un̄gi de
bent q̄nto p̄p̄inquit̄ p̄nt circa par
tes qz un̄gi debuerāt: qz q̄uis n̄
h̄nt membra: tñ h̄nt potentias: qz
illis membris debent̄ saltem in ra
dice: z iō interi⁹ peccare p̄nt p̄ ea
qz ad eos p̄tinent. Et effectus ex
treme vinctiōis fm̄ Tho. est qdā
sanatio sp̄ialis: qz dat̄ q̄ndā de
bilitatem vel ineptitudinem qz in
nobis reliquit̄ ex pet̄o actuali vel
origiali: qz quā debilitatem hō ro
borat̄ p̄ hoc sac̄m. Et qz hoc ro
bur seu fortitudo gr̄am facit: secū
non patit̄ pet̄m. iō ex consequenti
si inuenit̄ pet̄m aliqd̄ ventale vel
mortale oblitum qz ad culpaz tol
lit: dūmō nō ponat̄ ober ex pte re
cipientis. Secundari⁹ at̄ effectus
ei⁹ est corporalis sanitas. Sed di
que non semp̄ homo infirmus vn
ctus surgit de infirmitate: sed se
pius morit̄? R̄deō qz cum i isto
sacramento sanitas ē effect⁹ secū/
darius: z iō non dat̄ nisi fm̄ qz ex
pedi ad sanitatem sp̄ialē: qz tūc
semp̄ eā inducit dūmō non sit im
pedimentuz ex pte recipientis. Un̄
qz ab infirmitate illa p̄ illā vincti/
onem: signuz est qz sanitas corpora
lis est sibi nociua: z vult de⁹ poti⁹
eum sic h̄re infirmū qz sanum. v̄
signū est qz infirm⁹ non bñ dispo
sit⁹ est in conscia: ita qz adhuc ali
quid hz quod impedit ne sanitas
corporalis sibi restituat̄. al̄s raro fal
lit. In h̄ em̄ sac̄o vinctio exterior
est sac̄m: sed res sac̄i est sanitas
corporis z anime. res aut̄ z sac̄m ē
vinctio sp̄ialis interior. i. mentis
iocunditas vel solacium. Pōt at̄
h̄ sac̄m sacerdos p̄ferre cum vno
clerico qz sibi r̄deat ad oīones z
ad psalmos qz ibi dicunt̄. Si ta
men car⁹ clericus: pōt sol⁹ expedi
re totū fm̄ wilhelmū z Hoff. Si
aut̄ vngit̄ sacerdos nō ē op⁹ cleri
co qz r̄deat ad psalmos z ad oīo
nes: sed ip̄met r̄deat sol⁹: dicēs
cū dz̄ in letania/ sc̄a Maria/ ora
pro me: sancte Petre /ora p̄ me
z c. S̄llr̄ cum dz̄ a morte p̄petua/
r̄deat: libera nos dñe. Nec vngā
tur sacerdoti man⁹ i palmis iteri
ozibz: qz ibi vincte sunt p̄ ep̄m i oz
dumbz. Sed exteri⁹ vngant̄ in sup̄fi
cie. de hoc tñ non ē magna vis qz
litercunqz faciat: s̄z tamen illud sey
curi⁹ est z tūc. Practica bui⁹

De sacramento

sacri ē facilis. Nam p̄mittit sacer/
dos p̄mo veniens in domū infir/
mi septē psalmos p̄niales cum le/
tania. Deinde q̄rat ab infirmo si
postulat sacrā v̄nctiones. Tertio
dic̄ o: ones positas in libello ad h̄
cōgruas. Quarto v̄ngit eū forma
s̄ dicta. Quinto tergit eū stupa/
canapi vel lini loca v̄ncta: z p̄icit
in ignē. Sexto lauat man̄ sale et
aq̄: z filr̄ p̄icit ad ignē. Septimo
alligat loca illa mūdo panniculis
q̄ ad tertiam diē: q̄ tertiā diē cō/
burent̄. Octavo relinq̄t signū pas/
sionis ch̄i: in cui⁹ virtute istud sa/
cramentū sic z ab h̄ virtutē sana/
tuā anie z corpis.

De sacramento ordis.

Egale sacer

dotium: gens sc̄ta ppl̄s ac/
q̄sitiōis. j. Pe. ij. Et si ch̄is
descendens de celo ad t̄ras/ bu/
manū gen⁹ nō solū a fuitute dia/
boli redemit: s̄z libertati ac digni/
tati restituit: iuxta illud: Non su/
mus em̄ filij ancille: s̄z libere: q̄ li/
bertate liberavit nos christus. ad
Gal. iij. z Joā. viij. Si fili⁹ vos li/
beraverit: vere liberi erit. m̄lto t̄n
meliori mō statū sacerdotale in il
la libertate extulit z dignificavit:
ita vt non solū ip̄i sacerdotes sint
liberi mō cōmuni: vt ceteri hoies
in cōione vni⁹ fidei z p̄icipatione
factoz: s̄z etiā q̄ sint q̄si duces/ p̄/
sides/ z reges/ dispensatores z re/

ctores diuinorū mysterioz. vñ di/
cunt sacerdotes q̄si sacri duces vt
sacra dantes: vel sacra sacrifican/
tes seu p̄secrantes: q̄d vtiq̄z maxi/
mū ē z excedens cōmunē statū fi/
delium. Vñ merito petr⁹ nesciēs
eos compare alijs q̄ excellētissi/
mis p̄sonis in p̄gregatione fidei/
um. i. regibz dic̄ Regale sacerdoti/
um. Ne ḡ sacerdotes putarent̄ eē
r̄m̄ nobiliores vt reges: addit̄ ḡes
sc̄ta. i. sp̄ealr̄ sc̄tificata dño Jesu
ch̄i: o. z ne leuis reputatiōis i sc̄ti/
tate estimarent̄ vt ceteri/ subiu/
xit: ppl̄s acq̄sitiōis. i. sp̄ealr̄ adq̄
sit⁹ z deo appropat⁹. Nō em̄ sacer/
dotes solū sunt ppl̄us dei z oues
pascue ei⁹ iure creatiōis vt om̄es
hoies: nec redemptiōis solum vt
oēs ch̄iani: sed iure sp̄ealissimoz
peculiarit̄: q̄ vocavit eos vt virtutes
ei⁹ nūciēt vt dr̄. j. Per. ij. Quibz
non supra hoies solū: sed sup̄ sei/
psum q̄dāmō dedit p̄tatem: dan/
do vicz eis p̄tatem p̄secrandi z cō/
ficiendi corpus suū z sanguinē: vt
dr̄ Mat. xxvj. Circa igit̄ sac̄m
ordis sacerdotale videndū ē p̄mo
de substantialibz. sc̄do de acciden/
talibz. tertio de causet̄. Quantum
ad p̄mū sciēdū q̄ ordo sic diffinit̄
p̄ m̄ḡm sniaz. li. iij. di. xxiij. ē si/
gnaculū q̄ddam ec̄cie p̄ q̄d sp̄ual̄
p̄tās tradit̄ ordinato. Ita etiā dif/
finit̄ Hugo de sc̄to Vlc. Ordo
aut̄ sacerdotale fm̄ doctorē sic dif/
finit̄ in specie. Ordo ē institutio i
gradu ec̄cie simplr̄ p̄minētē: dis/
ponens habentē ad p̄ficiēdū eu

ordinis

charistic factis: facta ab epō p cer/ ta vba cū intētiōe debita pferēte. Et in ipā ordinatōe qddā ē factis tū: vt ptās q tradit: qddam res tū: vt gfa q pferit: qddā res z sa/ cramentū: vt charact q impmit i singul' ordib: vt statim patebit. Sunt aut sex de substātia huius sacri. Prīmū ē ptās ordinantis: qz optet vt sit eps. Scdm ē mate ria. s. vinctio in sacerdotib: z tact' illoz q sūt tagēda. Tertiu est for/ ma vboz. Quartū ē sex' virilis: qz femina ordinari nō pt: nec reci pit characterem ordis si millesies ordinaret. Cui' rō ē fm Tho. qz cū in sacerdotio debeat fēari emi nētia grad': z femia tener statum subiectōis. iō nō ē apta ad suscipi endū h' sacm. Quintū ē intentio debita: vt eps intēdat pferrez ele ric' suscipe. Sextū ē q ordinād' sit pūs baptizat': al's non suscipet h' sacm: qz fundamētū oim sacro rū z ianua ē baptism'. Ubi at sū/ damētū deest/ nihil desup edifica ri pōt. d' p'sbytero nō baptizato .c. miserate. z.c. venēs. Charact' at cōfirmatiōis nō perigē d' nēitate/ s' de p'gruo. Ulteri' est sciēdū q vj. s' ordies. Prīm' ē ostiari': cu ius ē custodire locū pfectiōis sa/ cramentoz ab imūdis. s. infidelib: z excōicat'. Scds ē lectorat': cui' ē legere. p'bias ad istruēdū illos q volūt credere. Et iō fm Tho. p/ phetie qsi pma rudimēta cis legē da cōmittūt. Tertio ē exorcistaz: qz ē artare demōes p adiuratōz

ne dominant' i corpe nōdū baptil/ zato. Quarto ē acolitoz: qz ē p/ sctare materiā: viceolū cū aq' z vi no: z lumē accēdere. Alij vō ciuē rāt adhuc alios duos ordines. s. psalmistaz z cātoz: q tū s' Tho. i. iij. di. xliij. q. iij. ar. ij. nō s' ordi nes: nec s' illa noia ordinū/ s' offi/ cioz: tū inf' ordies large acceptos pputāt. Et isti vocāt miores ordi nes. q's pnt abbates bndicti pfer re iclusiue vsqz ad lectoratū. vt. lx ix. di. qm videm'. vbi glof. dic' q pnt facere psalmistā/ ostiariū z lec torē: z h' s' abbat' i suo monaste/ rio. Exorcistā vō aut acolitū fa/ cere nō licz: q' isti duo p solū cpm fiūt: vt d' ibidē. i. c. nō optet. Nec fuit snia Hug. z Lau'. q's sequit' Archid. ibidē. Idē tenēt Raym. z Boff. i sentētijz corz: d' epō q re nūciauit epatū. Et pt abbas tali ter ordiare supdictos: nō solū i q't tuoz t'pib: s' etiam diebz dñic': s' tū i suo mōasterio: al's alteri face ret p'udiciū. Ista at h' ptatē ab/ bas nō solū ex ordie/ s' ex ptate bñ/ ditiōis. Uñ s' abbas nō psecrat' manū iponere nō pt ordiato: vt i c. qm videm'. z.c. nō optet. z.c. cū ptingat de eta. z quali. ordi. tamē manum bndictionis pōt impone re. de supplenda negligentia prela torum. c. j. s. recipiendo professos: et sic non potest ordinem confer/ re nisi sit bndict'. De h' iā defmi/ minatū ē. de p'ul. c. abbates. li. vj. z d' coll. ibidē. imo psalmistā z cā/ torē pt ordiare simplex sacdos. vt

De sacramento

xxij. di. vbi dicit. Psalmista et cantor
pnt absq; scia epi sola iussioe pby
teri officiu suscipe cantadi: dicente
sibi pbytero. vide vt qd ore can/
tes/corde credas; et qd corde cre/
dis/opib; approbes. Laurentius
etiā. xxiij. di. non licet. exponit h. c.
cū dicit in co/officiū cātandi suscipe
.i. suscepti officij executionē. Qd
etiā pbat Hosti. in sūma. de ordi/
natis ab epō q; inūciauit ep̄atu.
circa pncipiū. Raymūdus dicit i sū/
ma. e. ii. notauit h̄ intelligendū de
sacerdotib; curā h̄nib; qui soli h̄
pnt. Videt tū q; cū nec alios ordi/
nes posset q; exē sine licētia ei?
ita nec aliquid sp̄alitat; i psalmi
sta h̄ introducā. S; Inñ. Bc̄.
et Petrus de samprana/dicūt hoc
posse quēlib; sacerdotē. Et hanc
ultimā sniam approbat Archid.
in p̄dicto. c. psalmista. Utrū aut i/
figat charact; aie p h̄mōi ordinē:
dic̄ ibidē Archi. q; nemo scit. et iō
pentiēs talē/nō incidit canonez; qz
vt dic̄ Vincent. hic ordo nō ē de
principalib; nec dicit ordo p̄rie/sed
large. et istam sniaz tenent theolo/
gi: q; dicunt p salmistatū/cantoria
tū/z ep̄atum non eē ordies. Cre/
dit tū Arch. vbi s̄. q; percutiens
psalmistā incidit canonez; nec sup
eū seculare iudiciū pōt h̄e p̄tātē.
et dic̄ q; si obmittat ordo iste: et cō
ferat lectorat; et accolitat;: nō ē re
petend;. Hosti. tū in. c. cōt̄ngit. d
eta. et q̄li. ordinū. dic̄ q; sit repeten
dus. Nec dicit ist;. Deinde sequū
tur sacri ordies q; dicūt maiores.

Primum ē subdiaconat;: ad quē p̄
tinet oblatōes recipere ab offerentib;
bus: et eas diacono offerre itē le/
gere epistolā et c. Secūds ē diacona
tus: ad quē p̄tinet hostias ordia/
re in altari: similiter legere euange/
liū. Tertius ē p̄byterat;: ad quē p̄
tinet p̄secrare corp; ch̄i et sangui
nē. et h̄ ē act; p̄ncipalis. alii autē cō
sequēs. s. saluere et ligare: p̄ quam
actū p̄parat corp; ch̄i mysticū. s. si
delet ch̄iani vt sint apti ad corp;
ch̄i. vtz. De ep̄atu autē an sit or
do ē diuersitas int̄ theologos et iu
ristas. Nam theologi dicūt cū nō
eē ordinē. Iuriste dō cōt̄ tenent
q; sit ordo. de q; Jo. an. in nouella
sexti/notat pulchre circa p̄mūz.
Et hoc idē tenet doctor subf. in
iij. sniaz. di. xxiij. ar. ij. In quolibet
autē ordine charact; imp̄mit;: cū eis
p̄ ep̄m porrigit liber cū formaver
boz. accolito cū dat candelabrū.
subdiacono cū dat calix vacu; cū
alijs vasis: qz vsus ē in p̄fectiōe
eucharistic. Diacono et p̄bytero:
qñ ep̄s imp̄it manū capiti: et hec
impositio cōfert plenitudinē gr̄e.
Tho. tū dic̄. xxiij. q. ar. ij. q; sub di
acono imp̄mit; charact; in datōe
calicis tū: cui; act; p̄ncipalis ē cir
ca vasa tū: et nō circa p̄tēta in va
sis. Tū nō p̄t tāgere corp; ch̄i si
ne nēitate mag;. S; act; diaconi
nec ē sup vasa tū nec sup p̄tēta i
vasis: qz ille ē act; sacerdotis: sed ē
sup corp; p̄tētū i vase tū. Tū ei;
ē disp̄sare sup corp; ch̄i i patena
et sanguinē i calice: iō p̄tās ei; ad

ordinis

actū non potuit exprimi p dationē
valis tm: nec materie tm: s; expri
mit p actū: in hoc q; dat sibi liber
cuāgelioz: z in hac datione impri
mit charact: s; in *Thom.* vbi s; di
cēs: q; cōtact^o iste instrumētōz ta
liū ē de essentia facti: q; d; accipe
hoc aut illud. Imposito autē ma
nus nō ē d; nēitatez substātia bu
tus facti: vt de factis iterandis. c.
vi. Et h; isti characteres in cēntia
distinguant: tm i fine vniunt: q; ad
vltimū characterē p̄sbyterat^o. s; z
Pe. in. iij. di. xxij. q. ij. ar. j. z Jo.
Parisiē. nō ē credēdū q; chara
cter vni^o ordiis p̄supponat chara
cterē alteri^o ordiis. Nā vt dicit *Thom.*
vbi s; in p̄mitua ecclia aliq; ordia
bant ad p̄sbyteros/ q; tm p̄s i feri
ores ordies nō acceperūt: z tm po
terāt q; inferiores. s; hodie statuit
ecclia vt nō ingerat se q; ad maio
res q; p̄s i miorib; officijs se nō
hūilianit: iō hoc ē de p̄gritate: z
nō de nēitate. Et nota s; in *Thom.*
in. iij. di. xxij. q. ij. ar. ij. q; ep̄s p̄
mo p̄pat ordinādos p̄ tria. s; p̄ bñ
dictōez: p̄ quā dicit officijs māci
panē: p̄ man^o impositionē: p̄ quā
dat plenitudo gr̄e: p̄ quā ad maḡ
sunt idonei: z solis diaconis z pre
sbyteris sit man^o ipositio. tertio p̄
victōez ad aliq; factū tangēdū:
quod fit solis sacerdotib; q; p̄ r̄ijs
manib; tangūt corp^o ch̄i. Et n; eti
am calix z patena vngunt.

De accidentib; huius
sacramenti.

Et autē sciē

e dū q; illa dicunt accidēta/
lia facti q; req̄runt d; p̄grui
tatez nō de nēitate facti. Congru
um ē q; p̄mū vt nō ordinet q; ad
sacros ordines nisi habeat etatez
legitimā. Etas at p̄ subdiacono ē
xv. annoz. p̄ p̄sbytero. xx. v. z pont
ficis i clemētina de eta. z q̄li. p̄ficiē
doz. c. ḡnalem. Et vt notat *Joā.*
an. in. c. z tm. d; p̄ben. li. vj. in glo.
iij. nō ē op^o seruare interstitia lō/
ga tempoz in ordib; suscipien
dis sic p̄s. vñ h; etatem legitimi
mā laic^o in car. p̄p̄rio p̄t can
tare missā in sacerdotio constitui
tus i festo pasche. Si tm q; i mi
nori etate scipit hoc factū tenet.
s; peccat d; suspendi ab executi
one ipsius: z ordinatoz a collatio
ne ordinū: z cū hoc p̄t cōpelli vt
sibi p̄uideat de aliq; bñficio. vt de
rpi. or. c. v. nō ē. Hoc em̄ q; quis
imp̄fectis ānis discretionis reci
piat factū ordiis/ s; s; in *Thom.* s; p̄
pter honestatē facti institutū: ita
vt tā sit ex nēitate p̄cepti: nō tm ē
ex nēitate facti. Vñ si ordo sacer
conferē p̄uro carēt vsu rōnis: te
net q; tm ex vi facti. Dicit tm *Thom.*
q; in illis factis vbi act^o suscipien
tis req̄rit/ ibi vsus rōnis ē de ne
cessitate facti: sic in p̄nia z m̄rimo
nio. Sed in quib; act^o suscipien
tis nō req̄rit/ vsus etiā rōnis non
est de nēitate facti: sic est in ordie
sacro vbi solū sp̄ialis p̄tās dat. z

J ij

De sacramento

io vsus rōnis nō req̄rit̄. Sciēdū q̄ lz laic⁹ ignar⁹ nihil sciēs de lra ordinē possz sacz suscipere q̄tū est ex vi sacri: peccat tñ grauit̄ ep̄us p̄ferens tali ordinē sacz. Nam d̄r Tho. q̄ tenet̄ ordinand⁹ scire qd̄ p̄inet ad ei⁹ officium fm̄ magz z min⁹. Glā sacerdos religiosus ex q̄ recipit̄ p̄tātē tñ sup̄ corp⁹ eb̄i vep̄. p̄secrandi: iō sufficit q̄ soluz sciat illa q̄ regunt̄ ad p̄secratiōez corpis eb̄i. Curat̄ aut̄ vt plebanus tenet̄ pl⁹ scire: qz p̄mouet̄ sup̄ corpus eb̄i mysticū qd̄ ē ecclia. Glā d̄z scire ea q̄ spectat̄ ad pplz. Ad ep̄m vō p̄tā et scire etiā difficles q̄st̄iōez sacre sc̄pture. Qd̄ ḡ d̄r q̄ de substantia sacri ord̄is sūt eloq̄a diuina: vt d̄r. xxx. viij. dis. oēs p̄fallētes. exponendū ē nō de substantia executionis: qz .s. talis exeq̄ si p̄t sacz ordinē nisi sciat illd̄ qd̄ ad illū ordinē spectat̄ ereq̄ndū. Itēz lz sex t̄pa anni sūt d̄putata ad cōferendū ord̄ies: tā h̄ nōn ē de substantia fm̄ Ray. z h̄ exp̄sum ē de tēpo. or. sanc. Cōgruum tñ valde est vt nō alijs nisi p̄dictz sex t̄pibz p̄ferant̄. s. q̄tuor t̄pibz singul. sabbato s̄tiētēs / z sabbato pasche: vt d̄r di. lxxv. c. vl. Pōt̄ tñ ep̄s p̄ferre minores ord̄ies diebz d̄nicz: s̄z non mult⁹: ne videat̄ ḡnalem ord̄inationē facere: vt de t̄pi. or. d̄ co. Jō aut̄ sabbato p̄ferūt sacri ord̄ines: qz sabbatum significat̄ requiem: p̄ quod significat̄ q̄ q̄ ord̄iat̄ ad sacros ord̄ines irrevocabilit̄er transit de labore in req̄em: puta d̄

labore seculariū negociōz ad req̄em ad vacandum sp̄ualibz: vt d̄r lxxxviij. di. fornicari. P̄nt̄ etiā cōferri ord̄ines sacri i die d̄nico mane: ita tñ q̄ ordinandus z ordinator p̄tinent ieiunium p̄cedentis sabbati: qz tunc mane d̄nice diei trahit̄ ad sabbatum p̄p̄ continua tiōnē ieiunij. sed h̄ non faciat ep̄s sine necessitate: vt si forte infirma/ret sabbato pōt̄ differre in crastinum. Et intellige de vno z cōdez ord̄ine: non d̄ diuersis. Nam nullus d̄z suscipere duos ord̄ines: vel minorē z vnū sacz in eisdem q̄t̄uor temporibz. P̄na aut̄ ord̄inatōz extra dicta tempora/est suspē sio ab executione illius ord̄is quē suscepit: vt de tempo. or. c. ij. Pōt̄ tñ cum eis disp̄sari vt ministrēt̄ imposta eis p̄nia: vt in. c. consulationi. ibidem. Ordinator vō debet p̄uari autoritate ordinandi: vt ibidem p̄tz.

De cautelis h̄ obseruandis.

Primo ca

e ueat ep̄s ne ord̄iet alienuz clericū vel laicū: vt de t̄pi. or. cū null⁹. li. vj. Qd̄ si fecerit / p̄ annū a collatiōe ord̄inū ē suspēdē dus. Et iterim clerici sūt abq̄s licētia sua a vicis ep̄is p̄nt̄ ord̄inari: vt p̄tz de tēpo. or. li. vj. Clerici vō q̄ sine p̄p̄ij ep̄i licētia ord̄inat̄ ab executione ord̄inū suspēdant̄: tñ ep̄s p̄t̄ cū eis disp̄sare. ix. q. ij. lu/

ordinis

gduncñ. de tpi. or. q. trāslationes. Secūdo caueat ep̄s ne ordinet ali/ que ad sacros ordines sine r̄tlo: al's solus ei p̄uidere tenebit̄ d̄ hū/ ficio. Tertio caueat ne ordinet p̄ simoniā: vt de simonia. p. totum. nec. Plus ep̄s/ sed etiā notari⁹ non d̄ formatas vendere. de simo. c. j. Quarto caueat ordinand⁹ ne reci piat ordinē aliquē ab ep̄o quem scit simoniace in ordine suscep̄tū: siue sit occultū siue manifestū: q̄a nō recipit executionem: ⁊ indiget dispensatōe. j. q. j. si q̄ a simoniacis. Dic̄ tñ Tho. ij. q. viij. q. si esset simoniac⁹ alia ex cā/ possz ab eo re cipe ordines: dūmō sit occultū: qz talis ep̄s nō ē suspensus ad ali os/ sed ad se tñ. Quinto caueat ordinand⁹ ne tpe ordinatiōis sit i pctō mortali: nam mortalit̄ pecca ret. di. xl. mlti. et idē Tho. i. iij. di. xxij. Nec talis p̄t vti ordie sic sus cepto fm̄ ip̄m: qz facit ⁊ p̄ceptuz illud Deu. xvj. Iuste qd̄ iustū est exequar̄. Un̄ talis quotiēs tales actū exerceat/ sp̄ peccat mortaliter. Dic̄ tñ Thom̄. ibidē. q. subdit⁹ h̄mōi ordiat̄ i pctō mortali tenet̄ ab eo recipere sac̄m/ si ē occultū: et h̄ q̄diu tolerat̄ ab eccl̄ia. Tñ dicit̄ idē. Nō ē tutū talē ad aliquē actū sui ordis creāndū iducere: durāte p̄scia q̄ iste sit i pctō mortli: quā tñ depōere possz: qz i istāi hō pos set a dina gr̄a emēdari. Sexto ca ueat cleric⁹ ne ordiet̄ sine examie: al's d̄: furtiue ordiat⁹: s̄z Host. vt lxiij. disti. extra p̄sciaz. nec p̄sūt ei

formate: si tñ est dign⁹ ⁊ not⁹/ ni hil obest. qz tales n̄ s̄t examinādi. Arch. xxij. di. null⁹. Sed si ē in dign⁹/ depōni d̄z. de corpe vicia/ tis. exposuisti. Si etiā sit ignor⁹ q̄uis dign⁹/ depōni d̄z. xxij. dis. c. vl. ⁊ multo fort⁹ si est indign⁹. l. disti. ex penitentibz. Debet etiā confiteri publice ep̄o suo crimina seū notoria impedimenta iur̄ vel facti. vt ibidem d̄z. Si aut̄ subtri cet talia: etiā post p̄niam impedi unt executionem. Nec etiā suscipi at aliquem ordinem sup̄iores ob/ misso inferiorū: qz hoc est p̄ saltū pmoueri. Et plus debet depōni si hoc faceret ex malicia: sec⁹ si ex ignorantia vel negligentia. disti. xlvij. sic olim. Ex dispensatiōe tñ ep̄i ad omissum ordinē p̄t pmoueri: sed in suscepto p̄t non mini strabit. Dat̄ aut̄ gr̄a gratū faciēs in h̄ sacro: q̄ necia est nō solum ad digne suscipiendū sac̄m/ s̄z etiā ad digne ministrādū: fm̄ Thom̄. ⁊ Petz in. iij. disti. xxij.

De faciō m̄imonij.

Propter for

p̄ nigationē habeat q̄sqz vro rē suā. j. ad Cor. vij. ⁊. xxx ij. q. ij. c. bis ita. ⁊ m̄imonij in statu inocētie sit institutū in offi ciū nature. i. in p̄pagationē ⁊ mul tiplicationē plis ad dei cultū: q̄a tñ natura lapsa viciata ē ex origi nali pctō: adeo vt falcē p̄riā i mes sem nō vcreat mittere alienā: que

De sacramento

rens indifferent quacūq; feminā cum q̄ fornicationis expleat pctm̄: Ido magn⁹ doctor gentiū/pdica/ tor/ r̄ rector p̄uidens de remedio dicit: vt p̄ fornicationē euitandā vnusq; habeat vxorē suā. p̄ qd̄ dānat pctm̄ fornicationis: r̄ comē/ dat statum m̄rimonij iugal'. In q̄b; s̄bis. j. apl's suadet vitare, fornicationē/ ibi: p̄ fornicationē. se/ cūdo s̄sulit remedij adhibitionez: qz habeat vxorem suā. Per p̄mū dānat error illoz q̄ dicunt simpli cē fornicationē non cē pctm̄: alle/ gantes sc̄tōs p̄es. s. abraā/ iacob/ dauid/ r̄ alios q̄ habebāt s̄cubias: nec tñ illa fornicatio iputata ē eis ad pctm̄. Quib; r̄ndct̄ fm̄ Tho. i iij. sen. di. xxxij. q. iij. qz quelibet fornicatio extra m̄rimonij: q̄ tol/ lit debitā ordinationē p̄ent' ad p/ lē: quā natura ex s̄cubitu intēdit: est pctm̄. iō s̄; ip̄m sine dubio sim plex fornicatō ē pctm̄ mortale/ eti am si lex sc̄pta non eēt: qd̄ est ml/ tum notabile. Ubicūq; aut̄ legi/ mus aliq̄s p̄es habuisse cōcubi/ nas: illud fuit p̄ sp̄ali dispensati/ one sp̄isseti r̄ ad designandū ali/ qd̄. Hoc em̄ q̄ filij iacob ex liber' r̄ ancillis fuerit heredes: designat qz ch̄o in baptismo nascunt̄ filij r̄ heredes p̄ bonos r̄ malos mini/ stros. Sic etiā alia oīa in p̄dictis p̄ib; ad mysterijz p̄tinent: vt h̄/ latius. xxxij. q. iij. c. j. ij. et. iij. De q̄ cui placet sufficient' informari/ vi deat notata mea super sexto p̄/ cepto. s. Non mechaber'. Per se/

cundū damnat bigamia: cum di/ cit. habeat vxorem suā. r̄ sic vnā tm̄: non plures simul. Et salua/ tor repetens illud Gen. ij. Erunt duo in carne vna: Mat. xix. dic. Itaq; iam n̄ sūt duo/ s; vna caro.

De sponsalib; h̄ p̄us agit.

Arca illd̄ sa

cramētū p̄mo videndū est de substantialib;. sc̄do d̄ ac/ cidentalib;. tertio de cautelis.

Quartū ad p̄mū sciendū qz q̄dam sunt accidentalia m̄rimonij. s. sp̄o salia. r̄ iō d̄ ip̄is p̄mo videndū est. sc̄do qd̄ sit m̄rimonij. tertio q̄ re/ q̄runt ad m̄rimonij. q̄rto q̄ impe/ diūt ip̄m. Quantū ad p̄mū spon/ salia fm̄ Fr̄a. de sarabel. sup rubri/ ca de sponsa. sic diffiniunt: sūt fu/ turaz nuptiaz seu m̄rimonij pro/ missio. Et diffinitio i la trahit ex/ canōe. xxx. q. v. nostrates. Dicunt̄ a sp̄o deo des. qz vt d̄t Caspar de caldarijs. qz olim sp̄ofus r̄ sponsa mittebāt cautiōes q̄b; sp̄o debant se in iura matrimonij consentire. r̄ fideiussores dabāt q̄b; id se obf/ uaturos obligabant. Quoz etiāz sp̄ofalia dicunt̄ m̄rimonij: s; tūc debēt itelligi si sunt sponsalia d̄ p̄ senti. Et sūt sponsalia quattuor/ modis. Primo nuda p̄missione. vt cum d̄z: prouto te ducere i vro/ rem. Sc̄do datis arris sponsali/ cijs: vt pecunie vel alterius rei. Tertio anuli subarratiōe. Quar/

matrimonii

ro interueniente iuramento: vt cū aliquo illicito. Exēplū p̄mi. iura/
 alē alteri iurat dicēs. Juro q̄ te i ui abbati intrare monasterium. h̄
 yrore ducere volo. Quōcumq̄ ḡ em̄ tm̄ deum cōcernit: non abba/
 q̄s istorū q̄tuor modorū pmittit tē. vñ abbas non pōt me absolue/
 ducere aliquā z postea nō curat: re a iuramēto. S̄i iurauit nō oc/
 peccat mortalit̄: nisi legitimū im/ cidere hominē zc. Ad hoīem tūc
 p̄cūmētū interueniat. Sciēdū dirigē si iurauit tibi scribere libz.
 tñ q̄ si spōsi sibi inuicē displicent ab h̄ ei tu potes me absoluere. q̄a
 z dissentiūt: si spōsalia nō fuerint te solū zcernit h̄ op̄. z em̄ om̄e
 iurata/ possunt se mutuo absolue iuramentū zcernat deum p̄ncipa
 re. vñ notat̄ doctores i .c. p̄terea. lit̄: q̄ p̄ religionē pmittit̄: tñ q̄ cō
 de sponsalibz. vbi inf̄ ceteros Ja/ cernit cōmodū ei? cui iurat/ p̄t ab
 cobz de alberga notat q̄ qñ ecclia eo dimitti. de iureiur. c. j. Idē eti
 videt q̄ spōsi sibi inuicē displicēt am tenet Caspar dicēs. q̄ spōsa/
 dz dissimulare. i. nō debet cogere lia etiā iurata m̄. Quō dissensu tol
 sponsū z sponsam ad p̄ficiēduz lunē: q̄ sublata obligatōe sublatū
 m̄imoniū p̄t malū qd̄ posset in/ est iuramentū: sic dz̄ de statuto et
 de puenire. s. yrouicidium vel mu iurato. z notat̄ de p̄bend. dilecto.
 tua adulteria p̄bentium. Et hoc Facit ad h̄ regula. qd̄ fauore. li. vj
 sentit Caspar. Si aut̄ tm̄ alē dis Et notat̄. xxxj. q. iij. c. j. in glo. pe/
 sentit: dic̄ Hoff. q̄ ex quo alē dissē nul. vbi dz̄: q̄ p̄ntes sic p̄nt fran/
 tit/ dissenties p̄cise compellit do/ gere sponsalia filioz: sic z iuramē
 nec in eodem statu p̄manet: sed si ta remittere. Concludo ḡ et dico
 cum alio p̄erit p̄ba de p̄nti/ cef fm̄ Fran. de carabel. q̄ si aliq̄s iu
 sabit coactio. Idem vult Innoē. rat sponsa? intuitu dei seu ob pi
 ti. de sponsalibz. An aut̄ spōsalia etatē: vt cum sponsus cēt diues z
 iurata p̄nt mutuo p̄tuz dissensu sponsa paup̄ima. Tñ diē Frā. q̄
 dissolui: h̄ antiq̄ docto. dubitant etiam in h̄ casu p̄t cū spōsa absol/
 de h̄: moderni nō expedierūt istū uere: q̄ licz iurauit intuitu dei: tñ
 casum. Vñ Vincē. in c. p̄terea. de exq̄ cōmodū zcernit sponsas/ ipsa
 sponsalibz. ponit distinguēdo an p̄t remittere p̄dicta: z sic ḡn̄aliter
 iuramentū dirigat̄ i deū: an i ho/ ob̄uat. nam ecclia se nō intrōmit
 minē. P̄mo casu null⁹ p̄t absol/ tit de sponsalibz de futurō: nec ad
 uere/ nisi de? Scdō casu hō cui instantiam alteri? part̄. Ambobz
 iurat pōt absoluere. Tunc aut̄ di ḡ dissentientibz etiam si iurassent
 rigit̄ in deū: fm̄ Jo. an. qñ is q̄ in mutuo se. p̄nt absoluere. Et no
 rat maḡ intendit deo placere q̄ ta q̄ etas seu tempus p̄bendi spō
 hōibz siue sit in faciendo aliquid salia vtrobiq̄ est sepr̄entiū: vñ spō
 meritorum: siue in abstinēdo ab satio q̄ fit in. v. vel. vj. annis nul

De sacramento

la ē. vt de desponsatōe impubez. lras. Nam ex talibz sponfalibz in/ ducit publice honestatē iusticia. Est aut publica honestas s; Frā ciscum in c. iuuenis. de sponfali/ bus. impedimentū qđ nec ex con/ sanguinitate nec ex affinitate pce/ dit: sed ex qđam honestate q̄ i ma/ trimonijs consideranda est: vt il/ le q̄ p̄us p̄traxit sponfalia cū aliq̄/ ipa mortua non ducat aliquā cō/ sanguineam ipi^o infra q̄rtū gra/ dum. vt in. c. ad audientiam. vt d̄ sponfali. c. j. li. vj. Rō autem cō/ stitutionis etiā q̄ exp̄ientia docu/ it graues rixas et inimicicias int̄/ consanguineos oriri: qñ vni de/ sponfatam aliq̄s de p̄sanguinita/ te sponfi p̄curat habere. Silt̄ qñ/ q̄s p̄sanguineam sponse sue ipsa/ mortua cum q̄ nondum p̄fecerat/ matrimonū vult ducere: non est/ honestum: cum p̄ hoc quasi duo/ consanguinei videat̄ vni mulieri/ copulari: qđ honestatē p̄hibet. Ve/ ritamen ius p̄mune est q̄ si quis/ desponsat puellam añ septem añ/ nos: si interim ip̄e mouit / p̄t eam/ frat̄ suis ducere. Silt̄ si moreret̄/ puella añ septimū annū vir duce/ ret ei^o sororem aut matrē. Et hoc/ totum habes de desponsatōe im/ pubez. lras. Sūt aut octo casus/ in quibus soluunt̄ sponfalia. Pri/ mus: si alter sponforum post de/ sponfatōnē transeat ad religione: quod etiam pōt facere contracto/ matrimonio añ copulam carna/ lem. tunc enim mulier pōt est alte

ri nubere quasi post mortem viri: qz religio ē qđam mors/ s; in T bo mā in. iij. dist. xxvij. q. iij. Secun/ dus: quando sponfus se absentat/ p̄ longum temp^o / sponfa euz alio/ pōt contrahere. Terti^o si alē eoz i/ currat lepra vel paralysim. Quar/ tus si supueniret affinitas: vel qz/ sponfus cognouit consanguineā/ s; onse. Quint^o si mutuo se absol/ uunt. Sextus si alter eozum fuit/ medio tpe fornicatus: qz tunc red/ dit̄ alteri suspectus de fide postea/ fuanda. Septimus si spōsus cū/ alia p̄bit p̄ vba de p̄nti vel etiam/ de futuro cum copla carnali. Si/ tñ p̄bit cum p̄ma sine iuramēto/ cum scđa cum iuramento: d; ad/ herere p̄me/ et penere de puurio. Octau^o qñ q̄s impubes p̄rit spō/ falia: venit ad etatem adultam et/ p̄t̄t̄ absolui a vinculo sponfaliū/ et sibi dari licentiā nubēdi. In oī/ bus aut̄ istis casibz debent sponfa/ lia auctate ecclie absolui p̄ter q̄s i/ p̄mo/ q̄nto/ et sexto: in q̄bz soluunt̄/ ip̄o iure. Addit etiam nonum ca/ sum Host. s. si fama ē q̄ int̄ eos ē/ canonicū impedimentū.

De diffinitōe m̄rimoniū.

Consequen

ter de m̄rimonio sciendū/ q̄ ip̄m sic diffinit̄. M̄ri/ moniū est viri et mulieris iunctio/ indiuiduam p̄suetudinem vite re/ tinēs. Ista diffinitio tradit̄. xxvij. q. ij. c. j. Per hoc q̄ et viri et mu/ lieris/ excludit̄ vir cum viro/ et mu

matrimonii

lier cū muliere/vel vni⁹ viri cum multis mulieribz: qz talis coniunctio non causat m̄rimoniū/ s; peccatum. Dicit etiam cōiunctio se; amoris z m̄rimonial. Dicit etiaz indiuiduam vite consuetudinem retinens: qd̄ ē tātū dicere q̄ neut⁹ eoz absq; alteri⁹ s̄sensu p̄r continentiam p̄fiteri vel oīoni vacare: nec se alteri copulare: sed sibi inuicem suare fidem z debiti redditionem mutuam. Sicut debent eis mutuo de necessitatibz puidere z subuenire inuicē. Et hoc intelligēdum ē totum de matrimonio copula carnali consummato: qz nō cōsummatū tali copula pōt separari p̄ ingressum religiōis. vt d̄ sp̄o salibz. commissum. Intelligit etiaz hoc d̄ m̄rimonio fidelium: qz matrimonii infidelium p̄r separari altero transeunte ad fidem. Rō aut̄ beati Thome in. iij. di. xxxiij. q. j. quare coniunctio matrimonij est inseparabilis vsq; ad mortē un̄ homines/ z non un̄ alia animalia est hec. Quia aliorū animalium filij possunt sibi victum statim habere: vel saltem ad eoz sustentatōez vnum sufficit: sic est de vacca/eq; asina/ z similibz: z iō ibi non ē certa coniunctio certi masculi ad certam feminā: nec etiam necessaria diuturna coniunctio: eo q̄ femina in eis sufficit ad educandū fetū sine masculino. In his autem qz filij indigent vtriusq; s. tam patris qz matris sustentatione/ aliud ē. Si milic vbi inuenit aliq̄ determinatio q̄stum ad temp⁹ sustentatiōis z educatiōis: sic in auibz. vñ passeris/ turtures/ z colube h̄nt d̄ter/ minatas femias: qz h̄nt educare pullos: z alē eoz non sufficeret ad q̄rendum victū: cū z se equalit̄ nutrire debeant. Non aut̄ sic est i hominibz: vbi filij indiget cura patētū ad magnū tps. Et q̄ matrimonial coniunctio un̄ solos homines d̄z indiuisibil̄ fm totam vitam alteri⁹ coniugis. Optet em̄ filium generari/ educari/ nutrirī/ z doceri/ z sibi de necessarijs vite a parentibz p̄videri: eo q̄ iuxta/ plm: optet patres filijs t̄bescere. ij. ad Corinth. xij. Ista aut̄ requirit magnū temp⁹. Et quo ad hoc dicit L⁹ sup̄ Mattheū. xix. c. q̄ matrimonium non solum est de iure diuino/ sed etiam de iure naturali: qd̄ hoc natura dicit/ q̄ vir z mulier cohabitent simul p̄ totam vitā ad educandū z p̄mouendū p̄lem vsq; ad p̄fectum statum v̄tutis. Dicit aut̄ m̄rimoniū pot⁹ q̄ p̄imum: qz maiora onera sunt i matre q̄ in viro. Et dicit a matre q̄ si matris munitur: quia munitur a matre: z dat mulieribz esse m̄res. Et quia etiam finis principalis matrimonij est bonum prolis: in cui⁹ p̄curatōe mar magis laborat: z iō ab ipa denoia. Fuit aut̄ matrimonii institutū a deo i statu innocētā. vt d̄ de voto. c. j. lib. vj. Et h̄ p̄ illa v̄ba: hoc nūc os ex os/ sibi meis. q̄ v̄ba adā sp̄sctō illu/ strat⁹ dicit Gen. ij. in fi. z. xx. vj. q.

R ij

De sacramento

ij. lex diuina. Et p̄ h̄ reprobatur illa
opio q̄ dicit q̄ m̄rimoniū sit istitu/
tū a deo illis v̄bis: Crescitez mul/
tiplicamī. q̄d videt̄ incōueniēs. cū
etiā illa v̄ba p̄us dixerat deo nō so/
lū ad hoīes: s̄ etiā ad bestias. He/
nes. j. Et q̄uis m̄rimoniū etiā sit
institutū tpe moysi: tpe ch̄i: hoc
fuit t̄n diuersis respectib̄. Nō vt
dicit Tho. di. xxvj. i. iij. fm̄ q̄ ordi/
nat̄ ad ḡnationē plis q̄ erat neces/
saria etiam ān p̄ctm̄ / institutum
est a deo in statu innocētie: in h̄ q̄
deo formauit mulierē in adiutori/
um viri: et hoc nō d̄r in officiu fu/
isse institutum. Sed q̄tū est in re/
mediū p̄cti fuit institutum post pec/
catum tpe leḡ nature. Scdm̄ ār
determinationē p̄sonaz. habuit in/
stitutionem in lege moysi: vbi nō
nisi de cert̄ trib̄ copulabant̄. S̄
fm̄ q̄ rep̄ntat iunctionē ch̄i et
eccl̄ie: sic habuit institutionē in le/
ge noua. Et fm̄ hoc d̄r sacm̄ no/
ue legis. Et ex hoc habet̄ q̄ due
p̄ncipales sunt cause institutionis
m̄rimoniij. s. educatio plis ad cul/
tū diuinū: et vitande fornicatiōis
cā. Alię sunt multe cause min̄ p̄n/
cipales. s. pulchritudo vxoris / di/
uitie / formatio pac̄. Et p̄ istas
causas si etiā ducat̄ vxor fuatis
v̄bis d̄ p̄nti / tenet matrimonium.
Sciendū aut̄ ex q̄ vt d̄r. vij. eth. i.
actu carnali p̄uat̄ hō magno bo/
no. s. vsu rōnis: q̄ vt d̄r p̄ h̄ / tal'
actus furat̄ intellectum sapient̄.
Et vt dicit Auḡ. xvj. li. de tri. ipsa
voluntas carnalis q̄ maior in vo/
luptatib̄ carnalib̄ nequit inueni/
ri: momento ip̄o t̄pis q̄ ad ei⁹ pue/
rit̄ extremū / pene omnis acies et
vis rōnis obruit̄. Nullus aut̄ fm̄
rectam rōnē d̄r se obligare ad ali/
q̄d in q̄ t̄m malū patit̄: nisi s̄ ali/
q̄d bonū recompensans istud da/
minū. Vñ a sc̄ris p̄ib̄ ponunt̄ ex/
cusantia illum actum t̄a damno/
sum: s̄ b̄dnum fidei / plis / sac̄i.
Fides h̄ sumpta est fidelitas siue
iusticia ad actum ad quem obli/
gat se: s̄ vt ille non q̄rat aliam:
nec econuerso. Sicut bonum plis
obligat q̄ ad cultū diuinū: s̄ vt
religiose. i. sancte et deuote educa/
tur. Bonum aut̄ sac̄i est illa idis/
solubilitas in v̄z et mulierē: et si/
gnat indissolubilitatem coniuncti/
onis ch̄i: et eccl̄ie. et hoc est bonum
intrinsecū m̄rimoniij: q̄ p̄fectio p̄/
ma ē formalis: p̄ma ār duo bona/
s̄ fides et plis sunt bona extrinse/
ca m̄rimoniij. Ex his p̄z q̄ ex q̄ vt
dictum ē / sacm̄ est bonum excu/
sans istum actum: videt̄ q̄ actus
iste m̄rimonialis non solum ē bo/
nus: sed etiam sanct⁹: quam san/
ctitatem h̄z ex indissolubilitate con/
iunctionis: fm̄ quam significat cō/
iunctionem ch̄i et eccl̄ie. Ita etiā
dicit Tho. in dist. xxxj. in. iij. q. iij.
Ex quib̄ omnib̄ infer̄ fm̄ Bo/
nauem. ibidē sc̄do p̄ncipali. q. ij. q̄
q̄ coit cā fornicationis vitande in
vxore: ne. s. vxor fornicetur: sic red/
dēdo debitū nullo mō peccat: sed
magis meret̄: q̄ excuret op⁹ iusti/
cie: h̄ ē fidei ad quā tenet̄: et iō ois

matrimonii

culpa excusatur. Si vero coitum carnalem fornicationis vitandae in seipso: sed ne ipse solus fornicetur: in hoc peccat venialiter: et hoc si non pulsatur a carne. Nam ex quo non potest perire replem: nec propter eam creandum coitum: nec compellitur ab uxore ad reddendum debitum: nec aliquid superfluitas est ibi: et ideo peccat: sed venialiter. imo dicitur per se in peccato de thoma. in. iij. dist. xxx. q. iij. principali. q. ij. ar. j. quod quod delectatione in coniuge: sistendo tamen intra fines matrimonii. scilicet cum altera muliere id non faceret: veniale est peccatum: sed etiam fiat carnaliter explende libidinis. Sed si quod delectatione in ea: non ut in coniuge: sed ut in alia muliere quocumque: tunc est peccatum mortale. Hoc est per Augustinum. xxxj. q. j. quod. ubi dicitur usum matrimonii non posse impleri sine peccato saltem veniali: quod potest etiam esse matrimonium cum fit bono intuitu: sicut fuisse in statu innocentie secundum Fran. in rubrica. de sponsalibus. Hoc idem inquit Jo. an. i. glo. super c. alma. de sen. ex. li. vj. super verbo: factis. ubi dicitur quod datur gratia per istud sacramentum: sed non sic per alia sacra. Conferunt autem in hoc sacro gratia adiuvans ad illa opera quae in matrimonio requiruntur. Rationem secundum Thomam. in. iij. dist. xxvj. q. iij. Quia ubi quod dicitur dicitur datur facultas aliquid faciendi: dantur etiam auxilia sine quibus non potest provenire ut illa facultate: sed in matrimonio datur divinitus facultas utendi uxore: et per hoc datur gratia quae idem convenienter fieri possit. Nec Thoma. Et per hoc reprobat glo. j. q.

j. quod. Etiam dicitur docet. subtiliter quod effectus istius sacramenti sunt due gratiae in animabus habentium: et hoc nisi sit obex mortalis peccati. Et tamen non sufficit ad gratiam percipiendam quod habens non sit fictus respectu sacramenti. id est quod non ficte recipere intendit: sed oportet quod prius penituerit: quod illud sacramentum non datur penitentiam. Est ergo unus et totalis effectus istius sacramenti: sed gratiosa coitus amorem. Nec doctor subtilis. per istud dictum est. c. unicum. de sacra unctioe. Ulterius est sciendum de illis qui resurrunt ad matrimonium ut sit verum. Primo requiritur etas debita personarum contractantium. Nam vir debet esse quattuordecim annorum: et femina duodecim annorum: unde sic sponsalia infra septimum annum non tenent: sic matrimonium etiam non tenet infra. xij. annum. Quatuordecimque cum fuerit matrimonium de verbo de presenti infra. x. annos. nihilominus non est aliud nisi sponsalia de futuro usque ad. x. annos. Et ista presentia rumpi postquam sponsi vel alii illorum venerint ad debitam etatem. Secundo requiritur consensus habentium personarum per verba de presenti. Consensus autem ille secundum Bonnaven. in. iij. dist. xxvij. debet esse in mutua corporis presentiam. Verba autem de presenti sunt ista ex parte viri: Accipio ego te in meam uxorem. Verba autem mulieris sunt ista: Ego te accipio in meum virum. Et sunt ista verba necessaria: quod sacramentum est res sensibilis: et ideo in eo

De sacramento

requirit signum exp̄ssiuum: que ex
p̄ssio p̄ueniēti⁹ fit p̄ v̄ba de p̄nti.
vñ z iste p̄sensus p̄t bñ p̄ alia v̄/
ba expediri vel exp̄mi int̄ homies
vsitata q̄ istis eq̄pollent/dicendo:
Consentio in te tanq̄ in vxorez.
Silt̄ si p̄cessit interrogatio int̄ ali/
qs de p̄bendo .si alter eoz dicat:
volo te de cetero h̄re i vxore. Et illa
r̄ndet: Et ego te volo h̄re in viz.
Vel volo q̄ tu sis vxor mea. z il/
la: z ego habeo te p̄ viro. In oibz
talibz p̄bit̄ m̄rimoniū. S; si dice/
res: volo te accipe in vxore: vñ vo/
lo in te consentir tanq̄ in vxorez/
non esset matrimoniu. Silt̄ si di/
cat vir: p̄mitto q̄ te nō dimittā p̄
meliori vel p̄ peiori: etiam iudicā
dū est p̄ m̄rimonio. Item si post
datam fidē dicant aliq̄: bibamus
noie m̄rimoniū z osculemur nos.
wibel. d̄t q̄ non ē m̄rimoniū/ nisi
vellent p̄ hoc recedere a sp̄salibz
z p̄bere de p̄nti: qz illud dictū si/
gnificat futurū m̄rimoniū. S; si
diceres: bibamus p̄ matrimonio
p̄cto/ eēt matrimoniu. Fr̄a. tñ dic
q̄ illa v̄ba: bibam⁹ noie matrimo
niū sunt p̄fessio veri m̄rimoniū: z ḡ
est matrimoniu. In omnibz autē
istis vbi v̄ba dubia sunt/ recurrē/
dum ē ad intentionē p̄bentium z
ad cōem v̄boz vulgariū intelligē
tiam. Vñ credo q̄ p̄ illa v̄ba sp̄/
si interrogati. s. in polonia dicen/
do. N. placz tibi h̄re. R. in vxore?
illo r̄ndente/ placet. z mulier iter/
rogata r̄ndeat silt̄: p̄bat̄ vez ma/
rimoniu. ar. c. ex l̄ris. de sponsal.

Nam p̄ illa v̄ba omnes intelligūt
p̄bi matrimoniu. Ergo si sic vici
ni cōmuni⁹ intelligunt/ debēt etiā
p̄bentibz illa v̄ba facere eundē sen
sum. Nam vt dicūt docto. in c. ex
l̄ris. de sponsalibz. in talibz recur/
rendū est ad intellectum vicinorū.
Hoc approbat Fran. ibidem. Et
dicit Hosti. q̄ q̄uis alter non in/
tellerit ad v̄am vel linguaz: si ta/
men intellexit affectū vel sensum
nutu vel signo/ sufficit. Et non re
fert an nutu vel lingua intelligat.
ar. de translatione. inter corpalia.
xliij. dist. si rector. Vñ si sponsus
dat anulum dicēdo in teuto. ver/
ba d̄ p̄nti: z sponsa polona recipit
anulum annuēdo. d̄t consentire i
dicto. c. ex l̄ris. Dic̄ etiam Franc.
de sarabell in c. ex pte. de sp̄. q̄ si
dicat vir: p̄mitto q̄ te ducam in
vxore: z de cetero tenebo te vt vro
rem. si talis contrahit cum alia p̄
v̄ba de p̄nti: adheret sc̄be. p̄pter
verba illa: ducā te/ q̄ sunt de futu
ro: q̄ etiam v̄ba restringunt p̄ se/
quentia: cū dicit: tenebo te vt vro
rem. Et dic̄ Inno. q̄ hec v̄ba du
cam/ non sonant tñ actū/ sed etiā
ius: vt sit sensus. p̄mitto q̄ tūc si/
am tua legitima vxor: z hoc est si
sunt v̄ba mulieris. Illa autē v̄ba/ p̄
mitto q̄ tenebo te p̄ vxore/ habēt
sensum acsi dicat vir: habeo tecū
matrimoniu: vel accipio te i meā
vxorem: z p̄mitto q̄ de facto tene
bo te p̄ vxore. Si autē di. p̄mitto
q̄ nunq̄ habebō aliam nisi te: licz
istam non tenet simpliciter acc̄t

matrimōniū

perē si nullam vxorem in vita sua
vult ducere: tñ si vellet ducere ali
am/ non p̄r: qz d̄ cōi vsu loq̄ndi sē
sus ē: Recipiā tez nō aliā/ si vxorē
volucro ducere. Itē si p̄cubina di
cat alicui: nolo q̄ me coḡscas nisi
taq̄ vxorē: z vir taceat/ z coḡscat.
dic̄ Joannes d̄ lignano q̄ est p̄sū
ptū m̄rimoniū. S; tñ Caspar di
cit q̄ nō: qz nō exp̄sserūt: z etiā qz
tacens h̄ p̄ d̄dicente in hoc casu:
cū agat de obligatōe ip̄ius .s. sub
p̄ditōe vel sub mō. Sub p̄ditōe
sit: vt p̄bo tecū si p̄i meo placue
rit: vel si iucnero te h̄ ē centū mar
cas: z sic de silib. z tal' p̄r̄ suspē
dit matrimoniū vsq; ad existenti
am conditionis. i. nō p̄us tale ma
trimoniū tenebit nisi impleat illa
conditio. si tñ interim p̄sensus de
p̄nti vel copula carnal' fuerit sub
secuta/ tenebit m̄rimoniū xog; ta
les vident' recessisse a p̄ditōe. vt d̄
p̄ditō. apposit'. d̄ ill. z c. sup eo. z
c. p̄ tuas. Et h̄ intelligendū est de
cōditio. honesta: q̄les sūt due ille
sup̄ posite. Nā si eēt p̄ditio p̄ sub
stantiā matrimoniū: vt p̄bo tecū si
nō p̄ficabis/ donec mihi aliā iue
niā: vel si te exponas p̄ q̄stu p̄sti
tuendi. oēs tales nihil agunt. Si
tñ q̄s dicat: p̄bo tecū si te p̄ginēi
uenero: z postea sequit' coit' : nec i
uenit p̄go: dic̄ Bern. z Hosti. q̄
iudicabit' p̄ matrimonio: z h̄ in fo
ro iudicij: tñ in foro anie nō sic iu
dicabit': qz dignum ē vt mulier q̄
mentita est se esse p̄gincin/ mane
at decepta: z vt viro subueniat/ q̄

forte vult vitare bigamiā. S; sub
mō p̄bit sic: do tibi tunicā vl' ein
gulū vl' anulū vt p̄bas mecū: alio
q̄n reuoco qd̄ donauī. tal' p̄r̄ sta
tim tenet. S; si nō fuer' mod' / po
terit reuocari. Dicūt tñ doc. q̄ lz
p̄ oss; p̄bi matrimoniū sub p̄ditōe:
n̄ tñ sub mō: z h̄ ē tenēdū. Matri
moniū tñ ex cā p̄ctū tenet: siue cā
sit vā siue falsa: vt p̄bo tecū quia
pulcra es siue diues: nisi cā eēt ita
falsa q̄ p̄tineret i se aliqd̄ impedi
mētū: vt p̄bo tecū qz libera es. nā
si nō eēt libera/ n̄ teneret matrimo
niū zc. Et sciēdū etiā q̄ si q̄s p̄bit
cū aliq̄ p̄ditōe/ deinde tñ an̄ adue
tū p̄ditōis p̄t' cū alia pure: debz
manere cū scda/ etiā si sit consan
guinea p̄me.

De impedimentis
matrimonij.

Hinc viden

n dū d̄ d̄ ipedimēt' matrimo
nij. Sūt at. xij. ipedimenta
q̄ ipediūt matrimoniū p̄bēdū et
dirimūt iā p̄ctū: s; Inñ. i. c. iuuu
ms. d̄ sp̄o. Prīmū ē furor. xxxij. q̄
viij. c. n̄z furios'. vbi d̄r: Neq; fu
rios' neq; furiosa p̄bere p̄nt ma
trimoniū: s; si p̄ctū fuerit. .s. an̄ fu
rorē/ n̄ sepent'. .s. p̄r̄ furorē. Et rō:
qz tales n̄ p̄nt p̄setire: si tñ h̄nt lu
cida itervalla/ tūc bñ p̄nt: vt dicit
glo. ibidē. Scd̄z: si eēt ytroq; arti
culōn. testic'lo carēs/ vl' ipotēs coi
re. xxxj. questioe. vij. illi. Tertium
est affinitas. vt si quis sponsam d̄
p̄senti consanguinei sui recepit in

De sacramento

vrore z ea coguit: ipedit p̄bēdū z
dirimūt p̄ctū: ita q̄ p̄ma restituit.
sz ml̄ier nō p̄t iduci ad abstinentiā
p̄r publice hōestati iusticiā. vt d̄
eo q̄ cog. p̄san. vr. sue .c. discretio
nē. Quartū ē error i p̄sona: vt cū
q̄s putās p̄bere cū B. p̄bit cū vr/
sula. Quintū ē error i p̄ditōe fui
li: vt si q̄s p̄bit cū aliq̄ putās eā eē
librā: cū tñ nō ē libera. vt de p̄su.
fuor. c. ij. Sz qd̄ dōm ē de iacob
q̄ decept̄ ē in p̄sona. s. q̄ putās ra
chelē cū p̄erat inuenit h̄am: et
tñ tenuit m̄rimoniū? R̄sio fm̄
B̄a. xxi. q. j. c. q̄ illd̄ m̄rimoni/
um nō tenuit ex p̄cedēti p̄sensu/ sz
subseq̄nti: qz post p̄opulā carnalē
i eādē p̄fēsit d̄ nouo. Error tā q̄li
tat̄ n̄ ecludit p̄fēsu m̄rimōij: vt
si putat bon̄ q̄ tñ ē mal̄: vt si pu
tat v̄go q̄ tñ iuenit corrupta. s̄lt̄
error fortune: vt si putat sp̄sa di
ues q̄ tñ est paup. In oib̄ ist̄ ca/
sib̄ nō dirimūt m̄rimoniū p̄ctū.
Sextū ē votū solēnē: vt sacri or
dinis vel p̄fessōis. vñ si q̄s p̄fessio
ne facta i religioe vel i sacro ordie
vrore durit/ dirimūt m̄rimoniū.
vt q̄ clerici vel vo. c. insinuante. z
de voto. c. vnico. li. vj. Alia at̄ vo
ta simplicia sz impediāt p̄hendū:
non tñ dirimūt iam p̄ctū. vñ si q̄s
vouet simplr nō velle ducere vro
rē z postea duxerit: tenet m̄rimo/
niū. sz ille peccat mortaliter sic p̄/
bēs: z nō d̄z petere debitū ab vro/
re. sz tñ tenet reddere qm̄ pet̄it ab
eo: vt not. int. doct. in. c. rursus. q̄
clerici vel vouē. d̄ q̄b̄ vide ibi ma
teriā istā. Sz tñ si q̄s h̄ns votum
simpler q̄rat a sacerdote an possz
p̄bere. Dat p̄siliū Host. q̄ p̄t di
cere q̄ sic. Si at̄ q̄rat vlteri⁹ an ta
le m̄rimoniū tenebit: d̄z dicere q̄
nō: als peccaret: qz daret occasio/
nē mortalit̄ peccādi. Septimū: si
machinat⁹ ē i morte p̄or̄ cōiugis
seu vroz: vel eā ducere p̄missit. de
eo q̄ durit i m̄rimoniū quā pollui
t p̄ adulteriū. c. significasti. Et d̄t
Jo. an. i. c. laudabilē. d̄ cōuer. infi/
deliū: q̄ qm̄ machinatio ē ab vtro
qz scz a viro z a muliere i mortem
mariti: tunc sufficit ad dirimen/
dum matrimonium sine adulte/
rio. quando v̄o machinatio est
ab altero tñ: tūc n̄ suffic̄ sine adul
terio: vt de diuor. c. j. z istud imp/
mēdū ē mēti: qz raro iste p̄ict⁹ b̄n̄
itelligit. Octauū: si ē alteri⁹ cult⁹:
vt saracen⁹ vel iude⁹. xxviij. q. j. ca
ue. Nonū: si p̄vum coact⁹ ē p̄bere.
d̄ sponsalib̄. cū locū. Et intellige
de vi vel metu q̄ cadit in cōstātez
vix: vt dic̄ glo. j. ibidē. q̄ etiā dicit
q̄ inior met⁹ excusat feminā q̄ vi
rū: qd̄ s̄lt̄ nota. Decimū est sacer
ordo. vt q̄ cler. vel vo. c. j. z de vo
to. c. vnico. lib. vj. Undecimū si ē
alteri nupta. de sponsa duoz. c. ij
Duodecimū ē publice honestat̄
iusticia. de sponsalib̄. c. iuuenis.
z c. ad audientiam. Sunt duo i/
pedimenta q̄ impediunt z non di
rimunt. s. tempus feriaz. vt de fe
rijs. c. capellanus. et interdictum
eccie. vt de desponsa. impu. c. ad
dissoluendum. De omnib̄ ist̄ dā

matrimonii

tur vsus p Joan. an. in sum. qrti
sub hac forma. Error/ p dicio/ vo/
tu/ cognatio/ crimē/ Lul/ / dispa/
ritas/ vis/ ordo/ ligamē/ honestas:
Si sis affinis/ vel coire neq̄bis.
Nec socianda vetant: nubia iū/
cta retractant. Et de vltimis duo
bus danē vsus. Eccleie vetitum/
necno tpus feriaz Impediunt fie
ri: pmittunt facta teneri.

De cautelis huius sacramenti.

Primo ca

ueat vir ne volēs a muli
ere extorq̄re carnalē com
mitionē fingat se eā ducere velle:
nō hās tñ intētionē z positū eam
ducendi. Nam tal' si eā nō ducat/
grauit peccat. lz in foro p̄niali nō
iudicat p̄ m̄imonio. Et lz m̄lier
q̄ simplici animo sibi p̄sentit i pec
cato excusat. tñ d̄ceptor tal' si vult
verā p̄niam agere: necesse hz eā si/
ne fictiōe ducere q̄ntū in eo ē/ vel
dare sibi viz. p̄uenientē vel aliter
satisfacere. Et h̄ fm̄ Tho. Et h̄ si
vir ē ec̄lis p̄ditōis cū illa. Nam si
vir eēt melior/ p̄ditōis: puta no/
bil' z m̄lier rustica vel ribalda: p̄
pbabil' p̄sumi q̄ nō fuit decepta/
lz se decipi finxit. z tūc in tali casu
si ille nō aio ducendi cohabitauit
cū ea: nō tenet eā ducere: nec ei sa/
tisfacere: vt dicūt doc. Secdo/ ca
ueat ne q̄s sp̄sā suā p̄ct' sp̄salibz
an̄q̄ solēnitates m̄imonij fiat. s.
an̄q̄ in facie ec̄cie copulant' aude
at coḡscere: nā tal' peccat fm̄ wil'

hel. Et h̄ intellige in ill' p̄tibz: vbi
p̄me nuptie b̄ndicunt'. Cū cū iste
non sunt v̄gines/ nec al' illoz p̄
illā occultā p̄mitionē si accipiūt
b̄ndictionē quā soli v̄gines vl' al/
ter ip̄oz accipe p̄suevit/ peccant.
cū sc̄de nuptie nō sunt b̄ndicēde.
si tñ nō cēt p̄suetudo in aliq̄bz p̄ri
bus p̄mal nuptias b̄ndicēdi: sic ē
in polonia: credo q̄ sp̄sū cogno
scens sponsā anio p̄sumādi matri
monij an̄q̄ in facie ec̄cie copulē/
tur/ nō peccat: nisi venialr'. Nec
Tho. in. iij. sen. d. xxviij. Ter/
tio/ caueat vir ne cū illa p̄bat p̄
ba de p̄nā cū q̄ p̄rit p̄ v̄ba de
futuro z copula carnali consuma
uit: qz nec vex/ nec aliqd' censetur
m̄imonij qd' postmodū d' facto
est subsecutū. vt d' sponsa. is qui.

Quarto/ caueat p̄ntes nē p̄bat
p̄ filijs aut p̄ filiabz sponsalia vel
m̄imonij cū additiōe pene: nam
tal' adiectio pene n̄ valet d' iure: vt
d̄r in c. gēma. d' spon. co q̄ matri
monia debent eē libera. Et h̄ ē p̄
n̄ates q̄ stipulant penas: nisi imple
ant filij eoz volūtātē. Dic tñ Frā
cisc' de sarabel. Joā. an. Vincē. z
abbas in dicto c. gemma. z Arch.
xxx. q. ij. c. vnico. q̄ b̄n p̄nt stipula
ri/ vel dari pignora int' p̄bētes/ lz
n̄ pene. Rō: qz pena solū p̄mittit':
arre v̄o danē. faciliores aut sum'
ad p̄mittēdū q̄ ad dandū. Itē ar
re fuit i modica q̄ntitate: pene v̄o
i mag': z iō tiore magne q̄ntitatis
possz q̄s cōpelli ad matrimonij.
Cū tñ d̄r q̄ si sint extranei oīno/
z

De sacramento

q̄ nō hnt̄ p̄bētes p̄sonas i sua p̄tā
re: isti p̄nt̄ stipulare penas mē se: et
p̄dūt eas/vel acq̄rūt si sp̄sōi n̄ stāt
i cor. p̄missionibz. Inē x̄o p̄entes
vel alios q̄ hnt̄ sp̄sōs i p̄tāte/ nō
h̄z h̄ locū d̄ pignozibz. Et iā tene/
as q̄ si dat̄ pign̄ loco arre/tūc te
ner: si aut̄ p̄ pena/tūc nō. Itē si da
tur p̄ p̄uentionē/nō tener: si aut̄ p̄
traditionē/tenet. Hoc aut̄ d̄r̄ fm̄
Jaco. d̄ arra: q̄ rō pignozis tenet
si tradit̄: sec̄o si p̄stituit̄ t̄m̄: q̄ q̄n̄
p̄stituit̄ t̄m̄/tūc cedit̄ loco arre: s̄
si tradit̄/cedit̄ loco pene. Quin
to/caueāt p̄bētes ne i cognatione
carnali/sp̄uali/v̄ legali p̄bāt. Nā
p̄hibent̄ p̄bere p̄taginei vsqz ad
q̄rtū q̄dū iclusiue i collateralibz: i
ascēdētibz at̄ z in descēdētibz per
petuo. In cognatōe at̄ sp̄uali p̄hi
bent̄ h̄i. s̄. baptizatus z leuās. Ba
ptizat̄ z filij leuant̄. Itē baptiza
tus z uir̄ leuat̄ p̄ cognita. Itē
leuās z p̄entes leuat̄. Et eodem
mō dico d̄ baptizato z baptizate.
Silt̄ inē p̄firmatū z tenētē: z inē
p̄firmatē z p̄firmatū. In alijs aut̄
factis nō p̄bit̄ tal̄ cognatio. s̄. i pe
nitētia: q̄ p̄nia nō ē factm̄ collatū
p̄ modū gn̄atiōis / s̄ sanatiōis: iō
p̄ ipm̄ nō p̄bit̄ sp̄ual̄ cognatō: al̄s
est̄ filī p̄sbyteri non possz iuenire
vrozē i tota parochia: fm̄ q̄ bo. in
iij. sniaz. di. xxij. q. j. ar. ij. s̄ inē sa
cerdotes z p̄fitentē p̄bit̄ fed̄: n̄ t̄n̄
deriuat̄ ad alios cor. cognatō: t̄n̄
cathecism̄ s̄ impedit̄ p̄bendū: nō
t̄n̄ dirimit̄ p̄ctum: vt de cognatōe
sp̄uali. p̄ cathecismū. li. vj. Itē co/
gnatio legal̄ impedit̄ vsqz ad cmā
cipationē. Est̄ aut̄ cognatio legal̄
illa: q̄n̄ q̄s adoptat̄ in filiū aliq̄uē
extraneū corā iudice. z dico corā
iudice: q̄ al̄s facta in p̄uato nihil
valet fm̄. Host. d̄ cognatōe legali.
c. vnicorē. Et quia ista cognatio
apud nos hodie nō viger: adeo de
ipa susp̄deo. Sexto /caueat vir
ne dimittat̄ vrozē suā p̄ t̄ quācū/
qz eam. nisi p̄ t̄ fornicationē: vt d̄r̄
in glo. c. j. q̄sunt. de diuoz. Et itel
lige tam de fornicatiōe carnali q̄
etia sp̄uali: sic ē idololatria vel he
resis. Silt̄ si morē viro machia/
tur. In istz t̄n̄ casibz nō ducet̄ aliā
q̄dū vuit̄ quas dimisit. xxxij. q.
iij. oēs causatiōes. Rō: q̄ s̄ q̄ ad
p̄ugalē torz sit diuisio z diuortu
um: nō t̄n̄ q̄ ad vinculū: qd̄ ē idis/
solubile z p̄petuū. Et h̄ p̄t̄ q̄ mu
lier a viro nō sepat̄ p̄ furto/vel pro
alio crimine/vel p̄ alio ipedimen
to. vt d̄r̄ in. c. q̄sunt. de diuoz. nec
etiā p̄ aliq̄ defectu corpali. s̄. p̄ sur
ditate/cecitate/p̄ fetore oris zc. Et
intellige etiā q̄ q̄ntūcūqz cēt no
torū crimē fornicatiōis in vrozē:
nō p̄t̄ vir sine iudicio ecēie p̄ria
auēte eā dimittere: s̄ b̄n̄ p̄t̄ debz
tū sibi in p̄uato denegare. Arch. i
c. porro. z. c. fcasti. de adul. In h̄
t̄n̄ casu al̄s fornicat̄ sp̄ualit̄. s̄. si la
bat̄ i heresim nō p̄t̄ is q̄ remanet
in fide aliū ducere/illa viuēte he
retica. Sec̄o si aliq̄s infidelis vel
pagan̄ p̄uertit̄: cuī vroz nō vult
cōuerti/vel nō vult cohabitare si
ne contumelia creatoris: qz talis

matrimonii

pr̄bere etiā viuēte tali vxore. vt q. v. alit̄. Sed hoc ē consiliū/ non
de dno. c. v. Septimo/ caue p̄ceptū. z iō ne q̄s obliget sub p̄ce
at vir ne vxorem in adulterio de/ p̄to sp̄osos ad talia h̄ ponop̄ auis/
p̄bensam interficiat: qz licz fm. ll. samēto: qz multi faciūt indiscrete
cui. nō puniat tal̄ occisor aliq̄ pe consciam de talibz ipsis cōiugibz
na: s; ius diuinū puniūt. xxiiij. p̄ modū p̄cepti: qd̄ fieri nō d; s; p̄
q. ij. int̄ hec. vbi exp̄sse p̄hibet tale modū consiliū tm̄ zc. Decio/ ca/
vxoricidiū. Debet em̄ eā poti⁹ cor ueat vir vel femina ne sine paren/
rigere z sibi recōciliare: cū de⁹ pa/ tum consilio vel cōsensu nubat: qz
rat⁹ sit accipe ip̄i⁹ p̄niam/ exēplo dic̄ Ambrosi⁹ in lib. de p̄iarchis.
mulier⁹ adultere Joā. viij. vt dic̄ Non est v̄ginalis pudoris/ eligere
Bon. in. iij. di. xxiiij. q. j. z Tho. q. maritū. An̄ z Euarist⁹ papa di/
j. Qui etiā addit q̄ occidēs vxorē cit: qz alit̄ nō est legitimū coniugi
p̄ adulteriū vel odiū ex statuto un: nisi a pentibz gradat̄. Et Eu
ecclie p̄bere cū alia nō d; z marie ripidion in p̄sona cuiusdam femi
si occidat eā vt p̄bat cū alia: sec⁹ ē ne legit̄ dixisse: Sponsaliū meoz
si nō eo anio: qz tūc lz non debeat pat̄ meus curā subūt/ maritū eli/
p̄bere: si tñ p̄bit/ tenet. Octauo/ gere nō ē meū. Hec omnia habēt
ne aliq̄s h̄ns aliquē sacz ordines xxiiij. q. ij. non om̄is. s. cum ḡ d;.
p̄bat m̄rimoniū: qz tale m̄rimoniū z. s. honorat̄. Si tñ fecerit/ tenet
um nō tenet. vt de voto. c. vnico. m̄rimoniū: qz h̄ ē solū de honesta
li. vj. Silr̄ ecōuerso caueat ne cō/ te: z non de necessitate/ maxime si
trahēs p̄ vba de p̄nti cū aliq̄ sacz habz annos legitimos. s. vir. xiiij.
ordinē accipiat: qz talis d; restitui z femina. xij. Dicūt tñ leges q̄ fe/
vxori: etsi p̄r cē sine scādalo vxor⁹ mina pot. xxv. inuit⁹ pentibz nu/
d; deferre habitū z coronā clerica bit: z vcz est. Undecimo/ caueat
lem. Nec p̄r p̄bere post mortē illi⁹ sacerdos ne clādestine aliq̄s copu
vxoris: etsi p̄rerit/ nō tenet matri/ let: hoc est ne p̄termisiss bannis i
monii fm̄ Jn̄. Nec etiā p̄ mortē ecclia aliq̄s introducat siue copu
tē vxor⁹ poterit in suscepto ordie let. Nam talis sacerdos suspendit̄
mistrare. vt in extrauaganti Joā p̄ triennū. vt notat̄ de clādest. de/
nis pape vicesimiscōdi: que incipit/ spon. c. cum inibitio. Duodeci
Antiq̄. Talis em̄ restitutus vxori mo/ caueat sacerdos ne benedicat
tenebit reddere debitū/ sed nō po/ sc̄das nuptias: qz irregularitatē i
tuit petere. Nono/ caueant cōiu curreret: potest tamen p̄ ep̄m sup
ges ne post b̄ndictionē acceptā p̄ eo dispensari. vt in extrauaganti
ma nocte p̄miscat̄ vt. xxiiij. di. sp̄o Joannis. xxij. q̄ incipit/ Cōcerta/
sus. Alibi etiā d; q̄ biduo vel tionis. Tredecimo/ caueat vir ne
triduo debēt continere. vt in. xxx. semp̄ erigat vel reddat debitum

De sacramento

viri: qz h̄ p̄ceptū d̄ redditiōe de-
biti cū affirmatiōe nō obligat: nisi
p̄ loco z tpe: s̄z Jo. parisiē. Quia
obligat semp: s̄z nō ad semp: nec p̄
semp: s̄z qñ pōt eē debite circūstā/
tionat: fm̄ doc. subtilē in. iij. di.
xxij. qz fortiori vinculo obligat
ad nō reddendū. vt i h̄ casu: qz re/
nēt nō occidere fetū in vtero pre/
gnant: vel nō eē cā abortus. sicut
si redditiō debiti v̄git in detrimē
tū sanitat: nō tenet reddere: qz te/
net potū p̄p̄riā incolumitatem q̄z
istō detrimētum vitare in iuge.
Sicut nō tenet satisfacere volūtati
mulieris tpe menstrui: ne ples na/
scat leprosa. q̄ al̄s p̄p̄reari sana:
z etiā qz tal̄ coit̄ inducit p̄p̄tūā
sterilitatē in muliere fm̄ Aug. p̄
pter cōmixtiōē semis cū sangui
ne. Et si iugeret nasci fetū: fit le/
profus/scabiosus/cecutiēs/ vel in
terdū caduc: v̄l obsessiōi demo
nū tāq̄z vas imundū cōpositus
est i naturam coniugij. Nec san/
apt̄. Et iō in lege moysi accē/
dens ad mēstruatā: morte morie/
bat: q̄ mors nō infligebat: nisi pro
mortalī. Et si d̄z: tñ leproso viro te
net mulier reddere debitū: s̄z non
tenet secū cohabitare: vbi tñ cer/
tissimū ē qz ples nascet leprosa: s̄z
sile ē in mēstruata. Rūdeo s̄z do
ctoꝝ sub̄. vbi s̄. qz in mēstruo p̄t
expectari i p̄s. q̄gruū: vt nascat p̄/
les sana: in lepra v̄o nō. vñ meli⁹
est qz nascat leprosa/ vel al̄q̄lis/ q̄z
oīno nulla: qz meli⁹ ē sic eē q̄z non
eē. V̄lex tñ dicit Thō. vbi s̄. q. ij. ar.
ij. Si ē fluxus inatural' z diutur

nus: p̄t vir ad talē accedere: quia
al̄s opteret vix p̄p̄tūalī abstinē
re. Dicit etiā qz mulier mēstruata
p̄t reddere debitū viro petēti: de/
bet tñ cū auertere p̄cibz / vt suffe/
rat: nō tñ ita efficacit̄ debz querte
re qz possit esse occasio sibi inci/
dendi in aliquas pessimas cor/
ruptiones/ si ad id p̄n̄ credit. Si
aut̄ credit qz petit ignorat: debet
mulier aliqua occasione p̄tende/
re vel infirmitatē allegare ne debi
tū reddat: nisi piculū viro timea/
tur. Dicit aut̄ Thō. qz accedēs ad
p̄gnatā/ nō sp̄ peccat mortalī: nisi
timeat abortus. Dicit etiā ip̄e qz si
tūc vir p̄t p̄suetudinē z modū a
natura institutū q̄ntū ad sitū ex/
git debitū a iuge: puta a p̄te po/
steriori/ vel ad lat⁹: nō sp̄ est p̄ctm̄
mortalē: sed qñqz p̄t eē sine p̄ctō.
dimittere aut̄ p̄nū vas semp̄ est
p̄ctm̄ mortalē z sodomiticū: qz h̄
est i naturam coniugij. Nec san/
ctus Thōm̄.

De expositione missę

De facite in

h̄ meā cōmēoratiōē Lu. xxij
de p̄se. di. ij. iterat̄. Quia s̄z
btm̄ Thō. in tertia pte sūme sue.
q. lxxij. ar. iij. mysteriū n̄re salu/
tis totū cōphēdit̄ i sacro eucha
ristic: iō tale sac̄z p̄ ceteris agit̄ cuz
maiori solēnitare. Que q̄dē solē
nitas i missę officio p̄sistit: vbi re/
colit̄ singulari mēoria dñice passi
ōnis. iuxta qd̄ ip̄e itur⁹ ad passio/
nis.

eucharistie

nē fieri p̄cepit/di. Hoc fa. in meā qz h̄ q̄si i q̄dā iudicio agim⁹. Naz
p̄mēorationē. glo. i. i mēoriā mor loc⁹ ē ecēcia/iudex de⁹/actor diabo
tis mee. Et qz single pres misse i/ lus/re⁹ ppls/pscia test/sacerdos
enarrabile dulcedinē redū dāt di/ defensor. Sic d̄t Aug. de se i oīo
uinor. mysterioz: designāt em̄ ge ne q̄dā. Sūme sacerdos q̄ me inē
sta/ficta/z opa ch̄i: q̄ opar⁹ est sa te z meū pplm̄ eē voluisti zc. Se
lute i medio terre/ z p̄cipue circa cūdo vidēdū ē q̄s instituit missā.
mysteriū sue passiōis/resurrectio/ Rūdeo qz petr⁹/iacob⁹/et basili⁹
nis/z ascensionis: iō de singul⁹ p̄ti cesariēn. eps. De petro d̄t i croni/
cul hui⁹ sacri officij b̄n̄it̄ intēda cis qz p̄m⁹ antiochie p̄mā missam
mus. Circa qd̄ sciēdū qz missa d̄t celebravit sub trib⁹ oīomb⁹: vt d̄t
p̄mo a mittēdo: qz angeli ibi mit/ Hugo de sc̄to vic̄. li. ij. de sac̄tis.
tunt. vt d̄t Greḡ. d̄ se. di. ij. qz si c. viij. De iacobo z basilio h̄i de
sāguis. Sc̄do rōne filij q̄ ibi mit/ se. dist. ij. iacob⁹. Dic̄ at̄ Arch. in
tit⁹ a deo p̄re. Tertio rōne n̄si qui dicto. c. iacob⁹. iacob⁹ instituit
mittim⁹ vota n̄sa ad deū p̄ sacer/ dicere secretā. Basili⁹ at̄ alia ad/
dotē: vt nobis de⁹ mittat b̄ndicti/ didit. Pro q̄ sciēdū qz missa q̄n
onēz ḡfam. Quarto rōne. s. cathe dā nō cū tāto apparatu nec cū tā/
cuminor: q̄ vt d̄t Hugo antiq̄r⁹ ta solēnitare dicebat̄. Primo em̄
admittebant vsqz ad offertoriū: z ab apl̄is dicebant̄ t̄m̄ illa v̄ba i ce
ab offertorio foras mittebat̄. Ea/ lebratōe misse q̄ d̄ns dixit: Hoc ē
rhecumini at̄ erāt nouit̄ credētes em̄ corp⁹ meū. sed postea apl̄i ad/
nōdū baptizati. H̄z at̄ ml̄ta noīa diderunt d̄nicā oīonē. Et adhuc
istd̄ officij misse seu sac̄m. D̄t ci etiā apl̄oz. Suetudo p̄ntat̄ singu
missa. p̄r rōnes p̄dictas. Itē d̄t lis annis sc̄to die vener⁹/ excepto
eucharistia/ab eu qd̄ ē bonum/ et qz illo die nō p̄secrat̄. Postea apl̄i
char⁹ ḡra: q̄si bona ḡra. D̄t hostia vl⁹ eoz successores instituerunt qz
ab hostib⁹ vincēdis: qz p̄ eam n̄si eplā z euāgelij legeret̄ aū sac̄ri/
hostes vincunt̄. Immolatio d̄t s̄z ciū. P̄rio at̄ legebat̄ eplā. Sc̄do
Jsi. vj. etym̄. ab in z moles: qz in euāgel. Tertio d̄nica oīo. Quar/
mole. i. in cumulo altar⁹ sac̄rifica to dicebant̄ v̄ba d̄ni. z tunc offer
tur. Cōio d̄t: qz esca ē oīm fidelij toriū inchoabat̄ a lectore: q̄ mos
Juxta illd̄: Qēs d̄ vno pane z de sabbato sc̄to p̄tecostes adhuc ser
vno calice p̄cipam⁹. D̄t viaticū: uat̄. Postea v̄o sc̄ti p̄res z apl̄i il
qz dāt in hac via p̄nt̄ vite ad sus/ las solēnitates q̄ nūc sūt in missa
tentationē. D̄t sacrificiū q̄si sac̄p addidērūt: vt alexāder/gelasius/
faciēs: qz mystica p̄ce cōsecrat̄. in Greḡ. Leo/ Celestin⁹/Damasus
p̄s. Immola d̄o sacrificiū laudis zc. Canonē at̄ d̄t Greḡ. fuisse cō/
zc. D̄t etiā actio s̄m Leonē papā. positū a q̄daz scholastico. Aplici

Expositio prime

tñ ibi mltra addiderūt: sic ifra pa-
tebit i suis locj de qlibz istoz spe-
cialit. Tertio vidēdū ē de ppatio
ne sacerdotj. Et qz sacerdos ē qñ
pugil q dimicare hz cū diabolo p
delictj ppli in missa: iō armat se p
mo' o'zonibz: scdo vestibz sacrij: ter-
tio cerimonis debitis. Prio igit
dē ps. Quam dilecta / Bñdixisti /
Inclina / Credidi z De pfundis.
Et h' qñtū ad illos q dicūt officij
romanū / qd Lin' instituit. Dicū-
tur aut istī qñqz psalmi sñ Inñ.
p' trāsgressionē qñqz sensuū. Et
etiā qz in qlibz d' fit p'mēozatio
de his q spectāt q illud sacm et
ad remissionē pctoz. In pmo d' r
de altaribz / altaria r: do. xru. In
scdo de misericōdia dei / ibi: Qñde no-
bis dñe zc. In tertio d' o'zone / ibi:
veniet z adorabūt corā te. In q'r-
to de oblatioe / ibi: calicē sa. ac. zc.
In qnto de finali redēptione / ibi:
Quia apd dñm misericōdia zc. Sc-
cūdo sacerdos ornat se pectendo
pilos z purgādo euulsos: p qd de
signat cogitationū malaz mūda-
rio. Tertio lauat man'. iuxta illd
Esa. Lauamini z mundi estote.
Quarto induit sacrij vestibz. Cir-
ca qd sciēdū q alit idiat epus qz
simplex sacerdos. Nā cps sñm Jo-
annē belectb. pmo induit sandalia
vel sotulares: qd designat ocreas
pugilloz. Ipe em tunc dz pugna-
re cu; diabolo: vñ accipit spūalia
arma. Alba p lorica operit: cingu-
lū p arcu / subcingulū p pharetra:
z d' subcingulū q stola ligat. Sto-
la circūdat collū qñ hasta z hostē
vibret. Manipulo pclamat. Ca-
sula qñ clypeo ptegit. Librop gla-
dio vtit. Mitra qñ galea caput
p'tegit. Sz simplex sacerdos pmo
hz calceos: sine qbo null' debz cele-
brare: etiā q hz ex voto p'fessiois i-
cedere discalciat: sñm Bc. de pa-
ratinis. Et h' feat hūanitatē chri:
quā iōanes baptista calceū appel-
lauit. vñ in signum despōsatiōis
chri z ecclie incedim' calciani. Et
demū sacerdos ponit hūerale: qd
desigt velamē chri / qd habuit cū
sibi dicebat velato capite: p beti-
za nobis chrisste. Alba signat vesti-
mētū q herodes illisit chri: m Lu.
xxij. Cingulū feat flagellū q cefus
est circa colūna. Joā. xix. Mani-
pul' funē q ligat' fuit. Joā. xvij.
Compēderūt z ligauerūt eum.
Stola feat ligamē q ligatus fuit
ad colūna. Casula feat purpure-
um vestimētū. Ista spūaliter signi-
ficāt vtutes in sacerdote. Nā hūe-
rale significat fidē / quā apl'us ap-
pellat galeā Eph. vj. Alba spes / q
totū ptegit. Ro. viij. Spe salui
sum'. Cingul' iusticiam. Esa. xj.
Erit iusticia cingulū lumboz ei'.
Manipul' significat fortitudinē
z impedimētū diaboli. Stola ab-
v'troq; humero significat puden-
tiā z t'pantiā. Casula q totū opit
significat charitatē. H' g' sacer-
dos simplex sex idumēta: qz hz sex
officia. s. baptizare / p'dicare / cathe-
tizare / ligare / absoluerē z p'secrare:
z d' subcingulū q stola ligat. Sto-

partis missæ

lia/succictoriū/mitrā/dalmaticā/
tunicā/cirothēcas/anulū/z bacu/
lū.qz ep̄s bz plura officia q̄s facer
dos.s. v̄gines p̄secrare/eccl̄as de/
dicare/clericos ordinare/synodu/
celebrare/chrisma cōficere: vestes/
vasa/z alia sacra eccl̄ie ornamēta
cōsecrare z p̄firmare. Cōsecratio
nē at̄ vestimētoꝝ p̄dictoꝝ Ste/
phan⁹ instituit anno dñi. cclvij.
Deinde sacerdos accedēs altare/
dic: Aufer a nobis dñe cūctas ini/
q̄tates n̄ras zc. signādo se i facie:
p̄ qd̄ petit oia impedimenta a se
auferrī seu remoueri. Tādē oscu/
lat̄ reliq̄as i medio altar̄/di. Oro
te dñe p̄ merita oim̄ sc̄toꝝ tuoz/
z eoꝝ q̄z h̄ ossa recōdita sunt: vt
coꝝ intercessiōe nobis digneris in/
dulgere vniuersa delicta n̄ra. p̄ qd̄
petit sc̄toꝝ suffragiū: q̄si ex se sit i/
dign⁹. Deinde osculat̄ libꝝ/dicēs
Dign⁹ sim dñe accipe libꝝ z api/
re signac̄la ei⁹: qm̄ occisus es pro
nobis: z redemisti nos deo in san/
guine tuo. Osculū illud qd̄ fac̄ in
medio altar̄ significat iudaicum
p̄plm̄: Euāgeliiū v̄o gentilē/q̄ per
euāgeliiū credidit. Vñ qz christ⁹
vtriq̄z p̄plo venēs in mundū de/
dit pacē: tō vtrūq̄z osculat̄. Qz at̄
p̄us sacerdos accedit ad dextruz
cornu altar̄/fecat q̄ p̄us ch̄s p̄di/
cauit iudeis/deinde gētibz. His
expe. lit̄ vidēdū ē de ipso officio:
qd̄ h̄z sex p̄tes: q̄z p̄ma vocat̄ pre/
paratio: z durat ad epl̄az. Sc̄da
instructio: z durat ad offertoriū.
Tertia oblatio: z durat ad p̄fati/

onē. Quarta cōsecratio: z durat
vsq̄ ad /orem p̄cept̄. Quinta sa/
cramēti p̄ceptio: z durat vsq̄ ad
cōionem. Sexta gr̄aactio: z du/
rat vsq̄ ad fines.

De p̄ma pte missæ.

L Qz popu

lus d̄z p̄mo venire cum
mēt̄ duotōe ad eccl̄iaz:
ideo missa p̄mo icipit ab introitu.
Pro q̄ sciēdū q̄ oli missa inchoa/
bat a lectiōibz: sic adhuc fit in sab/
bato paschez p̄secostes. Vñ Le/
lestin⁹ p̄m⁹/nat̄ se roman⁹/ anno
dñi. cccc. xxvij. instituit vt ab itro/
itu incipet. Post quē Greg. p̄m⁹
anno dñi. d. ix. cantualē introitū
cōposuit: z fecit desideriu; sc̄toꝝ
patꝝ q̄ icarnationē ch̄i desidera/
bāt clamātes deuote: Emitte ag/
nū dñe: dñatorē terre zc. Et itez:
Vtrina v̄strūperes celos. Per ver/
sū at̄ desiḡt̄ desiderij nūerositas:
qz diuersi diuersimode clamabāt
Iō autē vt cōit̄ introit⁹ sumit̄ de
psalmis: qz olim cātabant̄ in p̄nci/
pio missæ. cl. psalmi. s; qz tediosuz
p̄p̄o erat: iō Pelagi⁹ statuit vt so/
lū aliqd̄ de ipis sumeret̄. s. itroit⁹
cū vsu. Aliq̄ tñ sc̄ti h̄nt sp̄ales i/
troit⁹ i suis fest̄. p̄ r̄uerētiā eoꝝ.
Addit̄ et̄ gl̄ia p̄i: qz h̄z sol⁹ fili⁹ sit
icarnat⁹/ tñ tota trinitas opata ē
icarnatōez: qd̄ damasce. papa isti/
tuit. Obmittit̄ tñ i missa defūcto/
coꝝ: qz illi nō sunt i statu gl̄ie / s;
pene. Silt̄ in dñica passiōis dñis

L iij

Expositio prime

qz tūc nō recolit gl'ia/s; p'fusio i p' dicit' ē ad laudē dei in natitate / q' fona filij dei facta. Resumit autē i est mediator dei z hoim: iō in me/ troit' iō: qz tā p'cedētes qz sequē/ dio altar' dicit' dr: vel qz i media nocte tes sc'ti i fide ch'i sūt p'cordes. vñ nat'. Et qz etiā iste hymn' i ortu z q' p'cedebāt z q' seq'bant' clama/ ch'i in mūdū dicit' ē: iō facie v'sa bāt / osanna. Sciēdū at q' sacer ad orietē ipe incipit. Et qz q'ud dos dz p'mo egredi d' sacriftia qn canticū ē leticie: iō in aduentu nō introit' inchoat. Sigt' autē egres/ canit. qz sc'ti p'ces nō in re/ s; i spe sus ille ch'i egressū de utero v'gi/ habuerūt p'mū. Spes autē q' dis/ mis gl'iose: de q' p'cessit tāqz spon/ fert' affligit aniam Proverb. xij. sus d' thalamo suo. Scdo p'pls Silt' in. xl. z. lxx. vbi recolit laps' dz venire cū ment' hūil'itate: qd p'mi hois flebil' nō dr. Un' nouez desigt' / kyrie eleyson: qd etiā Sic. septimanis tacef' p'p' nouē choro papa cantare nōmes instituit. Et rū angeloz cōsortij p'uatōez. Itē est grecū / f'cās i' hū sic d'ne misere in die innocentū nō cantat': qz sue re. Fit autē in greco vt inuat' ch'i rūt nō i gl'iaz/s; in vitupium ch'i titul' septus fuisse grece/hebraice/ occisi. B'nalit' tū d' iste hymnus z latine. vnde osana z sabaoth he qn d' / Te deū laudam': excepto braica sunt / reliq' v'o latina. vel vt sabbato paschez cena d'ni / p'p' spe ois lingua cōfiteat' ch'i passionē. ciales rōnes. In cena autē d'ni nō Et fit nōmes / vt ad nouē or' inū d' nisi ab epō. S; sabbato pasche angeloz p'p'lationē possim' pue ab omnibz: qz illa missa ē q'damō nire. Triplicat' autē ad laudē trim diei sc'qnt'. s. resurrectōis ch'i: vñ tat'. Et recte seq't post introituz. in nocte dz celebrari. de cōse. di. ij Introit' em' feat aduentū ch'i in nocte. Deinde sacerdos v'it se ad carnē: kyrie eleyson v'o in mentez. ppl'm / di. Dñs vobiscū: qd valet qd signat' p' h' qd dr / miserere no tātū. i. dñs f'buat p'ctoribz affectū bis. Tertio dz p'pls venire cū mē z volūtātē bonā. S; ep's dicit': par tis erectōe: qd signat' cant' ange/ vobis. qz ē vicari' ch'isti: q' dicit' loz. s. gl'ia in excels' deo. Et recte apl'is post resurrectionē suā / par seq't post illa duo / ad scādū q' hō vobis. q. d. In presenti de' vobis ad aduētū ch'i i carne z mēte dz par pector' / z i futuro par eterni gaudere gaudio spūali z vocalit' tat'. Et chor' rīdet: Et cum spū exp'mere. Et p'mo incipit a sacer/ tuo. i. dñs q' ē i corde tuo / sit etiā dote: scdo a choro cōplet' p' qd de nobiscū in corde n'ro. Et h' v'bum signat' q' p'mo vñ' chor' .i. vñ' an Dñs vobiscū / sumptū ē de libro gel' i natitate d'ni incepit istū hy/ Ruth. ca. ij. Sic em' legit' Booz mnū: post h' alij multi ip'm p' seq'ba saluasse messorz suos. z. p'ba in tur. vt dr Lu. ij. Et qz iste hymn' Para. Aza regē z q' cū eo erat: z

partis misse

angelus salutis gedeonē dixit: Do tra i tediū xteret. de cōse. di. ij. cū
min^o recū. Sed h^o vbum /z cū spū oia. Qui aut imponunt plēs colle
tuo / sumptū est ab aplo ad Tim. cre: tūc pmo imponant due / post /
vl^o. Sciendū tñ q sacerdos vtit ea tres: vel pmo vna /z postmodū
se in missa qñqes: ad designandū due: ita q maior numer^o sequat.
q h^os post resurrectōes suā ipso Et semp fiat in nūero impari: qz
die resurrectōis qñqes appuit su p sone diuine sunt impares in nu/
is electis. Pumo marie magdale mero. Et dirigunt omnes oōnes
ne. Secdo mtherib. Tertio petro. pñz filio /z nō spūscō: qz cū ipse
Quarta duob; discipul^o i cmaus sit donū /a dono nō petit donū.
euntib;. Quinto oib; discipul^o ab fm Bern. de parantinis. De mō
sente thoma. Et qz ppl^os cōuenit aut cōcludēdi collectas dant ver/
ad orandū cū intētiōe impetrādi: sus. Per dñm dicas /cū pñz pre/
iō statim sequit^o colle: ita. Tñ die sby^o oras. Lū ch^om mēores / p cū
sacerdos / orem^o: fecans illud qd dē dicere debet. Lū ch^o loqr^o / p
ch^os dixit apl^os: Orate ne intret cū dē dicere qñs. Qui tecū / si sit
in tērationē. p qd etiā reddit se i collecta finit i illo. Si spūscō /
dignū. vñ qñi cōuocans ad se fide eiusdē dicere debet. Hoc ē: vbi cū
les dic^o / oremus. i. oēs orate vt qd qz ad deu; pñm dirigūt oō /z nō
petim^o facili^o impetrem^o. Et tūc est mētio d filio: dicat p dñm zc.
d^o collecta seu oō: q design^o qz chri Si at ibi ē mētio filij / dicat p cū
stus dās nobis exēplū orauit. Et dē dñm zc. Si at ibi ē mētio de
d^o collecta: qz fit sup ppl^om colle spūscō / dicat p dñm zc. q tecū vi
ctum: vel qz in ea colligit ppl^o oō uit z regnat in vnitāte eiusdē spi
seu de pccatio. Et sit in dextra pte rituscō de^o p om. se. se. amē. i. per
altar^o: p quā designant bona eter oia pñiaz futura. Null^o aut d^o /
na z spūalia: q pmo sunt petēda. bi facere nouas collectas q nō sūt
iuxta illud: Primū qrite regnum monas collectas
dei. Sit etiam xpus orientē iuxta ab ecclia pbate: qz h^o phibuit cōcili
Damalce. li. iij. c. xj. vt paradisu; um africanum: cui itersuit Aug.
affectare monstrarem^o q ē i pñib; Sciendū etiā q si imponit colle/
orient^o. Secdo vt ch^om crucifixum cta defūctoz i missa viuo; / qz illa
(q xpus orientē stas i cruce respici d^o eē penultima z n^o vltia: qz finis
ebat) attēdam^o. Tertio vt ipm iu d^o suo pncipio cōuenire. Nllo at
dicē indeuentur fecim^o. Quāq; at mō i missa defūctoz collecta p vi
d^o vna oō rōne solēnitat^o / aliqñ uis d^o iponi: qz mortui viuos iu/
due vel tres vsq; ad septenariū: z uare nō pñt. Itē collectas dici p
nō vltra: qz fm Jñi. dñs septē pe cepit Simachus natiōe sardus /
nitōib; docuit orare: et etiā qz vl anno. ccccxcij.

De scda pte misse.

2 v

*Null^o d^o fan^o
monas collectas*

Expositio secunde

Xpedita pri

e ma pte missæ/q̄ ē ad ppli p
paratiōez: dōm ē de scda/
q̄ ē ad ppli instructionē: z incipit
ab eplā/in q̄ docet pplis in diuis
mandat. Et hz sex ptes. s. myste/
rialē informationē/de q̄ in eplā:
pnialē opationē/ d̄ q̄ in gradā/
li: salutare lamentationē/de q̄ in
tractu: spūalē exultationē/de q̄ in
alla pncipalē instructionē: de q̄ i
euāgelio: z spēalem fidei instructi
onē/de q̄ in symbolo. Scdm aut
Jm̄. eplā significat officiū pcur/
soris: q̄ p̄bat añ f̄. iē dñi. Et qz
p̄dixit p̄niam agite: iō sequit gra/
dale. Sed qz post p̄niaz seq̄t gau/
diū: qz ip̄e dixit: Appropin̄q̄bit ei
regñū celoz: iō sequit/ alla: qd est
cant⁹ gaudij. Et qz post Joannis
doctrinaz secuta ē doctrina ch̄i:
iō sequit euāgelij qd ē doctrina
ch̄i/postqz secuta ē fides ap̄loz:
z iō seq̄t symbolū. Quarē ar eplē
nō sūt de libr̄ moysi: qz in illis p/
mittunt t̄palia/ in eplis v̄o pauli
eternalia. Et hae rōne lectiōes d̄
libris moysi ēminant i grauē ac/
centū. S; lectiones eplaz in acu/
tiz: qz sursum tendunt. Gradale
fm̄ Jm̄. d̄ a gradibz in qbz can/
tabat: z significat cōuersionē fide
liū penitentū. Et in̄ponit vsus
ad designandū q̄ null⁹ verā peni
tentia facit nisi plene cōuersus sit
ad deū. Et obmittit gradale in fe
stis paschalibz: z loco eius dicit/
Dec dies; Quia illi dies statum
ecclie futuræ felicē insinuāt. s. statū
post resurrectionē: vbi nō erit pe/
na/ sed gaudiū. Alla vox leticie/ si
gnificat gaudiū penitentū: quod
h̄t ex p̄missio p̄mio. Et canit eti/
am in aduentu: qz hz sc̄ti p̄ces ha/
buerunt spem de icarnatiōe ch̄i:
tñ qz certi de h̄ crant / iō exulta/
bant. S; in septuagesima obmit/
tit: qz tūc casus p̄mi hois deflēt.
loco cuius canit tractus cū pluri/
tate z asperitate vocis: significās
plurimam miserie p̄nt̄ incolar⁹.
Et h̄ Simachus papa instituit
sic z collectas. Addit etiā q̄nqz p/
sa post alla. s. q̄ est vox exultatio/
nis: ad signandum gaudiū corpo
ris z anime. z est instituta a Nico
lao papa. P̄ri⁹ em̄ cantabat neu/
ma q̄ddam longū post alla: loco
cuius nicolaus papa in festiuita/
tibz p̄cipuis p̄sam cantare institu
it. Significat etiam diutina p̄tra
ctio notaz ip̄i/ alla gaudiū celest̄
p̄rie: qd ē absqz fine. z fit sine voce
significatiua: qz tale gaudiū nulla
lingua exp̄mere p̄t zc. Euange/
liū qd legit in sinistra pte altaris
desigt qz p̄ ip̄m p̄ctōres sūt voca/
ti. Et d̄ vsus aq̄lonez ad euitati
onē maloz/ z imitationē bonoz.
mali em̄ p̄ aq̄lonem fecant: nam
p̄ aq̄lonem diabolus frequē desig
nat/ d̄ quē ē euāgelij. Et d̄ in
loco alto. s. in pulpito: qd nō fit in
eplā/ qz alt⁹ loc⁹ dat̄ f̄uantibz euā
gelij: qz celuz: et ip̄ hoc etiā ter/
minat in altū. P̄remittit aut̄ añ
euāgelij/ d̄ns vobiscū; salutatio

partis misse

ppli: p qd disponit pplm ad audiendum deuote. Et chorus respōdet: z cū spū tuo. i. sic tecū ē deus ad dicēdū vbum dei: ita nobiscū sit ad audiendū. Deinde sigt se i principio z in fine. Primo in libro facit signum crucis. q. d. crucifixū pdico. Secdo in pectore. q. d. crucifixū credo. Deinde in facie: ac si dicat: crucifixū pdicafē nō erubescō. Silt' popul' faciat ne diabolus v'rat facies ac mentes eoz ab auditiōe vbi dei in principio: z i fine ne v'bu tollat de cordib' eozū. Debz etiā popul' stare/ z nō sedere: in signis q' sunt pati pugnare p euangelio: z caput eleuare in signū reuerētie. Et h' statuit Anastasi' papa p'm' anno dñi. ccccij h' etiā d' se. di. j. aposto'ica. Itēz arma vel baculos ponere: i signū q' iuxta doctrinā euāgelicā parati sunt nō armis/ s'z patiētia se defendere. iuxta illud: Si q's te percusserit ad vnā maxillā/ pbe ei z alterā. Aliqñ autē thurificat' circa euangeliū: per qd fcat odor bonē opationis. iuxta illud: Sic lucet t'm sacerdotib' post euāgelii z clericis: ad designandū q' ipis debēt eē manifesta diuina secreta: ceter' at i pabolis. Luc. viij. Post h' canit' symbolū nicenū: qd marciāno roman' p' siluestriū instituit/ āno dñi. ccccxxxix. Et d' a syn qd ē cōz' z bolos moris: q'si ppositū p mor' fellos puos. i. articulos. Est enī collectū ex diuersis loc' sacre scri-

pture: in q' ē tota fides. Cōpositū est tñ p' maiore cautelā. s. p' be reticos: ne sit difficile q're articulos fidei i scriptur' mult'. Et est triplex symbolū. Prim' aploz. s. credo: qd cōit' d' i priar' i p'lectorio. Secd'z atbanasij. s. Quicūq' vult salu' cē. Et t'riū nicenū: qd i synodo nicena fuit cōpositū. Istud at poti' canit' i missa q' aliud: qz cōditū ē tpe v'itat' p'palate z hereticos isurgētes: z clari' ē def'minatūū fidei q' symbolū aploz: ideo poti' canit' istd q' illd. Un' h' eadē sit v'itas v'trob'q': mag' tñ clare i vno q' i alio. Canit' at alter expl' se: vt oēs illud discāt z sciant.

De tertia pte misse.

Insequen

ter vidēdū d' t'ria pte misse q' d' oblatio: q' p'iet s' b' se sex ptes. P'ia ē populi exultatio p qd offerre d'z: z hec sigt p offerentiū. Secda ē oblatiois p'ntatio/ibi: Suscipe sc'ta trinitas. Tertia est altaris thurificatio. Quarta cordis hūliatio/ cū d'z: In spū hūliationis. Quinta sc'qns o'z/ nem. s. secretū. Sexta manuū ablutio. Circa qd sciendū q' sacerdos post symbolū dic' Dñs vobiscū: ad significandū q' ex q' d'z ad oblationes accedere: z nulla oblatio potest esse accepta sine deo: iō dicit/ dominus vobiscum. Et qz tam sacerdos q' populus debēt esse valde attenti circa oblatio-

Expositio prime

ne hostie salutaris. vñ tñc qñ exi manu i medio / z reliq̄ sustēdando
tādo pplm sacerdos dī: *Oratio*. pedē calicē: z alte subleuando dīc.
Non tñ vltēri⁹ psequē voce alta: s; *Suscipe sc̄ta trinitas hanc obla-*
sub silētio dīc offerentiū: p qd de- *tionē. q̄ oīo de se indicat qd vel p*
notat suā intētionē marie recolle *q̄ tñc orat: tñc em̄ orat ecclia deus*
ctā ad deū. Significat etiā illd si *zē. Dicta aut̄ ista orōne d; calicē*
lentiū latibulū ch̄i tñc passiōez: *deponere deorsū: z patenā desūp*
qñ iudei spirauerunt d̄ eū: vt si *tollat: z panē ad pedes calicē col-*
q̄s eum sp̄ireret̄ extra synagogas *locare: vicē int̄ se z calicē / fm̄ mo-*
fieret. Carat tñc chorus valde *dū maḡ cōem. Calix fcat ch̄i di-*
let. abūde: ad designandū hilarita- *uinitatē: patena hūanitatē / q̄ diui-*
tē offerentiū: qz datorē hilarē dili- *nitatē sic patēa calicē p̄terit. S; z*
git de⁹. et qz legit̄ etiā dē dauid *tñc patena sub corpali conseruat:*
qz citharā cū cantorib; pcutiebat *qz discipuli relicto ch̄o oēs fuger-*
Tenent̄ at̄ fidelē ad oblatōes s; *rūt. Calix aut̄ corpali operit: qd*
psuetudinē approbatā i aliq̄b; fe- *signat septurā ch̄i. D; at̄ corpa-*
stuitatib;. vt de p̄sc. dis. iij. om̄is *le eē de lino mūdo z candido fm̄*
ch̄ian⁹. qz dictū est a dño: Nō ap- *Hugo. z fm̄ cōciliū Lugduñ. vt*
parebis in p̄spectu meo vacuus. *etiā h̄ in bocardo. li. iij. h̄ institu-*
z at̄ h̄ sit p̄ceptū: tñc q̄stū ad q̄n- *it siluester prim⁹ anno d. n. cccxy.*
titatē: vt tantū vel tantū offerat̄ *Nec d; in eo alteri⁹ rei materia p̄-*
nō ē p̄ceptū / sed p̄siliū. iuxta illud *ciōsior aut̄ vilior miseri. vñ dice-*
Ero. xxv. Ab oī hoīe q̄ offert vl-
trone⁹ accipiet̄ eas. s. oblatōes.

Equitur se

sc̄da ps tertie pt̄. s. obla- *tionis p̄ntatio. Circa qd*
sciēdū qz sacerdos volens p̄ntare *putato: in q̄ nihil ē postmodū la-*
oblationē deo / parat p̄sio materi- *uādū. vt d; d̄ p̄sc. di. j. nemo. Si-*
am. Et primo p̄ hostia accipit pa- *gnificat at̄ h̄ corpale s; Arch. vbi*
nē triticeū / azimū / mūdū / z purū: *s̄ eccliam. Q; autem sup̄ z ponit̄*
z p̄ sanguis p̄fectiōe accipit vinū *calici / significat qz ch̄i passiōez*
bonū / z sapidū / admixta modica *ecclia non desinitum tari. Corpa-*
aq̄ q̄ poss; absorberi a vino; q̄ fa- *le aut̄ multo labore cādidaat̄: z ec-*
cto dīc. Fiat hec cōm̄itio vini pa- *clesia multo labore ch̄usto confor-*
rit̄ z aq̄ / in nomie p̄ris z filij z spi- *mat̄. Itē fcat syndonē in q̄ ch̄is*
Deinde accipit calicē tenēdo vna *fuit inuolut⁹. Et ideo fit corpale*

partis misse

de lino: qz sic linū mult' pulsioibz
z tūsiōibz ad cādorē deducit: ita
eccia p illō fecatū: q̄ p corp' chri i/
telligit/ mult' p̄ssioibz z passioibz
ad cādorē vite etne pducit. Et ita
etiā corp' chri p illō fecatū/p mul
tas tribulāōes venit ad gliaz. vt
dic̄ glo. i. c. p̄sultu. de p̄se. dis. j. Et
qz dictū ē q̄ calix coopt' fecat chri
sti sepulturā: hinc ē q̄ rōc̄ Maria
magdalena venit vngere iesū zc.

Teria pars

1. ē altar' thurificatō. Ma
ria ei magdalena accepit
librā vngētū nardi pistici p̄ciosi: z
vnxit pedes iesu: z dom' iplēta ē
ex odore vngētū. Et sacerdos in
modū cruc' supducit z circūduc
incēsū sup sacrificiū z altare: vt z
cruc' signaclo z thur' incēso dia
bolice fraudis malignitas extrice
tur z effugiat. Q. x̄o tertio sup/
duēz circūduc incēsū: designat q̄
maria ter exhibuit z adhibuit vn
gentū circa corp' iesu. Primo cū
vnxit pedes ipi' i domo simonis
pharisei. Sc̄do in domo simōis
leprosi sup caput ei' vngētū effu
dit. Tertio cuz emit aromata: vt
venies vngeret iesū zc. voluntas
em̄ reputat p̄ facto: cū z p̄ seipaz
nō steterit: q̄ min' expless; qd̄ ince
pit. Q. x̄o postmodū vndiqz ro/
tū icensat altare: designat q̄ factū
illō totā resp̄sit ecciam: sic dñs te/
stat/dicēs: Amē dico vobis: vbi
cūqz zc. Mat. x. vj. Et Leo papa

statuit icensū sup oblatā fieri: qd̄
z cōciliū rothomagen. fieri statu
it. De alijs et thurificatōis signi
ficationibz plura vide in Roma
li diuinor.

Equitur

s q̄rta ps̄ et̄ie p̄s̄ d̄ bu
miliatione: vbi sacer
dos d̄t incliatō capite: In spū bu
militat' zc. z ē rō Dan. iij. vbi sa
cerdos p̄fūde inclinat h̄ns man'
an̄ pecc' z circa h̄ osculat altare i
signū cruc': qz p̄ passionē cruc' re
cōciliati sum' d̄o z in ei' amicitia
admissi: ad Eph. ij. Alij tñ n̄ oscu
lat h̄ altare. Deide seq̄t ōo. Ubi
sciēdū q̄ sacerdos v̄tit se tunc ad
ppl'm cos salutādo: dicēs hec ver
ba. Orate p̄ me peccōre. p̄ q̄ v̄ba sa
cerdos iplozat auxiliū circūstātū
p̄ altitudinē sacri. Et debēt ista
v̄ba sonoro se exp̄sse dici. Et tūc
v̄tit se sacerdos ad alterā p̄tē di
cēs: Dñe exaudi ōonē meā. quia
tūc orat singlari ōone. Et in hoc
m̄lti errāt sup̄p̄sse illa v̄ba dicen
tes: z cū h̄ nolētes se v̄tere ad po
pulū/nec ad alterā p̄tē altaris: qd̄
nō ē sine peccō. Ista aut̄ conuersio
ad ppl'm cū silētio subseq̄nte fecat
occultā appitioez chri q̄ appuit
petro: qz lz certū sit q̄ ei in die re/
surrectiois appuit: vt d̄r 2 u. vlr.
tñ incertū ē vbi: q̄ fit sub silentio.
Uñ q̄nto seq̄t secreta: qz secreta
d̄r: vt notet mentalis cōuersio ad
deum: vt sit sacrificiū an̄ deū gra

Expositio tertiæ

tū. Debēt ei tot dici secrete q̄t fue
rūt in p̄ncipio collecte: z eodē or/
dine poni z cōcludi. S; tñ i fine
oim d; exp̄sse/p oia secula seculo/
rū. s. ad scādū q̄ h; sacerdos orat
vt p̄sona singular;: tñ ex q̄ p̄ toto
pp̄lo orat: iō occulte non d; finiri.
Vel ad inuēdū q̄ sacerdos h; po/
stulat auxiliū poplī: vñ exp̄sse rñ
det cleric⁹/amē: ad designādū q̄
post lazari resuscitatōz ch̄is pub/
lice p̄dicauit.

Estat nunc

r videre d; q̄nta pte tertiæ
p̄f; q̄ d; seq̄ns oīo vel p/
fatio: q̄ h; q̄ttuor ptes. In prima
pp̄ls salutā/cū d;: Dñs vobiscū.
In sc̄da rō assignat/ibi: v; dignū zc
In t̄tia laus diuina a pp̄lo cantā/
cū d;: sc̄tus sc̄tus sc̄tus zc. In q̄r
ta canō ip̄e inchoat/ibi: Te igitur
zc. Quātū ad p̄mū sacerdos salu
tādo p̄mo excitat eū ad extētiōez/
dicēs: dñs vobiscū. Sc̄do ad mē
tis erectionē/ibi: sursū corda. Ter
tio ad gr̄aactiōez/ibi: gr̄as aga/
mus. Excitat at ad attētiōē p̄f
reuerētiā sac̄ri i q̄ ch̄is sumit ip̄e
fons bonitat;: iō sacerdos d;: Do
min⁹ vobiscū. Deinde dic; sursuz
corda/ad designādū q̄ circa h; sa/
crāmētū debem⁹ h;e altitudinem
cōtēplatiōis: z ea q̄ sursū sunt ap/
petere. vt d; col. iij. Et etiā qz istō
sac̄m nō p̄t rite p̄fici sine illo q̄ ē
sursū: a q̄ cūcta bona p̄cedunt: vt
dic; Greg. et a q̄ om̄e bonū p̄cedit;
vt d; Ja. j. Et ad designādū q̄ h;
sac̄m non p̄dest nisi h̄ntib; corda
sursum. Ad quod statim respon
det minister: habemus ad domi
num. Et est sensus: ad est habem⁹
corda n̄ra ad dominū leuata. S;
forte i h; multi mētūz h̄ntes cor
da dep̄ssa: q̄s arguit p̄pha/dicēs:
Fili; hom̄ vsq; q̄ ḡui corde. Ter
tio excitat popul⁹ ad gr̄aactiōez/
ibi: gr̄as agam⁹ dño deo n̄ro. vbi
vide cōgruētiā laudis: qz ei ē do/
min⁹/ḡ a suis vult laudari. Ma
lach. j. Si ego sum dñs/vbi ē ho
nor me⁹: Et qz de⁹/iō vult coli: z
qz n̄ est/iō sp̄aliē vult honorari
vel venerari. Et qz tā inocētes q̄s
penitētes habent laudare deum:
ideo dicitur recte/dignum et iu
stum est. Et certe dignum ratiōe
sue maiestatis: iurta illud Apo. vij
Benedictio/z claritas/z sapia/z
gr̄aactio/bonor/z v̄r⁹/z fortitu/
do/d deo n̄ro. Dignū etiā p̄ tāt;
b̄nificijs nobis ip̄esis. Dignū rōe
supabūdāt; charitat;: et q̄ pp̄o fi
lio suo n̄ peccit deus zc. Quarto
stati rō assignat hui⁹ a sacerdote/
cū d;: Vere dignū. Et h; incipit p̄/
fatio: q̄ rep̄ntat illud gaudiū pue
roz catātū in die palmaz: Bñ/
dic⁹ q̄ venit in noīe dñi. T̄pe aut
q̄ cantat p̄fatio debēt man⁹ eleua
ri: ad designādū q̄ tūc sacerdos
vult orare p̄ celestib;. Et p̄ ista v̄/
ba sacerdos approbat primo de/
um digne esse laudandū. sc̄do i
uitat angeloz exēplo/ cū dic; quā
maiestatē tuā laudat angeli. q. d.

partis misse

fm Inñ. dignum ē: qz mera nos voluntate fecisti. Iustum: qz me/ra misericōdia redemisti. Equū: quia gratuite nos visitasti. Salutare: qz ppetuē nos saluasti. Nos tibi semp. i. in oī tpe. Et vbiqz. i. in oī locō. Et si non actualiter: tñ babi tualit/ non ponendo vīez obicem mortal' pcti. Vñ nō cessat orare q nō cessat bñ facere: fm Aug. Cir ca qd sciendū q tñ decē sunt pfa tōes: Pelagi' em̄ papa statuit no uē: s; Urban' papa anno dñi. cccc. xliiij. addidit decimā de brā v̄gie. Quotidianā aut' p̄fationem fecit Simachus/natione sard' / anno dñi. cccc. xciiij. Prima est de nati uitate/secda de epiphania / tertia d' qdragesima/q̄rta de resurrectione/ q̄nta de ascensione/ sexta de pente coste/septima de trinitate/octaua de sc̄tā cruce/nona de apl's/ deci ma de brā v̄gine. de hoc bñ de cō se. di. j. inuenim'. Ex q̄ ptz p̄fatio nē nouit inuentā de dedicatione ecclie eē supfluanz erronee intro ductam: nisi als interueniret au toritas pape/de q̄ tñ vsqz mō non constat. Vñ illi ea vtentes/graui' peccant. Cum em̄ vnam collectā minimā non pñt mutare vel ad d̄ere: multo magis tam solennē p̄ fationē p suo libitu imutare q̄s p̄ sumat. Deinde sequit' / sanct': qd Sixtus p̄mus anno dñi. cxxix. i/ stituit. p qd sacerdos orat vt laus n̄ra z voces n̄re laudibz z vocibz angeloz associēt: qz angeli semp cantāt/scr̄is. Ter aut' canit' ad bo

nozē trinitat': Osāna, bis: ad desi gnandū duplicē stolā seu gaudiū corpis. s. z aic. z significat tantū: id ē obsecro/ salua.

Equitur se

¶ rta ps tertie ptis p̄ncipa/ lis misse. s. ablutio manu/ um. Primario em̄ sacerdos ablu it man' ad sc̄dū q̄ d; carē mor talibz. sed i h loco abluir: qz iuxta posse suū d; etiam carere venali/ bus. Et iō solū capita digitorz p/ fundit. Et h aliq̄ dicunt tūc versu culū/ lauabo in' innocētes man' meas: tñ conuenient' obmittit' p/ pter continuationē seqnt' canōis q̄ incipit/ Te igit'. cui' pludū fuit/ sanct'. Sensus em̄ ē. Te igit' cle/ mētissime. i. te q̄ sanct' es/ dñs de us sabaoth de pcor: qd cōgrue fie ri non posset interposit' aliq̄bz * bis/puta: lauabo in' innocētes man' meas' rē. q̄ faciunt notabilē discōtinuationē illaz oī onū p̄nci palū: z iō cauti' obmittit' q̄ d;.

De q̄rta pte misse.

Equitur

¶ q̄rta ps p̄ncipal' mis/ se. s. canō. Ad cui' cui dētia sc̄dū q̄ canon grece iterp̄ tat' reglā latie: qz mltū reglāte cō posit' ē. d; at q̄ Belasi' p̄p canōez p̄ncipalr ordiauit: h a plibz sit ali qd additū i eo: tñ ab vno ē p̄posi/ t'. d; at q̄ Elemēs. ij. āno. lxxi. p.

De sacramento

Electū instituit canonē an̄ cōsecre/
tionē: et ita dicitur canō q̄si ex regulis
sc̄torū patrum editus et cōpositus. Dicitur
etiā sub silētiō s̄m̄ Jnn̄i. p̄mo ad si/
gnificandū q̄ ch̄ris secesserat in ef/
frem a iudeis. Sc̄do. p̄p̄t̄ maiorēz
cōuersionē mēt̄ ad deū: q̄ tūc sa/
cerdos d̄z intrare thalamū cordis:
et ostio sensuū clauso deū orare.
Tertio. p̄pter piculū euitationē: ne
usu quōtidiano v̄ba sacra vilescāt.
Quarto. p̄pter maiorē reuerentiā:
q̄ q̄ in publico s̄m̄t̄/cit̄ vilescūt.
Nec Bern̄. de parā. Incipit autē
ab illa l̄ra T. que valde rep̄ntat si/
gnū crucis/ad p̄ndū q̄ h̄ sac̄m̄
seu sacrificiū fit ad mēoriā passio/
nis ch̄ri i cruce. Et fit circa cano/
nē unago crucifiri vt tāto melius
imp̄m̄at memoria ch̄ri passiois i
cruce ip̄i celebrāri. Accedēs at̄ sa/
cerdos post ablutionē p̄mo b̄ndi/
cit se sc̄do cōposit̄ manibz osculāz
imaginē crucifiri inclinādo se hu/
milē: designās humilē inclinatio/
nē quā fec̄ ch̄ris an̄ suā passionē: i
q̄ factus est sudor eius sic gutte san/
guinis decurrentis in terrā: sic h̄z
Lu. xxij. Alij aut̄ osculant̄ altare
ad p̄candū q̄ p̄ h̄ sac̄m̄ acq̄rim̄
verā dilectionē cū ch̄ro: q̄ mister
nō d̄z eē infidel̄ vt iudas. Deinde
incipit dicēs: Te igit̄. Circa q̄ no/
tandū q̄ illa cōiunctio igit̄ est illa/
tua respectu p̄cedentiū. vñ ex q̄
dixit p̄us/sc̄tus d̄ns: nunc infert̄
Te igit̄ clemētissime p̄ q̄ es san/
ctus. D̄r aut̄ clemētissim̄ q̄si in
misc̄dia summe abundās. Et hec
v̄ba dicēs sacerdos se inclināt: de/
signās ch̄ri hūilitatē seu humilia/
tionē ad passionē. Addit̄ etiam/p̄
iesum ch̄m̄ filiū tuū d̄nm̄ nostr̄.
Hoc fit iō: q̄ ch̄ris docuit in suo
noie omnia eē petenda: iuxta illd̄
Joā. xvj. Amen amen dico v̄obis
si q̄d petierit̄ p̄t̄m̄ in nomie meo
et c. Describit̄ aut̄ q̄drupl̄r. P̄mo
vt saluator: q̄ iesus. Mat. j. Glo/
cabis nomen ei⁹ iesus: q̄d interp̄/
tat̄ saluator. Sc̄do vt rex: q̄ ch̄ri
stus: q̄d interp̄tat̄ vnct⁹. Ps̄. Un/
xit te de⁹ tuus. Tertio vt patri na/
turalit̄ dilectus: q̄ fili⁹. Quarto
vt nobis p̄latus: q̄ d̄ns noster.
Supplices. i. humiles rogamus:
s̄m̄ Bern̄. de parā. rogamus p̄ il/
lis q̄ nobis deficiunt: ac petim⁹ p̄
illis q̄ ad salutem n̄ram nobis ne/
cessaria sunt. Ulti accepta habeas
.i. accipias/seu grata habeas. Et
aliq̄ h̄ osculant̄ altare: q̄si onden/
tes se compati ch̄ro: sed non ē de/
essentia. Et debz p̄duci illa dictio
vti in fine: nam h̄ idem valet vtz
vti: n̄ pl⁹ est exp̄ssiuā. Nec dona:
dicunt̄ dona q̄ dant̄ a sup̄ioribz:
q̄ h̄ sacrificiū fit vtute sup̄mi d̄i:
et iō d̄z donum. Munera. dicunt̄
munera q̄ dant̄ seu offerunt̄ ab i/
ferioribz: h̄ em̄ sacrificiū ministe/
rio sacerdotum offerit̄ deo patri.
Hec sancta sacrificia dicunt̄: q̄ fit
unt̄ p̄ p̄ctis n̄ris. Dicunt̄ aut̄ illi/
bata. i. incorrupta/non q̄ illa acci/
dentia non possunt̄ corrumpi: sed
q̄ contentum sub eis. i. corp⁹ ch̄ri
isti et sanguis non corrumpit̄: itz/

partis misse

mēoria sup̄p̄: cogitādo tm̄ mēte
vel exp̄medo vt de^o sui misereat:
z dimittat pctā: z tribuat gr̄am.
Deinde orat p̄ p̄e z m̄se/pentibz
z s̄ribz atqz sorozibz. Tertio p̄ bñ/
facto d̄b. Quarto p̄ inimic^o z p̄
secutoribz. Quinto p̄ infidelibz vt cō
uertant̄ ad fidē. Et h̄ qdā faciunt
eis dispositōz i mēte satz pulchrā:
faciētes talē mēoria ad similitudinē
ordis casuū: qz p̄m^o ē noiatu^o in
q̄ sup̄p̄^o recordant̄. Secūdo gr̄as:
z fcat genitorē. i. p̄ntes. Tertius
d̄atiu^o: z fcat datorē vel bñfacto
rē. Quart^o accusatiu^o: z fcat ac/
cusatorē vel inimicū. Quint^o vo
catiu^o: z fcat vocādos ad fidem.
Sext^o ablatiu^o: z fcat mortuos a
nobis ablatos. Et d̄ ist^o fit mētio
i sc̄da mēoria. Sz q̄re p̄us p̄ viuis
qz p̄ mortuis oram^o? R̄spondeo: qz
viuis sūt i mai^ori piculo: qz possūt
d̄nari. mortui at̄ p̄ q̄bz orat̄ sūt i
purgatorio: de q̄bz nō time^t. Et
de ista mēoria d̄z se cito expedire
p̄p̄ distractōez mēis z euagatiōez.
Nō sic qdā faciūt dormitātes i ta
li mēoria: ita qz q̄bz pplares rece
dūt a missa tedio victi: z h̄ ē scan
dalū: z p̄ q̄bz fugiēdū.

Equitur: Et

f̄ ois circūstātū. i. audiētium
missā: digner^t esse p̄p̄tū: qz
vides i te credere recte/ z te deuo/
te diligere. Et h̄ p̄z qz valde vtile
est inesse misse: qz p̄ talibz sp̄aliter
orat̄. Vñ statutū ē vt oēs fideles
audiāt missā d̄nic^o diebz z festiuis

diebz. de p̄se. di. j. oēs fideles. z. c.
missas. Et dicūt doct̄. hoc idē eē
p̄ceptū: vt ibid̄ p̄z. Seq̄t̄: p̄ q̄bz t̄i
bi offerim^o/ vel q̄ tibi offerūt. i. nō
solū illis digner^t misereri p̄ q̄bz h̄
offerim^o sacrificiū laudis/ s; et ill^o
q̄ soli hoc offerunt p̄ se suisqz oibz
vicz p̄sanguineis z affinitibz/ familia
ribz z amicis/ p̄ redēptōe aiaz sua
rū. q. d. nōp̄ tpali lucro/ s; p̄ spe sa
lutis/ z icolumitat^{is} sue. i. p̄ salute et
icolumitate sua sperāda. Et quia
bona hoīs triplicia sūt: nō p̄ c̄nis p̄
us orat̄. s. pro spe salutis. sc̄dop̄ cor
poralibz: nō dic̄ icolumitat^{is}. i. cor
poral^{is} sanitatis. c̄tio p̄ sp̄ualibz: nō
dic̄ seu addit̄ p̄ redēptōe aiaz su
arū. Seq̄t̄: qz reddūt vota sua eter
no deo viuo z vero. Nota dicūt
illa q̄ volūtarie p̄mittunt̄. Dicūt
at̄ vota n̄ra: qz fiūt a nobis ex liber
tate arbitrij sine coactōe. Dicunt̄
etiā dei: qz p̄p̄t̄az ei^o fiūt/ quā dat
ill^o q̄ vult vt possint et ea p̄ficere.
Sz circa p̄dicta q̄rit̄: q̄re p̄sby^o n̄
orat̄ p̄mo p̄ se: s; p̄us et p̄ncipaliter
orat̄ p̄ papa z se obmittit̄? Ad q̄d
d̄dm̄ qz ibi orat̄ vt p̄sona publica:
iō publicū bonū seu cōe p̄tulāt p̄
p̄rio bono. S; aut̄ orat̄ vt p̄sona sin
gular^{is}/ intrādo mēoria singulari
um z puatarū p̄sonaz: et iō p̄repo
nit se omnibz.

Communī

cantes. Postqz posu
it cōmēorationē illorū
q̄ salute indigent: h̄ ponit illos q̄
ad salutem adiuuant: vt sunt sc̄ti.

M̄ ij

Expositio quarte

Et primo ponit eos in generali. Secundo in speciali. Dicitur ergo: coicantes. Et hoc coicantes. i. participantes cum sanctis in hoc quod deum videmus: hoc differunt. quia nos per fidei ipsi ad oculum. Tamen etiam idem obiectum habemus cum illis. scilicet unum deum deum: ergo participamus cum eis. Et memoriam venerantes. i. venerantur colimus. In primis gloriose virginis marie genitricis dei et domini nostri iesu christi: et beatorum apostolorum ac martyrum tuorum petri et pauli. ubi ponit xii. apostolos. et xii. martyres. Confessores autem non ponit. Cuius ratio est: quia tempus quod ponitur est canonicum non celebrabat memoriam confessorum ita solemniter. vel ideo ponuntur martyres: quia imitati sunt christum in passione: et maximam honorem ostenderunt pro ipso morientes: quod non fecerunt confessores: hoc autem sacrificium est maximum amoris. Ponuntur etiam alii martyres minus notabiles: quod actum est divina dispensatione. Nam. ut dicitur: dum scripturas delevisset istos et gloriosos scribere vellet: cras invenit illos delectos aureis litteris scriptos. unde bonum est etiam aliqui minus sanctis reputatis reverentiam impedire: et eorum suffragia postulare. Quia etiam Theodosius. quibusdam sanctis datum est precinari specialiter et in specialibus negociis: ut beatus antonio in igne terrena. Preponit autem omnibus sanctis beata virgo maria: quia ipsa est salutis nostre principia adiutrix: et ipsa in celo primum locum tenet post dei filium. Deinde ponuntur apostoli: quia ipsi tradiderunt nobis formam et meritum huius sacrificii. Deinde martyres: quia pro illo quod est in hoc sacrificio se obtulerunt hostiam viventem. Petimus

autem hoc eorum suffragium: sanctes quod quod diu sumus in hac vita necesse habemus eorum suffragia postulare: cum ipsi christo sint in gloria participantes: unde possunt nobis impetrare gloriam. Post elevatos vero petimus eorum sortium: designantes per hoc quod post resurrectionem iungemur sancto rui sortio: et non indigebimus suffragio. Non dirigimus autem orationes nostras ad sanctos ut per eos impleantur que postulamus: sed ut eorum precibus nostre orationes sortiantur effectum. In quibusdam libris ponitur hoc signum crucis: cum dicitur muniamur auxilio: hoc non habet fundamentum: cum non petimus hoc muniri signum crucis: sed precinatio sanctorum. Quod autem sancti videntur orationes nostras: dicitur hoc. Beatus. dicitur para. quod non cognoscunt eas cognitione naturali vel beatus: hoc virtute revelationis: per quam cognoscunt orationes nostras vocales siue mentales. Sit etiam additio in quibusdam festivitatum: quia ibi perimus precationem divinam speciale: ut in natali: in epiphania: in pascha: in ascensione: in pentecoste. In quibus specialia dona circa nos facta recoluntur: que nobis dari tunc postulamus. In fine autem hoc non dicitur amen: quia angelus respondet amen.

Inc igitur

hoc oblatio. hoc addidit leo papa anno domini. ccccliiij. ubi quod prophedendo omnia sunt dicta summarie concludit. Petit ergo quatuor. Primum petit acceptationem oblationis. unde dicitur: Hac igitur oblatio fuit salutis nostre. Et vide quare hoc presbyter speciale appellat

eucharistie

ita illud: Nō dabis scēm tuū videt
corruptōz. Fuit at tres cruces i
his istis. Hec dona/hec mūera/hec
setā sacrificia illibata. Pro q̄ sciē/
dū q̄ sacerdos iō vnt̄ sepi⁹ signo
cruce/circa h̄ sacm̄ maḡ q̄ circa
aliō: q̄ istō sac̄z ē maḡ mēoziale
passiōis ch̄i q̄ ad cruce ē r̄niata.
Fuit at h̄ p̄mo tres cruces: ad de
signādū triplicē ch̄i traditōz. q̄z
p̄ma fuit ḡtiosa a deo p̄e ex dile/
ctiōe: q̄ppo filio suo nō pep̄cit: s̄z p̄
nobis tradidit illuz. Secda fuit a
iuda: q̄ fuit ex auaricia z cupidita
te: eo q̄ pecuniā p̄ eo recepit: quā
appellat mercedē inq̄tat̄. Tertia
fuit a iudeis: q̄ fuit ex iuidia: q̄z sci
ebat pilat⁹ q̄ p̄ iuidiā tradidisset
eū. Quia igit̄ de⁹ p̄i dedit eū no/
bis i donū: iō p̄ma crux fit cū d̄z/
hec dona. Et q̄z iudas pro mūere
tradidit eū: iō secda crux fit cū d̄z/
hec mūera. Q̄z vō iudei ad mortē
tradiderūt eū vt crucifigeret̄ i sacri
ficiū illibatū: iō tertia crux fit cū
d̄z/hec setā sacrificia illibata. Uel
etiā s̄z. Guil. manitiū. tres cruces
fuit i reuerentiā ei⁹ q̄ ē trin⁹ de⁹ in
p̄sonis/cui⁹ potētia fit p̄uersio pa
nis z vini. Et s̄z. Bēf. d̄ parāt̄inis
fecit crucifixionē triplicē. q̄z p̄ia
fuit i voluntate z affectu q̄n colle
gerūt p̄t̄ifices p̄cilū. Joan. xj. et
Mat. xxvj. Secda fuit i vocibus
clamātū: crucifige/crucifige Lu.
xxij. z Jo. xix. Tertia i crucifixiōe
manū z pedū. lu. xxij. Est itaq̄z
sensus istoz v̄boz q̄z ad tripli/
cē effectū. Nā q̄z ch̄i s̄ dat⁹ ē libe/
ralit̄: iō d̄z dona pl̄alit̄. q̄z vō dat⁹
est vilit̄: iō d̄z mūera. z q̄z dat⁹ est
vt nos sc̄tificaret mētalit̄: iō d̄z/sa
crificia illibata. i. imaculata. S̄z
q̄re d̄z pl̄alit̄ dona/mūeraz. z nō
donū/mun⁹ zc. cū h̄ n̄ fuit pl̄a sa/
crificia seu sac̄ta/s̄z vnū tm̄? R̄nr
q̄z corp⁹ z s̄guis ch̄i sint p̄pe lo
quēdo cōposita distincta: tm̄ dicūt
vnū i integritate. sic comestio i vna
mēsa q̄ntūcūq̄z fercula s̄t diuersa
aut pot⁹ diuersi/nihilomin⁹ dicūt
vna comestio: z h̄ vnit̄ate integrita
tis. q̄z cibo z pot⁹ s̄t integrā refecti
onē z h̄nt vnū effectū z nutritōz.
Et isto mō istō sac̄z d̄z vnū. Q̄n
ḡ dicūt dona/mūera pl̄alit̄/refect̄
ad illas subas panis z vini: q̄ pl̄a
s̄t cōposita p̄ se z nō dū s̄t corp⁹
z sanguis ch̄i vnū. Uñ fm̄ Bor.
sup̄ Mat. q̄zuis ibi sint pl̄a mate
rialit̄: nō tm̄ formalit̄ p̄ vnā opa
tiōez quā itēdūt. i. refectōz sp̄ualē.

Equitur: i

f̄ p̄mis q̄ tibi offerim⁹. vbi
ponit̄ optatio salut̄ cor̄.
p̄ q̄bz offert̄ h̄ sacrificiū: z cui. q̄a
do p̄i: vñ d̄z i p̄mis. i. p̄ncipalr̄ ti
bi. Secdo q̄s offert: q̄z sacerdos ex
pte tot⁹ eccl̄ie: iō dic̄ offerim⁹/n̄ of
fero. Et q̄ p̄z q̄ malicia sacerdo
tis n̄ vitiat effectōz p̄secratiōis: q̄z
n̄ offert ex bonitate vel malicia p̄
p̄ia/s̄z ex officio q̄d gerit ex perso
na eccl̄ie. Tertio p̄ q̄ offert. Et p̄i
mo q̄z ḡnalit̄ p̄ tota eccl̄ia. vñ d̄z
p̄ tota eccl̄ia. i. vñ toto orbe terrarū

¶

Expositio quarte

diffusa et fidei sacris unita: nō p̄sy
nagoga iudeorū abiecta et disp̄sa
vbiq; p̄ diaboliū. Quarto ostēdit
qd̄ petit. vñ dr: quā. s. eccliam paci
ficare digner̄: vt. s. pacē hēat ab
heretic̄ et schismatic̄: digner̄ etiā
eā adunare. i. i unitatē colligere q̄
disp̄sa ē int̄ p̄fidos vel paganos.
Vel fm̄ wilhel. manitiū. orat h̄ p̄
sbȳ p̄ iuicē discordātib; vt vniat̄
i charitate. Addit̄ at: vt custodire
digner̄. s. a vitijs et demōib; et re/
gere. s. in p̄sper̄. Deinde orat̄ p̄ p̄so/
nis singularib;. Et primo p̄ capita
neis ecclie. s. papā; q̄ v̄ba addidit
Elem̄. et postea p̄lagi p̄ p̄firma
uit. vñ idē dr: Cōstat ab vniuerso
orbe separ̄ eē q̄ ob quālib; diffēsi/
onē int̄ sacra mysteria apl̄ci pon
tific̄ fm̄ p̄suetudinē mēoriā n̄ fre
quētat. Deinde p̄ ep̄o p̄p̄o: vñ dr:
p̄ antistite n̄fo. qd̄ ep̄s celebrās ob/
mittit cū sit met̄ antistes. Post h̄
addit̄ d̄ sc̄lari p̄ncipe: p̄n̄ dic̄. et p̄n
cipe n̄fo. h̄ ē ci. p̄siliū apl̄. ad Ti
mo. ij. ca. vbi inq̄t: Obscero p̄mo
oim̄ fieri obscrotōes/ō: ones/po/
stulatōes et gr̄a actōes p̄ oib; hōi
bus/p̄ regib; et p̄ oib; q̄ i sublimi/
tate s̄ p̄stituti: vt q̄crāz trāq̄llā vi
talagam̄ in oī pietate et castitate.
Dz at̄ itērio celebrāt̄ fieri ad p̄so/
nā illi ep̄i in cuius diocesi celebrat.
Rome tñ nō dr̄ p̄ antistite n̄fo: qz
ibi papa ē ep̄s. Silt̄ d̄m̄ de p̄nci
pe illo i cuius reḡ vel ducatu cele
brat. Deinde descēdit ḡnāl̄ oran
dop̄ oib; fidelib;. Vñ dic̄: et p̄ oib;
orthodox̄. i. ver̄ catholic̄: n̄ schi

smatic̄ vel heretic̄. Vñ orthodo/
rus dr̄ ab orthos/ti: qd̄ ē rectū/ et
doris gloria vel doctrina: q̄si recta
gl̄ia vel doctrina. Qui ḡ recte glo
rificat̄ deū et rectā fidei doctrinā
sequunt̄/orthodori vocant̄. Atq;
ap̄lice et catholice fidei. i. p̄ p̄p̄los
fūdare et p̄dicare fidei cultorib;.

Emēto etiā

m̄ dñe famuloꝝ famularūq;
tuarū. vbi itēz descēdit in
sp̄ali ad mēoriā certarū p̄sonarū.
Vñ h̄ de n̄oscat oia: nec op̄ ē s̄
bi demōstrare p̄sēnā p̄ q̄ orat̄ pre
sbȳ/cū oia nuda sint ocul̄ ei. He
bre. iij. sed tñ obliuisc̄ dr̄ illoꝝ q̄/
bus gr̄a suā nō ifundit. Silt̄ dr̄
coꝝ recordari q̄b; gr̄am suāz do/
na largit̄. Et ē moꝝ vulgariuz q̄
cōit̄ dicūt tribulati/de oblitus ē
mei. Perit̄ ḡ h̄ duo. P̄rio explici
te p̄ q̄busdā: sc̄dop̄ oib; circūstāti
bus. Vñ dr̄: Memēto dñe famu
loꝝ famularūq; tuarū. nō dic̄ / suo
rū: qz fuit̄ p̄ctm̄ desiḡt. Joā. viij
Qui fac̄ p̄ctm̄ / suū est p̄cti. Et ta
les q̄ diu sūt i p̄ctis obliuiscunt̄ a
deo. iuxta illud: P̄ctōres nō exau
dit de⁹ Joā. ix. S; famul⁹ dñi a fa
uore: qz ē i fauore et gr̄a dñi: vt s̄
p̄ctōres p̄uersi et penitētes p̄ pecca
tis. et tales de⁹ nouit: vñ petit̄ pre
sbȳ recordari taliū. Et sciēdū q̄
sacerdos dz̄ facere mēoriāz ordiā/
te: vt. s. p̄mo orat̄ p̄ illis q̄ sūt ma
iori charitate diligēdi: et qz ordiā/
ta charitas icipit a sc̄tō p̄mo fac̄

partis missæ

se suū: sup^o no alios appellat fa-
mulos. Rō: qz qlibz dz se rputare
pctōrē z nō alios. Dī at hec obla-
tio fuit^o: qz sum^o empti oblatiōe.
iuxta illd: Empti est^o pctio mag^o.
S; z cuncte familie tue q tibi fa-
mulant z seruiūt vt placat^o accipi-
as. lz em de^o sit sp placat^o. i. miseri-
cors q̄tū ē i ipō sacrificio: tñ sepe
offēdit ex pte mistroy qñ sunt in
pctō. Seq̄t: dies qz nros. vbi petit
fed^o pac̄. vñ dr: Dies qz nros i tua
pace dispōas. z loq̄t n̄ solū d pace
tpis/ s; etiā pector̄: q̄ ē cessatio a
pctis/ atq; ab etna dānatōe. Nos
eripi. vbi petit euasione carcer̄. s.
dānatōz ppetuā. Et i electoy tuo-
rū iubeas grege nūerari. vbi petit
adiūctōz cū elect̄. Per iesū ch̄m
dñm nrm. Et istaz pticulā sc̄tus
Brego. cōposuit. Fit at appositio
isti^o pticule cert̄ diebz: vt i resur-
rectiōe z pēte. Erq̄ em petim^o re-
mūeratiōe q̄ fit p resurrectione
ch̄i z spūsc̄i missionē: iō tūc fit
additio fm alios etiā i cena dñi:
qz p illd sacrificiū tūc institutū dat̄
remūeratio. iuxta illd: Qui man-
ducat hūc panē zc. Nec aut vba
dicēs sacerdos se pfūde inclinat:
fcās q legal^o sacerdos sūmo cona-
mine obūbrabat ne videret: vl^o qz
orauit ch̄s pfūde se inclinādoz hu-
miliādo añ horā passiōis.

Seq̄tur sc̄da ps canonis:

¶ **¶** Nam obla-
tionē zc. Nec est sc̄da ps

canonis i q̄ ponit sacrificij p̄secre-
tio. Et h; tria dicta. P̄mo nanq; p̄se-
cratio pficit^o ibi: qui p̄die. Tertio
rei cōsecrate cōmēoratio exprimit^o
ibi: vñ z mēores. Circa p̄mū p̄mo
ponit sacrificij oblatōz. Sc̄do ob-
latiōis b̄ndictōz/ ibi: q̄sum^o b̄ndi-
ctā. Tertio sacrificij trāssubstātia-
tionē/ ibi: vt nobis. Dic̄ g: quā ob-
lationē. i. crenā materiā ad corp^o
filij tui destinātā fm wil. manitiū.
Tu de^o q̄sum^o m oibz. i. tota cogi-
tatiōe/ tota co- gnitiōe/ tota mēte et
toto itellectu: digner^o facere b̄ndi-
ctā. i. p quā hoies b̄ndicāt. Asscri-
ptā. i. p quā hoies ascribunt i ce-
lo. Ratā. i. p quā de visceribz ch̄i
eē cēsēt. Rōnabile. i. p quā a be-
stiali sensu exuant. Acceptabilem
vt q nobismetipis displicem^o per
hāc acceptabiles vnico filio ei^o si-
mus. Ita exponit Aug. de p̄se. di.
ij. vtz sub figura. S; Inū. expōit
referēdo ad ch̄z. B̄ndictā. i. imu-
nē a pctō. Assc̄ptā. i. sc̄ptur̄ p̄nū-
ciatā z figuratā. Ratā. i. nō trāsi-
toriā sic ver^o lex. Rōnabile. i. q̄si
nō peculiarē: sic erat hostia lega-
lis: q̄ n̄ mūdabat a pctō. Accepta-
bile ē illā de q̄ Esaias z Hierē.
dicūt: Obtulisti hostiā non acce-
ptā. Cōit tñ h̄ referē ad differēti-
am oblatiōis iude. Illa em tradi-
tio fuit maledicta: iō ista sit b̄ndi-
cta. Illa at p̄sc̄pta vel disc̄pta de
libro viuētium: iō digneris facere
asc̄ptā illā. Illa fuit irrita. i. iniq̄ z
d̄restabil^o: iō de^o fac istā ratā. Itē

¶ **¶** ij

Expositio quarta

illa fuit irrōnabil: iō de^o fac istam
rōnabilē. i. rōne plenā: vt fiat rōna
bile nre fuitur^o obsequiū. Ille red
didit mala p bonis pp^r qd repro/
bat^o ē: s; tu de^o fac hāc acceptabi/
lē p quā tibi nos reddas acceptos
Fuit autē h qnq; sig^o cruc^o: tres cō
munes sup panē z calicē sil^o q̄rta
aut sup panē/ z q̄nta sup calicē p
se. Et fecit qnq; loca vulnerū ei^o.
Et fm Jnā. tres fecit. xxx. denari
os p qb^o vēdit^o ē ch̄s. Due autē
vēditionē z emptionē/ siue vēdito
rē z vēditū. Vel fm Bē. d. parā.
z fm wil. manitiū. significant tria
q̄ ch̄s fecit circa h sacm. Nā acce/
pit/ bñdixit et dedit: ecce tria. Et
spēali^r fit crux sup oblatam z vna
sup calicē. qz dixit: Hoc ē em cor/
pus meū. Et itez: bibite ex h oēs.
Et seq̄t: vt nobis corp^o z sanguis
fiat dilectissimi filij tui dñi nri Je
su ch̄i. Tūc petit trāsubstantiatio
nē panis in corp^o ch̄i p h vbum:
cū dic/ fiat. Illō em ē vbr^o creatio
nis siue creator^o Bē. j. vbi dixit:
Fiat lux. Et seq̄t: Et factū ē ita.
Et n̄ dic sacerdos: vt faciā corp^o
ch̄i: qz n̄ ē nisi mister hui^o v̄ersi
onis. Jō n̄ in p̄p̄a p̄sona: s; i p̄sona
ch̄i dic/ fiat. Dic autē/ dilectissimi
filij tui: qz nlls p̄t eē dilect^o dō qn
tūcūq; sc̄r̄s sic ch̄s: rōne cui^o di
lectiōis pp̄ ip̄m ton^o mūdi pctā i
dulsi. Fuit at due cruce^o: vna su
p panē/ alia sup calicē: ad signifi/
candū q̄ hoc sacm valet ad salu
lutē corpis z aie.

Equitur

s qui p̄dic. Hec vba ad/
didit Alex. p̄m^o anno
dñi. cxxij. Et h p̄ficitur zsecratio.
Circa qd p̄mo rep̄tat qd ch̄s i
cena fecit. Vñ dic: Qui p̄dic. i. vna
die anteq; passus ē: vel vna die p̄/
cedēte an̄ passionē/ accepit panē.
Et in h loco terhis digit^o sup cor/
porale accipit sacerdos hostiā re/
uerent^o. Et dz eā tenere submissē:
nō on̄dēdo pplō vel mīstro: ne vi
deat aliq̄ mō an̄ zsecratōz. Vñ di
cit/ accepit panē i sc̄tās ac venera
biles man^o suas: z eleuat^o i celum
ocul^o ad te deū p̄m suū oipoten
tē. Et h eleuat sacerdos oculos su
pra i celū: i q̄ ch̄s fecit. qz oculos
ment^o debem^o eleuare i celū: vnde
veniat auxiliū nobis: vt dz in ps.
Quia oē bonū defursū descēdit.
Seq̄t: B̄as agēs: nō p se/ s; pro
nra redemptione. bñdixit: z fit ibi
crux sup hostiaz: q̄ fecit qz ch̄s
passus ē i natura hūana. s. i corpe
z aia: qz dixit/ Trist^o ē aia mea v̄
qz ad mortē. Et iō p se bñdicitur
hostia: z p se calix. Et nō itelligas
qz ch̄s bñdixit. i. crucez fecit sup
panē: cū x̄t^o cruc^o nllā fuit an̄ pas
sionē ei^o. s; bñdixit. i. vba zsecra/
tiōis. s. illa/ h ē em corp^o meū: sup
panē ptulit. tūc x̄tute x̄boz facta
est statū bñdicta trāsubstantiatio
panis i corp^o ch̄i. vñ expone. bñ
dixit. i. vum bñdictiōis x̄bis p ip̄m
platis dedit: vt trāsubstantiaret

partis missæ

panis in corp^o ch^{ri} vez. Seq^t: ac fregit deditq^{ue} discipulis suis / di. Accipite et comedite. Ubi sciendū q^{uod} h^{ic} dicat q^{uod} ch^{ri}s p^{ri}us fregit et tūc p^{ro}secrauit: tñ ita non intelligē dū d^{ix}it q^{uod} ch^{ri}s p^{ri}us fregiss^{et} et tūc bñ^{edixit} / dixiss^{et} / s^{ed} q^{uod} ch^{ri}s p^{ri}us bñ^{edictō}z et cō uersionē fregit. Uñ sic p^{ro}strue lit^{erā}. Accepit panē et bñ^{edixit}. s. di^{xit} cēs: h^{ic} ē cōp^o meū / et tūc fregit: deditq^{ue} discipul^{is} suis / di. Accip. et come. h^{ic} est em^o corp^o meū. Pu^{er} g^o protulit illa v^{er}ba / vt eis vim p^{ro}ficiendi tribueret: deinde ea protulit / vt ap^{osto}los formā conficiendi doceret. Ita dic^{it} wil. Cōit tñ d^{ix}it: q^{uod} sel^{ect} ptu lit ch^{ri}s illa v^{er}ba: tunc. s. qñ voluit dare ap^{osto}lis. Uñ dādo eis tūc bñ^{edixit} / dixit p^{er} illa v^{er}ba iā dicta. s. h^{ic} est em^o corp^o meū. Ita dr^o Bor. sup^{er} mat. et ita p^{er} illa v^{er}ba sel^{ect} plata sil^{icet} p^{ro}fecit / et formā p^{ro}ficiēdi dedit. vt dic^{it} B^{er}. de parā. Uñ sen^{ter} ē: bñ^{edixit} / fregit deditq^{ue} discipul^{is} suis: et tūc dixit: Hoc ē em^o corp^o meū. Et iste ē ve rus intellect^{us}.

Hoc ē enim

b corp^o meū. Ista est for^{ma} p^{ro}secratiōis venerabilis sac^{ra}menti eucharistie: quā dicens sacerdos habeat intētionē veram cōsecrādi corp^o ch^{ri}. Nō obmittat aut illā p^{ro}uinctionē em^o: q^{uod} h^{ic} nō sit d^{ix} suba sac^{ra}menti ē tñ de essentia p^{re}cepti: vñ q^{uod} nō peccaret obmittēs eam. Aliqui v^{er}o dicētes ista v^{er}ba tenēt hostiā iⁿ manib^{us}: ita q^{uod} possit vide

ri a circūstātib^{us} / q^{uod} ē g^{ra}ue piculū: q^{uod} tūc pōt adorari p^{er} simplices aī p^{ro}secratiōz / q^{uod} erit g^{ra}ue pctm̄ idolo lat^{er}ie. Et iō teneat eā valde dep^{re}se i altari ne videat. Fit aut eleuatio hostie sacratissimi corp^ois ch^{ri} sti: vt oñdat^{ur} oib^{us} oblata eē ad sal^ute. iuxta ill^{ud}: Ego si exaltat^{us} fue ro a fra^{tre} t^{er}re. Scdo vt extūc ppl^{us} cog^{it}eat esse v^{er}itatē sac^{ra}menti q^{uod} nō p^{ri}us facta ē / s^{ed} mō: vt iā sciat v^{er}acitē ad^{orare} deū p^{re}sē. Expositio at^{que} isti^{us} forme v^{er}bor^{um} requirat^{ur} s^{ed} i tractatu de sac^{ra}mentis circa sac^{ra}mentū eucharistie: vbi sufficient^{er} expedita ē. Seq^t: si mil^{it} t^{er}re. vbi ponit^{ur} forma p^{ro}secratiōis sanguis ch^{ri}. Ubi sciendū q^{uod} sacerdos volēs p^{ro}ferre ista v^{er}ba / d^{ix} ip^{si}m calicē accipe ambab^{us} mani^{bus}. et cū dic^{it}: Bñ^{edixit} / d^{ix} facere crucē sup^{er} calicē / tenēdo calicem i manu sinistra: ne tactu vel impetu cadat. Crux sup^{er} calicē significat p^{ro}uinctionē ch^{ri} i aīa: vt dictū ē: et etiā n^{ost}ram salutē in anima. et facta cruce d^{ix} tenere calicē sic p^{ri}us. Et h^{ic} facto p^{ro}fert v^{er}ba p^{ro}secratiōis habendo intētionē p^{ro}secrādi sanguinē ch^{ri}. Et si pōt habere act^u alē / ē tāto mel^{ius}. D^{ix} at^{que} p^{ro}ferre v^{er}ba ista sine aspiratiōe magna: nō sic q^{uod} dā fatui faciūt: faciētes ābelitū magnū ac pessimū i hostiā vel calicē: ita q^{uod} astātes scādalizāt. Uñ dic^{it}. Similit^{er} postq^{uam} cenatū ē accipiens hūc p^{re}clarum calicē. Et ponit^{ur} h^{ic} p^{ro}uinctō p^{ro} cento. i. vinū cum aq^{uā} mirtū in calice ad transsubstā^{ntiā}ndū in sanguinem suum. Dic

M iij

Expositio quarta

etiā hūc calicē: qz idē ē nūc q̄ fuit
tūc i specie filii/ q̄tū ad smateriaz
calicē: q̄tū vō ad p̄tētū ch̄i sāgui
nē idē ē i nūero q̄ fuit tūc. Addit
āt p̄clar: qz istō sacrificiū m̄ oīa
est p̄clarissimū. Un̄ p̄s. Calix me
us iebriās q̄ p̄clar⁹ ē. Seq̄t: i san
ctas ac venerabiles man⁹ suas: q̄
tpe recipiat sacerdos calicē i ma
n⁹. Seq̄t: Ite tibi gr̄as agēs. q̄d
referas ad illō q̄d dictū ē fili mō.
z fac sic pus agēdo gr̄as p̄eo p̄ri.
Seq̄t: b̄ndixit deditq; discipulis
suis/di. Accipite z bi. ex h̄ oēs zc.

Itē enī ca

b lix sanguis mei noui z et
ni testamenti mysteriū fi
dei/q̄ p vobis z p mult⁹ effūdet i
remissionē pctōz. Hoc totū ē de
forma p̄secratiois sanguis: z expo
m̄: h̄ ē calix sanguis mei. i. h̄ ē sā
guis me⁹ i calice p̄tēt: noui. i. vlti
mi: z et̄ni. i. p̄p̄tui testam̄tē. my
steriū fidei. i. b̄ns secretā z abscon
ditā intelligētā tenēdā p̄ fidē: qz
aliō videt z aliud sub visis sp̄ebz
firmē cē credit. q̄ p vobis z p ml
tis effūdet in remissionē pctōz.
Dic notant p̄ ml⁹: z nō dic p oī
bus: qz lz p oībz effusus ē q̄tū ad
sufficiētā ita q̄ sufficiēs ē salua
re oēs/nō tā q̄tū ad efficaciaz: qz
nō oēs efficiūt saluati p ip̄m. Dic
gūt p vobis. q. d. iudeis: qz apli iu
dei erāt. z p ml⁹. s. gētilibz. in re
missionē pctōz. i. p̄pter remissio
nē peccatorū. His dictis eleuat
sacerdos calicē v̄t p̄plus adoret;

sciēs iā ibi vacit eē sanguinē ch̄i
sti. Aliq̄ at eleuat tectū calicē/ali
q̄ discooptū: s; nō ē vis. Nā coop
tus desiḡt occultū z difficile my
steriū sacri hui⁹. discoopt⁹ aut̄ si
gnificat sepationē sanguis ch̄i a
suo corpe tpe passiois. Et ob hāc
etiā cām sepationē cōsecrat corpus
ch̄i z sanguis/ vt fcatio exp̄m̄t.
vt dic̄ Boira sup̄ Mat. xxvj. ca.
Nec q̄tēscūq; fecerit i mei m̄o
riā faciet. hec clausula qz tā cōse
cratiois corpis q̄ etiā sanguis re
spicit cōplētū: iō post vtrūq; ē
dicēda. Sciēdū etiā q̄ tpe deua
tiois d; fieri a p̄plo deuota incli
tio. vt d; in. c. sane. de cele. miss. z
pūt dici hec v̄ba a populo. vt dic̄
glo. ibidē. Salue lux mūdi/ v̄bz
p̄is / hostia v̄a/ v̄ua caro/ deitas
itegra/ ver⁹ bō. Pūt etiā dici ista
Trāsubstantiant res iste i corp⁹
z sanguinē tuū dñe/ ad honorē et
laude nois tuū/ ad remissionē pec
catorū. z ad salutē aiāz n̄az. Po
test etiā dici tūc P̄i n̄ zc. Un̄ et
m̄ores dñe nos fui tui. vbi poni
tur p̄secrate rei cām̄oratio: qz cī
ch̄is dixit. Hoc facite i meā com
m̄orationē. iō z p̄s b̄r̄ dic̄. Un̄ et
m̄ores nos fui tui. Hoc dicunt
m̄stri cā hūilitat⁹ vocantes se ser
uos. S; z hec plebs tua sc̄tā. i. p̄
baptismū sc̄tificata: eiusdē ch̄i fi
liū tuū dñi dei n̄i/ tā b̄r̄ passiois.
Et h̄ sacerdos manus extēdit ad
modū. crucē: vt p̄ illā extensionē
manuū suāz/ extēsiōnē manuū
ch̄i rep̄ntet i cruce. Cōtra q̄d tū.

partis misse

faciūt illi q̄ vix man^o mouēt: vere/ h̄ quiq; cruces: ad designandū q̄
 cū dātes man^o extēdere in h̄ loco. ch̄s i quiq; sensib; patiebāt / vel
 Sz tu miser sic z ego: vt qd vere/ etiāz plagas z vulnera/ duas ma/
 ris tāti dñi z di tui repñtare figu nuū/ z duas pedū/ z vnam laterē:
 rāz dispositionē q̄ te redemit: z n̄ f3 wil. manū. Fac at tres cōes su
 veros/ circa illicitas choreas z for/ p vtrūq; .f. corp^o z sāguinē: z du/
 san amplex^o mliēz extēdere man^o as p se/ quālib; singularit. f3 sūt
 pedes/ brachia atq; totū corp^o: et h̄er. de paran. signū quinq; effu/
 repñtare diaboli figuraz? Seq̄t: s̄iōes sanguis ch̄i. .f. i. circūcisiōe/ i
 necnō ab infer^o resurrectiōis. vb̄ sudore/ in flagellatiōe/ in crucifixi
 sacerdos s̄bit ad se brachia: et si/ one/ z in lateris aptione.
 gnificat ab infer^o resurrectionem.
 Seq̄t: f3 z in celos gl̄iose ascensio
 nis. vbi sacerdos erigit alt^o ma/
 nus vsq; ad h̄eros: in signum q̄
 ch̄s eleuat^o manib; ferebat in ce/
 lū. Et ab h̄ loco strīgunt^o digiti. .f.
 pollices z indices vtriusq; man^o:
 nec distīgunt nisi qñ op^o ē tāgere
 facm̄. qd fit ob fuerētā sacri: ne
 digiti aliqd tāgāt p^o s̄ctū corpor^o
 ch̄i: ne etiā eis icāute aliqd cohe
 reat qd p̄ distiūctiōē depdat: qd
 eēt magnū pctm̄: iō sit sacerdos i
 h̄ multuz caur^o. Seq̄t: Offerim^o
 p̄clare maiestati tue. i. p̄ oib; alijs
 clare: qz lz corpa s̄ctōz erūt clara:
 tñ de^o p̄clariōz ē in sua maiestate:
 qz ē speculū sine macula. Seq̄t: de
 tuis donis/ qd dic̄ rōne spūaliuz:
 ac dat^o rōne tpaliū i pñti. Et qd
 offerim^o / subdit: hostiā puram: qz
 ch̄s p̄cept^o ē sine originali pctō d
 x̄gie: s̄ctāz/ sine mortali: imaculatā/
 sine veniali: panē sc̄m̄/ vite efne/
 panē viatorib; pñt^o vite p̄ vita et
 na p̄sequēda p̄parū: z calicē salut^o
 p̄petue: qz ip̄e ē reficiēs z iebrians
 i p̄ria: fm̄ h̄er. d̄ paran. Fuit aut̄

Sequit̄ tertia ps canonis.

Supra que

s̄ ppitio ac sereno vultu
 zc. h̄ ponit̄ tertia ps ca
 nonis: in q̄ ponit̄ effect^o sacri/ qui
 est res tm̄. Et s̄ tres pticule. Pri
 mo petit̄ donoz acceptatio. Se/
 cundo dñie miscōre ip̄loratio/ ibi:
 supplices. Tertio collatio gl̄ic/ ibi:
 vultu respicere digneris. ppitio. i.
 accipiēdo. ea tanq; tibi ḡtuite pla
 cita: ac sereno. i. misericord̄i. iuxta
 illd̄: Illumiet vultuz suū sup nos
 zc. Respicere digneris. i. accepta
 pra h̄e sic accepta dignat^o es h̄e
 muna pueri tui iusti Abel. De
 isto Abel h̄e histona Gen. iij. vbi
 d̄r: Resperit dñs ad abel z ad mu
 nera ei^o. z ita fuerūt deo accepta.

Expositio quarte

Sequitur: et sacrificium patriarche nostri abrahe / quod filium suum voluit imolare Gen. xxij. quod reputatum est ei ad iusticiam. Sequitur: Et quod tibi obtulit sacerdos tuus sumus melchisedech. De isto dicit Beatus Hieronymus de parva. quod fuit primogenitus noe / quod vixit tempore abrahe: et iste obtulit panem et vinum in sacrificio: gratias agens deo post victoria abrahe processa super quatuor regibus: per quod omnia de signa istius sacri gratia deo acceptabilitas. Nam sic abel obtulit gratia primo genita: sic christus oblatio est primogenitus in multis fratribus. Et sic abraha unum cum obtulit filium: sic christus unum dei patris oblatio est. Et sic melchisedech obtulit panem et vinum: sic christus in pane et vino sacramentum instituit. de quo dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Vocat autem abel puer: non a puericia: quia fuit vir. reanorum: sed a puritate innocentie. Abraham autem dicit patriarcha. id est pater fidei catholicae: quia primus in deum credidit: et primus incarnationem percognovit. Joannes viij. Gladius et gaudium est. Sacramentum sacrificium immaculata hostiaz. Hoc addidit Leo papa.

Supplices.

Hic petitur divine gratie infusio. Unde dicit: Supplices. id est humiles te rogamus opus deus. ubi sacerdos humiliter inclinatus: caccellatus manibus positus super altare: quod caccellatio sic et prima fecit quod per crucem et passionem petit offerri ista. Sinistra autem supponitur: per quam fecit passio christi.

Sed dextra supponitur: per quam resurrectio christi designatur. Sequitur: Jube hec perferri per manus sancti angeli tui. quod exponitur Thoma. in. iij. sen. di. xij non quod angelus ista secreta cum patre non habeat: sed oratione sacerdotum et populi deo prentar: secundum illud Apocalypsis viij. Ascendit fumus aromatatum in speculum domini. id est vota vel supplicationes fidelium de manu angelorum: quod sunt orationes sanctorum. Exponitur ergo: Jube hec vota vel supplicationes fidelium perferri per manus. id est per mysteria angelorum in sublimem altare. id est in ecclesiam triumphantem vel in plenam participationem deitatis: quod est sublimem altare. Unde sequitur: in speculum divine maiestatis tue. Unde iube perferri hec. id est ecclesiaz militantes in sublimem altare. id est in triumphantem: et hoc fac per manus angeli. id est filij tui. Sequitur: Et presta ut quod quod. id est fideles ex hac altaris participatione recedant. Et hoc primo sacerdos disingit manus: et osculatur altare in dextra parte. per quod repntatur osculum iude quod dedit christo cum surrexit ab oratione: et fit hoc in detestatione ipsius iude. Sequitur: sacrosanctum filij tui corpus. et hoc fac crucem super hostiam. Sequitur: et sanguinem. et hoc fac alta crucem super calicem. Sequitur: superimus omni benedictione celesti gratia repleamur. hoc signa se ante facies. Crucem super hostiam designat vincula quibus alligatum fuit corpus christi: Crucem super calicem designat flagellum quod eductus est sanguis de corpore. Crucem super faciem designat sputa in faciem christi. Unde designat iste cruce quod christus ter oravit: vel etiam quod tria verba dixit.

partis misse

rit in cruce. pmū: P̄ dimitte ill.
scdm/in man^o tuas. tertiu/ vt qd
dereliquisti me.

Emēto etiā

m^o dñe famuloꝝ famularūq;
tuarum. vbi petit collatio
glorie: z pmo mortuis/postea vi
uis. Un̄ dñe: Memē. dñe famulo
rū famularūq; tuarū. Ubi sciēdū
q; h̄ qdā mortui sūt in celo/ qdā i
inferno/ z qdam in purgatorio: tñ
q; nobis nō pstat de singul' i sp̄ca
li: iō q̄si estimātes eos eē i purga
torio/oramus p oibz. iō dicimus:
Memēto dñe rē. qui nos p̄cesse
rūt cū siḡ fidei. i. oñderūt aliqd si
gnū fidei: puta habuerūt p̄ritōez
vel deuorōz; decessētes. Nam d̄ ta
libz adhuc ē spes: z dormiūt in so
mno pac̄. i. sine pctō mortali: fm
Bef. de parā. Et d̄z h̄ fieri mēo
ria eodē mō sic s̄. Primop illis p
quibz sp̄aliē missa legit̄ / vel qui i
sp̄ali mēoria sūt tibi cōmendati.
Secdo p parentibz mortuis. Ter
tio p bñfactoribz. Quarto p oibz
fidelibz defūct̄. Nō aut̄ p inimic̄
fm q̄sdā. Et h̄ dico de illis d̄ q̄bz
certū ē q; nō recōciliati decessēst.
quia p ill' n̄ diatim nō ē orandū:
imo nec gñaliē nisi sub p̄ditōe in
q̄tum sūt susceptibiles suffragiū.
Sequit̄ scda mēoria. Ip̄is z oibz
in ch̄o requiescētibz. i. i fide ch̄i
quiescētibz: locū refrigerij. lucis z
pac̄ vt indulgeas deprecamur. Et

ti' pus/memēto dñe. Un̄ illd̄ qd
sequit̄. s. indulgeas referē ad illud
dñe: alit̄ vnū illoꝝ supflueret. Et
d̄r: locū refrigerij. Un̄ regnū celo/
rū d̄r locū refrigerij respectu pur
gatorij/ qui est locū ardor̄ maxiz
calor̄: q; fm Aug. ibi ē pena ma
ior q̄ aliq̄ q̄ p̄t excogitari i mūdo
Dic etiā/locū luc̄: q; purgatorij
est locū obscuritat̄. Dic etiā locū
pac̄: q; purgatorij ē locū inq̄etu
tudis: q; nūq; aīe h̄nt pacem nec
quietē. Nō sic quidā fingūt/dicen
tes eos feria scda quiescere: aliqui
vō dñico die. q̄ oia sūt frivola ac
insana z sacr̄ scripturis p̄ria. Se
quit̄: Nobis q; pctōibz. vbi petit
gñe collationē viuis. Primo em̄
petit collationē eiusdē glorie. Se
cūdo glorie societate cū sc̄tis apo
stol'. Tertio ponit mediatorē per
quē h̄ exequi possit/di. Per do
minū rē. Circa pmū nota q; sacer
dos dicēs ista v̄ba eleuata modū
cū vocē d̄dit pctō suū. per qd̄ inē
rūpit silētiū: sc̄as per hoc p̄fessio
nē z cōtritionē latrōis penitent̄ i
cruce/qui increpās aliū dixit: Nos
quides. s. tāq; pctōres digna fact̄
recipimus. Un̄ sacerdos d̄r: No
bis q; pctōibz famul' tuis d̄ mul
titudine miserationū tuarū sperāti
bus. s. sic ille latro sperauit. Per
cussio at̄ pector̄ significat illā tū
sionē pector̄ illoꝝ qui aderāt ad
spectaculū passiōis ch̄i/ z percuti
entes pectora reuertebant̄ i bieru
salē. Exaltatio vō cruce significat
clamoꝝ cēturionis dicēt̄: Vere

Expositio quarte

filii dei erat iste. Sequitur: Partem aliam
quam et societatem donare digneris.
Et tamen deus sit simplex non habens partes:
tamen dicitur parte aliqua propter hoc: quod quilibet habet
meritum habebit diuine faciei visionem:
ita quod unus alio perfectus videbit deum.
vel quod sancti videbunt deum totum: non tamen
totaliter. id est non secundum omnes modos quibus est
uisibilis: quod est infinitum. et cum comprehendi non
possit: ergo quasi parte dabit nobis. Totaliter
autem non est comprehensibilis deus nisi filio
suo qui est in sinu suo. ut dicitur Iohannes 1. Se-
quitur: cum iohanne. secundum Beatus. et parat. id est
Iohanne baptista. Et proferunt stephano
non. nec mirum: quod et apostolis proferunt. Ad-
iungit stephano: quod isti duo erant pri-
mi martyres noui testamenti. Inuenitur tamen dicitur
quod hoc repetit iohannes euangelium. propter primum
legium uirginitatis: quod uirgines sequuntur ag-
num quem cum ierit. An uero consecratorum
ponitur propter primum legium apostolorum. Sed cre-
dit Beatus. quod melius intelligatur de bap-
tista: qui propter excellentiam singularis scriptura
tis non dicitur excludi a carne. Postea
ponuntur duo apostoli. scilicet mattheus et bar-
naba: qui iohannes propter consecratorum et non aliter po-
nuntur: quod isti propter ascensionem domini fue-
runt electi. Deinde ponitur Ignatio.
de quo legitur quod cum esset deuotus christo et
et beatus uirginitatis post eius mortem inuentum est
habet nomen iesus aureis litteris scriptum in
suo corde in omnibus partibus. Ponuntur autem
quidam martyres post mortem christi pro-
pter quodam vulnera christi. Item pro-
pter septem dona spiritus sancti ponuntur
septem uirgines ibidem qui sequuntur
tunc. Sequitur: Non estimator me-
riti: quod non secundum exigentiam meritorum
retribuimus: sed magis premiando quam quod
quod meruit. Deinde concludit per christum
suum deo. non dicitur amicum: quod secundum
docet. illud respondet angeli: quod fit con-
nuatio ad precedentia. Tunc statim
sequitur: in cuius uirtute habet petimus: cum dicitur
per quem. scilicet christum habet sacramentum habet origines
qui ad plura. Et primo qui ad esse nature
re. unde dicitur/creas. Secundo qui ad esse sa-
cramenti. unde dicitur/sanctificas. Tertio qui
ad esse uirtutis. unde dicitur/ uiuificas.
Quarto qui ad effectum gratie qui est uita
aie. unde dicitur/benedicis. Quinto qui ad
augmentum gratie eiusdem: et quantum ad
operationem et usum. unde dicitur/ et prestatas no-
bis. Est ergo sensus: per quem. scilicet christum
tu deus propter omnia bona creas condens
do naturam. uiuificas per substantian-
do naturam: benedicis accumulando
gratiam: et prestatas quantum ad usum. Dia-
em creata sunt per christum Iohannes 1. Dia-
sanctificantur: quod a plenitudine eius ac-
cipiunt uniuersi. Dia uiuunt: quod
ipse est uita Iohannes 11. Dia benedicuntur:
quod ipse est benedictus fructus uentris
Lucas 1. Et aliquid dicunt per quem hec
omnia domine semper bona creas. Et est
sensus: hec omnia. scilicet panem et ui-
num et aquam creas secundum causas pro-
mordiales et sanctificas secundum cau-
sas sacramentales. uiuificas / ut
transferantur in corpus christi eius et san-
guinem. Et ideo benedicis ut nos
per ipsa benedicamur. Secundum ali-
os hoc pronomen hec / non po-
nitur ibi: in quo sequenda est con-
suetudo ecclesie. Sequitur: et pre-
stas nobis. ubi sacerdos remo-
uet corporale de calice: ad deno-
tandum quod christus emisit spiritum

partis misse

tū: z velū tēpli scissū ē: z apta sūt nobis abscondita in lege mysteria. Accepta q̄z hostia dic: z p̄stas nobis p̄ ip̄s. s. tāq̄z mediatorē. z h̄ facit vnā crucē p̄ totū os calicē p̄cedēdo ultra calicē. Vñ d̄r: Et cum ip̄o. Et h̄ facit minorē crucē. s. a labio calicē ad aliud. Post hoc dic: Et i ip̄o. z h̄ facit adhuc minorem crucē. s. i calice. Tādē subdit: ē tibi deo p̄i om̄ipotētī. vbi itez facit magnā crucē sup̄ p̄mū labiū calicis: incipiendo ab extremo calicē labio vsus seip̄m. Deinde subfert: in unitate sp̄s sancti om̄is honor z gloria. z h̄ facit puā crucē in pedē calicis. Est at̄ sensus v̄borū: p̄ ip̄m tāq̄z mediatorē/cū ip̄o tāq̄z cū eq̄li/z i ip̄o tāq̄z i substātiali. Vel h̄ signant̄ tres p̄sone sc̄te trinitat̄. vñ p̄i attribuit̄ auctas: vñ d̄r/ p̄ ip̄s. filio eq̄litas: iō d̄r/ cū ip̄o. sp̄s sancto cōitas: iō d̄r/ i ip̄o. Siḡ v̄o crucis tria p̄s facta p̄ illa v̄ba/ sc̄tificās zc. q̄ h̄iūt coopto calice/ signat̄ tres crucifixiōes s̄z Tho. Nā hora t̄tia crucifix̄ ē linguis iudeorū clamāntū/ crucifige zc. Hora sexta manibus gētiliū: vt d̄r Jo. Hora nona emisit sp̄m. Et q̄ p̄ iteruallū trium horarū ch̄s crucifix̄ ē māibz gētiliū/ cū milites crucifigerent te sū: iō itez sacerdos facit tres cruces sup̄ calicē discooptū sup̄ tribz verbis. s. p̄ ip̄s/ cū ip̄o/ z i ip̄o: designans illā crucifixiōez q̄ facta ē p̄ tres horas in̄positas in̄ tertiā z sextā Quia v̄o ibi fuit diuisio corpis z que: iō itez facit duas cruces: vt d̄r

ctū ē. Vel fm̄ Sult. manitū. tres cruces p̄ illa v̄ba/ p̄ ip̄m zc. sc̄at̄ fide cēturiōis q̄ credit vnū deum i trinitate. Due v̄o alie sc̄at̄ duo sacramēta q̄ fluxerūt d̄ latere ch̄i: videlz aq̄ regnatiōis baptismi z sanguis redēptiōis ḡnis h̄iani. Vel signat̄ q̄nq̄z cruciat̄ ch̄i: an̄ morte tres. s. alapas/ sputa/ z flagella: i morte crucifixiōnē/ z p̄ mortē lateri aptiōnē. q̄rta v̄o siḡt aie a corpore sep̄tōez: q̄nta descēsu in limbū. Seq̄t̄ p̄ oia se. se. q̄d d̄z dici alta voce. Sed an̄q̄z h̄ dicat̄ ponat̄ reuerent̄ hostia an̄ calicē i suo loco. Et tūc statī d̄z coopiri calix: q̄ facta d̄z/ p̄ oia se. s. Et hoc alta voce: ad designandū q̄ ch̄s clamās alta voce emisit sp̄m. Et r̄ndet̄ amē: ad sc̄adū clamorē mulierū lamentatiū d̄nm: vñ z tūc chor̄ lamenta tabili r̄ndet̄.

Quinta p̄s p̄ncipalis misse.

Remus pre

cept̄ salutaribz zc. Hic ponit sac̄ri perceptōez. Circa quā p̄mittūt̄ multe p̄p̄tōes. s. tā ḡnales/ vt sūt p̄i n̄ zc. q̄z sp̄cales/ vt alie ōrōnes. Dic̄ ḡ/ Orem̄ p̄ceptis salu. mo. Circa q̄d sciēdū q̄ hec ōrō pus n̄ dicebat̄ i missa/ sed Bre fec̄ eā dici: q̄ n̄ fuit dignū eā dici. q̄ n̄ fuit dignū eā obmittere i h̄ officio cū sit n̄i saluator̄. Bre ci at̄ n̄ p̄ sacerdotē/ s̄z p̄ se clamant eā i missa. Apud nos v̄o sacerdotēs: z h̄ cū maḡ reuerētia: vñ q̄i n̄

Expositio quinte

psumes subito subrupe i ea pmit
tit pstatos/di. Orem pcept saluf.
moniti no simplr. no nra auctate
vel temeritate: s; pcept salutarib;
moniti: pceptis. s. dñi z magri nri
moniti/q se salutaria .i. ad salutes
disponētia: formati. i. instructi/it^o z
exteri^o. Et dic formati: q iforma/
tio fecat solū exteriorē doctrinaz.
Ad ondēdū at q nos sum^o a deo
formati. i. instructi/it^o. s. i itētiōe et
extra. i. i opatōe: iō dic/ ay dem^o di
cere. q. d. ex q hēm^o pceptū z moni
tionē d ista oīone dicēda: ex q illa
oīo ē pposita p illū q errare n p̄t:
iō audē^o cū fiducia dicere. Dñ aut
alte: qz ch̄s palā pdicauit. Ul^o s;
Joā. belet. qz sūpta ē d euāgelio
qd ē pdicādū sup tecta z etiā oī
creature. Dic ē sacerdos sol^o i fi
ne amē/sub silētio. Cui^o rō ē: qz i
alijs oīomb; amē expmit affectū
optat^o: iō a pplō vel a clero dñ: in
bac at amē sigt zclōnē affirmat^o.
vñ h valet tātū. i. eraudilla ē oīo.
S; ne h videat p̄suptuose asserere:
dic amē/sub silētio ad euitādū
oītatōez. p̄na. Seq̄t oīo: Libera
nos q̄sum^o dñe. vbi peti^o petitiō/
nū explicatō. qz ei i oīone tria ma
la petim^o a nob remouēri: iō h ex/
plicat q sint. vñ dñ: Libera nos q̄
sum^o dñe ab oīb; mal^o p̄terit^o/p̄nti
bus z futur^o. Et qz nos n sum^o di
gni hoc ex se p̄mereri nisi donetur
nobis oīone b. v̄gis mariez aplo
rū petri z pauli atq; andreez alio
rū: iō eos h i auxiliū iplozam^o. Et
recc^o ordo ē: ex q em̄ pacē q̄rim^o a
mal/merito d; iplozari v̄go brā q̄
est m̄r dñ salomōis pacifici. s. ch̄i:
cū aplis trib; seq̄ntib; q se testes
pac̄. s. petri^o/paul^o z andreas. Et
ponunt ibi tres. p̄r sp̄ealē rōnez.
Nā petr^o p̄r p̄uilegiūz p̄rogatiue
dignitat^o: Paul^o p̄r p̄uilegiū p̄/
dicatiōis z imēsi labor^o: z andre/
as p̄r nūmū affectū z cupite cru/
cifixiōis. dñ at sub silētio illa oīo:
qz dñ sigt qetē triduanā i sepulchro
vbi tūc siluit a pdicatōe. Cū at sa
cerdos dic. Da pp̄tū pacē dñe in
dieb; nris: accipit patenā d altari
z osculat signū cruc̄ faciēdo: per
qd desiḡt q sum^o recōciliari dō p
passionē ch̄i. Tādē sacerdos i fi
ne discoopit calicē: z hostiā reue/
rent accipit: z eā sup calicē frāgit.
p̄rio p mediū: z tūc dic/p dñm no
strū ie. ch̄m fi. tuū. postea medie/
tatē q erat in dextra manu ponit
sup patenā: z frāgit illā q erat i si/
nistra manu p mediū/di. q tecum
viuit ac regnat. z p̄iūgēdo illā p̄ri
culā q ē i sinistra ad illā q ē i pate
na ad modū lune dic/ in vnitare
spūsseti de^o. Illā v̄o vltimā quaz
h; i dextra māu tenēs sup calicē
dic/p oīa se. se. Et tādē erecto mo
dicū calicē cū illa p̄ricula quaz te/
net i dextra manu: subiungit/par
dñi: faciēs crucē magnā sup cali/
cē a labio ad labiū. Deide subdit/
fit sp̄: faciēs minorē crucē. r̄tio ad
dit/vobiscū: faciēdo r̄tiā itra cali/
cē. Et qz alta voce ista fiūt: iō per
hoc sigt gaudiū qd habueēt apli
d resurrectōe dñi nri iesu ch̄i. Et

partis misse

io qz gauisi sē viso dño/ppius cla
mar di. z cū spū tuo. Sciēdū at
est de fcatōe oīm istoz p̄dictozū
qz p calicē passio ch̄i desiḡt z ef/
ne b̄titudis fructio Un̄ ps. Calix
mē inebriās qz p̄clar̄ e. Per pa/
rene rotūditatē siḡt bonoz operū
p̄fectio. Sacerdos at volēs fran/
gere hostiā/p̄mo eā sup patenā lo/
cat/deinde eā tollēs sup calicē frā/
git: ad fecandū qz n̄eo passioibz h̄o
mūdi meritorie se valet exponere/
vel ad c̄ne fructōis b̄titudinē ad/
mitti: nisi p̄us in bonoz opez p̄fe/
ctōe fuerit solidat̄. vñ apl̄s eph.
vj. Accipite armaturam fidei vt
possit̄ resistere i die malo z in oi/
b̄o perfecti stare. Patena ḡ hostie
supponit̄: z hostia sup calicē fran/
git: qz ch̄s ex latitudine charita/
tis ḡ significat̄ p patenā se suppo/
nit̄ passioi. Sup calicē ḡo fragit
ne minutie aliq̄lit̄ spargant̄. Frā/
git̄ at in m̄eoriā ei⁹ qz ch̄s fregit̄
dedit discipul̄ suis zc. Fragit̄ aut̄
p̄mo in duas p̄tes ad siḡndū du/
plicē p̄destinator̄ statū. s. c̄ne gl̄ie
et t̄pal̄ miserie. Subdiuidit̄ autē
vna medietas in duas p̄tes: q̄ruz
vna offert̄ p ill̄ q̄ s̄ in purgatorio/
alta p ill̄ q̄ s̄ in mūdo. Pars autē
illa q̄ p̄ p̄mā fractōez remanet in
manu dextra et ponit̄ sup patenā
desiḡt illos q̄ iā s̄ in gl̄ia: et iā te/
nēt illā rectitudinē cui nlla obliq̄/
tas admisceri p̄t. et iō dextre com/
parant̄. Illi aut̄ q̄ adhuc s̄ in mi/
seria p sinistrā siḡnt̄/vbi s̄ multa
obliq̄. Subdiuidit̄ aut̄ illa q̄ ē in

sinistra et n̄ q̄ ē in dextra: qz illi q̄
s̄ in celo statū v̄iformē iā tenēt/
et vna beatitudine fruunt̄. Illi at̄
q̄ s̄ in miseria/s̄ diuersi seu diui/
si: qz q̄dā s̄ i miseria purgatorij/
q̄dam aut̄ in miseria h̄o m̄di. Par/
ticla aut̄ illa q̄ ē in sinistra p̄ diui/
sionē addit̄ ad illā q̄ ē i patena. qz
fz Aug. de b̄z duas man⁹: dextrā
q̄ miseret̄/et sinistrā q̄ punit. Illi
ḡ q̄ s̄ in purgatorio (in q̄tum ibi
purgant̄) r̄ndet sola punitio: et iō
p̄ticula q̄ in sinistra manu tenet̄ il/
los figurat. Illi ḡo q̄ adhuc in p̄/
feti vita in q̄ ē stat⁹ merēdi/cōseq̄
p̄nt̄ miscēdiaz: et iō ip̄i p̄ aliaz p̄ti/
culā q̄ in manu dextra remanet ḡ
siḡnt̄. Qz ḡo absq̄ dubio illi q̄ s̄
in purgatorio iungent̄ eis q̄ s̄ in
celo: iō p̄ticula sinistre man⁹ iun/
git̄ illi q̄ ē in patena. S̄z qz illi q̄
s̄ in hac vita egēt multū passiois
ch̄i: q̄ ex effusioe sanguinis ei⁹ p/
cessit̄: iō p̄ticula q̄ in dextra manu
remanet̄ ḡ siḡt illos q̄ s̄ in mūdo/
mittit̄ in sanguinē ch̄i in calices.
Itē sacerdos dicens hec v̄ba re/
net̄ hostiam sup os calicis: p̄ q̄d si/
gnatur qz viuentes in corpore in/
digēt miscēdia dei et merit̄ ch̄i
passiois. Sacerdos aut̄ volēs di/
cere/p̄ om. se. se. erigit̄ se: ad signifi/
candū qz vult petere existēciam p̄/
petuā dñi nobiscū. vñ subdit̄ par/
domini sit̄ semper vobiscum: ad si/
gnificandū qz dominus post re/
surrectionem pacem dedit. Sci/
endum qz sacerdos dicendo/per
oīnia secu. seculoz. eleuat modū

Expositio quinte

cū calicē: ad fēcādū pplō vt pplus pter tres rōnes: fm Jhñ. s. pp̄ obe
pacē cōsiderās h̄ intelligat z dicat diētā p̄is: pp̄ noticiā m̄is: z p̄
amē. Particula at̄ quā tūc super pter redēptōez gener̄ hūani. Uel
calicē tenet/ fcat q̄ viuēres adhuc fm Rauān. d̄ ter: pp̄ tres ptes
petūt iuuari merito passionis z cf̄ corpis ch̄i mystici. s. a celo z i tra
fusiōis sanguis ch̄i. Itē p̄ h̄ q̄ sa z dormientiū/ siue inspurgatorio.
cerdos alte diē: Pax dñi/ rep̄ntat D̄ at̄ p̄mo/ miserere nobis. Vltio
p̄sonā ch̄i: q̄ p̄ resurrectōez dixit at̄/ dona nobis pacē: s. Tho: Rō
ap̄lis: pax vobis. q. di. Do vobis est: qz p̄ p̄ma duo petim⁹ amōtio
pacē pector̄ i via: z pacē cōnitat̄ nē culpe z pene. p̄ tertiu⁹ at̄. s. p̄ pa
i p̄tia. Est ḡ sens⁹: pax dñi .i. pax cē petim⁹ affecutionē ois boni z c.
pector̄/ qd̄ ē a vitijs/ sit i p̄nti vo/ vel qz ipse redemit nos a miseria
biscūz i futuro par cōnitat̄. Ille culpe z pene: z dedit plenitudinēz
at̄ tres cruces sup̄ sāguinē ch̄i si ḡre. Illud tñ/ dona nobis pacem:
gn̄at tr̄ duū sepulture/ vel tres mu additū ē. pp̄ p̄secutōez tyrānorūz.
lieres q̄ crāt circa monumētū ch̄i Post h̄ seq̄t̄ oīo/ Dñe iesu ch̄e q̄
sti. Deide sacerdos mittēs corp⁹ dixisti ap̄lis tuis: pacē meā do vo
ch̄i i sanguinē diē. Fiat hec com bis z c. vbi postq̄ sacerdos venit
mixtio corpis z sāguis dñi n̄si ic/ ibi/ eāqz pacificare z adunare z c.
su ch̄i mibi z oibz sumētibz sal⁹ etiā osculat̄ patenā i sinistra pte:
mēt̄ z corpis: z ad capescēdā vitā ad fēcādū q̄ p̄ h̄ sac̄m̄ vult vniri
cōnā p̄partio salutaris. q̄ cōmixtio ch̄o i charitate. Postq̄z vō p̄ple
fcat q̄ aia vnita ē corp̄i ch̄i in re uerit̄ vba/ osculat̄ reliq̄as vel cru
surrectōe. Et h̄n̄ h̄ fit post/ par do cē si bz: si nō bz/ osculat̄ altare i de
mini: qz p̄ q̄z dñs pacificauit oia rtra pte. qd̄ fit ad fēcādū at̄iquū ri
q̄ i celo z i tra s̄/ p̄mo vniuit aiaz tū: vbi p̄us singul' diebz cōicabāt/
corp̄i. Nec oia wilhel. Deide seq̄ sz cū nec h̄ potuit fieri sine piculo
tur/ agn⁹ di. Et sciēdū q̄ añqz d̄z ordiatū fuit vt i tribz festiuitatibz
agn⁹ di fit modicū silētū dicēdo cōicaret̄. s. natitate/ pascha z pente
bāc oīonē/ Fiat hec cōmixtio: ad costen. Reliq̄s tñ diebz osculū pa
designādū illō manifestū silētium cis recipient z panē b̄ndictū. Sed
ap̄loz: qd̄ fuit añ̄ resurrectōz ch̄i qz h̄ fieri nō possz i. xl. vbi nō pōt
añqz sciret ap̄li: nec cēt certifica/ sumi panis b̄ndict⁹: ordinatū fu/
ti postq̄z appuit m̄ieribz: s. Bēf. it vt p̄ eo fieret collecta i sine sup
de parātinis. D̄ at̄ ch̄s agn⁹: qz pplm̄ dicēdo: inclinate capita v̄ia
aḡuit p̄ez sibi obediēdo: itē ma/ deo. Et sciēdū q̄ par dñi nō dat̄
trē i cruce p̄dēdo Vll' d̄z ab agnō i missa defunctor̄: s. d̄/ dona eis
grece/ q̄ ē piū latic: qz pie p̄ nobis requiē. qz mortui nō indigēt pace
se obtulit. Canit̄ at̄ tribz vicibz p̄/ rpalit̄: qz nō sūt i p̄turbatiōe b̄m⁹.

partis missæ

mūdi: vñ qz n̄ sūt i pace/s; i penis. fm̄. Bēf. de parā. iō dicim⁹: dona eis requiē. Aliq̄ at̄ dicūt i officio mortuorū: dona eis requiē sempiternā z locū idulgētiæ. qd̄ tñ dīssōnat: qz vbi nō ē loc⁹ idulgētiarū: eo qz illi q̄ sūt i purgatorio sūt extra locū militāris ecclē/ vbi solū ē loc⁹ merēdi idulgētiarū. vñ qz illi sūt i purgatorio nullo mō merent̄ eis p̄ modū suffragij: vñ qz satis ipsope optat̄ loc⁹ idulgētiæ. Si tñ illō dīctū itelligat̄ sic: dona eis locū idulgētiæ. i. locū in q̄ idulget̄ culpis z penis eos recolloces. s. in celo: z tūc bñ p̄t̄ sustineri. Itē dicēde sūt ille tres orōnes. s. dñe iesu ch̄e fili dei viui/ q̄ ex volūtate patris: z dirigit̄ ad filiū. z alie. s. Dñe sc̄tē p̄t̄ ops cr̄ne de⁹/ da mihi h̄ corp⁹ zc̄. Et post h̄ dīc: Dñe nō sū zc̄. Deinde sūpro corpe ch̄i z sanguine abluat calicē p̄mo: z ablutōz sumat. sc̄do abluat int̄: z etiā sumat. qd̄ tñ i die natitat̄ ch̄i nullo mō. face re d̄z: qz tūc nullā ablutōz debz sumere si vult aliā missā celebrare: s; d̄z ablutōz dare cōicātib; subditis/ vel reseruet in vase mūdo. s. in ampulla si nō hz calicē.

Sexta pars missæ.

Extra pars

missæ ē q̄rtum ad grāz actiōes: q̄ d̄z cōiō. q̄ fit in mēoriā ei⁹ qz p̄ls oli singul' dieb; cōicabat fm̄ Joā. beletb. vel iō vt p̄ eā cōicem⁹ deoz sc̄tis. D̄r at̄ cō-

plēda: qz p̄ eā cōplet̄ missa. S; tñ cōplēda poti⁹ d̄r collecta p̄ cōiō nē. Tot aut̄ fieri debēt p̄plēde q̄e sūt orōnes añ eplaz. z sc̄at̄ grām subsequēte nobis neciam. z d̄r i de xtra pte p̄uertēdo libz: p̄ qd̄ siḡt̄ qz adhuc i fine seclī iudei p̄uertēt̄ ad dextrā fidei/ q̄ nūc s̄t i sinistra. iuxta illō ad Ro. ix. Reliq̄e israel saluē fiēt. Deinde sacerdos oib; p̄ actis p̄uertit se ad pplm̄/di. Dñs vobiscū. Vbi sciendū qz sacerdos salutat pplm̄ septies i missa. P̄mo añ p̄mam collectā. Sc̄do añ euāgelij. Tertio p̄ credo. Quarto i p̄ncipio p̄fatōis. Quinto post par dñi. Sexto p̄ cōiōnē. Septimo h̄ i fine missæ. ad sc̄adū qz tūc est dñs nobiscū qñ hēm⁹ septifor/ mē grāz spūsscti. Deinde sacerdos p̄uertit se ad pplm̄/ cātās: Itē missa est. z h̄ tpe suo. Cui⁹ sensus ē fm̄ Bēf. de parā. z Joā. beletb. Itē ad p̄pā: qz missa ē p̄sumata. vñ itē missa ē. i. hostia p̄sumata ē/ vel hostia z oblatio ē missa: igit̄ seq̄m̄ z itē post eā. Itē at̄ regressus a missa ad p̄pā/ fm̄ Joā. beletb. sc̄at̄ regressū ppli isrl' de captiuitate babilonica cū grāz actiōe. iō d̄r: deo grās. D̄r aut̄ sp̄/ Itē missa ē: qñcū qz/ Te deū laudam⁹ d̄z/ vel gl̄ia i excelsis. qñ aut̄ nō dicūt: tunc d̄z/ bñdicam⁹ dño. Et ē sūptū d̄ aplō vel d̄ Judith ca. viij. vbi dicūt ca/ p̄t̄ui/ bñdicam⁹ dño. Et est sens⁹: referam⁹ grās vel laudes deo. Et est vox hūilior q̄ itē missa est. Et iō nō p̄uertit se sacerdos ad pplm̄ di

Cautele circa

cedo/bñdicam⁹ zc. ad scādum q⁹
nūq̄ debem⁹ cessare referre gr̄as
deo. Malden. aut sup. Ps. xxvij.
Serengariū dr̄ istituisse ita dōz/
bñdicam⁹ dñm z nō dño: qz bñdi
ctio nō fit ad vtilitatē dei/sz ad no
strā. Nos at dicim⁹ q⁹ idifferen⁹
vtrūqz p̄t dici. Creatura nāqz bñ
dicit creature bonū optādo: crea
tura at creatorē duplr. s. laudādo
z bonū ei tribuēdo: Creator autē
creaturā bonū augendo. Et h̄ du
plicif/vel i nūero vel i mērito: sic
em̄ crescit bonū/sic z merita. Hec
Malden. Sz Ber. de paran. dat
tres rōnes. P̄ria qñ celebram⁹ de
sc̄tis i celo/dicim⁹: Ite missa ē. q/
si puocātes pplm. Ite. i. festinate
illuc vbi illi sūt. Qñ at p̄ viuīs in
mūdo/bñdicam⁹ dño. qz nescim⁹
an sum⁹ i gr̄a: iō timere debemus
ne effect⁹ misse euanescat i nobis.
Sz cū celebram⁹ p̄ mortuis/dici
mus: Req̄escāt i pacē: qz eis h̄ cō
penit. His expedit⁹ bñdicat sacer
dos pplm/dicēs: Celesti bñdicti
one. P̄rio stās an̄ altare bñdicē se
ipm. Deinde dicē reuertēdo se ad
pplm i dextrā p̄tē altar⁹: z h̄ seq̄n⁹
ad pplm i medio altar⁹: z fili⁹: z vl
timo redeūdo/z spūsc̄tus: amen.
p̄ qd̄ desiḡt missio spūsc̄ti in apo
stolos: lz at spūsc̄tus ibi tm̄ dat⁹
est: tm̄ qz tota trinitas missionem
opata ē: iō dr̄ p̄r z fili⁹ z spūsc̄tus
Post hec oia sacerdos flectendo
se corā altari hūilif̄ dicat: Place
at tibi sc̄tā trinitas obsequiuz zc.
Et deinde hymnū triū puez̄ cuz

psalmis z orōnibz h̄suct⁹. Eōtra
h̄ tm̄ mlti sacerdotes peccāt q̄ n̄ se
flectūt dicētes istā orōnē: Place
at tibi sc̄tā trinitas zc. cū tm̄ flecte
re zgruit: p̄ eo q⁹ tūc gr̄aactōes
referunt sc̄tē trinitati p̄ bñficijs i
missa exhibitis. Et qd̄ dicit⁹ est
q⁹ aliq̄ obmittūt hāc orōnē/ in q̄
ḡuit peccant. Qñ legit⁹ q⁹ qd̄ ob
sessus a demōe postqz ad duct⁹ cēt
ad qñdā sacerdotē i ecclia: ille vo
lēs certificari a diabolo qd̄ de ei⁹
vita sentiret: q̄sunt de ipō q̄si de
alio/di. qd̄ tibi v̄f̄ d̄ iacobo sacer
dote: Rñdit demō: Qlī fuit n̄/
sz iā ē dei. Deinde idē sacerdos q̄
fuit de socio suo/di. qd̄ tibi videt⁹
de bartholomeo socio nico: Rñ/
dit demō: si nō subtraheret / bon⁹
cēt. Ille v̄o fuit valde admiratus
q⁹ diceret euz furē/cū tm̄ sciret euz
sc̄tm̄ hoim. Inrogauit igit⁹ / qd̄
nā subtraheret: Rñdit demō: sub
trahit deo illā orōnē post missaz/
Placeat tibi zc. Qd̄ mltū nobis
placet: z dō marie displicet. q̄ oia
fuc̄t ita cōperta/sic ille dixit. iō ca
ueat sacerdos ne aliqd̄ obmittat
qd̄ ē de vsuetudie ecclie circa mis
sā obseruādū.

Cautele fuāde i celebratōe misse.

Equuntur

s cautele circa missā obf/
uāde. Et p̄mo ḡnales tā
laic⁹ qz cleric⁹ necie P̄ria igit⁹ cau
tela ḡnal⁹ ē: vt tā cleric⁹ qz laici ec
clesiā/p̄cipue tpe celebratōis mis

missam obseruāde

se bñlicē z deuote frequētē: z q̄ta
p̄uersatōe deo gr̄a atq; inspiciētib;
placita primū n̄ solū iſtruāt/s; et
reficiāt. d̄ imunitate ec. c. decz do
mū. li. vj. Sc̄da vt audiētes mis/
sā q̄t̄s audierint a p̄s bytero dici
nomē dñi n̄i iesu ch̄i/ſtēctāt ge/
nua z caput inclinēt reuerent. vt
d̄r ibidē. Tertia vt n̄lla p̄phana et
m̄lto forni⁹ feda colloq̄a p̄ferāt: vt
ibidē pulchre d̄r. Quarto caueāt
ne aliq̄s añ finē misse recedat sine
maḡ n̄citate: idē si erit d̄ fm̄oe: q̄d
si fecerit excōicē. marie si h̄ fece/
rit p̄tēnēdo sacerdotē p̄dicātē tā/
q̄z min⁹ scientē: sic solēt facere q/
dā laici l̄rati dicēdo/ q̄d audirem
istū ribaldū cū ego pl⁹ scio de scri
ptura q̄z ipse? Cōtra q̄s ē canon
xxxvij. di. sedule. z c. cū ex iūcto.
de heretic; vbi talia p̄hibent. S;
q̄ tales possēt excōicari habes ex/
p̄sse de p̄se. di. j. vbi sic d̄r. Dēs fi/
deles q̄ p̄ueniūt in solēnitatib; sa/
cris ad eccliam z septuras ap̄loz
ac euāgelū audiāt. Qui at nō p̄se
uerauerint i orōne vsq; dū missa
pagat: nec sc̄tām cōtōnē p̄cipiūt:
velut inq̄tūdines ecclie cōmouē/
tes p̄uenit cōtōne p̄uari. Et iste ē
canō ap̄loz. Et ibidē i p̄cilio car/
thagin. d̄r. Sacerdote i ecclia ver
bū dei p̄ponēte q̄ egressus fuerit d̄
auditorio excōicē. Et ex concilio
agatēsi ibidē h̄. Missas die dñi/
co seclari; totas audire sp̄ali or
dine p̄cipim⁹: ita vt añ sacerdotis
b̄ndictōz egredi ppl̄s nō p̄sumat:
q̄d si fecerit ab ep̄o p̄blice p̄fūdāt.

vbi dic̄ glo. h̄ dico p̄ceptū eē. Un̄
p̄ceptū faciūt q̄ dieb; dñic; mis/
sam nō audiūt. Hoc etiā ē p̄ illos
q̄ veniētes ad missā nō audiūt q̄d
ibi legūt aut p̄dicat/ s; circūeūt ec/
clesiā sic iudei synagogā: cū tñ di/
cat in p̄s. Stātes erāt pedes n̄i
z c. Et d̄ talib; p̄t dici illd̄ p̄s. In
circūitu ip̄j ābulāt. Cōtra q̄s ex
p̄sse ē canō Anastasij pape. d̄ p̄se.
di. j. aplicā. vbi d̄r: q̄ cū legūt euā
gelū n̄ h̄dētes nec stātes/s; currit
d̄bem⁹ audire. Si at sessiophibēt
m̄lto maḡ discursus z circūitus.
Hoc idē habes i c. q̄n̄ at. ibid. vbi
Cyra. dic̄ eē stādū ad orōnē z vi
gilādū z incūbendū ad p̄ces toto
corde: neq; aliq̄d carnal' hois z se
cular' eē cogitandū. O si p̄hibēt
carnal' cogitatio: q̄nto pl⁹ carnal'
locutio z p̄fabulatio. Q̄nto caue
at laic⁹ ne vacu⁹ die festiuo ad mis
sā veniat. de cōse. di. j. oēs. Quia
sc̄ptū ē: Nō apparebis i cōspectu
dei vacu⁹. h̄ tñ ē cōsiliū fm̄ glo.
ibidē dieb; p̄uar; s; dieb; festiuis
vidēt esse p̄ceptū. Un̄ vidēt q̄ ob
latiōes sint exigēde: z q̄ parochia
ni sint ad eas cogendi. vt. xvj. q. j.
statum⁹. Est tñ argumētū p̄. xij.
q. j. duo. dic̄ tñ glof. i c. oēs ch̄ia
ni. vbi s̄. q̄ si sacerdos ē paup̄ p̄t
diuīa subtrahere parochianis ni/
si dent. vt de simonia. c. cum sit.
Sexto caueat quilib; ne alibi miss
in propria parochia die festiuo
missam audiat: als poterit excōi/
cari. vt de parochijs. c. j. Septi/
mo caueat q̄s ne audiendo miss

Cautele circa

sæpe altare nimis appropinquit. ut
d. vi. z. ho. ch. c. j. Et ista s. i. i. man
da pplo sepi: vt debita reuerentia
circa sacra eccliaistica habeat.

Equuntur

S nunc cautele clericus neces
sarie. Et prio caueat ne
i vestibz vel ornamentis sordidis ce
lebrat: s. ornamenta predicta iuxta
meliorē dispositionē mūdēt: z iux
ta facultatē honoz ecclie meliora
q̄ poterit cōparet. Tūc diē stepha
nus epus familiari amico hilario
q̄ vestimēta ecclie q̄libz dūmō mi
nistrat sacra debēt eē mūda z ho
nesta. Hoc est i illos q̄ de bonis
ecclie cōparat eis tunicas p̄ decem
marcs / z ornamentū p̄ missa p̄ me
dia marca aut sexagena. Nec de
bēt i alijs q̄ aureis vel argenteis
calicibz celebrare: p̄mittit tñ canō
stāneū h̄c calicē p̄ paupertatē. d.
p̄ se. disti. j. calix. Secdo caueat ne
p̄les missas celebrat: p̄ter diē nati
uitatis ch̄i / vbi tres celebrant: z si
ne nēitate maḡ. Et h̄ sit i istis casi
bus: vt si p̄ missa celebrata de die
occurrit fun: tūc in p̄ma missa n̄
sumēdo aquā ablutiois p̄t postea
celebrare/requiē. Itē si occurreret
hospes magnus vt p̄nceps vel ma
gnus dñs / q̄ n̄ audiuit missa. Itē si
occurrerint sp̄si volentes audire
missa. Itē si aliq̄s hūerit p̄les ec
clesias p̄ paupertatē vni cōmēcia
tas. Itē si supuenerit p̄grini: ad
hibita sp̄ p̄dicta cautele ne aq̄ ab

lutionis porz missa sumat. de his
hēm. c. j. d. cele. mis. c. consuluisti.
Dic tñ s. rā. de sara. ibid. q̄ h̄ ē fu
giēdū nisi nēital suaderet. Tertio
caueat celebras ne sine lumiez cā/
pana celebrat. vt de cele. mis. c. j.
q̄ ch̄: a cādor ē lucz eterne. vt ibi/
dē d̄ i c. sane. Quarto caueat ne
p̄ ponat de aq̄ q̄ de vino: q̄ diē
Jo. an. i c. p̄nitiosus. de cele. mis.
q̄ credere d̄bam q̄ de latere ch̄i
maior q̄ntitas eruit sanguis q̄
aq̄. vt d̄ i c. iij. ibidē. Quinto ca
ueat ille q̄ solus ē i ecclia ne p̄t missa
sā peculiarē. i. p̄uatā seu ex devo
tione celebrandā obmittat missa de
die. vt d̄ i c. q̄dā. de cele. mis. Se
xto caueat ne legat missa ad alicu
ius petitiōes p̄t h̄ q̄ h̄et bonas
segetes / v̄ vt sibi in bastiludie b̄n
succederet: q̄ ista s. m. Jm̄. rep̄hē
dunt i c. q̄dā. de cele. mis. Multo
forti at caueat ne legat missam vt
de alijs p̄dat. q̄ talis ḡuit peccat:
et ē deponēdus s. m. Joā. an. in c. q̄
dā. vbi s. p̄ q̄ allegat. xxvj. q. v. q̄/
cūq̄. Septio caueat ne nimis ma
ne celebrat. s. an̄ diē: q̄ scdm̄ Tho.
istud sacm̄ p̄riet ad diē gr̄c: sic d̄t
apls Ro. xiiij. Nox p̄cessit zc. Lō/
tra illos q̄ canūt / Rozate / an̄ diē:
cū tñ i auroza cantari d̄z. Excipit
tñ natitas ch̄i: i q̄ canit missa p̄
mediā noctis: q̄ significat statū an̄
legē q̄ fuit i tenebr̄. vt diē glo. de
cele. mis. v̄z tñ ep̄s p̄cessū est. vt
videt s. m. Joā. an. q̄ s̄ i via q̄ p̄nt
maturus q̄ alijs audire. vt de p̄nt
c. vl. li. vj. Octauo caueat ne legat.

missam seruande

qs missa nisi p^o matutinū / p^o m^a et lud qd i collatiōibz patz legit de
tertia. iō erq̄ hora tertia d^r pass^o r abbate Lucio: q̄ tacturates q̄sdaz
crucifix^o linguis iudeoz: videt q̄ māachos q̄ sine inf^rmissiōe oraret
tūc ē hora pueniēs celebrādi: scōz r nullū aliū op^o faceret corripēs
doctores modernos.

De dicēdis horis canonicis.

Portet sem

o p^o orare. Lu. x. viij. Sic dic^o unate deo ifundēs mibi paucas
Denf. de v^rmaria/ de pfe palmulas r facio ex eis plectā: r di
ctiōe iterior^o hoīs. li. ix. c. j. cuiusli co/miserere mei deus rē. Et illas
bet iusti hoīs sui cordisqz pfectio plectas vēdēs p. xvj. nūmis: duos
ad iugē r idisruptā o^rōnis pscue pono an ostiū domus: r q̄ recipit
ratiā rēdit Et q̄ntū hūane fragili orat p me tpe q̄ ego māduco vel
tati pcedit/ ad p^rtinuā tranq̄llitatē dormio: atqz ita ipler a me q̄ sine
mēt^o niti d^r r ad ei^o ppetuā puri inf^rmissiōe oro. Iste p^r laboriosus
tatē: pp^r quā possidēdā r oēm la/ nihil aliū significat nisi statū laica
borē corpis r cōtritōz spūs idesef lē oposū r manuali labori ifudau
se q̄m^o r iugit^o exerceamus. Et sic tē: q̄ vt dic^o Host. n̄ valēs cōtinu/
ad o^rōnis pfectōz rēdit structura is tpiū o^rōnibus vacare laborat
r rutum: sic nec ipe r rutes absqz manual^r r corpali^r: r d labore suo
o^rōnis iugitate et pscuerātia pnt bōa t^rpalia/ possessiōes/ oblatōes/ r
p^rpleri. Quocirca saluator n̄ nos mltiplieg^o reddid^o r p^ruēt^o psonis
admonēs vt hāc pscuerātia orādi spūalibz p^rsoluit: hac itaqz itētiōe
teneam^o/ dic^o: Optet sp^o orare. Nō vt eo deficiēte vel desistēte a iugi
ē at itelligēdū q̄ hō sic q̄tidie de/ o^rōne/ spūales deū exorēt vt sic sp
beat orare vt nec dormiat nec co/ orare videat. Qui qdē status spi
medat vel nec laborat/ s^o q̄ istant^o ritual^o sp^o orare d^r: cū horis: tā no/
t^rpibz p^rgruis orat. vñ L^r y^ra d^r sup. cte qz die cōpetent^o distict^o/ septem
Luc. sup loco themat^o n̄i/ q̄ bec vicibz horas canōicas p^rsoluit. q̄
dictio sp^o n̄ iportat cōtinuitatē tē/ rōne iura canōica dictū septē ho/
poris: qz optet o^rōnē inf^rrupti tpe rax canōicaz officiū pensū serui/
dormitōis r aliqz aliaz necitatū: tui^o appellāt. vt i c. j. de cele. miss.
s^o iportat p^rstātia siue ifistētā o^rō. Ex q̄ p^rtorū clez i sac^r ifititū
nis t^rpibz r hor^o ad h^o p^rgruis. Hic obligari ad horas canōicas singu
d^r Beda sup locū istū. Ddm ē eū lis diebz dicēdas. Circa qz cōsi/
sp^o orare r n̄ deficere q̄ canōic^o ho/ derationē vt facilius mēorie com
tis rogare n̄ desistit. Pro q̄ fac il mēdent^o q̄ sequūt/ ponūt aliq̄ du/
11 iij

De dicēdis

bia p̄ q̄stunculas breuissimas/cū solomibz earūde. Et p̄mo q̄rit: an oēs clerici i sac̄ instituti tā b̄nificiati q̄ nō b̄nificiati ad horas canonicas teneat. Et dōz ē s̄z Joā. an. i. c. de cele. mis. z in glo. vj. cle. p̄me. de cele. mis. q̄ sic. Idē notat Arch. xxi. distin. cleuteri. vbi ip̄e dat hui⁹ dicti rōnē/di. qz ordi sacro officū ē annexū. vñ subdiaco no d̄r i ordiatōe sua. Glide si hactenus fuisti ad eccl̄iaz tard⁹ q̄ nō sis velox: si sonolēt⁹ / mō sis vigilās. Et si d̄r: tñ forte n̄ h̄ b̄nificiū d̄ q̄ fuit. Rūdeo q̄ ip̄uter sibi ep̄o q̄ eū sine titulo ordiauit. Uerūtñ dic̄ Arch. xxi. dist. i. c. si q̄s p̄s byt. qz h̄ quis sp̄ote ordinē accipiēs se huic n̄citat̄i supponit: nō tñ tenet̄ inesse eccl̄astic⁹ officijs sic ille q̄ ē ad h̄ deputat⁹: s̄m Hug. q̄ ēt credit qz is q̄ nō ē alicui⁹ eccl̄ie clericus d̄z cogi inesse diuis̄ officijs: z h̄ si cōmode p̄t inesse. Sc̄do q̄ rit: qd̄ si cleric⁹ b̄nificiat⁹ n̄scit horas legere: Rūdeo/nō excusat⁹: qz d̄z scire legere: als̄ priuat⁹ b̄nificio/cū tales h̄e debēt cōpetētē sciaz. vt d̄r in c. cū in cūct̄s. de elec. Cōpetēs at̄ scia s̄m Arch. xxxvi. dist. ill̄fatos. est vt sciat canōes p̄nial̄es/psalteriū/homelias z h̄mōi. xxiiij. dist. c. q̄ ep̄s. imo dic̄ Hug. lxxxviiij. di. i. c. arch. z i. c. oēs. xxxviiij. di. Nō solū req̄rit qz sacerdos sciat i libro legere p̄fecte/s̄z etiā debz cordeten⁹ p̄ maiori p̄te scire psalteriū. Uerūtñ dic̄ Jn̄. qz h̄ cleric⁹ cantās cū alijs n̄ oīa itelligit q̄ canūt: tñ nō peccat mortalit̄: dūmō cor suū sursum ad deū habeat /cul p̄a dicēs. Est tñ cleric⁹ si ista cōia ignorat q̄ ad ei⁹ officiū spectat: s̄z Host. de q̄litate z etate ordinādo rū. eā te zc. Tertio q̄rit: qd̄ si ali⁹ q̄s puer maior septēnio ex disp̄satiōe obrinet b̄nificiū nō curatur/ z nescit horas legere: Rūdeo pōt cū eo ep̄s disp̄sare ex cā n̄cīa vlt̄ vtili/ vt aliq̄s alias oratiōes loco horaz dicat. Rō m̄gr̄i stanislai d̄ scabinū d̄ni mei in qdā positione sua ē: qz exq̄ disp̄sat ep̄s in p̄ncipali. s. in b̄nificio/ disp̄sare p̄t z in accessorio. s. officio. Quarto q̄rit: qd̄ si quis ē infirm⁹? Rūdeo s̄m Jn̄. de cele. mis. c. j. si ē tal̄ infirmitas q̄ ip̄edit a dicēdo vel audiendo horas/ excusat̄ infirm⁹: nec tenet̄ postea aliqd̄ dicere/ nec p̄ isto penitere: qz n̄citas legē non h̄z. de obser. ieiunioz. p̄silū. Sec⁹ ē s̄m Host. si ē aliq̄ infirmitas q̄ solū ī pediret dicere/s̄z nō audire: tūc ei sacerdos d̄z aliq̄ aliū corā ip̄so legentē audire si eū h̄e p̄t. Uel si est infirmitas leuis: sic febr̄ q̄rtana in q̄ etiā sua negociap̄curaret: tūc oēs horas legere tenet̄ zc. Quinto q̄rit: quid de illo qui amisit librū in via eūdo? Rūdeo qz si cāu hoc accidit pōt excusari p̄ illa vice ab horz: s̄z nihilom̄ dicat illa q̄ scit: puta orōnes vel pater n̄r/ ne vacet ocio. Rō hui⁹ dicti q̄re isti nō imputat⁹: qz p̄ eū nō stat: q̄ sibi nō d̄z ip̄utari. ex regl̄a iur̄ lib. vj. qd̄ p̄ me. Sexto q̄rit: an cleric⁹ b̄nificiat⁹

horis canonicis

tus i schol' stās d licētia epi/ vl' pe
grinas ad curiā excusat ab horis
canonicis dicēdis: Rūdeo. licz ali/
q dicūt q tales excusat si p alios
loco sui in eccl'is pstitutos copleā
tur: z h si ē cleric' bñficiat' i mio/
rib' pstitut' .put recitat Arch. xij
di. cleuteri'. allegādo dictū abba/
tis z petri de samp. de cele. mis. c.
j. Tu dicas audacē q tal' cleric' si
ue sit bñficiat' siue nōdū/ sit i ma/
iorib' pstitut' siue i minorib': nec p
pter studiū nec laborē pegrinatio
nis ab hor' canonicis excusat: nec ar
chieps nec eps possit sup his dis/
pēsare aut i aliō cōmutare: nec ab
bas cū mōacho p' studiū .ita scri
bit Arch. i dic. c. cleuteri'. z Ray.
in sūma in titulo de officijs cleri/
cor' c. nunqd. z seqntib'. Ex his
oib' sumit istō documētū: q ob/
mittēs horas ex voluntate aut ex
acurata negligētia/ peccat morta/
lit'. Tunc ē cas resumere vl' dis/
pensatiue in alio gñe satisfactōis
recōpēsare. Rō: qz ex q talis solue
re tenet z nō soluit: necē est vt sol
uat. Sextū si fieret multitudo ne
gligētiar' p' dispēsari secū vt alio
die sec' nō faciat nisi satisfaciāt. vt
dē Jo. an. i c. dolētes. z Jm. in c.
j. de cele. mis. Et idē dic' Host. q
si ē tāta diuersar' horar' negligē
tia q qsi ipossibile ē eas redicere:
cōmutet i aliā pñiam. Septio q/
rit: an ille qui ex occupatiōe liciti
opis: vt qz multū scpsit/ vel audi/
uit p'fessōes/ vel aliud fecit p qd
neglexit horas/ mortaliter peccet?
Rūdeo nō: qz talis p ignorātia p/
babilē excusat. de cleri. excō. mini
strā. aplica. Octauo qrit: an tot
quis pctā pmittit mortalia q' ho
ras vni' diei obmisit vel neglexit?
Rūdeo qz h officiū totū vni' diei
sit qddā totū integratū ex suis p/
tib': z vno pcepto p'cipiat: z p cō/
seqns trāsgrediēs oēs sil' vna die
non peccat nisi pctō vno mortali.
Tū si q's negligit vna horā: vt pu
ta pñiā vel tertiā zc. z alias com/
plet/ etiā peccat mortalit': s; nō ita
guit sic obmittēs vl' negligēs oēs
horas: vñ vni' pctm mortale ē q/
vni' alio. Est at' vitas qz p negligē
tia horar' vni' diei itegre incurrit
quis mortale gū' qz p negligētia
vni' hore canoicē diei illi'. Rō qz
maior ē pempt' diuie laudis in
toto qz in pre. Nono qrit: an attē
tio mēt' in hor' sit necia? Rūdeo
fm Tho. ij. ij. q. lxxiij. q duplex ē
attētio. Vna q attēdit ad vba ne
quis in eis erret. Secda q atten
dit ad finem orōnis. s. ad deum z
ad rem p qua orat: que quidem
maxime est necessaria. Et hāc eti/
am idiote possunt habere. Quan
do g euagatio mentis sit in orō/
ne ex pposito/ pctm est mortale: et
impedit orōnis fructū. vñ p'cipit
cleric' vt officiū diuinum qmum
deus dederit studiosē celebrēt pa
riter z deuote. de cele. mis. dolē/
tes. Hoc aut cōtingit qñ hore ca/
nonice transcurruntur z syncopā
tur: vel extranea z prophana / va/
na et inhonesta colloquia. itermi/

De dicendis

scenſ. vt dicitur ex p̄lio p̄mo vien. de cele. mis. ḡui. i cle. Euagatio tñ q̄ fit p̄ter int̄tionē/ōionis fructū n̄ tollit: q̄ dicitur Basili⁹ q̄ cū hō ex fragilitate neq̄t orare atr̄te / de⁹ illō ignoscit. vñ dicitur glos. v. in cle. ḡui. p̄mo allegata. q̄ in tali casu sat̄ ē ex labijs suis fuisse deo i diuis officijs: s̄ cor diuertat ad alia: s̄ In no. 7. Host. de cele. mis. in c. dolētes. q̄ tenet q̄ talis nō peccat mortalit̄: in x̄ie cogitando sp̄iale q̄d vel tp̄ale q̄d de sui natura non sit malū: sic ille q̄ in vesper̄ cogitat d̄ sermōe faciēdo post vesp̄as: precipue si eēt fatigat⁹. d̄ q̄ p̄ Tho. iij sen. dist. xv. Ex q̄b̄ oib̄ isert̄ q̄ si subest necitas q̄ dilationē non capit/p̄nt licite tunc alia negocia expediti. Sec̄do isert̄ q̄ si q̄s studiose incipit legere horas 7 tandē in medio errat: s̄ in fine se recolligit/ merito nō frustrat̄ apud deū. Rō q̄ sp̄ non req̄rit̄ int̄f̄lo p̄ act⁹ eētiales. Nā p̄pha dauid de se dixit: Cor meū dereliquit me. P̄s. xxxix. Sat̄ eīm ē q̄ maneat p̄ v̄tutem: q̄d fit q̄n cū bona intentōe q̄s accedit ad orādū: s̄ i p̄secutiōe mēs ad alia rapiat̄. Semp̄ eīm vis p̄me int̄tionis manet: nisi tāta eēt euagatio q̄ attētio oīno p̄iret. Et tūc notū ē q̄d dicitur Lypan⁹ li. vi. d̄ orōe d̄nica. Est q̄d audiri possit a deo/ cū teip̄z nō audis? Et Caslian⁹ dicit in col. Nunq̄d orat etiā q̄squā fletis genib̄ si p̄ diuagatiōne distrabit̄? Hec in glo. magna in cle. si d̄m. de reliquijs 7 veneratiōe setōz. Ex q̄ p̄z q̄ h̄ solū negligētia acurata 7 crassa dānat̄: s̄m̄ Inñ. in c. dolētes. Decimo q̄ r̄it̄: q̄d de illo q̄ nō inc̄uit p̄ncipio hore alicui⁹: vt q̄ neglexit/ s̄ non maliciose: q̄ forte pulsū tā cito n̄ audiuit vt sic induat̄. nunq̄d ille d̄z p̄ncipiū repetere? R̄ndeo q̄ n̄ optet a capite inc̄ipe/ nisi magnaz p̄tem obmitteret: q̄ tunc deberet repetēdo adimplere: s̄m̄ Inñ. Et silr̄ dico de fine hore si aliq̄s ex necessitate erit chor̄: tūc eīm residuum supplet̄ p̄ alios: q̄ oēs s̄ vnū corp⁹ in d̄no. de cōstitu. cū om̄es. Undecimo q̄rit̄: an si obmissus vel neglect⁹ est vn⁹ psalm⁹ debeat fieri repetitio in choro? R̄ndeo s̄ In no. q̄ nō est tāta obmissio psalmi vni⁹ q̄ deberet repeti/ si scandalū in p̄plo imineret. Vñ meli⁹ ē obmittere nō repetere. p̄ scandalū popli: q̄ merito dicerēt: Ecce clerici n̄ri aut suffusi sunt aut ignari nesciētes q̄d cantādū sit. Ex q̄ dicto arguēdi sūt illi cauillatores n̄ cantores chori/ q̄ p̄ vnū accentū aut tonū variatū vel erratū faciunt silētū: q̄d tñ sepe p̄tigit/ 7 male: 7 itez reincipiūt. q̄ pot̄ dicēdi sūt diuinor̄ turbatores q̄z cantores. Vlex̄ tñ vbi hec sine scandalo fierēt/ vt si ppl̄s deess̄: meli⁹ fit repetitio psalmi q̄ obmissio: s̄ Jo. an. in c. dolētes. Duodecimo q̄ritur: an degradat⁹ ab ordine/ suspensus 7 excoīcat⁹/ 7 qlibet criminossus teneat̄ ad horas canonicas? R̄ndeo q̄ sic q̄diu tolerat̄ ab ec-

horis canonicis

clesia: p̄t̄ q̄ nō d̄z eē melioris con-
ditionis malus q̄ bon⁹. Si ḡ bo-
nus obligat: multo maḡ malus.
Uñ h̄ isti amiserūt honorē/nō tñ
onus: al̄s ex malicia cōmodū re/
portaret tales. Tñ i hor̄ n̄ debēt
dicere/dñs vobiscū zc. Tredécio
q̄rit: vtz quis h̄ns plura bñficia
in plurib⁹ eccl̄is d̄z plures dicere
horas: Rñdeo nō/s̄ solum simpli-
ces. Nec obstat illō Gregorij. Cū
crescūt dona /rōnes etiā crescunt
donoz. Illud em̄ fit p̄r impossibi-
litate facti: ad qd̄ nō obligat.
Uñ deat tñ tales qui diuites s̄: q̄
tales occupant z subtrahūt alijs
paup̄ib⁹ necessaria: vt in alijs ho-
nis opib⁹ recōpensent. Et d̄z dice-
re ill⁹ eccl̄ie horas: in q̄ maiorē h̄
gradū dignitatis vel officij: vt si
es decan⁹ i vn̄z in alia canōic⁹/
dicas ill⁹ eccl̄ie horas vbi habes
decanatus. vñ q̄ laudes dat vn⁹
hō: iō simplas non duplas horas
tenēt dicere. Si eccl̄ie diuerse sūt
eiusdē dignitat⁹/ vel egl̄ia bñficia
h̄z in diuersis: tūc si ē abvtraq̄ ec-
clesia abs̄cs/eligat qd̄ officij volu-
erit. Si tñ h̄z eccl̄iam parochialē
in vna diocesi/z i alia p̄bendā: di-
cat horas fm̄ eccl̄ie parochial⁹ con-
suetudinē zc. p̄ q̄ facit illud Am-
broij. Ad quacūq̄ eccl̄iam deue-
ner⁹. eiusdē morē sua. xij. dist. illa.
Ex q̄ infer̄ fm̄ wil. laudiñ. in c. di-
gnemī. d̄ cele. mis. in cle. q̄ aduene
comedētes carnes vel alia q̄rta fe-
ria vel sabbato die in loco vbi nō
est consuetudo/peccarēt: h̄ i p̄ria

sua comedat̄ d̄ ḡsuetudinē. Rō: q̄
d̄z se ḡformare his cū quib⁹ p̄uer-
sat. xij. di. c. j. z d̄ statu regulariū.
c. ij. Quartodecimo q̄rit: vtz mo-
nach⁹ ex̄ns p̄lat⁹ eccl̄ie secular⁹ re-
get eā in hor̄ fm̄ ḡsuetudinē ill⁹
eccl̄ie/ vel fm̄ officij monachale:
Rñdet fm̄ Joā. an. in cle. de cele.
mis. in v. licite. q̄ nō reget fm̄ mo-
nachale officij/ s̄ h̄z clericalē. hoc
d̄t placere Jo. xvj. q. j. c. iij. Sof. d̄
sta. mona. i sūma. c. s̄z nūqd. z Ho-
sti. in sūma eiusdē. c. ij. Quintode-
cimo q̄rit: q̄ sit cōpetēs hora p̄ q̄li-
bet hora canonica regularit̄ dice-
da: Rñdeo q̄ septē sūt hore cano-
nice. s. matutinū/p̄ma/rtia/ sexta/
nona/ vesper̄ cōpletoriū. vt i c. j. d̄
cele. mis. xc. di. p̄sbyter. Et sūt iste
hore iustitute i mēoriā passionis
ch̄i. Nā matutinū significat detē-
tionē ch̄i q̄ fuit post cenā in me-
dia nocte. Uñ tali hora d̄z quili-
bet dicere matutinū: vt ei cōueni-
at illō: Media nocte surgebas ad
ḡfitendū tibi. Tho. tñ d̄t q̄ sufficē
matutinū dicere p̄ tres pres no-
ctis. i. an̄ aurora: z hoc hodie ap-
probat̄ q̄st p̄ oēs doctores. qd̄ tñ
ḡ multos ē: q̄ ḡsup̄ta nocte in po-
tatōe /gulā z ebrietate non nisi cla-
ra die dicūt matutinū. q̄s arguit
illō p̄pheticū: Ubi eras cū me lau-
darēt astra matutina: Cōtra q̄s
est decre. de cele. mis. dolētes. vbi
d̄z q̄ tales circa comesatiōes sup-
fluas z ḡfabulatōes illicitas: vt d̄
alijs taceā/ fere medietatē noct⁹ ex-
pēdūt: z somno residuū relinq̄n/
D

De dicendis

tes vix ad diuturnū cōcentū ani/
mū excitāt/trāscurrentes vndiq;
cōtinua syucopa matutinū. **P**ri
mo canit i auroza orto sole i meo
ria sūreccōis ch̄i: q̄ tūc d̄i surre
xisse q̄stū ad noticiā m̄licy/ q̄ orto
sole venerūt ad monumētū. **P**ri
ma etiā hora visus ē in litore post
resurrectionē. **P**rima hora cōdu
xit pcurator vinee oparios **Mat.**
xx. Et s̄igt laudē hois quā deo in
puericia impēdit. **T**ertia canitur
in memoriā sue crucifixionis: qz
tūc ē ore blasphemantiū z accusā
tiū iudeoz crucifix^o. **T**ūc ēt sp̄ri
tūsc̄m̄ misit apl̄is. **E**t fecit laudē
hois in adolescētia. **S**exta canit
in mēoziale cozpalis passiōis: tūc
em̄ tenebre facte sunt a sexta hora
vsq; ad nonā **E**adē hora discubu
it cū discipul̄ in ascēsiōe. **E**t s̄igt
laudē hois in iuuetute. **N**ona ca
nit: qz tūc ch̄s emisit sp̄m̄: et lat^o
ei^o fuit pforatū. **U**n̄ p̄fluxerūt sa
cramēta. s. sanguis in redemptio
nē: z aq̄ in ablutionē. **E**t s̄igt lau
dē hois in virilitate. **V**espe dicū
tur i mēozia de positiōis ch̄i d̄
cruce. **E**t s̄igt laudē hois in sene
ctute. **C**ōpletoriū aut̄ canit i me
morā sepulture ch̄i: q̄ s̄igt laudē
hois in decrepita. **U**n̄ v̄. **I**n ma
turino dānat̄ tpe ch̄s. **Q**n̄ surre
xit p̄mā canit ordo fidelis. **T**ertia
cū canit/ tūc ē cruciamia passus.
Tenebre sunt sexta p̄ mūdi clima
ta facte. **E**missus nona diuinus
sp̄s hora. **V**espe claudunt̄ ch̄i/
si membra sepulchro. **L**h̄o bisse
na custodia ponit̄ hora. **Q**uātis
aut̄ horis cōpetentib; z distinct;
hore canonicē in eccl̄is cathedra
lib; vel collegiat; regularit̄ sūt cō
plēde: p̄t̄ tñ in hor; canonic; dice
dis ex cā rōnabili: vt qz p̄leban^o
bz visitare infirmos z eos pcura
re facis/ vel bz audire p̄fessiōes z
cū hoc aspicere licitos labores coz
porales: oēs horas inclusiue dice
re etiāz añ diē. **S**ilr q̄ bz p̄dicare
vel aliqd̄ legere in facultate vtili
scholarib; p̄t etiā silr añ diē omēs
cōplere. **Q**ui v̄o h̄ fac cā lasciuie:
vt. s. expedit; hor; añ diē i die libe
ri^o vacet ocio z vanitatib; secl̄i n̄
pōt h̄ facere sine pctō fm̄ **T**ho. in
qdā quodlibeto. **S**ūt etiā aliq̄ q̄
añ mediū noct; omēs horas cua
dūt. **E**t hi silr peccāt cū adhuc n̄
sūt digesti. vt legit̄ in **V**itasp̄a. qz
qdā p̄: qn̄ orabat valde mane/ an
gel^o sibi portabat vvas nō matu
ratas. qn̄ v̄o nimis tarde/ tūc por
tabat putridas: qn̄ v̄o competētī
tpe/ tūc portabat maturas z valē
tes. **S**z q̄re in q̄dragesima dicūt̄
vespe añ p̄adiū serialib; dieb; cū
missa? **R**ūdeo fm̄ **A**rch. de cōse.
dist. j. **S**olet em̄ ieiuniū q̄dragesi
me mag; celebrari ad imitationē
ch̄i. **E**t qz ch̄s ieiunauit. xl. die/
bus. z. xl. noctib; nihil comedens:
deberem^o nos toto illo tpe ieiuna
re nllā die vel hora comedētes sic
tpe nō comedit. **E**t qz h̄ facere nō
possum^o p̄ defectū nature: saltē
toto die ieiunādo volum^o cū imi
tari. z qz instāte z v̄gēte famis ne

Horis canonicis

cessitate nō possum⁹ expectare vt
finiat⁹ dies: expectam⁹ saltē q̄ ho
re diurnales finiant⁹: hore. s. que
in die sunt celebrāde: q̄z vltima ē
officiū vespertinū. Completorū
em̄ q̄d sequit⁹ lz deputet⁹ huic diei
q̄si cōplēs ipam: non tñ decantat⁹
i hac die: lz post finē ipi⁹ in princi
pio sequent⁹ diei: qz fm̄ cōputati
onē canonicā a vespertino tpe inci
pit sequens dies. Ar. lxxv. dist. q̄d a
p̄ib⁹. Et iō statutū ē q̄ in q̄dra
gesima vespe post missā nonalem
statim celebrant⁹ sine intervallo: q̄d
nō fit in alijs ieiunijs/ q̄ nō cū tā
ta districtiōe fuan⁹. Nec Arch.

De mō dicēdi horas canonicas

De iniquen

Cter q̄rit⁹ de mō dicēdi ho
ras canonicas. Est autē
mod⁹ dicēdi horas fm̄ modum ⁊
formā ⁊ dispositionē ecclie cathe
dral⁹/ si i ea habeat⁹ spēal⁹ rubrica:
alioq̄n recurrit⁹ ad metropolitanā
eccliam: cui⁹ rubrica ab oib⁹ ē suā
da. vt d̄r in cōcilio toletano. xij. di.
d̄ his. q̄ d̄ficiēte recurrit⁹ ad roma
ne ecclie p̄suetudinē. Hoc ē ⁊ ml/
tos romipetas: q̄ i patris n̄ris vo
lūt dicere horas canonicas s; mo
dū romane curie: cū tñ hēant spe
cialē modū ⁊ formā ⁊ rubricā i co
rū cathedralib⁹ aut metropolita
nis ecclijs. Et hi icidūt in penā di
cti cōcilij. s. suspēsiōis a cōione per
sex mēses. Nā lz ecclia romana se
quenda ē i sacris: nō tñ i diuis of

ficijs. vt notat Jo. an. de cel. mis.
c. j. Monachi autē orabūt fm̄ ru
bricā sui ordis. vt ibidē d̄r. Itē q̄
rit⁹: vbi hore canonicę sunt dicen
de: Rūdeco in cathedralib⁹ ecclijs
dicēde sunt: imo etiā in parochia
lib⁹ ecclijs/ si fieri pōt p̄grue. iuxta
illud: In ecclijs b̄dicite deo d̄no.
Viz tñ qz curati in parochialib⁹
debēt occupari confessionib⁹ ⁊ p/
curatione sacramētōz tā circa sa
nos qz infirmos: nō sufficit eis ora
re puatē in ecclijs vel in domib⁹/
dū tñ in loco honesto sitz q̄cto: n̄
sic q̄dā discholi p̄sueuerūt horas
dicendo pellere scrophas vel vac
cas ad pascua: ⁊ in pellendo rum
pere vba horaz p clamores ⁊ mi
nationes scrophaz vel vaccaruz.
Quidam etiā in lecto iacētes apo
diati ⁊ qd̄ deteri⁹ ē dicere iacētes
supini in dorso posito libro viati/
co sup̄ pectus murmurāt horas.
Alij vō de domo in domū discor
rētes p̄ villam vel opitum clami
tant in plateis sonoroze/ vt more
phariseoz orare videant⁹. Alij vō
an̄ fores ecclie stantes aut in cemi
terijs circūeūtes salutantes perso
nas ad ecclias descendētes. vñ fit
aliqui vt dicat: d̄ns vobiscū. ⁊ rñ/
deat/ bonū mane d̄na gratiosa. q̄
potius errare qz orare dicendi s̄.
Nam hore cū magna reuerentia ⁊
etiā attentione dicēde sunt.
Que autē reuerentia est in tali
bus loc⁹ cum tantis strepitibus?
De quib⁹ dicit Irido. de sum. bo.
Quid prodest strepitus labioruz

De dicendis

Vbi est cor mutū? Sic em̄ vox sine modulatiōe fit vox porcorū: sic orō sine deuotiōe est vox bouū. Et qđ dereri ē: nōnulli int̄ ista sordidat abhorredat abomināda opa vbi etiā cū cane loq̄ verent̄/cū dō in orōne loquunt̄. Certe mentior si nō audiui qñdam p̄sbyter̄ voce alta vesp̄as dicere b. xgi. sedendo in cloaca z purgādo aliuū. qđ nefas qñtū pudoris habeat z culpe atredere p̄ vnusq̄sq̄ sensat̄. Jō corrigat̄ taz incepta corruptela/ ne de^o vñ placari debuit acri^o puoce tur. Ulex tñ qđ dictū ē de atredione interpretationē recipit mitiores. Quia d̄r̄ Tho. ij. q. j. q. l. in orōnibz puat̄z debeat eē magna duotio z attentio orant̄z: qñ em̄ sentit̄ abesse deuotio dimittēda ē: Non tñ sic ē in horis canonic̄z in q̄bus non req̄rit̄ deuotio ex necitate debiti vel p̄cepti eccl̄iastici / sed ex cōfilio. vñ siue sit deuot̄ siue nō/ nihilomin^o sunt hore dicēde a p̄sbyter̄z: alioqn̄ expectādo deuotōz q̄ non ē in p̄tate n̄ra raro oramus. Intētio tñ oīno req̄rit̄ vel actual̄ vel habitual̄: vt vitz itendat deuz orare p̄ salute p̄pa z alioz. Et per h̄ p̄t̄ etiā qđ sacerdos orās in pctō mortali/ q̄uis frustrat̄ deuotiōez gr̄a dei: tñ ip̄e horeas dicere tenet̄. qđ l̄z nō exaudit̄ p̄ se: tñ exq̄ orat in p̄sona tot̄ eccl̄ie p̄ alijs exauditur. Uñ i h̄ cāu compāt̄ faci accēse qđ scipam̄ s̄sumit z alijs lucet: et cā nali qđ alijs aquā influit z i se pu t̄rescit. et cineri seu lixiuio qđ ali/ os mūdatur i se sordidat̄. Pro isto igit̄ fac̄ qđ sepsit i cle. Joā. an. si d̄m. in glo. maḡ. vbi q̄rit̄: an orōnes maloz p̄sint his q̄bz orant̄? Et r̄z qđ sic. nisi sciēt̄ malū eligerēt. Ad h̄ etiā facit̄ qđ scribit̄ Ar̄chi. ij. q. vij. in ḡuiozibz. Fac̄ etiā ad h̄ exp̄sse glo. xlix. di. c. j. vbi d̄r̄: qđ si ex certa scia mal^o eligit̄ a populo/ z sit conformis eoz moribz/ nocet subd̄ r̄z: als sp̄ūsc̄tūs eq̄ p̄ malum sic p̄ bonū opat̄ remissio/ nē pctōz. vt. j. q. j. si fuerit. arg. ad h̄. vj. q. j. ex merito. vij. q. j. audacter. vñ illud dictū Breg. in pastoral̄ qđ d̄r̄: Cū is qđ displicet ad int̄cedēdū mittit̄ irati anim^o ad deteriora puocat̄. xlix. di. c. j. sic intellige fm̄ Arch. ad deteriora puocat̄. s. s̄ cum qđ mittit̄: non s̄ eū qđ mittit̄/ nisi sciēt̄ mittat̄ indign^o. Et sic h̄ videt̄ intelligere Hug. Lau rē. z Joā. marie qñ sciēt̄ ordiat̄ indignus: aut p̄ntat̄ ad ordies vñ b̄ficiū. His em̄ modis aliquis mittit̄ ad int̄cedēdū p̄ populo. Item q̄rit̄: an hore canonicē legē/ de sūt alta voce vt ab alijs audiātur/ vel potius submissa vt a solo deo audiant̄? R̄ndeo fm̄ Jo. an. in dicta glo. maḡ. qđ l̄z de^o aḡscat cordis deuotionē: non tñ frustra vox a. h̄ūgit̄. vñ dicūt̄ theologi qđ orō qđ fit p̄ mistros eccl̄ie. i. p̄sbyter̄ros: q̄lis ē in hore canonic̄z: idō fit vocalit̄ z exp̄sse: qz talis orat in persona totius eccl̄ie ac populi. vnde vt populo innotescat qđ pro eo orat sacerdos/ merito fit exp̄sse

DOGIS CANONICIS

z vocalis o: o. tñ nō ē sic de illa q̄
p̄uate fit p̄ alio. De nēitate ad iun
gū tñ vox p̄me: ad excitandū inte
riorē deuotionē. x̄bis em̄ z signis
nosmetip̄os interi⁹ excitamus ad
sc̄m desiderium augendū: vt
dic̄ br̄s Aug⁹. ad Probā. q̄ fuit
v̄xor adarisi p̄cōsul. vt d̄t J̄s. li. v
viroz illustriū. Sc̄do ad redditi
onē debiti: vt. s. f. uat deo or̄s f̄z
se totū in corde z corpe. de p̄se. di.
v. nunq̄d. Tertio ex q̄dā redūdā/
tia ab aia in corp⁹ ex vehemēti af
fectiōe. Un̄ p̄s. xv. Letatū est cor
meū z exultauit lingua meaz̄. Et
tūc q̄rit: an acolythi tenent dicere
septē psalmos? R̄ndet̄ fm̄ Pau
lū alioz ratisponē. ep̄m i tracta
tu suo de heresi/ q̄ sic. Qui rō p̄ci
pue int̄ ceteras ē: qz ex q̄ dicūt cle
rici a clericos q̄d ē for̄s: qz in sortē
z in prem̄ dñi sunt vocati: rōnabi
le videt̄ vt dicat̄ aliqd̄ rōne sui of
ficij. Hoc tñ dependet ad cōsuetu
dinē/ an singul̄ dieb⁹/ an tñ festi
uis dicere debeant? Est tñ conso
nū rōni: q̄ q̄ nō studēt in scholis
aut studijs/ vt singulis dieb⁹ crēt
septē psalmos. iuxta illud Ambro
sij: qz sp̄ pecco/ debeo sp̄ h̄ie medi
cinā. d̄ p̄se. di. ij. in fi. Itē q̄rit: an
sacerdos tenet̄ ad horas br̄e v̄gis
marie? R̄ndeo fm̄ eundē vbi s̄ q̄
sic/ s̄ non d̄ iure: tñ de optima cō
suetudinē q̄ iam p̄ lege putanda ē:
vt d̄t Aug. ad consulariū p̄sbyte
rū. xij. di. in his reb⁹. Un̄ i hoc ca
su non valet illoz excusatio q̄ di
cunt: q̄ hore br̄e v̄gis non p̄cipiū

tur p̄ aliquā p̄stitutionem autē/
ticā ecclēie vniuersalis: nec p̄ sacra
septurā: q̄ sunt in b̄i placito. Qui
bus r̄ndendū ē q̄ multa sūt i ec
clesia dei q̄ nō sunt d̄ institutiōe ec
clesie vel p̄cepto scripture/ s̄ ex solo
p̄suetudis vsu antiq̄: q̄ p̄mitti
nillo mō debēt sine piculo salut̄:
vt signatio cruc̄ q̄ fideles signan
tur: v̄ba plira o: omis sup̄ panē z
sup̄ calicē/ b̄ndictio font̄/ trina v̄n
ctio oleo/ alioz q̄s baptizant⁹: que
oia vt d̄t Aug. xj. di. ecclēsticaz.
obf̄uata sūt reuerent̄ a p̄ib⁹ mā
gis silentio q̄ publicata sc̄pto. vt
dic̄ Paul⁹ de leazar̄is. Et t̄q̄ h̄a
nus puicial̄ gētin⁹. i. cle. ḡui d̄ ce
le. mis. dic̄ q̄ vbi ē p̄suetudo q̄ p̄
latiz maiores ecclēiaz dicūt horas
br̄e v̄gis/ ol mittēt̄ eas peccant
mortal̄. nisi sub̄sit causa rōnabil̄.
An aut̄ iste hore debēt dici in fe
stis br̄e v̄gis: ex q̄ tunc totū officii
um ē d̄ h̄ra v̄gine? Dicendū est q̄
ibi recurrendū ē ad consuetudinē
cathedralis ecclēie. Nā in q̄busdāz
ecclēsijs dicunt̄ non obstante offi
cio solennitatis: in q̄t u sc̄az non.
Et sic stat̄ p̄suetudini ecclēie cathe
dralis: q̄ est̄ m̄ oim̄ inferiorū: a q̄
non licz̄ discedere. xij. di. non licz̄.
Item q̄rit: an omnes sacerdotes
tenent̄ ad vigilias mortuoz? Re
spondeo fm̄ wil. q̄ curati tenent̄
ad vigilias mortuoz ordinarias
iuxta cōsuetudinē ecclēie cathedra
lis: vbi est̄ cōsuetudo q̄ maiores
plati dicant vigilias singulis die
bus q̄dragesime in aduentu et it̄.

De dicēdis

vigilijs aploz. Debēt etiā ipi cu-
rati dicere vbiq; sint siue circa
ecēias prias siue in studijs. Ele-
rūtū ad extraordinarias nō tenēt
fm ipz curati i studijs crētes aut
alij bñficiati. Extraordinarie vo-
cant q̄ dicunt spēalir p̄ aia cuius/
libet defuncti: ad q̄s dicēdas solū
illi astringunt q̄ circa ecēias sunt
pātes: silt̄ q̄ in illis sunt i amiuer-
sarjjs defunctorz. Un̄ vlt̄erū q̄rit̄:
an aliq̄s dicendo horas de sanctj
vel d̄ martyribz q̄n dicēde eēt d̄
feria/peccet mortalit̄? Rūdeo licz
fm wil. non refert p̄ q̄s psalmos
laudez deus: tñ determinatio ecēie
maior̄ ē seq̄nda. Nam fm psuetu-
dinē ecēie maior̄ iustū ē vt vnus
q̄sq; inde sumat regulas magiste-
rij vñ honoris p̄secrationem acce-
pit. xij. di. de his. Et br̄us Bern̄.
d̄t. Spūssētūs illas horas gratas
non recipit: q̄ qm̄ aliō q̄s debes ne-
glecto eo qd̄ debes d̄btuler̄. Un̄
istud vitij reprobat̄ exp̄isse. d̄ p̄se.
di. v. in die. vbi d̄t Breg. septim̄:
q̄ illi q̄ i diebz q̄tidianis tres tm̄/
mō lectiones legūt: nō ex reglā s̄a/
croz patz/ s; ex fastidio z negligē-
tia pbant̄ h̄ facere. Nec ibi. Itē q̄
rit̄ de ill' q̄ dicūt nouas historias
nō approbatas p̄ ep̄m? Rūdeo q̄
peccant mortalit̄ fm Bern̄. super
Lan̄. sermōe. xxvj. vbi d̄t: q̄ q̄c/
quid sine volūtate superioris sit va-
ne glorie deputabit̄/ non mercedi.
Eps tamen pōt inducere consue-
tudinē nouam in ecēia sua q̄ ad
officia celebranda. xij. dist. nouit,
z de p̄se. dist. iij. c. j. z exp̄isse in glo.
xij. di. eleuteri. sup̄ v. vigilijs. qd̄
sic intelligit̄ s; Arch. ibidē. q̄ ep̄i
in his q̄ circa solemnitate ecēie tm̄
psistūt/ q̄ psuetudine non p̄cepto
maiorum sunt introducti/ mu-
tare pōt z statuere. vt d̄t Jaco. de
alb. Statutū tm̄ ab ep̄is vel sc̄tis
p̄ibz non pōt imutare. Nec ibi/
dē. Item q̄rit̄: qd̄ de illis qui ob-
mittūt dicere suffragia sc̄toz? Re-
spondeo q̄ peccant si h̄ faciūt con-
tra psuetudinē ecēie cathedralis:
vt s̄ dictum ē: fm d̄m̄ Paulum
alioz. qz p̄temptores laudabil' cō-
suetudis sic z legj puniunt̄. di. xj.
in his. Et h̄ si faciunt ex negligē-
tia affectata: qz non curant/ vel vt
citi' p̄currant horas z vacēt poti-
bus vel ocio zc. Sed qd̄ de illo q̄
p̄us orauit completoriū q̄s vespe-
ras zc. vtruz teneat̄ redicere vero
mō? Rūdeo fm d̄m̄ Paulū vbi
s̄. q̄ non tenet̄: sed caute implebit
vespas quas ic̄caute obmisit/ z pe-
nitebit de negligentia. Item q̄rit̄:
an dicere p̄ n̄ an̄ horas z post sit
p̄ceptum? Rūdeo q̄ hoc post ho-
ras exp̄isse p̄cipit̄ in concilio gerū-
densi. d̄ p̄se. dist. v. c. id semp. vbi
sic d̄t: Illud sp̄ placuit obseruari:
vt oibz diebz post matutinas z ve-
speras ōo d̄nica a sacerdote p̄fe-
rat̄. Un̄ h̄o horas dicere p̄ n̄/ s;
nō appeat esse p̄ceptū septim̄: ap-
paret tm̄ licitū/ dignū z iustū. Nam
p̄us inuocand' ē oim̄ rez p̄: q̄ p̄
termisso nullū rite bonū fūdat̄ ex
ordij: vt d̄t Boc. i d̄ psol. p̄hic. li.

horis canonicis

ij. Rōnabile autē ē vt p̄sus oīo illa p̄cedat quā auctor salutis dictauit z instituit: q̄s ille q̄s sc̄ti p̄es post ea dictauerūt. Item expedit p̄sus perere ea q̄ sūt maḡs necia z vtilia ad salutē: q̄s q̄ sunt min⁹ necessa/ria. Maḡs at̄ necia sunt q̄ ponūt in dñica oīone z vtiliora: q̄s q̄ ponūt i alijs: cū ibi summa toti⁹ salutis z p̄fectiōis cōsistat. Petimus em̄ ibi sanctificari nomen dei i nobis z aduenire regnū celoz: qd̄ p̄mo eē q̄rendū saluator docuit: vt h̄ Mat. vi. Itē consiliū est vt illa oīo p̄mittat̄ que dispōit boīem z aptū reddit humiliando ad effectum oīonis consequēdū: h̄mōi at̄ est oīo dñica: in q̄ petimus dimitti nobis debita n̄ra: z a malo liberari: q̄b̄ nondū expeditis oīonis effectus frustraret̄. nisi em̄ nobis p̄sus debita dimitterent̄: z a malo culpe liberaremur: nullatenus aliqd̄ impetrarem⁹: cum d̄r Joā. ix. Deus pctōres nō exaudit. et Ps̄ Pctōri dixit de⁹: q̄re tu enarras iusticias meas: z assumis testamētū meū p̄ os tuū? Adiūgit̄ etiam Ave maria: in p̄ncipio horaz: qz dignum ē vt illā salutem⁹ in p̄ncipio n̄ri opis p̄ quā sal⁹ n̄ra exordium sumpsit. Dic̄ em̄ Bern. qz deus nihil nos vult h̄c salutē qd̄ p̄man⁹ marie nō trāsiret. Aliq̄ vō i cipiūt horas p̄ illū v̄siculū: Sc̄ti sp̄s assit nobis gr̄a. s̄z nō est vis. Ego incipio p̄ ave maria ista rōne: qz nec gr̄am sp̄s sc̄ti me posse obtinere puto sine Marie suffra

gio: iō qz ad eā p̄mo recurro: qz impetrare nisi p̄ eā meli⁹ nō dubito.

Cauete in dicendis horis canonicis seruāde.

Equuntur

s cautele circa horas canonicas obseruāde. Et p̄mo septē impedimēta quibz frustrat̄ effect⁹ oīonū. d̄ q̄b̄ h̄r in clem. graui. de cele. mis. Caucat q̄ q̄libz ne legat trāscurrēdo siue syn copādo: sic aliq̄ faciūt dicētēs: Dixit dñs a dextris meis. aut extra: nea aut p̄phana colloq̄a intermiscendo: qz d̄r Franc. verteley. Friuola qui p̄fert dum sacra p̄sbyter offert/ Lectio sacra dei nō deputat̄ ei. Tarde ad choz veniendo: an̄ finem officij sine cā exundo: aues in horis portādo/ seu venaticos canes: sine tonsura vel veste comperēda horis intercessendo. Et hoc est cōtra campanatores crispatos/ comatos/ manicatos/ ministrātes celebrātibz p̄sbyteris: qui grauit̄ peccant. vt ptz vbi s̄ Sc̄do caueat horas canonicas cātās ne lasciuos z dissolutos cātātus ibi p̄sonet: sic qd̄s theatrales. i. seclariū choreaz cātilenas cōfictis modulatiōibz sp̄ialiū p̄sonātiar̄ discātāt. Cōtra q̄s ē apl̄s ad Eph. v. di. Cātātes z psallētes i cordibz v̄ris dñō. vbi d̄r Hiero. z ponit̄. xcij. di. c. cātātes. vbi dic̄: Audiāt hec adolescētuli/ audiant bi q̄b̄ in ecclia est psallēdi officij:

De dicendis

deo nō voce/s; corde cantandum. Nec in tragediarū modū gutturz fauces medicamine limēde sūt: vt in ecclia theatrales moduli audiātur z cantica. Et Gregl. dat hui⁹ rōnē dicēs. xxiij. distincē. c. in scā. Plerunq; fit vt in sacro misterio dū blāda vox q̄rit/ z grua vita ne gligat. Et cantor mīster deū morib; stimulet: cū pplm vocib; dele erat. Hoc etiā phibet de cele. mis. in cle. j. vbi a cātilenis phibet abstinerē. p q̄ fac. xx viij. di. ps byterū. de ps. di. v. nō optet. z. xx viij. dis. c. ij. hodie p̄sum est hoc optime p Joā. xxiij. in extrauagātī: q̄ inci pit/Dicta sc̄oz patz decreuit autoritas. in q̄ reprobāt cantū cantilenaz in triplis z mutet; vulgari bus infra solēnia missaz z horaz canonicaz. Et p̄cipit tales suspēdi ab officio p octo dies. Permittit tñ dieb; celebrib; et festiuis in missa z in diuis officijs aliq; fieri psolatoes. vic; psonātiās: q̄ melodiā faciūt ifra octauā q̄rte z q̄n te z hmoi sup ecclasticū officiū et cantū simplicē: it. tñ q̄ ipi⁹ integritas illibata p̄maneat. Nec ibi. Tertio caueat ne incongrue vbatā in hor; q̄ in alijs diuis officijs siue cātādo siue dicēdo submissē pferat: h em multū scādaltizat audietes. Et h oib; cleric; gñalif sit cauedū: tñ ipis canonic; z plaris eccliaz cathedraliū marie ē vtādū. Tales arguit Cass. sup illb; ps. xlvi. Psallite sapient; dicens: Nemo sapient; facit qd non intelligit. Signū autē nō intelligentie/ ē incōgruitas. Vñ credit Stepha nus scribēs sup Cle. ne in agro. d sta. mona. q; ignorātia grāmarice q̄ marie in incōgruitate consistit/ repellit quē a canonicatu ecclie cathedrali. Argu. xxiiij. disti. qñ. z d etate z q̄li. c. si. de psag. z aff. c. j. et de resp. c. statutu. li. vj. et. c. j. z c. si. si corpe. li. vj. vbi pbat h p arg. Quarto caueat cleric⁹ orās ne in hor; resumat vnū z idē vbu pluries. q; d; Eccl. vj. Ne iteres vbu in orōne tua. Cōtra qd faciunt qdā dicētes/ p̄ n̄ p̄ n̄ q̄ es/series aut septies. Et n̄ dico septies tm; s; etiā septuagiessepties: q̄ iterantia pcedit ex inaduertētia/ ex inuotioe ac mentis distractione: q; dū alia cogitat/ in vno vbo liguā rādiu figūt donec cogitatōnes p trāsibūt: z hi pon⁹ irritant deū q̄ orant. Nam d̄t Seneca: Perturbat mentē auditor; qd sepe d; .s. vna z eadē voce: Immo qdāmō de⁹ in h blasphemāt: dū p h v̄ sel dictū nō audire vel intelligere n̄ si sepius ei resumāt: cū tñ dicat: Scit em p̄ vester celest; qd̄ indiget. Mat. vj. Videat qlib; tā cleric⁹ q; laic⁹ vt in orōne stet vel se deat q̄t⁹ aut flectat duot⁹/ man⁹ leuādo/ pect⁹ tū dēdo/ suspirādo/ z sursum inspiciēdo. Isti em sunt modi orādī in septur; sc̄is approbati. Nā d; in ps. Stantes erant pedes n̄ri. et Mar. xj. Cū stabit; ad orandū dimittite zc. Sic mar tba stetit z ait ad ch̄m: Dñe nō ē

horis canonicis

tibi cure etc. Luc. x. Sic leprosus genuflexit et impetrauit curatioem Mar. j. Hydropic⁹ stas an̄ ch̄m obtinuit sanitatē Lu. xiiij. De se- dēdo Matt. xxvj. dicit vbi ch̄s di- xit ap̄hs: sedere h̄. Et seq̄t: et orate ne intretis in tērationes. Idē Mar. xiiij. De q̄ete dicit Matt. vj. Cum oraueris intra in cubiculū tuum: et clauso ostio ora. Cubiculū autē ē loc⁹ q̄et⁹ et loc⁹ pacis. De flexura dicit de leproso: proci dens adorauit Lu. v. q̄d vtiq; flectere ē neciūm: sic paulus de se dicit. Flecto genua mea ad deū p̄ vobis Eph. iij. Et idē de sc̄to stephano q̄ posit⁹ geni- bus orabat Act. viij. De eleuatōe manūū h̄i Ero. xvj. vbi moyses eleuat⁹ manūū orauit. Et dauid: Eleuatio manūū mearū sacrifici- um vel prinū. Ps. cxi. De r̄siōe pectoris h̄i Lu. xvij. vbi publica- nus pcutiens pect⁹ orabat. De su- spiratōe Jo. xj. vbi ch̄s infremu- it spū et turbauit seipm volēs laza- rū suscitare. De sursum inspicien- do dicit Joā. xj. vbi ch̄s suspiciēs i- celū dixit: P̄i gr̄as tibi ago quo- niā exaudisti me.

De excōicatione

Quis eccle

si nō audierit/sit tibi sicut
ethnic⁹ et publican⁹ Matt.
xviij. et xxiiij. q. j. oib⁹. Qm̄ vt ait
doctor subtil⁹ in. iij. sen. di. xix. q. j.
art. v. in ecclia ē duplex for. Vnū
secretissimū; i q̄ idē ē accusator et

re⁹: et ad istud prinēt clauēs ecclie.
Aliud ē for⁹ publicū: in q̄ h̄z ecclie
sua auctē corrigēdi publica d̄bita
Et tal' auctas coḡscēdi i cā et sen-
tētiādi publice q̄damō p̄t ēt dici
clauis. P̄ia dicit clauis ordis. Se-
cūda clauis iurisdictionis. ad quā
q̄dē clauē iurisdictionis prinere v̄t
dictum n̄ri saluatoris s̄ p̄missus:
Si q̄s eccliam nō audierit sit tibi
sic ethnic⁹. i. excōicat⁹ et gentilis: et
publicanus. s. vt public⁹ p̄ctōr vi-
tef. Per eccliam autē intelligit̄ pla-
tus ecclie: vt exponit Bedaz. Hu-
lar⁹: cur⁹. s. plati lata ē sn̄ia/ sicut
statim ibidē dicit saluator: Amē di-
co vobis q̄dcūq; ligaueris super
terrā erit ligatū et in cel. fm̄ Nila-
rium talis sn̄ia iudicio diuio ap-
probat. Conformitē autē istā iuris-
dictionē tā ch̄s q̄ apli exercuerūt
Nā dñs mulierem dep̄hensam in
adulterio p̄ syiam absoluit/di. Ne-
mo te coḡnauit mulier: q̄ ait: ne-
mo dñe. et ip̄e subiūxit: nec ego te
coḡnabo. Jo. viij. Sic autē tunc
absoluit eā/ ita potuiss̄ coḡnare
eā. De Petro q̄q; legit̄ q̄ publice
ananiā et saphirā ad mortē senten-
tiavit. vt dicit Act. v. De paulo etiā
legit̄ q̄ corinthiū fornicantē pub-
lice excōicauit. vt dicit. j. Co. v. Itē
j. ad Timo. j. Hymencū et alexan-
drū tradidit satbane p̄f̄ blasphemē-
mā. Idem etiā p̄hibet cōicare
notorijs p̄ctōrib⁹. j. Cor. v. et. ij.
Thessa. ij. et. iij. Tim. iij. facit vi-
tare alexandru erariū. Itē ad Ti-
tum. iij. bereticū post alterā moni-

P

De snia

tionē fac vitare. Idē qz ad Gal. j. scribēs ait: Si angel⁹ vobis de celo aliō euangelizauerit pter qz qd euangelizatum⁹ vobis anathema sit. Sic q anathēa tenet q angelū z q hoicm. Deniqz Joā. Lberin/ thū hereticū publice excōicauit et vitare pcepit. q oīa arguāt hereticoz modernoz versutias: q ecclie detrahētes dicūt eā nō hēre auctē excōicādi/suspēdēdi / z infdicēdi: z p qns dogmatizant nō eē curā das ecclasticas cēsuras: cū tū dicat Chrys. xj. q. iij. c. nēo cōtēnat. vbi dī: Nemo ptenat vincula ecclēsie: nō em hō ē qui ligat s; chīs qui hanc ptatē dedit: z dñs fecit hoīcs eē tanti honoris. Circa igitur psecutionē hui⁹ materie breuiter de tribz pncipalibz est pndēra dum. Primo quidē d excōicatio ne. Scdo de suspēsiōe. Tertio z vltimo de interdico. Est aut ex cōicatio a qlibet licēta cōione z legitimo actu sepatio. xj. q. iij. euidē ter. Alibi em vocatē eterne mortis dānatio. xj. q. iij. nemo cpōz. Alibi em dī anime z corpis detrimē tū. ij. q. j. de manifesta. Itē dicit ecclia z tradit diabolo. xj. q. iij. au di. Et breuiter excōicatio q dī alio noīe anathema: nō ē nisi a deo se paratio. xxiiij. q. iij. certū est. Et h est magna pena. Nam qn quis ex cōmunicat statim membz dei eē desinit / z incipit eē membz diabo li. xj. q. iij. excellentissim⁹. Morqz vt ab ecclia repellit rapido ore de monū duozat. xj. q. iij. absit. Sūt aut due spēs excōicacionis. Una q separat a sacramentis ecclie z a p/ ticipatione fidelium z ab ingressu ecclie. Et hec dī maior seu anathe ma. Alia est q separat solum a sa/ cramentis: vt est qdlibet peccatuz mortale. Et hec dī minor. de vtra qz dī. iij. q. iij. engeltrudā. A pna non absoluunt simplices sacerdo/ tes / sed a scda in casibz tū ipis p/ missis a iure. Vñ sciendum q qe tuoz sunt gna excōicatoroz. vt colli gitur. xj. q. iij. ad mensam. Primo qn quis peccat z deus recedit ab eo. Scdo qn quis de consilio sa/ cerdotis abstinet ab eucharistia. Tertio qn quis est excōmunicat⁹ minor excōicacione: vt qz cōmu/ nicauit excōmunicato in locutio/ ne / vel cōmisit sacrilegium / vel est simoniacus. Quarto qn quis est excōmunicat⁹ excōicacione maio/ ri: z tunc p re dī excōmunicat⁹ / z etiā vitano: s; in Joā. de deo: q ita notauit in pdicto canone. ad mensam. z Arch. ibidē post eum. Circa istam materiā est videndū de qtuoz. Primo qui sunt casus in quibz quis ipso facto incidit in sniaz excōicacionis a iure. Scdo quis sit effect⁹ excōicacionis. Ter tio in quibz casibz picipans excō cōmunicat⁹ incidit in eandē sniaz excōicacionis. Et in quibz pmit/ tit quis picipare licite excōicato. Quarto de forma ferendi sniam excōicacionis z impēdēde absolu tionis. De pmo sciēdi. m q quinz/ qginta sunt casus in quibz ipso fa

excoicationis

facto quis sniam excoicationis i/ cidit: q̄s bñ enumerat Jo. an. i c. eos qui. d̄ sen. ex. li. vj. in glo. iij. z eo. ti. in cle. in. j. glo. Et sciendum q̄ p̄m̄ ē q̄n̄ q̄s icidit heresim da mnatā. vt. iij. q. iij. c. ij. et. iij. aut q̄ nouā heresim fingit. de hereti/ cis. ad abolendā. est sic excoicat̄. z s̄l̄r credēs heretic̄/ vel eos rece ptās/ aut eis fauēs. d̄ here. sic ait. Scd̄s: cū q̄s asserit romanā eccle siā non eē caput oīm: nec ei tanq̄s capiti obediendū. di. xix. nulli fas. Un̄ hodie diffinitū h̄i z d̄claratū p̄ Bomfa. octauum q̄ subesse ro mano p̄tifici oi hūane creature est de necessitate salut̄. vt pz i sua extrauagāti q̄ incipit/ vñā sc̄tām. Tertio casus q̄n̄ rectores ciuitat̄ faciūt exactiones indebitas in cleri cos/ z admoniti nō desistūt. vt de imunitate eccl̄iaz. n̄ min̄. Quar tus casus ē: cū q̄s nō elect̄ a dua bus p̄tib cardinaliū gerit se p̄ pa pa. de elec. l. j. Quinto cū q̄s maḡ seholariū tractat cū aliq̄ ciue bo/ nonie de p̄ductiōe hospitij/ irreg/ sit̄ inq̄lim̄: nisi t̄ps fuerit elapsū. vt de locato z p̄ducto. ex rescripto. Sexto: cū monachi/ canōici/ regu lares. archidiaconi/ p̄positi/ pleba ni/ cantores/ et alij clerici p̄sonat̄ h̄ites/ aut etiā q̄cūq̄ p̄sbyteri au diunt leges/ p̄hysicā. ne clerici vel monachi zc. cū magnope. z c. sup specula. Sec̄o si h̄nt t̄m̄ eccl̄iaz pat rochiale z nō sūt p̄sbyteri. ne cleri ci vel monachi zc. statutū. lib. vj.

Septimo cū q̄s p̄ticipat cū excoi cato in crimie p̄p̄ q̄d excoicat̄: dā do ei p̄siliū/ auxiliū/ vel fauorē. de sen. exco. si concubine. Octauo sta tuētes statuta p̄ libertatē eccl̄ie tā p̄sules q̄z coz̄ sc̄ptores. de sen. ex. nouerint. z c. grauē. Nono q̄ vtūf ordinatiōibz a schismatic̄ sat̄. de schismatic̄. c. j. Decimo: q̄cūq̄ lo quit̄ secrete vel mittit sc̄pturas vl̄ nūciū alicui cardinali/ q̄n̄ sūt reclu si occasiōs electiōis pape. vt d̄ ele. vbi piculū. li. vj. Et idē de d̄nis rectoribz z officialibz ciuitat̄ q̄ i/ minēte ip̄a electiōe nō fuauerint ip̄am p̄stitutionē. Undecimo de his qui q̄uāt aliq̄s q̄ cū p̄ vno ro gabant̄ eligere noluerūt. de elec. sciāt cūcti. li. vj. Duodecimo de re ctoribz ad regimē vrbis romane electis: z de fautoribz qui fecerūt p̄ p̄stitutionē sup̄ h̄ factā. vt de elec. fundata. li. vj. Tredecimo de his q̄ vocant̄ ad dirigēdas moniales in electiōibz/ nisi abstineāt ab his p̄ q̄ possit in eis discordia oriri vl̄ nutrirī. vt de elec. indemnitatibz. Decimusq̄rt̄o d̄ h̄s q̄ p̄curāt p̄ser uatores dari: z itromittūt se d̄ his q̄ nō licēt. de offic. dele. statum̄. libro. vj. Decimusquintus de his qui absolutionem de aliqua exco municatione vel reuocatione eī aut etiā suspensionis vel inter dicti eī torquent/ per vim aut per metum. Nam hec absolutio non valet: et incurritur noua excom municatio. vt de his que vi me/

De fūia

tuove cā fiunt. c. vnico. li. vj. De
cūmūssert^o: q̄ fingit fraudulēt ali
quē casum p̄ quē aliq̄s iudex va/
dat ad aliquā mulierē p̄ testimo/
nio. vt d̄ iudicijs. mulieres. Deci/
mūssertim^o de his q̄ platos vl' ca/
pitula vel alias personas eccl'asti/
cas compellūt ad submittendum
laicis vel alienandū bona imobilia
eccl'iaz: Et silt̄ laici q̄ vsurpant si/
bi h̄mōi illicite: nisi admoniti de/
stiterint. de rez alienatiōe. hac cō/
sultissima. li. vj. Decim^o octau^o: q̄
cūq̄ in p̄sonis eccl'asticis vel eccl'e/
sijis p̄ se/ vel p̄ alium/ suo nomine vl'
alio no/ p̄ p̄sonis vel rebz q̄s nō cā/
negociatiōis deferunt vel deferri
faciūt seu trāsmittūt/ erigūt aliq̄d
pedagiū. de censibz. quāq̄. lib. vj.
Decimūnon^o de his q̄ impediūt
iudiciū delegari vel cuiuscūq̄ iu/
dicij eccl'astici. de imunitate eccl'a/
rū. qm̄. Tricesim^o de his q̄ iubent
subdit^o suis ne p̄sonis eccl'asticis
vendant aliq̄d bladū vel illia. d̄ i/
muni. eccl'e. c. fi. li. vj. Tricesimus/
p̄n^o de religiosis q̄ habitū sue re/
ligiōis dimittūt/ vel q̄ accedūt ad
studiū sine licētia sui plati vel cō/
uent^o/ vel q̄ corā talibz legit sciēt^o
q̄ dimiserunt habitū. de clericis vel
monachi zc. nec p̄doso. li. vj. Et
sic recitat Jo. an. i nouella sup̄ re/
gula. li. vj. referēs wil. d̄ lata petri
disputasse d̄ mōacho q̄ h̄n̄ defert
habitū monachaclē /s; optū bitu
clericali q̄ sit apostata. q̄d hodie
videt̄ approbatū. de vi. z ho. cle.
qm̄. i p̄n. in cle. in v. a religiosis. q̄
oia v̄a sunt fm̄ Jo. an. qm̄ mona/
chus iustā cām trāsmatōis nō
allegat. Tricesimūssertim^o: qui
hereticos seu fautores creden/
tes receptatores vel defensores co/
rū sciēt̄ tradiderint eccl'astice se/
pulture. de hereticis. q̄cūq̄. lib. vj.
Nec tales debēt absolui nisi p̄ ta/
lē sepultū p̄ r̄is manibz extumu/
lēt. Itē d̄ ill' laicis q̄ publice vel pri/
uatum d̄ fide catholica disputāt.
vt d̄z ibidē. Dic̄ tñ Jo. an. q̄ i ill'
casibz ē canō ferēde z n̄ late snie: z
h̄ ē tenēdū. Tricesimūstert^o: q̄cū/
q̄ rector secl'ar^o vel quicūq̄ offi/
cial' et^o coḡsceret d̄ crimie heresis:
aut captiuos liberaret vel diocesa/
noz iquisitoz officii impediret.
d̄ here. z inq̄si. li. vj. Tricesimūq̄r/
tus: qui p̄ assisimos vl' assisimos
aliquē ch̄tanū interfecerit. Dicū/
tur aut̄ assisimi vel assisimi qui/
dā ifideles qui ex quibusdā falsis
opionibz quibz fuerūt enutriti/ fa/
cile mittebant̄ ad occidendū quē/
cūq̄ ch̄tanū: nō curātes z si ob h̄
ip̄i occidēdi eēt. de homic. p̄ hu/
mam. li. j. Tricesimūquint^o de cle/
ricis qui manifest^o vsurar̄is ad fe/
nus exercēdum domos locāt/ vel
alijs titul' p̄cedūt. de vsur^o. vsura/
rū. li. vj. Tricesimūssert^o d̄ his qui
p̄cedūt rep̄salias p̄ p̄sonas eccl'a/
sticas/ spēalr̄ siue ḡnalic. vt d̄ iu/
r̄is z dāno dato. z si p̄gratiōes.
li. vj. Dicunt̄ aut̄ rep̄salie qm̄ vn^o
onū d̄ vna fra spoliat̄ ab alio d̄
alia fra onūdo: ita vicz si debitor
n̄ soluit ei/ tūc dat̄ p̄t̄as ip̄i spolia

excōicationis

ro q̄ satisfactat sibi ⁊ quēlibet de terra illa vñ est ille debitor vñ spo-
liator. Tricesimusseptim⁹: si dñs vel rector tpalis nō fecerit ea ob-
uari q̄ statuunt ⁊ insecutores car-
dinalij seu alicui⁹ ⁊ familia eorū
vñ pape. ⁊ penis. felic⁹. li. vj. Trice-
simus octau⁹: quicūq; dat licētā
occidēdi seu accipiēdi vñ als i pso-
nis vel bonis suis vel suozū gra-
uādi eos qui ⁊ reges/barones/no-
biles vel q̄scūq; tulit excōicationis/
suspēnsōis vel interditi snias: siue
istos q̄z occasiōe sunt prolate/vel
eos qui eos obfuant/aut eos qui
talit̄ excōicat⁹ cōicare volūt nisi li-
centiā ipam reintegralit̄ reuocēt:
⁊ si q̄ sūt ablata restituāt siue p il-
lis satisfaciāt. Et silr qui dicta li-
cētia vsi fuerint/vel etiā sine licen-
tia suo motu h̄ fecerit / excōicatio-
nē incurrūt. In q̄ si pmāserint p
duos mēses/ nō nisi p papā absol-
uunt. de sen. ex. quicūq; li. vj. Trice-
simus non⁹: quī q̄s ab excōicatione
fuit absolut⁹ in mort⁹ articlo/ vel
alio impedimento: si cessante arti-
culo/ vel alio impedimento non p̄-
sentet se q̄ntoq; poterit illi a q̄ ab-
solui debuerat / reicidit ipō facto
in eādē sniam. de sen. ex. eos. li. vj
Tricesim⁹: quī aliq̄ absoluūt a se/
de aplicā vel a legat⁹: ⁊ iniūgūt eis
q̄ se repñent ordinarijs vel alijs
suscepturi pñiam ⁊ passis iniuriā
seu eis q̄b obligati sunt satisfaci-
ant: si h̄ nō faciāt cū pmo poterit
reincidūt in eandē sniam. vt i di-
cto c. eos q. li. vj. Tricesimus prim⁹
⁊ ill⁹ q̄ in cemiterijs sepeliunt cor-
pora tpe indicti / vel vsurarios
manifestos scient̄ sepeliunt: a q̄ ex-
cōicatione nō debēt absolui nisi p̄-
ius ad arbitriū dioecesan̄ satisfice-
rint q̄b pmissa fuit iniuria irro-
gata. de sepultur⁹. eos. i. cle. Trice-
simus sec⁹s ⁊ religiosi q̄ decimas
eccie debitas sibi appropriant vel
vsurpāt: siue q̄ non pmittūt solui
ecclesijs decimas q̄b tenent: iuxta
tenorē clem. de deci. religiosi. Tri-
cesimus tert⁹ ⁊ monachis siue ca-
nonic⁹ regularib⁹ q̄ nō hñt admi-
nistratōes: ⁊ pferunt se ad curias
pncipū sine licētia p̄lator⁹ / vt da-
mñū inferāt aliq̄d p̄lat⁹ suis aut
mōasterio. vt ⁊ sta. mo. ne i agro.
in clemē. Tricesimus quart⁹ ⁊ mona-
chis q̄ itra septa monasterij arma-
tenēt zc. vt i dic. c. ne i agro. Tri-
cesimus quint⁹ ⁊ his q̄ ipediūt visita-
tores monialū vel canonicor⁹ ni-
si moniti desisterit. vt de sta. mo.
accedēt̄. i. cle. Tricesimus sext⁹ ⁊
q̄busdā mliorib⁹ q̄ dicunt̄ begui-
ne: silr ⁊ religiosi qui eas i tali sta-
tu fouēt. de religiosi domib⁹. c. iij.
de quibusdā. in cle. Tricesimus se-
ptim⁹ ⁊ ill⁹ qui scient̄ ⁊ hñt m̄mo-
niū in q̄du ⁊ sanguinat⁹ vel affini-
tat⁹ p̄hibiti⁹ / vel cū monialib⁹: vel
p̄bentes qui sūt religiosi vel mo-
niales/ siue etiā clerici i sacri. vt ⁊
psang. ⁊ affi. eos. i. cle. Tricesimus
octau⁹ de inquisitorib⁹ hereticor⁹
qui p̄textu iquisitionis officij q̄bus
uis modis illicitis pecuniā extor-
quēt: vel et̄ hōa ecciaz ob delictū

De snia

clericorum applicat fisco. de hereti. volentes. in cle. Tricesimus nonus: potestas / capitanei / rectores / con- fules et iudices / consiliarii et alii is officiales qui statuta scribunt / faciunt et dicunt per quos compellunt sol- uere vsuras vel solutas non repete- re: et qui secundum ea iudicant: et qui habent super hoc potestatem: nisi statuta ipsa dele- uerint: sunt excoicati. ut de vsuris. ex grau. in cle. Quadragesimus de religiosis medicamentis qui domos ad habitandum de nouo recipiunt / vel receptas mutant seu alienant. de excel. prela. c. vno li. vi. et de pe- nis. c. cupientes. in cle. Quadrage- simus primus de religiosis qui se- dunt aliquos verba quibus retrahunt au- dietes a solutioe decimarum. ut in di- cto c. cupientes. Quadragesimus secundus de confitentibus sibi non faciunt conscientiam de decimis soluendis: qui suspensi sunt a predicandis officio do- nec si comode possunt faciunt eis con- scias. Et si interim predicent / excoica- ti sunt. ut habet ibidem. Quadragesimus tertius de religiosis quibuscumque que non fuerint in dictum quod seruat in ec- clesia: de sen. exco. c. j. in cle. Qua- dragesimus quartus de fratribus minoribus qui tempore in dicti recipiunt ad offi- cio ordie / qui continent dicunt. de sen. ex. cum ex eo. Quadragesimus quintus: opponens seu impugnans lit- teras pape noui electi et ante coro- nationem / suam excoicat per extranea- tem. x. benedicti. que incipit / quod nonnulli. Quadragesimus sextus: verberans cle- ricum diabolo instigante: puta ex ira aut alio vindicandi vel vlciscendi se in corpore facto est excoicat. xvij. que incipit. si quis suadente diabolo. et de sen. ex. cum illo. Et notant de instigante diabolo et ex ira. secus si iocose ali- quis clericum in ludo honesto offe- deret: non alio iracundo nec ex malo proposito / non incidit excoicationem: de sen. ex. cum voluntate. De et alio vlciscendi se in eo: que secus si de mandato superiorum quis capiat clericum incorri- gibilem ut ad iudicium eius pertrahat. Talis enim nullam sniam incurrit. ut de sen. ex. ut fame. Nam tales possunt etiam ab ecclesia extrahi etiam violentem. ut de glo. ibidem. Super hec dicta possunt ex- culari magistri / plati / sanguinei et alij in iure expressi: quibus permittit cor- reccio clericorum: qui si est alio iracundo clericum verberat / et de correctioe actu non cogitat / excusantur. Host. Non ei possunt dici ex ira corrigere cler- ricos: cum dolus non assistit: et per quos nec violentia: sufficit enim quod corrector ha- beat in bitu. Quadragesimus septi- mus / de istis laicis qui collectas / tal- lias / onera imponunt ecclesiasticis perso- nis: ab ipsis suorum pueniunt vel bono- rum dimidia decima seu vicesimas extorquentes. de imu. ec. clerici. li. vi. Quadragesimus octauus de platis et de illis personis qui beneuolentiam laicis et vnas vel collectas quecumque persolunt: ut habet ibidem. Hodie vero solum locum habet in eri- gendis laicis / qui soli incidunt in excoi- cationem: non tamen habet locum in soluendis vel recipientibus a sponte soluendis. ut de imu. ec. quoniam in cle. Quadragesi-

excōicationis

dragestimushon^o: pcutiēs aliquē tēdi q̄litas ioci z rō fallendi. de p/
qui nouit ē i religionē igressus: h̄ sump. c. j. Octau^o i magro q̄ tñ h̄
nōdū sit p̄fessus icidit i excōicati/ fac leuit cā disciplie. de sen. ex. cuz
onē. d̄ sen. ex. religiosa. li. vj. Qui/ volūtate. c. si. Non^o ē i co qui vim
q̄gestim^o de illo qui h̄ nō mādauit vi ex incontinenti repellit tempe/
peutere clericū: aliq̄s tñ noie suo/ rate. de sen. excō. si h̄o. Decimus:
puta familiar^o ei^o vel p̄faguine^o p̄ qñ quis cū vrozē inuenit clericū
cussit clericū: z ille ratum habuit turpī agere vel cum mīse vel so/
postea: excōicationēz icurrit ip̄o fa/ roze vel filia. vt i dicto c. si h̄o. et
cto. d̄ sen. ex. cū q̄s. li. vj. Alios ca/ c. nec ille. Undecimus: si fiat de p̄
sus q̄re s̄ i c. de sacro p̄nie. Et qz lato aut mandato ip̄ius cā corre/
dictū ē i. xl. vj. cāu q̄ nō oīs pcuti ctionis. vt i dicto c. cum volunta
ens clicū icidit i canonē late snie. te. z c. ex. tenore. Et si non fiat cau
Iō vidēdū ē breuit^o q̄ q̄ttuordecī sa correctionis/ tam vberans q̄s p̄
sūt casus i q̄b^o pcutiēs clicū nō i/ cipiēs icurrunt excommunicatio
cidit i excōicatōz. P̄mo qñ q̄s ig/ nē. d̄ sen. excom. vniuersitat^o. q̄ si
norabat an clic^o eēt/puta qz comā cā subest p̄t clicum cape z icar/
nutriebat. de sen. ex. si h̄o. Sc̄do cerare/ctiam p̄ laicum. de sen. ex.
si nō defert bitū vel tōsurā nec ali si laicus. lib. vj. Sed p̄cussio non
ud de clicatu oñdit/ si t̄tio acmo/ dz fieri p̄ laicum: alioq̄n ambo in
nit^o n̄ corrigat. de sen. ex. c. p̄tigit. currunt excommunicatōz. vt i di
z c. i. audiētia. Tertio i clerico qui cto c. vniuersitat^o. nisi clicus esset
p̄t̄epro bitu fert arma: z t̄tio mo/ adeo/ id ē itantum incorrigibilis
nit^o nō corrigit. vt i p̄dicto. c. i. au q̄ aliter capi z corrigi non potest.
dientia. Et et si nō monit^o sit: z se de sen. excom. vt facit. Duodeci
imisceat tyrāndi. de sen. ex. cū nō mus: i turbante diuina officia quē
ab hoie. Quarto in clico exercēte p̄st̄yter vel alius ad quem spectat
negocia seclaria. vt i c. sacerdoti/ potest eijcere de ecclesia. d̄ senten.
bus. ne clici vel monachi. z p̄^o re/ excommun. veniens. Similit^o cū
q̄rit monitio. vt i c. i. audiētia. de quis rōne officij quod in ecclesia
vi. z ho. cleri. c. si. Quinto i cleri/ obrinet p̄cunt clericum: aut eti/
co iugato si nō fert bitū clicālē. am cum senoz causa deuotōis h̄
de cle. p̄u. li. vj. Sexto i clic^o bus fac: aut dominus z pater siue pro
fomb^o/macellarijs /goliardis: q̄ si pinquus familiarit^o corrigat. Nec
p̄ anū exercuerit artē suam/ vel si oīa intellige cum sint i miorib^o oz
minori tpe admoniti non desite/ dimib^o constituti. vt i dicto c. cum
rint. de vi. z ho. cle. li. vj. c. si. Se/ voluntate. Tredecim^o si clericus
prim^o i ill^o q̄ non ex ira / sed iocose sit depositus siue degradatus. vt
p̄cunt. vt de sen. ex. c. j. dz tñ at de iudicijs. cū nō ab hoie. z de pe

De snia

nis. degradatio. in fi. li. vi. Et si intelligit si talis clericus depositus est incorrigibilis: et noluit vivere sub regula clericali. ut notat in c. cum contingit. primo. de sen. ex. et Nouella/ tor sup regula/ delictu. li. vi. et Jo. an. xvij. q. iij. si quis deinceps. et. xx. iij. q. v. excoicatoz. alio aut si est incorrigibilis/ non habet cum peccatis: et esset excoicatus. ut in iuribus predictis. Et ratio: quia adhuc habet excoicatus sit/ dummodo sit corrigibilis et nondum degradatus retinet privilegium canonis/ si quis sua dote. quod est concessum in favore ordinis/ et non personarum. ut in dicto. c. contingit. Gregorius Inno. v. credit quod liberans hereticum clericum non incidit canonem: et hoc ipse notavit de sen. ex. si homo. quod tamen intelligendum est de heretico deposito personarum. Quod etiam sentiunt Boss. Vincen. et Bern. Dicunt tamen Archiepiscopus xvij. q. iij. si quis deinceps. quod laicus iudex potest expellere peccatorem/ capere occidere clericum/ si omnino est incorrigibilis/ et aliter corrigi non potest: recepta tamen licentia ab ecclesia: alio non habet. xvij. q. j. si quis. xx. iij. q. v. ubi de liguribus. c. circuncel/ liones. Quartusdecimus: quando clericus transfert se ad actum proorsus ordinis/ ut puta erit in minoribus: et factus est miles vel bigamus. lxxiij. di. quod quis et c.

De effectu excoicationis.

Secundo. s. de

o effectu excoicationis sciendum est quod excoicatus maiori ex/

communicatione non potest eligere neque eligi: neque beneficium ecclesiasticum acquirere: nec de beneficiis suis aliquid percipere. ut de appel. pastoral. i. si. Et hoc quando est in mora petende absolutionis. de concess. preben. quod dicitur/ uersitatem. Item nemo debet sibi participare loquendo/ orando/ salutando/ bibendo/ comedendo. xj. q. iij. sic apostoli. Item non potest constitui procurator/ neque procurator constitui ad agendum: nec ferre aliquam sententiam. Item si impetrat aliud resciptum propter quod super articulo excoicationis/ non valet. de rescip. ipso iure. li. vi. Item si confert aliquid sacramentum cum solennitate/ aut se ingerat diuini/ irreglariis est. ut de cle. exco. ministrante. c. apostolice. Nec potest cum eo dispensari nisi per papam. de sen. et re iudi. cum eterni. li. vi. Item excoicatus est suspensus tam ex officio quam ex beneficio ut in glo. vl. c. cum bone. de eta. et q. li. xj. q. iij. rursus. ubi dicitur Archiepiscopus. quod etiam solus lapsus anni absque sententia canonis a beneficiis sufficit: et ulterius non audiat super beneficiis. et ita videtur loqui istud. c. rursus. secundum Innocentium. quod hoc notat in dicto c. cum bone. Dicitur enim beneficium tamen habet ante excoicationem quam postea adquisitum/ debet spoliari personarum/ si per annum in excoicatione vel interdicto permanserit: et post talem sententiam latam post annum super amissione beneficiorum/ non audiat ulterius super eis. ut dicitur c. rursus. Que autem dicuntur in excoicatione/ eadem intelliguntur in suspensione. ar. predicti. c. cum bone. ubi sic notavit

excōicatonis

Inñ. Et et itellige de illo q̄ excōi-
cat̄ p̄ d̄umacia: z q̄ citat̄ sup cri-
mine nō cōparuit. Tal̄ em̄ h̄i p̄ cō-
uicto vel p̄ p̄fesso. Et puat̄ b̄nifici-
is post añū: z vt heretic̄ cōdēnat̄.
vt d̄ here. cū cōtumacia. li. vi. Itē
effect̄ excōicatiōis ē q̄ lz sit iniu-
sta ex ordie vel cā: tñ ligat. rj. q. iij.
c. j. de officio legati. cū cōtingat. d̄
sen. ex. cū p̄ tuas. z c. secrete. vbi d̄
h̄. S; dices: nōne iudiciū ecclie
d̄; se p̄formare iudicio di. rj. q. iij.
tūc vera. ij. q. j. de oipotes. d̄ sen.
ex. a nobis. s; de nullū ligat inu-
ste. d̄ pe. disti. iij. si ex bone. ḡ ecclia
nullū d̄; ligare iuste. Itē deficien-
te cā. p̄ quam aliqd̄ d̄; fieri iuste
defic̄. z effect̄. l. j. di. bis oib; d̄ bi-
gamis. debitū. de appel. cū cessan-
te. S; cā excōicatiōis d̄; eē pct̄m̄
mortale. rj. q. iij. nemo epoz. h̄ at̄
cessat i excōicatiōe iniusta: ḡ non d̄;
ligare. Dōm̄ est ad h̄ q̄ lz nullū d̄;
excōicari iniuste: tñ si excōicet̄ te-
ner̄ excōicatio apud eccliam mili-
tantē: lz nō apud deū. Et h̄ fit ido
vt ecclia cēlura eo pl̄ tumeat̄:
z vt hō crescat p̄ obedientie meri-
tū iuste sine parēs. Un̄ dic̄ glo.
rj. q. iij. nihil. q̄ lz iniusta snia sit rī-
mēda z tenēda q̄rum ad militat̄
ecclie iusticiā: nec mix̄ q̄ apud de-
um nō tenet q̄ nō fallit̄: s; apud ec-
clesiā tenet q̄ fallit̄ z q̄ fallit̄. d̄ sen.
ex. a nobis. Nō ē tñ itērio ecclie ali-
quem iniuste excōicare: imo punit
acrit̄ iniuste excōicātes. vt prz. rj. q.
iij. illud. z de sen. ex. cū medicinal.
li. vj. Quñ ḡ d̄; q̄ excōicatio ē eter-

ne mort̄; dānatio: itellige si cōtēnt̄
tur: als nō. Et ita sol̄ p̄tēpt̄ idu-
cit dānatoz. rxiij. q. iij. notandū.
z h̄ i glo. nēo epoz. rj. q. iij.

De p̄icipatiōe cū excōicat̄

Insequen

c ter de f̄tio. s. de p̄icipati-
one cū excōicat̄ ē sciēdū

q̄ q̄dā p̄icipatio ē illicita. s. cum
q̄s p̄icipat̄ excōicato i crimie. p̄t̄
q̄d excōicat̄ est. s. dādo ei consili-
um/ auxiliū vel fauorē: z tal̄ icur-
rit eandē sniam. de sen. ex. si cōcu-
bine. z c. nup. Secdo qñ p̄icipat i
crimie mortali: s; non in illo p̄pter
q̄d excōicat̄ ē: z tal̄ mortalit̄ pec-
cat̄: s; nō icurrit eadē sniam excōi-
catiōis. Tertio qñ p̄icipat ei i di-
uinis. s. recipiēdo eū ad diuina of-
ficia/ vel ad sacra/ vel ad sepultu-
rā. Et lz tal̄ nō sit irregular̄ p̄ma
vice: tñ p̄inqū est irregularitati.
Et si celebrauerit in tali pctō/ erit
irreglar̄. de sen. excō. is q. lib. vj.
Quarto qñ q̄s p̄icipat nō in cri-
mine: s; in loq̄ndo/ orādo/ vel bibē-
do secū. Et de tali p̄icipante dic̄
Tho. p̄babilr̄ posse dici q̄ nō pec-
cat mortalit̄: nisi ex p̄temptu vl̄ p̄
p̄hibitiōez sup̄ioris. Un̄ regulare
est: p̄icipās p̄ticiat̄ excōicat̄ pec-
cat mortalit̄: z pōt̄ excōicari maio-
ri excōicatione. Nō sic aut̄ est d̄ p̄-
ticipante q̄dam leuitate in v̄bo vl̄
in cibo aut potu zc. cū valde gra-
ue cēt q̄ q̄s p̄vno leui v̄bo incide-
ret excōicationez vel mortale pec-

Q

De snia

catū. Per h̄ p̄t solui illud dubiuꝝ
q̄d cōit̄ in̄ dentes multoz volui
tur: vtz. s. p̄cipans excōicato (vt
iā dictū est) peccat mortalit̄: et an
sniam icurrit: Host. videt̄ tenere
q̄ tūc peccat mortalit̄ q̄n̄ h̄ fac̄ p/
tinacit̄ in contemptū z̄ p̄hibitiō
nē supior̄ sp̄alit̄ v̄l ḡnālīt̄ factā:
nam in hoc casu est excōmunican
dus p̄cipans aliū/fm̄ ip̄m. vt de
clerico excō. ministrā. si celebrat. i
fine: z̄ de sen. excom. statumus.
in si. z̄ eo. ti. p̄stitutionem. lib. vj.
Ex quibz̄ infert̄ hoc salubre docu
mentū z̄ salutare consiliū: q̄ ex
q̄ an̄ admonitionem factam par
ticipans excōmunicari non p̄t.
vt dic̄ Arch. vbi s̄. restat q̄ vnia
lit̄ peccat: Ex quo autem post ad
monitionē factam z̄ sp̄retam ex
cōmunicari p̄t: planum ē q̄ tūc
peccat mortalit̄: nam etiam excō/
municatiōnis snia non est sc̄rēda
nisi p̄ mortali pctō. Sic q̄ fm̄ Ar
chidia. p̄tinacia est cā p̄ qua sola
fert̄ hec snia. Sic intelligit̄ Ho
stien. c. sac̄. q̄d vi metus ve cau
sa z̄c. Et ex his p̄tz q̄ si quis ex
cōmunicatus ē p̄ contumacia v̄l
alio crimine/ vel vt satisfaciat: et i
p̄cessu non est p̄hibitiō ḡnālīs vel
sp̄ēalis p̄ticipantibz̄ facta: partici
pans cum tali in locutione/ cōme
stione z̄c. non peccat mortalit̄/ sed
venialit̄. Rō: q̄ non facit̄ p̄hibi
tionem supior̄: cum adhuc non
sit p̄hibitum. Ideo dicendum est
fm̄ Arch. vbi s̄. si q̄s communi
cat excōmunicato. p̄ p̄hibitiōnem

canonū/ peccat venialit̄: nisi forte
nimis freq̄nt̄ vel in contemptum
canonū: q̄ tunc eēt mortale. Sic
p̄t̄ itelligi: xj. q. iij. excellētissim⁹
z. xxv. di. c. alias. S; si p̄hibiti/
ones boīs: mortalit̄ peccat̄ n̄ cō/
suevit dici q̄ mitius agit̄ cum le
ge q̄ cum ministro leḡ. ff. de ar/
bi. celsus. Ira notauit̄ Host. in c.
q̄ in dubijs. de sen. ex. Et hoc te/
neas. Nec aduertat̄ illum mona/
chum Raymūdū cum lata cappa
z̄ stricta cōsciā: q̄ in summa sua
dic̄ q̄ si aliq̄s cōmunicat excōmu
nicato in cāu non p̄cesso sciēt̄/ si
nouit ius/ vel si est cleric⁹/ semper
peccat mortalit̄: quē securus ē In
no. q̄r̄. vt ip̄e notauit̄ de dolo z̄
p̄tu. v̄itat̄. in glo. vl. iuxta si. q̄m
c. sac̄. q̄d met⁹ cā. applicando te/
rtualia pur̄ potuit p̄ sua opione
fulcienda. Cōtra q̄s est hodie to/
ta schola iuristar̄ z̄ theologoz/ q̄
seq̄ntes b̄m̄ Thōm. in. iij. sniaz̄:
dicunt p̄ p̄clōne: q̄ q̄uis q̄s sciē/
ter excōmunicato cōmunicet: nō
peccat mortalit̄/ nisi in tribz̄ casibz̄
.s. q̄n̄ cōmunicat in crimine/ vel i
p̄temptum supior̄/ aut in p̄tem/
p̄tū clauū: vel si cōmunicat in di
uinis: q̄d teneas fm̄ Arch. Vbi/
cunq; ḡ inuenias in iure q̄ cōmu
nicare excōmunicato ē pctm̄ mor
tale: intellige cū h̄ ex studio fit z̄ in
p̄temptum. ita intelligit̄. c. excellē
tissimus. xj. q. iij. vt Hugo ibidez
notauit̄. S; in diuis cōicare est
mortale. vt ēt̄ Hugo. xj. q. iij. ro/
go. s; in crimie est mortale. vt de

excōicationis

sen. ex. nup. Preterea scienduz q non dicoz cōicare excōicato/ l3 ego z ipe sum? in eadē domo: ego pro meis negocijs/ excōicat? aut p suis. Sed si ego z excōicat? iremus ad papam vel ad aliū dñm vt p eodem rogarem? bñ inciderē ex cōicationē zc. Itē si ego z excōicatus habem? vnam camerā cōem: bñ licz mihi cū excōicato eē in eadē camera z iacere z comedere/ s3 non in eadē mēsa vel in eodem lecto: qz h non pōt eē sine voluntaria cōione. fm Arch. qui ita notauit. xj. q. iij. apli. Sed tamen sanctus Joā. euāg. criuit balneū p p̄cherinthū excōicatū. xxiij. q. j. ois q. Dñm q illud fuit ex supabūdātia iusticie: z cū h qz aliud ē dimittere delicias p̄ p̄ntiam excōicatu/ qd ē bonū: sic fecit bñs Joan. aliud ius suū dimittere: qd n̄ ē bonū. s3 Inñ. q ita notauit d sen. ex. nup. Preterea sciendū q si excōicat? irret eccliaz/ oēs eribūt eccliaz. s3 gl. xj. q. iij. sic apli. Sacerdos tñ si incipit missā nō eribit: qz n̄ relinqt officiū inexplētū. vj. q. j. nihil. Hugo aut notauit in c. cū excōicato. ibidē. xj. q. iij. q sacerdos remanebit cū duobz. Host. vō in sum. de sen. ex. c. si. dīc. q si excōicat? cōici non p̄t de ecclia: z p̄sbyr nondū incipit canonem: vestes cruat z recedat. Si vō incepit/ pficiat missā: z ab ipō excōicato oculos auertat: z ruti? ē vt statim sumpta cōione sacramenti vadat ad sacristiā: z ibi missā cōpleat. de p̄se. di. ij. relatū.

scordat Host. z Bos. Diē tñ Inno. de sen. ex. nup. q si in ecclia eēt excōicat? nō tñ cā orandi/ sed pro alio suo negotio: nō videt ipe Inno. qre in eadē ecclia orare nō possem: cū non p̄ticipo sibi in orōne: ex q non orat. l3 aliū dīcāt. Dicit etiā si excōicat? eēt extra eccliam z audiat missā: statim sacerdos d3 cessare/ et aliū orātes recedere: nisi forte incepisset canonē missē. vt dictū ē. z hoc ne relinqt officiū inexplētū. Sciat em̄ excōicat? q nō licz sibi ingredi eccliam aliq̄ hora. Et ad hoc fac. xxv. di. c. j. post p̄ncipiū. xxiij. q. iij. cleric? z. j. q. j. nō licz. Nisi cā audiēdi v̄bū dei. d sen. ex. rñsio. d p̄se. di. j. ep̄s. xxxv. q. iij. d bis. fm Host. q ita notauit d clico excōi. illud. Vñ diē Egid. cardinal? q si excōicat? sic puata p̄sona vult dicere horas canōicas/ d3 hoc facere extra eccliaz z nō intra ex cā s̄ dicta: qz sepat? ē ab ingressu ecclie. S3 circa p̄missa ē scienduz q qz multi ex leuitate z ex caus v̄l signis leuibz vitāt alios tā q̄ excōicatos: iō expedit scire qñ q̄s ē vitād?. Pro q̄ sciendū s3 Hosti. d sen. ex. cū n̄ ab hoie. a cōione illi? q p̄ sacrilega manuū iuectiōe i clericū/ in edictū seu canonē excōicatis icidit: l3 denūciat? n̄ sit: debet abstinere: dūmō i iudicio sit: v̄l hoc scias. s. qz vidisti qñ clericū p̄cus sit: z publica sup hoc laborat infamia: donec se purgauerit. p q̄ allegat. c. cum desideras. d sen. excōi. Et hoc vult etiā glo. j. p̄dicti. c. c. ff.

De snia

nō ab hoie. q̄ d̄t q̄ q̄scito scio vnū
excōicatū debeo ip̄m stati vitare/
q̄uis nō sit denūciat⁹: nisi solus
h̄ scia. Et h̄ est q̄ Joā. fauentinū/
fm̄ Hosti. z glo. s̄ dic. c. q̄ dicunt
q̄ excōicat⁹ nō ē vitandus q̄usq̄
denūciat⁹ sit: q̄d oino falsū ē. De/
nūciatio aut̄ nō sit nisi pp̄ ignorā
tes. arg. d̄ iudicijs. ita q̄rūdā. Et
eū q̄ cert⁹ est/certiorari nō optet. d̄
regul' iur'. eū q̄. l. vj. de⁹ eū ligat
i hac snia/z nō hō. xj. q̄. nemo.
Uñ z secū trahit executione: nec
ampli⁹ ligat p̄ denūciatōz. de ap/
pel. pastoral'. D; q̄ vnusq̄sq̄ vita/
re excōicatū/ cū denūciat⁹ nō sit:
dūmō sciat h̄ talit' q̄ ip̄m p̄vince
re possit/vel etiā si famosus sit: vt
dictū ē. sec⁹ vbi occultū ē. Et h̄ est
vex de excōicato i specie. i. nomi/
natim: nō at̄ in ḡne. Et etiā vbi ti
bi p̄stat rāq̄z hoī/vel si sit ifamat⁹
de h̄ publice. Sec⁹ si tibi p̄staret
rāq̄z deo/puta in p̄fessioz: qz tunc
nec i publico nec in puato ip̄m vi/
tare debes. Itē si audis h̄ ab alijs
non sis facil' ad credendū nisi pla
tus h̄ tibi nūciat: tūc oino creden/
dū ē. xj. q. iij. cure. Scire tū debes
q̄ aliq̄s pp̄ famā publicā vitat' tā
q̄ excōicat⁹/ lz excōicat⁹ nō sit: fm̄
Hosti. in c. cū desideras. de sen. ex
cō. vt ēt diē glo. Q; si fama ē ali/
quē eē excōicatū/vitad⁹ ē. Et ita
fama fac̄ p̄bationē. Et ista oia in
tellige q̄ ad publicā vitationē: nā
si q̄s sol⁹ nouit aliquē excōicatū: z
h̄ pbare nō p̄t de facili: ip̄e sol⁹ eū
vitabit; alioqn si nec aliquē pbare

poterit: nec ip̄e eū vitabit publice/
s; tū occulte: z vbi poterit facere
sine scādalo. Uñ tene p̄ regula s; z
Raymun. q̄ si manifestū ē eē ali/
quē excōicatū/aliū tenent' exire de
ecc̄ia vel p̄curare q̄ exeat. Si vō
nō ē manifestū: tūc illi q̄ sciūt exi/
bunt caute z secrete: ita tū q̄ non
sequat' manifestatio illi⁹/ si cōmo/
de p̄nt: als si tūc manifestatio
eius nō eribūt. vj. quest. ij. si tū.
episcopus. Occulte nanq; excom
municatus debet occulte moue/
ri vt exeat. p̄cordat Boss. Hodie
p̄ statutū Cōstantinū. bñ p̄sum
est q̄ null⁹ aliquē vitare dz/ vel p̄
excōicato h̄c: nisi denūciat⁹ sit z
declarat⁹. Et h̄ intellige q̄tuz ad
publicā vitationē: als si tibi con/
stat aliquē incidisse canonem late
snie /debes eū vitare: nō expectan
do aliquā denūciationē p̄ iura su
peri⁹ dicta. Eo tū mō q̄ dictum ē
s̄. Idē dēm ē si fama publica ē:
vel audio a fidedignis aliquē ex/
cōicatū: s; Raym. teneor eū vita/
re. Et vt meli⁹ ista recolligas po
nunt' q̄nq; regule de hoc. Quarū
p̄ma tal' ē. Excōicato p̄cipās in
crimie icurrit eādē sniaz excōica/
tiois. vt de sen. ex. c. si p̄cubine. et
c. nup. Qd̄ intellige sic: si dat' p̄sili
um/auxiliū vel fauorē: sine q̄b il/
le nō feciss; . Scda regula: partici
pās excōicato nō in crimie i cōtē
ptū tū clauū/icurrit mortale pec
catū. Terna regula: p̄cipās excō
municato i diuis. s. ac mittēdo cū
ad diuina vel ecc̄iastica: facta vel

excōicationis

ad sepulturā peccat mortalit̄. Et facultat̄ participat: vt si loquit̄
h̄ p̄ma vice non sit irregularis. vt d̄ his q̄ sunt d̄ salute excommuni
de sen. ex. is q̄. li. vj. t̄n̄ ingressus ec cati/vel ad salutē p̄nam: si alium
clesie ē ei infidicus. vñ ingerēs se non h̄z vt loquat̄ p̄ debit̄ q̄ tenet̄
sc̄do ad diuina sit irregularis. de sibi excōmunicatus. Sc̄do excu
sen. ex. q̄. lib. vj. Et si sic deccedit sat̄ vxor participans viro excōmu
non d̄z in cimiterio sepeliri. vt d̄ nicato/vel econuerso. t̄n̄ q̄stuz ad
ibidē. imo vt i vltimo casu sepeli/ redditionē debiti non excusat̄: qz
ens excōicatu in casu non concess non tenet̄ viro excōmunicato red
so excōmunicat̄ est. vt d̄ sepultu. d̄re debitum: ille t̄n̄ excōmunica
eos q̄. in cle. Quarta regula: p̄ticipans tenet̄ vxori pet̄ti reddere. xj.
pans excōicato in contēptū supio q̄. iij. q̄m̄ multos. in glo. sup̄ xbo/
rū peccat mortalit̄. xj. q̄. iij. nemo. vxores. finali. Tertio excusant̄ ser
Quinta regula: p̄ticipans excōica uiuacille/filij/rustici fūctes z oēs
to/bibēdo/comedēdo/loq̄ndo sel̄ familiares q̄ non dederūt cām do
t̄m̄/vel ex cāu necessario: non t̄n̄ i mino p̄ quam excōmunicat̄. Et
contēptū: peccat venialit̄. s; p̄tz: itellige d̄ fuis q̄ an̄ excōmunicati/
qz veniale sit mortale dum placz: onē d̄ni fūre ceperūt: z d̄ filijs nō
z frequētia delicti fac̄ contēptum. emancipat̄. i. n̄ diuis a p̄re/ q̄ se ad/
vt dic̄ Auḡ de fide ch̄iana. Tūc huc i p̄na pt̄ate. Rusticos itellige
em̄ d̄z q̄s ex contēptu facere/ quā colonos agroꝝ d̄noꝝ suoꝝ/ z ali/
do volūtas eius ordinat̄ ad obui os: q̄ t̄n̄ i his laborib; ad q̄s d̄ iu/
andum legi. Sciēdum t̄n̄ circa p̄ re tenet̄ p̄ticipare d̄no. P̄res
missa: qz in omnib; casib; p̄terqz t̄n̄ non excusant̄ p̄ticipantes cū si
in p̄mo/ tal̄ p̄ticipans p̄t̄ absolui l̄ijs excōicat̄/ nec d̄ni cū fuis fm̄
a p̄rio sacerdote. Sed in p̄mo ca Raym̄. q̄ tenet̄ suos corrigere mi
su q̄n̄ cōicat i crimie/ non p̄t̄ ab/ nozes. T̄n̄ dic̄ Hostiē. qz d̄ni fuis
solui ab alio nisi ab illo q̄ excōica/ mercēnarijs q̄s suo magno icom
uit p̄ncipalē. T̄n̄ si ille communi/ modo vitare nō p̄t̄/ p̄t̄ cōicare.
cās cōmode non p̄t̄ accedere illuz Silr̄ socij habētes aliqd̄ i cōmu/
excōmunicatoꝝ/ p̄t̄ absolui a p̄/ ni. Quarto excusant̄ illi q̄ ignorā
p̄rio sacerdote. vt d̄z i c. nup. d̄ sen ter cōmunicat̄ excōicat̄. Quinto
rē. ex. In articulo t̄n̄ mortis p̄t̄ ab excusant̄ illi q̄ i nēitate eis cōmu/
oi excōmunicatiōe maior p̄ sim/ nicat̄: vt si quis cōmunicans i ret
plicē sacerdotē absolui: fuata ra/ p̄ fram excōicatoꝝ z non h̄c ali
mē forma d̄ q̄ habes s̄ circa sac̄z bi emere victualia: p̄t̄ in tali nēita
pn̄ie. P̄terea sciēdum qz q̄nqz te ab excōmunicat̄ emere/ z cū
p̄sone excusant̄ a pctō p̄ticipatiōis ill̄ etiā comedere. Ultio sciēdū qz
cum excōicato. Primo si q̄s cau/ sepe c̄pi v̄l eorum officiales com/

De snia

mittunt plebanis absolueret aliquos siculos et psalmos qui sunt circa eos
excoicatos: id est de modo et forma ab-
soluendi talium est videndum. Ubi est collecta. Inclina domine aurem tuam. cum
norandum quod in absolutioe a maio-
ri excoicatioe quatuor sunt seruan-
da. Primum ut excoicatus prius iuret
stare mandatis ecclesie: hoc non sit de
suba absolutiois. Secundum: si quis per
manifesta offensa excoicatus non ab-
soluat nisi prius satisfaciat. Si autem
est occultus sufficit iuratoria cautio
Tertium est: ut absoluat per eum qui tulit
sniam cum psalmis et orationibus circa
hoc consuetis. Primo promittendo: de-
us miserere mihi usque ad finem: vel
similiter aliquis: miserere mei deus. Deinde
de kyrie eleison. *Psalmus.* Saluum
fac seruum tuum domine sperantem in te.
Mitte ei auxilium de sancto: et desinon
ruere eum. Esto ei turris fortitudi-
nis a facie inimi. Domine exaudi orationem
meam. Oratio: Presta quesumus
opus deus huic famulo tuo dignum
penite fructum: ut ecclesie tue a cuius
tate deuiauerat peccansio admis-
sorum reddat innoxius veniam sequen-
do. Per christum dominum nostrum. Tunc se-
quitur forma absolutiois. De oipo-
rentis dei gratia et misericordia confisus: au-
toritate domini nostri Jesu christi et beatorum
apostolorum petri et pauli necnon aucta-
te ordinaria mihi in hac parte concessa:
a snia excoicatiois quam incidisti
propter iniectionem manuum in clericum
ordinatum ego te absoluo et restituo
te in sinum matris ecclesie et participatioe
sacrorum et comunione fidelium: In nomi-
ne patris et filii et spiritus sancti amen. Et idem
modus seruandus est circa mortuum ex-
coicatum absoluedo: nisi addedo
mendationem mortuorum: addedo
illa: Da quesumus domine animum famuli tui
refrigerij sedem quietis britudinem ve-
ri luminis claritatem. Per christum do-
minum nostrum. Quartum est ut precipiat il-
li sic absoluto: si erat absolutus a se-
ntentia canonis: ut non transgredatur illud cano-
nonem excedat. scilicet ut non percussat cleri-
cum aliquem vel consimile.

De suspensionis snia.

Circa suspē

sniois snia est sciendum: quod sus-
pensio est prohibitio qua quis
astringitur abstinere ab aliquo certo
actu legitimo. Et est multiplex. Nam
tot sunt singulares suspensioes que
sunt actus legitimi. Unus propter quod suspen-
di a beneficio et officio et iurisdictione
ab ingressu ecclesie etc. Propter quod sciens
dum quod Jo. an. in ele. cupientes. d. pe-
nis. in glo. magis enuerat. xxv. sus-
pensiois species. Est autem suspensio a co-
munione fratrum simplex. xvij. dist. si
quis autem. Alia determinata per duos
menses. ea. di. c. si. Est autem suspensio
a comunione eucharistie donec penite-
at. de elec. osius. de his que sunt a
maiori parte capli. c. j. in fi. Item ad
oblatioes altarum. xvij. q. iij. in iuror.
Item a preceptioe sacrorum. xj. q. iij. sic
apli. et c. seq. de cle. ex. mi. c. si. Item
a consecratioe episcoporum simpli. d. trasla.
c. ij. et determinate ad annum. d. ele. qui-
da. lib. vj. Item a collatioe ordinum
omnium et simpli. de tpi. or. vel non est.
et c. dilectus. et cum determinatioe anni.

suspensionis

eo. ti. eos q. li. vj. z ad trienniu. d. si
mo. c. penl. Qñqz certoz ordinu
tm. de tpi. oz. c. lras. qñqz clerical
tonsure tm. co. ti. null. lib. vj. Itē
ab eoz executioe qñqz simplr. co.
ti. null. li. vj. qñqz certi ordiis tm
simplicif. co. ti. lras. vel ad tps. e.
ti. vel n. e. de sim. c. pe. qñqz a poti
ficalibz tm. de trāsla. c. ij. Qñqz ab
officio sacerdotali. de offi. delega.
sane. ij. z e. ti. c. ij. li. vj. Qñqz non
a toto sacerdotali officio / s; solū a
celebratioe missaz. Qñqz tm per
duos mēses. de clerico pculso. p.
terea. Qñqz p annū. lv. dis. null.
de p. se. di. ij. relatū. Qñqz p duos
ānos. d. clerico pculso. pñtiū. Itē
est suspēio ab ingressu ecclie Qñqz
simplicif. xvj. q. iij. null. z c. si qz
deinceps. de peni. z re. oēs. d. offi.
dele. c. ij. li. vj. Qñqz detmiate ad
mēse. de sen. ex. sacro. Qñqz qul
qz satisfecerit. de censibz. exigit. li.
vj. Qñqz suspēdit qz ab ingressu
ecclie z diuis p mēse. de sen. ex. c.
j. li. vj. Et qd ipoztet suspēio ab i
gressu ecclie bz de sen. ex. is. cui. li.
vj. Itē ē suspēio ab officio. Qñ
qz simplr. de vsu. qz i oibz. i. fi. cle.
d. rebz ec. nō alie. c. j. Qñqz p ānū.
de offi. dele. c. vl. §. vt aut. li. vj. d.
re iu. cū et m. co. li. Qñqz p triēni
um. d. clāde. despō. c. fi. z de here.
c. fi. i. cle. ad fi. Itē ē suspēio a vo
ce capli donec qz ordinē. s; eadē
pñti. d. era. z qli. oz. vt bi q. ij. rñtio/
ne. Itē a beneficio simplicif. de
elec. nihil est. Et determinate pu
ta ad sex menses et annum. in cle.

de vi. z bone. cle. c. ij. ad trienniu.
de re. ec. nō alie. c. ij. li. vj. de ele. cū
in cūctz. c. ti. c. j. z c. cupientes. §. ce
tez. lib. vj. Ad tps incertū. s; qdū
tacuerit. de elec. gñali. li. vj. det mi
nate etiam quo ad ptem distribu
tionū. vt in p̄dicta decref. vt bi q.
ij. rñsione. Suspēdit etiam quis
a bñficio obtinendo p sex menses
z p annum. vt in p̄dicta decref. ij.
de vi. z ho. cle. Qñqz p annum et
bienniu. de statu monach. ne in
agro. §. si quis. Suspēdit etiam
quis a beneficio obtinendo per se
ptem menses z p annū. vt in p̄
dicta decref. ij. Itē est suspēio
ab officio z bñficio simplicif. d. te
stibz. tā lris. in si. de se. nup. c. j. d. p
uile. tuaz. Qñqz determinate ad
temp⁹ satisfactionis vel restituti
onis. de elec. qz snie. de censibz. cri
git. li. vj. Et qñqz hec suspēio di
cū ab ordine z dignitate. de schi
smaticz. §. j. in si. Et qñ si māt alē
natiue: vtputa aut ab officio sus
pendat / aut a beneficio. de vita z
ho. cle. a crapula. Itē suspēdit
qz ab administratione simplicif.
vt de solutionibz. c. ij. z ci m. deter
minatione r̄tennū. d. re. ec. n. alie.
c. ij. Interdi m suspenditur ab of
ficio ac m̄stratiōis / z a beneficio
vsqz ad satisfactioē. in cle. de de
cimis. c. j. Itē suspēdit qz a puile
gio clericali. Qñqz in p̄sona. Qñ
qz in rebz. d. vi. z ho. cle. c. vl. et in
clm. c. ti. c. j. Itē suspēdit qz a
collatione bñficioz simpliciter. d.
p̄bendis. graue. ne sede vacan

De snia

re. c. unico. lib. vj. etiã cū def. mina
tione anni vel biennij. in cle. de sta.
mona. ne in agro. §. si q̄s. Itē sus
pendit̄ q̄s a p̄firmatiōe ep̄oz sim
plicif. de trãslatōe. c. ij. q̄n. q̄s p̄ an
nū. de ele. p̄uidã. li. vj. Et q̄n. q̄s a
p̄firmatiōe inferior̄. de elec. nihil
est. Item suspendit̄ p̄lar̄ regular̄
a p̄ceptione p̄fessionis. de regulis
iur̄. nō solū. in fi. li. vj. Itē suspē
dit̄ officium legati minor̄ p̄nt̄e le
gato maiore de latere. de offi. dele
gati. nolētes. Itē suspēdit̄ stat̄ ca
nonicoz alemãne. de elec. inde
munitatibz. §. penl. li. vj. et in cle. d̄
statu regulariū. attēdet̄. §. illos
q̄s. Item suspendit̄ q̄s ab officio
aduocatiōis et notarie. de hereti.
si aduersus. Itē a collatione ma
gisterij. in cle. de magistris. cū sit.
Item ab officio p̄dicãdi. vt i cle.
cupiētes. de penis. Ut aut̄ facili
ista materia capiat̄/notãde sūt re
gule subsepte. Prima reglã. Sus
pensus ab officio et iurisdic̄tiōe si
ue ab homine siue a canōe/nec ex
cōicat̄/nec b̄nficia confert. de con
ces. p̄ben. qz diuersitatē. Ex q̄ em̄
tal̄ caret iurisdic̄tiōe/excōicare nō
pōt. de excessi. pla. tanta. Secda re
gula. Suspensus ab ingressu ec
clesie t̄m tal̄ excōicat̄ et absoluit.
Rō. qz adhuc retinet iurisdic̄tiōz.
vt in c. sacro. de sen. ex. iūcro. c. ab
excōicat̄. et de res̄p. vbi ad talem
suspēsum q̄ incidit suspensioez ab
ingressu eccie. qz excōicat̄ q̄ nullū
casū. c. sacro. fieret remissio p̄ abso
lutiōe. Tertia reglã. Suspensus a

b̄nficio p̄t b̄n eligere. vt in c. cū in
cūct̄. de elec. Quarta reglã. Sus
pensus ab officio si tal̄ est suspen
sus q̄ ad se et q̄ ad alios/nec eligit
nec eligit̄. vt i c. cū dilect̄. de con
sue. et de elec. cū nūc. Et h̄ est vez
q̄n eligit rōne p̄uati officij. Si at̄
eligit rōne publici officij / p̄t elige
re: dūmō sit occult̄. fac̄ d̄ re iudi
cata. approbandū. Quinta reglã.
Suspensus q̄ a se t̄m: vt ille q̄ ē
suspēsus p̄ p̄ticipatiōe excōica
ti: tal̄ eligit / s; nō eligit̄. de ele. excō
mu. si celebret. Sexta reglã. Sus
pensus ab ingressu eccie in ea cele
brans / irregular̄ ē. de sen. excō. is
cui. li. vj. Septima regula. Sus
pensus ab officio tam a celebrati
one missę q̄ a collatiōe sac̄oz et a
q̄libet actu sacerdotali: puta a ba
ptizãdo solēnif̄ itelligit̄ suspēsus:
et q̄ faciens fit irregular̄. Octaua
reglã. Sacerdos suspēsus sacer
dotalibz officijs ministras in inferi
ori ordine/nō ē irregular̄. Quādo
est suspēsus a collatiōe sac̄oz cō
ferēs aliq̄d sac̄m solēnif̄ / fit irre
gularis. Nona regula. Et suspen
sus nō p̄dit iura sp̄ualia / nec pos
sessiōe b̄nficij: t̄m fructus b̄nficij
sui p̄dit: fm̄ Inñ. de appel. pasto
ral̄. Et h̄ si ē suspēsus ab officio
et ex graui cã: puta p̄ scandalum
p̄pli vel infamã solã: fm̄ Host. d̄
q̄ plene p̄ Joan. an. c. cupiētes. de
penis. in glo. magna. ad finē. De
cima regula. Suspensus a canōe
p̄ p̄ticipatiōe excōicati pōt eli
gere et alia facere q̄ sunt sue iuris

excoicationis

dictiois. Sed si ab hoie vel a iure
vel al's ex alia ca: tunc no pt sz Jo.
an. in glo. magna. vbi s.

De forma ferēde excoicationis.

Estat nunc

videre de q̄rto / scz forma
ferēde excoicationis. Pro
q̄ sciendū q̄ ad ferendū sniam ex
coicationis nō dz festinare iudex / sz
mature pcedere: nec p q̄libz d̄lecto
dz eā ferre. iuxta illd̄ poeticū. Si
q̄tēs peccāt homies sua fulmina
mittat Iupit̄: eriguo tpe nlls erit.
de q̄ in glo. magna. xxxiij. di. va/
lentino. Debet igit̄ p̄mitti triplex
monitio vel vna p tribz. al's in iu/
sta ē excoicatio: z iudex est suspen
sus p m̄sem: q̄ se ingerat in offi/
cio suo scz i d̄n̄s agēs sic p̄us ir
regular' efficit' / z p solū papā ab/
soluend'. Et idem ē de snia suspē
sionis z in̄dicti. de sen. ex. cū me/
dicinal. li. vj. Nec tñ pena n̄ tāgit
ēpos: cū d̄ eis nō loquat̄ expresse.
Prēea ē sciendū q̄ snia excoica/
tiois ferēda ē ex tribz caus'. Pr̄ia
est cōtumacia: qñ q̄s fuerit admo
nit' vel citat' p iudicē tribz vicibz
sue edict' vel vno p tribz: z ip̄e fu
it iobediēs vel p̄umat. Sc̄da cā
qñ p aliq̄ certo damno vel offensa
aliq̄s non vult satisfacere / tūc p̄t
licite excoicari. Et rō ē fm Tho.
in. iij. sni. ap. di. xvij. qz tal' peccat
in primū / cui fac̄ iuriā: z iō meri/
to est excoicand'. Tertia cā: qñ p
sona ignorat' / sic excoicat' in gn̄ali.

vt q̄cumqz furtū fecerit / restituat:
vel q̄ scit z nō reuelat. de sen. ex. a
nobis. Nemo aut̄ dz excoicari pro
pectō alteri'. xxxiij. q. iij. si ab bis. li
cet bñ p̄t in̄dicti. Sunt aut̄ q̄nqz
casus in q̄b snia excoicationis nul
la ē ip̄o iure. Prim' est si ille q̄ tu
lit eā non habuerit p̄tē ferendi
sniam: vt qz nō erat ei' iudex: vel
qz erat excoicat'. Sc̄ds: qz ē lata
post appellationē legitimā. i q̄ ca
su etiā (vt notat Arch. xj. q. iij. cu
re. dicēdo q̄ licz sit ordinario cre/
dendū denūciantī aliquē excoica
tū: tñ si scis p certo denūciantū an
excoicationē appellasse) secure illi
potes cōicare. vt de appel. ad no/
strā. fm Sof. q̄ ita notauit in p̄di
cto. c. dilect'. Istud vltimū dictū
intellige vt notat. de sen. ex. solet.
li. vj. §. vl. recordat ad h̄ glo. anti/
q̄. Bern. de appel. pastoral. dicēs
q̄ si q̄s excoicat' post appellationē
pbabilem / sz excoicat' sit: non tñ ē
p excoicatio habend' / qñ liceat ei
cōicare in om̄ibz sacris. Hoc idēz
sentit glo. final' in c. dilect'. ibidēz
dicens q̄ licz p snia sit p̄sumēdū
in dubio: mag' tñ standum ē ap/
pellationi q̄ denūciantōi excoica/
tionis. Terti' casus ē qñ snia cō/
tinet intolerabilē errorē. vt d̄ sen.
ex. p tuas. vt si excoicat' q̄s i d̄o qz
non furat' / vel qz nō ducit ep̄o ali/
quā meretricē: z sic d̄ alijs / prout
exemplificat glo. ibidē. Quartus
casus qñ aliq̄s excoimunicat ma/
iori excoicatione illos q̄ excoicato
p̄ticipant non in crimine / sed i loi

R

De forma ferēde exēdicatōis

cutione. Nam talis snia nō tenet/ nisi pmissa tria monitiōe v'l vna p tribz: z c. in f. nisi nominatim ex/ pmanē pticipantes. de sen. ex. sta/ tum. z c. stitucionem. z c. statu rum. li. vj. Quid casus: qñ plar' interdicat suis subdit' ne exponāt suis superioribz ab inq̄sitoribz statu rum eccliaz suarū sub pena exēdicatōis: nam talis exēdicatō nulla est. vt de of. oz. qz pleriqz lib. vj. Ultio sciendū q' fm emeri ricū in summa sua regularit' ep̄s z qlibet inferior parochialis p̄sby ter p̄t absoluere a snia exēdicatōis etiā maioris lata a iure/ vbi si bi supior absolutiōez nō reseruat. Nec obstat dictū Jo. an. in glo. in c. si ep̄s. de pe. z re. lib. vj. vbi ip̄e d̄t q' absoluere exēdicatos a maio ri exēdicatōe non cōpetit simplici sacerdoti s; ep̄o. vt d̄ sen. ex. nup. S; tu dic audact' q' vez ē q' nō cōpetit h̄ simplici sacerdoti simplici: et etiā vbi p̄hibet sp̄ealit'. se/ cus at vbi n̄ p̄hibet. Sic etiā dici mus de ep̄o: q' nō cōpetit sibi ab/ soluere a snia exēdicatōis maioris/ vbi sez papa sp̄ealit' reseruat' ce/ ter' non p̄hibet. Silt d̄ de ep̄oz simplici sacerdote: istd̄ tñ indige/ ret meliori declaratiōe p̄ papā p̄r simplices. Scias etiā q' absens p̄t absolui ab exēdicatōe p̄ pecu ratorē fm vil. nazonem. tñ solen/ nis reconciliatio in introductiōe in eccliam non p̄t fieri eo absente. Et ita intelligit' dictū Inñ. q' plu re in hoc scripsit de sentē. excom.

cum desideras.

De ecclastico interdicto qliter sit obseruandum.

Inē opuscu

f lo imponere cupiētes, de ec clastico infdicto aliq̄ sub ūciam'. Circa qd̄ sciendū q' inf/ dictum fm Inñ. non ē nisi p̄hibi tio hoim habitantū in loco a sa/ crament' ibi accipiēdis z a sepul tura/ z ne clerici celebrēt diuina vel ministrēt sacra. Et ē duplex: q̄ddā ḡnale/ q̄ddam sp̄eale siue particula re. Ḡnalit' interdicit regnum siue puincia/ siue etiā ciuitas v'l castz. Particulare x̄o infdictum ē qñ de multis ecclis vna/ due vel tres i terdicunt'. vt h̄ de x̄o. sig. cum i ptibz. Sic etiā sp̄eale d̄r quādo oēs ecclie ciuitat' vel puincie inf/ dicunt': vt sit p̄ executores ḡnarū. vñ ḡnale d̄r iō q̄rtū ad illū locuz/ vbi null' excipit. Tñ fm d̄m al uaz/ h̄ p̄sona infdicat': vt. s. q̄d̄iu in tali loco morat' vel ad quēcūqz puenerit q̄cū ibi fuerit: fuer' in/ terdictū in h̄. l. p̄ p̄sonam sp̄eale censeat' interdictū: tñ q' ad obser uationē ḡnalit' intelligit' infdictū platū. vñ oia q' seruant' tpe inter/ dicti ḡnalis/ etiā tūc ob̄t uent'. Sp̄eale aut' est in q' aliq̄ ecclie ex/ cipiūt': z vbi solū fra eoz q' infdi/ cit' specificat'. Pōt tñ poni infdi/ ctū ex rōnabili cā p̄r culpā d̄m lo ci alicui' siue capli/ siue cōitaz. n̄

De eccle. interdic.

tñ p̄t poni p ordinariū vel p dele/
gatū p pecuniario debito vel cu/
iusuis pecunie q̄ntitate: nisi d̄ au/
toritate sedis aplice sp̄ali z exp̄s/
sa. p extrauagantē Bonifacj. viij
q̄ incipit/ p̄uide attēden. z h̄ intel/
lige de interdico ḡnali: qz sp̄ale be/
ne p̄t poni p̄t debitū pecuniarū:
vt qz pleban⁹ nō soluit aliquā col/
lectā sedi aplice vel ep̄o/p̄t interdici
tñ illa ecclia illi⁹ plebant: n̄ at̄ alia
in illa ciuitate. Ita notauit Joan.
an. in nouella. de senf. ex. li. vj. Et
differt interdici ab excoicatione vl/
suspensioe: qz excoicat vel suspen/
dit p̄sona/ s̄ interdicit loc⁹ vl regnū
vel puincia/castz/ ecclia/ villa/ ciui/
tas/cōitas/ cler⁹ vel ppls. Pōt eti/
am h̄ interdici poni p ep̄m. de ca/
su ep̄i pōt caplm̄ interdicerē: vtz
qñ p̄cedit ex mero officio. als̄ aut̄
sine cāu capli p̄t interdicerē sup no/
torijs delictz. hoc idē p̄t facere ele/
ctus p̄firmat⁹ l̄ nondū p̄secrat⁹:
qz h̄ ē iurisdicōis z nō ordis. va/
cante v̄o sede p̄t h̄ etiā facere capi/
tulū. De oibz istis sūt iura/ q̄ ob/
mitto cā breuitatz. Forma aut̄ in/
terdicti ē hec: Nos p̄t talē cām. f.
occisiōis sacerdotz in ciuitate fa/
cte / ipaz ciuitatē supponim⁹ inter/
dicto eccliaſtico. His p̄missis po/
nunt aliq̄ regule de obſeruatōe inf/
dicti. Prima regula ē. In dicto
clero sp̄alit nō p̄t h̄ ppls̄ intelli/
giz̄ interdici⁹ nec ecōuerso. vñ in ta/
li cāu laici p̄nt audire diuina. vt d̄
sen. ex. si snia. li. vj. Cū v̄o alicui⁹
ciuitatz vel terre populus ē inter/
dict⁹ / singulares p̄sone itelligunt̄
eē interdite Scda regula. Lz ḡnā
le interdiciū clerici tenent̄ obſeruari:
tñ eoz p̄sone non sunt interdite: et
iō alibi ex̄ntes p̄nt celebrare. Ter/
tia regula. Interdicta terra p̄t deli/
ctū dñi/ subditi ipi⁹ alibi p̄nt audi/
re diuina: nisi culpabiles existant/
vel nisi ipi fuerint interditi p̄t do/
minū in eis puniendū. de senf. ex.
si ciuitas. lib. vj. Quarta regula.
Ciuitate vel castro interdico / vel
villa/ suburbia illoz z cōtinentia/
edificia intelligunt̄ interdita. vt di/
cto c. si ciuitas. Suburbia aut̄ s̄z
Joan. de deo/ intelligunt̄ loca ex/
tra ciuitatē: vt ipa edificia q̄ sunt
extra vltimā portā ciuitatz/ siue sit
porta clausa vel apra: qd̄ alio no/
mine dicim⁹ ingressū vel introitū
ciuitatz p̄ncipalē vel finalē. de q/
bus edificijs vocant̄ oēs homies
ad cautionē ciuitatz: z soluūt cō/
munes pensioes/ census vel tri/
buta/ vel q̄scūqz exactiones cū ciui/
bus ciuitatz. Quinta regula. In/
terdicta ecclia nec in ipa/ nec in ei⁹
capella p̄t celebrari/ nec i ei⁹ cemi/
terio p̄triguo poterit sepeliri. vt d̄z
in dic. c. si ciuitas. li. vj. Sexta re/
gula. Interdicta ciuitate p̄ pctō ci/
uiū: quāz ciues nō sūt p̄rijs noi/
bus exp̄silitū q̄cūqz vadūt interdi/
cti sūt: nec debēt admitti ad dina.
qz interdici⁹ i vna ecclia interdici⁹ ē i
alia. iij. q. v. q̄sqs. Si at̄ p̄t petm̄
p̄ncipū: tūc ppls̄ nō ē interdici⁹ nisi
i eadē ciuitate. fm̄ Jo. d̄ do. Silr/
etiā in tertia regula sup̄t dcm̄ ē.

R ij

De ecclesiastico

Septima regula. Tpe interdicti gñal: puta cū loc⁹ est interdictus vt ciuitas/castrū/villa: singul die bus in monasterijs et alijs eccljs pñt celebrari missa subruissa voce/ ianuis clausis/excōicat⁹ z interdi ctis exclusis/cāpanis etiā nō pul sat⁹. Tpe etiā p̄dicto canonici de/ bent puenire ad eccliam: als amit tū distributiones q̄tidianas q̄ i teressentib⁹ tm̄ dan⁹/si non eēt in/ terdictū. Pñt etiā tūc solū in festi uitatib⁹ natal/resurrectionis dñi/ pentecostes/assumptionis brē v/ ginis pulsar⁹/cāpanis/ianuis ap/ tis/alta voce diuina cantari:excōi/ catis exclusis/sz interdict⁹ admis/ sis:ita tm̄ q̄ illi pp̄ q̄s latū ē iter/ dictū altari nō appropinqnt. Qd̄ intelligit fm̄ nouellatorē in . c. al/ ma. de sen. ex. li. vj. q̄ reliq̄ nō cul pabiles pñt orare ad altare / z ob/ latioez sup altare offerre: z silia fa cere. Hodie etiā p̄ extrauagantes Martini pape q̄nti moderni ex/ tendit ista indulgētia ad festa cor poris ch̄i: ita q̄ tpe in̄dicti gñal/ lis licz etiā celebrare/etiā alta vo/ ce z pulsar⁹/cāpanis vsqz ad octa uas. nullū tm̄ p̄missoz pt fieri qñ ecclia sp̄aliē est in̄dicta. Octaua regula. Tpe gñalis in̄dicti in so/ lenitatib⁹ q̄ttuor. s. natal/ pasche/ pentecostes z assumptionis marie licitū ē cantare vespas p̄mas z se cūdas/ sed non cōpletionū: als in/ curreret irregularitatē p̄ errorem opione fulcitū: coq̄ doctores i h̄ discordant: exq̄ non in contēptuz clauium facit eē dispensabile per legatū. vt in cle. d̄. de cler. ex. mi. clerici. Nec Joā. an. in nouella. in c. alma. de sen. ex. li. vj. Sabbato v̄o magno. s. resurrectionis dñi/ nō possunt in hoc cāu vespere prime cantari. Ratio: quia terminan/ tur cum cōplēda missa: z ita q̄dā/ mō sūt ps̄ missa. Sed in festo cor por⁹ ch̄i tam̄ p̄me q̄s secunde ve spere cū oib⁹ horis/missis z cōple torio vsqz ad octauā iclusiuē pñt celebrari: p̄ter tm̄ cōpletionū ip̄o die octauē: q̄d videt ad diē sequē tē p̄tinere. Nullū tm̄ p̄dictoz pōt fieri tpe sp̄alis in̄dicti. Nonā re/ gula. In festiuitatib⁹ q̄ttuor p̄di ctis nō pñt sani pcipē corp⁹ ch̄i/ nec etiā hoīes mortui sepeliri: fm̄ Jo. an. in nouella. i dicto c. alma. Et notant̄ hec de sepulc. eos q̄. in cle. in glo. q̄ hoc d̄t. Et idē Host. in c. z plātare. d̄ puilegijs. sup v. defunctor. q̄uis Jo. cal. tenet 3/ riū: cui⁹ dictū nō p̄ualet tanq̄ sin/ gulare. Decima regula. Tpe gñal/ lis interdicti pñt ista sacra p̄ferri: baptism⁹ puuloz z adultoz: p̄nia tā sanis q̄ infirmis: viaticum seu corp⁹ ch̄i p̄ infirmis tm̄: p̄firma/ tio i frōte: z p̄secratio ch̄ismat⁹ se ria q̄nta maḡ p̄ ep̄m. vt notat̄ in glo. maḡ. sup v. sacris. i dicto c. al ma. Undecima regula. Lz q̄dam antiq̄ vt Petrus de samprana z alij opinabant̄ tpe gñalis interdi cti in eccljs mō s̄ dicto nō pos/ se celebrari diuina: nisi a proprijs clericis ecclesiaz. s. vt non nisi in

interdicto

eccl'is parochialib' plebani cū vi/ vl' auxilio latū ē infdictū: h' ab eo
 carijs deberēt celebrare dina sub/ cautio recipiat de satisfactōe/ z ei
 missa voce z ianuis clausis: et q' pnia iungat: nō tñ p' hoc relaxa
 cl'ici extranei nō pnt ibi celebrare bit infdictū/ nisi pncipal' satisfcece
 nec eis infesse: tñ fm Joā. an. i no/ rit: q' satisfaciēte tollet infdictū. p
 uellac. alma. pnt extranei clerici glo. dicti c. alma. sup h. relaxatio.
 hec oia facere: qz nimis dur' ē q' Decimaqnta regula. Et si i piclo
 bñficiat' vni' ecclie i alia tūc cele/ mort' aliq's infdict' accipiat peni
 brare nō possit: z in his fm ipm m tētis tpe infdicti: z iuret stare mā
 mis cmūgit/ vl' elicit sanguinem. datis ecclie: non tñ admittit' ad ec
 imo f3 Joan. cal. qd' p' ē pnt cle/ clesiasticā sepulturā: cū h' sit p'riū
 rici diuersaz eccl'az fm p' suctudi iuri. de pe. z re. q' in re. fm Joan.
 nē quā hnt puenire i festiuitatib' de deo. Decimasexta regula. Tpe
 vel dieb' cert' anniuersario tpe i/ infdicti non debent audire p'fessio
 terdicti: seruata forma decretal' al nē illi qz culpa vel dolo latum ē
 ma. s. vt submissa voce celebrēt/ et infdictū/ vel q' pbuerunt p'silium/
 sine pulsu z ianuis. Nec Jo. cal. auxilium/ vl' fauorē: nisi p'us satisf
 in tract. d' infdic. q. lxxv. Duode fecerint/ vel de satisfaciendo dcede
 cima reglā: qñ ecclia spēalr' ē inf/ rint idoneā cautionē: vel si h' non
 dicta: tūc i cadē i his dieb'. s. q'rtu possunt/ saltem iurabunt q' cum
 oz festiuitatib' z alijs durāte inf/ poterint satisfaciant: z ad satisfi/
 dicto/ nō poterit celebrari etiā bas ctionem faciendam p'ter illos q' te
 sa voce z ianuis clausis: sed extra nent' dabunt' consiliū/ auxiliū/ vel
 eā i loco alio et possz alta voce cele fauorē/ z laborabunt p' posse: nō
 brari sub tētorio vl' i alia ecclia/ si ē tñ erit relaxatio infdicti. vt in di/
 ibi nō infdicta: fm Jo. an. i nouel cto c. alma. Decimasexta regula.
 la dicti c. alma. Decimasexta reglā Tpe infdicti nō debēt decedētes
 Infdicto p'plo vel vniuersitate et tam clerici q' laici extrema vnci/
 nō loco nec ecclia/ poterūt cl'ici ta/ one iungi. de pe. z re. q' in re. De
 nuis apr' z pulsar' cāpanis singu cima octaua regula. Tpe infdicti
 lis dieb' alta voce celebrare: infdi pnt m'rimonia p' infdictos p'hibi: ta
 ctis tñ z excōicat' expulsis: cuz h' men sine solennitate. qz etiam ab
 nō sit p'hibitū. s3 infdicto loco nō excōicat' p'cta tenent. vt de eo qui
 p' ibi celebrari/ nisi mō s' exp'sso: q' duxit in m'rimonium. significasti.
 illa q' ibi dicta sūt: itelligēda sūt d' Ita notat Jo. an. in dicto c. alma.
 locali infdicto/ qñ loc' gñalit' ē in in glo. sup h. sacra. Joan. tñ de li/
 terdict'. Decimaqnta reglā. Exi/ gnano die: q' in festo assumptōis
 stens culpabil': y'puta p'siliari' vl' marie pōt m'rimoniū solennit' bñ/
 pcurator' vel capitane' / cui' p'silio dici. Decimanona regula. L3 fm
 R iij

De ecclesiastico

quidam tpe interdicti poterit vna cum
pana pulsari p couocandis cano/
nicis ad horas canonicas vt dicit
dñs Aluar⁹: meli⁹ tñ z securi⁹ est
si nō pulset/ ne ppls relaxationem
credēs interdicti pueniat ad diuina.
vt dic̄ Joā. cal. Vicesima regula.
Tpe interdicti pōt cāpana pulsari
p dicēda orōne p pace/ scz aue ma
ria/ siue de mane/ siue de sero. fm
Jo. cal. Vicesima prima regula. Tē
pore interdicti clerici pñt ad vltimi
ores ordines pmoueri/ s; nō spēa/
lit̄ interdicti. laici vō interdicti non
pñt pmoueri. Vicesima scda regu
la. Tpe interdicti lz laici sepeliri nō
pñt in cimiterio/ etiā q̄ non dede/
rūt cām interdicto: pñt tñ elici sepe
liri/ s; sine pulsu campanaz z sine
oi solēnitate. de pe. z rem. q̄ in te.
Pōt tñ submissa voce p clericis de/
cedentib; dici requiem z vigilie z
orare ianuis clausis: put notauit
Bartholome⁹ de pñ. in summa
sua de interdicto. §. iij. Idē dñm
est de laicis q̄ non dederunt cām
interdicto: vel si dederūt/ sufficiēt
emēdauerūt z penituerūt. Nam p
talib; p̄t orari i secreto: z coz mor
tuaria sūt recipiēda: lz non sepeliā
tur in cimiterio: qz tales sunt i sta
tu saluādoz. fm dñm Aluar⁹. Di
cit tñ Jo. an. in cle. j. de sepul. qz h̄
intelligēdū ē de mortuarijs q̄ ipe
mouēs reliq̄t loco interdicto: vel
etiā de ill' q̄ postea data sunt cum
fuerint sepulti in cimiterio p̄ re/
laxatū interdictuz. De funeralib;
vō q̄ danē cū funere sepulto defū
cto tpe interdicti/ non putat clericos
licite recipere posse: qz vident̄ p̄ci/
pare delicto. Idē d̄r stephan⁹. Et
addit Jo. an. in nou. illa. in fi. glo/
se magne. qz si recipiunt non tenē
tur soluere q̄rtā. vt in cle. de dū. s.
sepul. abidē. p q̄ allegat Oldradū
inducētē legē. ff. p socio. cum du
dū. vbi soci⁹ cū bonoz nō cogit̄
p̄ferre ea q̄ ex causis p̄hibitis acq/
siunt. Vicesima tertia regla. Sepul
ti extra cimiteriū in q̄b; apparue
runt signa p̄tritionis tpe interdicti/
relaxato interdicto sepeliunt̄ in ce/
miterijs. si aut̄ fuerint sepulti i ce/
miterio nō sunt relaxato interdicto
extumulādi fm dñm Aluar⁹. Vli
cesima q̄rta regula. Quā terra aliq̄
singularit̄ est interdicta in penā: z si
ex eis mlti n̄ deliquerint vel foris vni
uersitas vl' magna ps/ vl' forte de/
liq̄t dñs: z in h̄ tūc puniunt̄ paro
chiani: nō pñt in aliena ecclia etiā
non interdicta alibi eligere sepultu/
rā/ nisi forte etiā ex p̄uilegio. vt
de p̄u. vt p̄uilegia. Si vō est int̄/
dicta p̄ delictū clericoz tñ/ vel p/
pter h̄ vt violata fuerit: tūc paro
chiani pñt in alia non interdicta
eligere sepulturā/ z audire diuina.
Hec Jññ. Vicesima quinta regula.
Si alicui psone p̄cessum ē vt tpe
interdicti possit celebrare/ aut audire
diuina voce submissa: tūc eius
familiares ad audiendū cū illo. et
celebrandum sibi admittunt̄: i ab
sentia tñ dñi tales familiares hoc
facere nō pñt: fm Jo. an. in nouel
la. de p̄u. licz. li. vj. Nō sic autē de

interdicto

familiaribus alicui collegij: quia nisi privilegiati fuerint non admittant. Tali enim possessione gaudere non potest qui dedit eam interdicto: vel cuius filio/culpa/fraude/dolo latum est interdictum. ut dicitur in d. pui. l. lib. vj. Familiares autem intelliguntur non solum perpetuos: sed etiam mercenarios secundum Archiepiscopum. Illi etiam qui successerunt alijs qui non fuerint tunc dati privilegij: sed ex causa necessaria sunt assumpti censentur familiares: secundum Egidium de cremona. sed non illi qui voluntate nuda sunt assumpti. Unde estimasexta regula. Tunc interdicti possunt episcopi quicunque ierint coram se facere celebrare divina: sed tamen sub missa voce et ostio clauso. ut de pui. l. vj. in ultima glo. nec possunt per alios dioecesanos in eorum dioecesi prohiberi: sed Jo. an. in nouel. ibidem. Vicesima septima regula. Religiosi exempti in capellis suis quos habent in locis non exemptis: tunc interdicti non possunt facere nec per se celebrare divina. ut dicitur in pui. aucte. l. vj. Hodie autem religiosi volunt violare interdictum positum per sedem apostolicam vel ordinarium loci vel generale cessationem divinorum factam per privilegiale privilegium: sed excoicati ipso facto: non obstantibus privilegijs et exemptionibus quibuscunque per clementinam primam de sen. ex. Vicesima octava regula. Tunc interdicti non licet secularibus extra ecclesiam auscultare seu audire divina que fiunt in ecclesia. nec licet scenstras vel foramina facere ad videndum in figura hominis divina et corpus Christi. ut colligitur de pe. et re. q. in te. de sen. ex. c. j. in cle. Vicesimanona

regula. Clericus non solum celebrans: sed etiam agens aliquid in suo officio publice tunc interdicti violat interdictum. Unde non solum ceteras missas ut sacerdos: sed etiam offerens calicem ut diaconus violat interdictum. Sicut celebrando principaliter vespas vel matutinum. r. q. ij. si quis episcopus. Idem in specu. ti. ij. §. iurta propositionis. et qd. si. Si quis tamen interdicti diuis etiam ceteras cum alijs non tamen agens in suo officio non creditur. Host. tale irregularitatem incurrit vel suspensionem: nisi faceret ex contemptu. Clericus tamen in minoribus agens in suo officio irregularis est secundum ipsum. de pui. tanta. et c. si. p. Innocent. Tricesima regula. Tunc interdicti potest mensa benedicti similiter aqua cum sale sub silentio. non tamen sacerdos populum debet aspergere publice. si tamen aspergat non est irregularis: quia aspersio non est alicui ordini annexa: non obstante dicto Innocentij et in specu. q. loquuntur secundum antiqua tempora. Hodie autem ex quo permittitur missa sub silentio: quod maius est: ergo et benedictio aque: quod minus est. Tricesima prima regula. Tunc interdicti clericus bini et bini expressa voce horas dicentes ambulantem vel sedentem in ecclesia vel iuxta ecclesiam vel alibi: ubi ab absentibus laicis audiuntur/creduntur violare interdictum. secundum Joannem caldarini. Ex quo sequitur quod tunc clericus volens dicere horas debet a se removere familiam laicalem: potest tamen cum alio clerico dice-

De ecclesiastico

re horas i secreto: vbi a nanie au/
dient. Tricesima scda regla. Tpe
interdicti pnt ta clerici qz laici pub
lice orare puatas orationes in ec/
clesia/nisi ipis spealit' eet phibit' i
gressus eccie: fm monaldū. Ne/
lius tñ faciunt clerici abstinentes
ab orone cōmuni cum laicis ppter
suspitionē. Illi tñ q sunt ppter cul
pam interdicti vel excoicati/non
pnt in ecclia orare: imo nec eccliaz
intrare. fm Arch. xj. q. iij. si quis.
Si tñ excoimunicat' ē in ecclia/ s3
non orat/non videt Inñ. qre non
possum eo pnte orare: cū nō cōico
sibi in orone. Ita recitat Arch. xj
q. iij. scē. q ego in eadem domo p
meo negotio z ille p suo/non sibi
cōmunico. Sed si in eodē nego/
cio: vtputa ambo inus ad regem
ad petendum p aliq: tunc dicoz cō
municare. Dicit insup ibidem q
possum cum excoicato in eadē ca
mera comedere/sed non in eadem
mensa: silt dormire/sed non in eo
dem lecto. Tricesimatertia regu/
la. Licz tpe interdicti laici pulsan
tes funeri vel p alia cā non fiunt
irregulares/nō tñ habeant oronē
Tñ exq violant p hoc interdictū/
grauit' sunt puniendi. fm Inno. z
Host. Cleric' tñ pulsans tpe di/
uinoz irregularis est. Sec' si ibi
non celebrant de facto diuia. Tri
cesimaq̄rta regula. Tpe iterdicti
pnt plati excoicarez absoluere: cū
h sit iurisdicōis/ sed non cū solen
nitate. i. sine stola/ psalmis z oroni
bus. nec pnt excoimunicatū in ec/
clesiam introducere: qz hoc est or
dinis: vñ h faciens ē irregularis
fm Inñ. z Host. z wibel. nec etiā
pnt mulieres post ptum introdu
cere in eccliam fm Berā. qd intel
lige cū psalmis z oronib: pnt ta/
men introducere tñ pmissa con/
fessione nihil dicēdo/ nec stola vtē
do. Tricesimaq̄nta regula. Tpe i/
terdicti spealis quando ecclia est
spealiter iterdicta/ potest in ea ba
ptizari et chrisinari: honestius ta/
men hoc fieret extra ppter suspitio/
nem chrisinat'. Tricesimasexta re
gula. Sacerdos celebrans s̄bmis
sa voce z ianus clausis tempore
interdicti potest h̄e secum vnum
scholare ad hoc deputatum ad
ministrandum sibi. fm Inno. de
sen. excom. nup. de q etiam p Ar/
chidiaco. xj. q. iij. sic apli. Caueat
sacerdos tñ ne vocet aliqs l̄atos
laicos de sua parochia sibi ad mi
nistrandū/ hodie istum/ cras illuz
zē. qz hoc esset in fraudem interdi
cti. vñ solum magistrū schole vel
campanatorē q sibi consuevit mi
nistrare p tunc tñ habeat: z hoc si
ue sit clericus siue minister: z ipō
recedente potest alium restituere/
dū tñ sit de loco nō interdicto. fm
Joan. cal. Si tñ laicus ministrat
sacerdoti q non fuit añ h su' mi/
nister: s3 non sit irregular' tñ q̄uē
peccat: p tñ sine dispensatione. p/
moueri pnia pacta. Vbi tñ sunt
plures sacerdotes/ meli' fieret si
vnu alteri ministraret excludis cle/
ricis vel capanatorib: si cōmode

interdicto

feri p̄t. Ista ē interdictio Jo. calda. i suo tractatu d̄ interdic. Tricesima septima regula. Tpe interdicti nō pōt sacerdos officiū p̄ baptismo i sab bato sc̄to facer̄ cū solēnitare. Chri sma t̄m̄ die cene p̄t p̄fici: nec etiā fiat b̄ndictio cādelaz i purificati one: aut etiā palmar̄ i d̄nica pal mar̄: s̄m̄ Jo. cal. nec p̄secratio ec/ clesiaz/ altariū z calicū: nec etiā viaticoz. Tricesimo octava regu la. Z tpe interdicti p̄t dari viaticū .i. corp̄ ch̄i sanis z damnat̄ ad morte: nō t̄m̄ intrātibz mare/ v̄l pu gnātibz i bello/ aut obsessis in ciui tate/ nec etiā p̄gnātibz mulieribus p̄ui v̄cis: cū s̄z Jo. cal. z Jo. an. nō p̄nt i h̄ cāu dici decedētes: q̄bz solū h̄ p̄mittit̄ a iure. Si t̄m̄ p̄gnā ti mulieri iminet graue piculū: vt qz p̄ fetus i v̄tero fatigata laborat graui infirmitate de q̄ verisimilit̄ timef̄: p̄t p̄curari sacro: dū tamē i fraude h̄ nō fiat. Hoc videt̄ velle Joā. cal. dū dic̄ nisi piculū imine at. Tricesimanona regula. Tpe i/ terdicti pōt v̄bū dei oibz indifferē ter tā interdict̄ q̄z nō interdict̄ q̄z eti am excōicat̄ p̄dicari. de sen. excō. r̄ndeo. Indulgētie aut̄ q̄ dantur oibz audientibz p̄dicationē/ excōi catis z interdict̄ p̄t q̄z culpā latū est interdictū/ nō sunt dāde: cū eaz capaces nō sūt donec absoluāt s̄z d̄m̄ Aluaz: z vt etiā p̄ hoc cōpū ganf̄. Et p̄t etiā dari exhortatio. s̄z tpe exhortatōis debet̄ exire in/ dicti: z excōicati culpabiles: q̄ non sūt capaces p̄fessionis ḡn̄alis que

ibi fit: z etiā cū exhortatio fit n̄ de hem̄ cū excōicat̄ orare. Pōt etiā pulsari cāpana p̄ hortādo seu vo cādo p̄plo ad s̄monē: t̄m̄ t̄m̄ ē di mittere pulsū: z dicere p̄plo certā horā/ puta p̄mā vel tertiā q̄ cōue niēt. Quadragesima regula. Tpe interdicti p̄t corp̄ ch̄i portari ad i/ firmū p̄ sacerdotē cū cāpana z lu/ mine p̄cedentibz. p̄t etiā dari in p̄ sentia astantiū. vt dic̄ Jo. cal. In dulgētie t̄m̄ q̄ p̄cesse sunt seq̄ntibz z comitatibz corp̄ ch̄i nō sūt dā/ de excōicat̄ z interdict̄ culpabili bus: s̄z alijs omnibz q̄ nō dederūt cām interdicto s̄m̄ Aluaz z Joan. cal. q. xxvij. Quadragesimā p̄ma regula. Z tpe interdicti clerici non sepeliāt aliquē p̄ r̄ijs manibz: t̄m̄ si p̄mittāt solū incedere z sepelire i cimiterio icurrūt penā elem̄. eos q̄. de sepul. s̄. excōicationē ipso fa/ cto Et si sunt exempti etiā adhuc est suspensū ab ingressu ecclie. vt d̄ p̄uile. epoz. li. vj. Quadragesi/ mascōa regula. Interdicto loco q̄z diu q̄s ibi morabit̄ ip̄o recedente relaxabit̄: z nō ē necessaria alia re laxatio. vt d̄ vsu. c. j. in glo. q̄. diu. li. vj. Quadragesimatertia regu la. Interdicta terra alicui d̄ni: itel/ ligit̄ de terra q̄ est sua q̄ ad d̄niuz iurisdictionis z quā tenet in feudū vel emphyteosim: z quā h̄z nomie dot̄ vxor̄ sue: z illa quā h̄z i vsu fructū. Sed pignozata nō intelli/ git̄: si d̄z interdicto terrā tuā. Se/ cus si d̄z: terrā istā quā tenes i pi gnore: vt si habz terras in diuer/

De ecclesiastico

sis putincijs p pte z p idiuiso: oēs terdicta / s; poti⁹ violata seu polluta semine aut sanguie / nō icurrit irregularitatē. de sen. excō. is q. li. vj. vñ tal' gñit peccat. vt ibidē dr. pter h tollit iterdictū / s; si nouam acqrit illa nō intelligit interdicta. Idē wil. in speculo. ti. ij. §. iuxta ppositōis. v. illud qz. z Bōn. d. p. Hec Jo. cal. q. xxvij. Quadragesima q. i. Si cleric⁹ tpe interdicti inest diuis ex qdā simplicitate / nō ē irregular⁹ / s; si facit tēnēdo / vel p̄stado auctē / vel faciendo corā se celebrare / ē irregularis fin Jo. cal. q. xxix. Quadragesima q. i. In dicto collegio seu vniuersitate / postea fact⁹ aliq⁹ de vniuersitate interdict⁹ cōset fm Joan. caldarini. q. xxix. Quadragesima sexta regula. Cleric⁹ non seruās interdictū / vtputa celebrās i loco interdicto sciens vbiq; irregular⁹ efficit / z ē suspensus. de clerico ex cōi. misstrate. postulāte. §. vl. d. sen. tē. excō. is q. li. vj. Et h teneas fm Arch. xj. q. ij. si q⁹ etiā si nlla sentētia sup h lata sit. vñ de clerico ex cōicatio misstrate. aplice. §. de postu. pla. c. ij. Qui em celebrat i loco interdicto : nō a canōe / s; a latore intelligit eē suspensus. vñ cum sit irregular⁹ nō pt dispensari cū eo. vt dic ibidē Arch. Tal' etiā nō pt eligere / nec eligi. vt de h. sue. cū dilect⁹. §. q. nobis. z in dicto c. is q. nec postulare. d. postu. c. j. nec bñ ficia pferre. de p̄ces. p̄bē. qz diuersitatē. z de excē. pla. qz tāta. imo remouend⁹ ē a suo bñficio. de cle. excō. mini. postulasti. §. vl. Quadragesima septia regula. Celebrās sciens in aliq ecclia q non p̄pē dicitur terdicta / s; poti⁹ violata seu polluta semine aut sanguie / nō icurrit irregularitatē. de sen. excō. is q. li. vj. vñ tal' gñit peccat. vt ibidē dr. Idē wil. in speculo. ti. ij. §. iuxta ppositōis. v. illud qz. z Bōn. d. p. ui. tuaz. in glof. Idē dic wil. Si ep̄s p̄p̄ patronoz discordiā clauderit ecclia / celebrās in ea nō fit irregular⁹. sec⁹ si dr: interdicto talē ecclia: qz tūc fit irregularis. Quadragesima octaua regula. Celebrās in ecclia nō interdicta p̄ntib⁹ psonis interdict⁹ vel excōicari: s; gñit peccat celebrādo coram eis / nō tamē fit irregular⁹: qz h non bñ in iure. S; tñ tal' fm Arch. xj. q. ij. sicut apli. censeri d; sic ille q cōicatur ex cōicatio in orōne / q tñ minori ex cōicatione est excōicatus z d isto constat: qz nō ē irregularis. vt de cle. excōi. minis. si celet. zc. Nā hec interpretatio siue extensio d irregularitate nō ē facta vsq; ad excōicatos siue celebrantes corā excōicatis: imo cōtra statutū est q nō sūt irregulares. Et cū ista irregularitas nō fit nisi p substitutionē ecclie: z de celebrātib⁹ corā excōicari nō sit statutū q sint irregulares: non debēt bñ i p irregularib⁹: fm Inñ. q ita notauit d excē. pla. c. si. Si tñ tal' ingerat se scdo officio suo si cut p̄us / erit irregularis. vt dicit glo. ij. de sen. excōmu. is q. lib. vj. Quadragesima nona regula. Si publice excōicatus vel interdict⁹ p̄p̄ culpā intrat eccliam: oēs debent exire: si cōmode nō p̄t expel-

interdicto

li. xxiij. q. j. dēs q. et. xj. q. iij. sicut i glo. si g. Sacerdos tñ p̄ea non dimittat missam inexplētā: si iam incepit canonē debet cōionē cum seq̄ntibz orōnibz in sacrificia sumere. Sicut occult⁹ sit: ille q̄ scit eū solus caute exire debet: ita tñ q̄ crimen non p̄dat. Facit ad h. vj. q. ij. si tantū. et qd̄ ibi notat̄ in p̄ma glo. Quinquagesima regula. Quilibet q̄ntūcūq; exempt⁹ celebrās sciēter/ siue in loco interdicto/ siue coram p̄sonis interdicti/ ab ordinarijs delegatis vel a iure: sicut recipiens interdictos publice ad diuina officia/ siue sacramenta/ siue sepulturā: est interdict⁹ ab ingressu ecclesie ultra alias penas in iure positas. vt de p̄uul. c. ep̄oz. li. vj. Et si se ingerat officio sic p̄us/ fit irregularis. vt de sen. excō. is q. li. vj. Et nō intellige q̄ isti sic delinq̄ntes in oībz p̄dictis casibz tñ puniunt̄ pena interdicti ab ingressu ecclesie: sed q̄ ultra penas alias istis infligit̄. vñ licz celebrans in loco interdicto (vt s̄ dictū est) in casu nō p̄cesso fit irregularis. de sen. excō. is q. li. vj. tñ ultra illā penā irregularitatis p̄hibet̄ sibi ingressus ecclesie: qd̄ nō fit alijs irregularibz. Sicut celebrans coram excōicato vel interdicto publice: l̄ non fit irregularis p̄ma vice: tñ incidit excōicationē minōrē: vt de cle. ex. cō. min. si celebrat. Vñ posset penitentia pacta post hoc ministrare in ecclia: si non est pena isti⁹ capituli q̄ tñ obstat eis: qz tales non

possunt ministrare in ecclia q̄ntūcūq; peniteāt: cū nihilominus ē eis ingressus ecclie interdict⁹ donec d̄ transgressione h̄mōi ad arbitriū cui⁹ suam p̄tempserunt satisfaciānt competentē. Et aut̄ ista procedant q̄ ad exemptos/ vt dicunt q̄dam: tñ q̄ ad illā p̄tē. s. de admissiōe diuinorū. Joannes monachi/ Arch. et Jo. an. in nouella. dicūt non exemptos non ligari ista pena. vñ ip̄i volunt q̄ non exempt⁹ admittens interdictus ad diuina officia/ non incurrat hanc penā. s. vt nō arceat̄ ab ingressu ecclie: l̄ peccet graui⁹/ vt dictū est. qd̄ probat Jo. an. in nouella dicti c. ep̄oz. r̄cludēs post multa q̄ ex q̄ nō p̄t̄ exempt⁹ suffragari/ ignoscant sibi scientes q̄ ocul⁹ ip̄oz nequaz nō erit: cū etiā habeāt maiora remedia p̄ minore sup̄ absolutionibus et dispensationibus ip̄is ab apli ca sede p̄cessis: et compromissiones q̄ facile suis maioribus circa talia fieri solent. Nec ille.

De irregularitate.

D habēdā

a aliquam noticiam de irregularitate notande sūt aliquę regule/ prius p̄missa breui descriptione irregularitatis.

Sciendum igit̄ est q̄ irregularitas est nota. i. infamia vel impedimentū canonicū ex vitio seu defectu p̄ueniens: qua d̄s p̄hibetur

S ij

De irregularitate

ad ecclesiasticos ordines promoueri et in singillatis prohibentur. Secunda regula. Accusans vel deferens aliquem de crimine coram iudice pro qua pena capit de beatus vel truncatio membrum irregularis est. v. q. vj. delatori. et. vj. q. j. in summa. de accus. accusasti. Tertia regula. Percuties aliquem siue in propria persona siue per alium eius mandato: si sequitur inde homicidium vel membrum mutilatio: si hoc facit absque inevitabili necessitate irregularis est. de homic. presbiteri. et c. petrus. l. dist. miroz. Quarta regula. Percuties absque mortis periculo vel sanguis effusio vel truncatio: huiusmodi ad hoc potestatem non est irregularis. vt de rap. in archiepiscopatu. et xxij. q. viij. sepe. Quinta regula. Iudex actor vel procurator notarius siue dictator vel promulgator: si in membrum secuta est mutilatio irregularis est. l. di. si quis. ne clerici vel monachi. in iuram. de homic. postulastis. l. di. c. j. Et generaliter purgationem vulgaris que fit in torneamentis vel alio modo: et quicquid vindicte sanguis aut toritate/benedictio seu patientia sui exhibentes irregulares sunt. de excess. pla. ex lris. Sexta regula. Ecclesiasticus susceptus ordinibus: nec ad maiores promoueri: etiam post actam penitentiam: sine dispensatione domini papae et aliorum prelatorum. de qua dantur regule. Prima regula. Omnis furiosus/ebriosus/illiteratus/impudicus/percussor/litigiosus/neophytus/et generaliter quibus in membris naturalibus defectuosus irregularis est ad sacros ordines suscipiendos. propter hoc in decre. late incipiendo a. xxvj. dist. vlt. xlix. p. to. vbi ista

De irregularitate

nec mors/nec sanguis effusio fuc/ lita q̄ p̄ e dolū ē: z hmōi scrupu/ rit subsecuta: irreglāres sūt. p̄t tñ lū d̄ facili deponere dz ad p̄siliūm i talibz p̄ cpm dispensari: fm wil. sapiēt̄. Si tñ tāta culpa fuerit vl̄ negligētia dissoluta: z certū est q̄ mors fuit ide subsecuta/ irreglari/ tas p̄bit̄. Si x̄o nō sit certū: tunc distinguēdū ē: aut em̄ dubitat̄ p̄/ babilr̄ fm̄ iudiciū medicor̄: z tñc abstinēdū ē ab officio. si aut̄ n̄ du/ bitat̄: tunc deposita erronca p̄scia poterit administrare/ z etiā p̄moue/ ri: als̄ nō: fm̄ Ray. l. di. bi q̄ arbo/ rē. z c. sepe. Et fm̄ q̄sdā sol̄o papa/ cū talibz dispēsat. Duodecima re/ gula. Cōsulēs aliqd̄ vnde seq̄t̄ ho/ micidiū/ irreglār̄ ē: vt si suasit ia/ ctū baliste/machine/lapidis: vl̄ q̄ q̄s iret ad capiēdū castr̄ qd̄ capi/ nō p̄t sine hois morte: vñ si sequi/ tur mors ex illo p̄silio/ irreglār̄ ē: fm̄ wil. Idē si fac̄ vel p̄sultit furti/ ue vel p̄ditioalit̄ capi castrum: si mors ide seq̄t̄ irreglār̄ ē: qz debu/ it v̄silt̄ p̄sumere h̄ euenire posse. In talibz em̄ punit̄ q̄ remotā cāz homicidio d̄dit/ sic q̄ p̄inquā. vt notat̄ d̄ homi. p̄sbyter̄. Tredecia regula. Mādās aliquē vberari: si vberās occidit vberatū/ irregula/ ris ē q̄ mādāuit: nisi exp̄siss̄z/ nec occideret̄. d̄ homiē. fcasti bodie. d̄ homi. is q̄ mādāuit. li. vj. i. fi. vl̄. glo. Sec̄o tñ d̄ illo q̄ p̄sultit aliquē capi: vtputa malefca/ torē: qz tūc n̄ fit: p̄sulēs irregular̄ etiā si capiēs/ occidit illū: qz h̄ n̄ p̄sultit. ar. d̄ ho/ mic. c. si. Absit em̄ vt ea q̄ p̄t̄ bo/ nū facim̄: si p̄ter volūtate n̄fam̄ q̄cqd̄ mali acciderit/ nobis debe/

De irregularitate

at iputari. xxiij. q. v. d. occidēdis. sciret vl' crederet eū ibi moriturus: sp m fit irreglar' / dās directe cōsi tūc videt q fiat irreglar': fm wil. lū i mortē alteri: vt ne clerici vel Si at cōsulat q idubitata morte se exponat p honore cb'i / vel fide / vel statu ecclie: non fit irreglar' / etiā si mors ide seqt. xxi. q. j. iut q dā. xj. q. iij. n solū. Hac rōne excu sant inq'suozes heretice pūitatis: sciētes q stati postqz aliquē pūi ciauerit hereticū cē / ille morti tra det. h etiā al's multipl'r pcurādo. Ad h etiā accedit. xxiij. q. viij. le / gi. et. q. v. si audier'. Illi tñ clerici q portauerūt ligna cā idulgētiaz ad hereticos cōburēdos / irreglā / res sūt: nec cū eis dispēsāt / nisi p papā. Sedecia reglā. Dās opam rei licite: vtputa edificādo eccliaz vel domū / adhibita oi diligentia quā potuit h'ie: si occidat aliquē casualit' / nō efficit irreglar'. Si tñ dat opaz rei illicite: nec adhibu it oēs diligentia quā debuit: fit irre gular'. vt d homie. lator. et c. ex lit ter'. et c. si dignū. et c. p'st' vtex. et c. p'tinebat. et c. ad audiētia. Hic est q medico opanti fm regulas art' sue nō imputat ei siqs sub eo morit': sed si negligētia cōmisit / cō sulit' sibi vt n'p moueat ad ordies. d qli. ordi. ad aures. Sz qd de il lo medico q xtit ifirmū ad aliud lat' vt citi' mouat'. Rūdeo q irre gular' ē tā ipē q fec' qz ipē q p'su luit / si ex h mors fuit subsēcuta. qz forte via anbelit' pcludit' / vel apo stema rūpfit ex violētia mor' / vel suffocat. Si at non citi' mouit' ex hac cā: nō fit irreglar' / sz penite / xxiij. q. iij. p mēbr'. z c. seq. Si tñ

De irregularitate

Nō solū ē irregularis q̄s si ex ei⁹ p/ excōicat⁹ si non pbibeo illū: h̄ als
cussioe ē mortu⁹ aliq̄s: s; etiā si ex forte peccē: qz nō defendo cū pos/
bac p̄cussioe ifirmitatē h̄rit vnde sem. **Uicesima prima regula** Retra
mortu⁹ ē. vt d̄ homi. p̄s bytez. z c. hēs a. p̄posito liberāci hoiez a mor
ad audiētā. et. h̄. dist. studeat. **De** te/irregularis ē. qz q̄dāmō indire/
cima octaua regula. Defendēs e cte homicidiū cōmissit. l. dist. siq̄s.
i casu euitabili z occidēs aliquē/ viduā. z d̄ pe. di. j. piculose. **Uice**
irregularis ē. l. di. siq̄s viduā. z tal/ simascōa. Percutiēs aīo occiden
ad supiora nō ascēdat. z i suscept/ di latronē si ex aliq̄z vulnerib; la
n̄facile dispēsāt. S; si nēitas fuit tro ob̄it/irregularis ē. vt colligit d̄
ineuitabil/ dat h̄siliū ei vt non mi homic. significasti. rñ. j. Idē etiā
mistrer. l. dist. d̄ his clericis. nō tñ p si nō p̄cutit: s; aliq̄d opis ip̄edit i
pter h̄ depōit: imo i suo ordie ad/ mortē ei⁹. puta qz latronē detinuy
mistrans tollerat d̄ iure cōi absq; it/ vel h̄ cū clamauit. als aut si cla
dispēsatioe fm Lauī. l. dist. qz tua. mass; h̄ cū nō in mortē ei⁹/ s; qz ca
Sic loq̄t d̄ homic. c. ij. put p̄seq̄t peret: vel detinuit cū/ vel se leuez
ibi Hosti. Et q̄dā dicūt ep̄m pos extēdit: irregularis non ē de morte
se i tali cāu dispēsare: h̄ non pos ei⁹: vel etiam fit in neglectu: als si
fit fm Joā. d̄ deo. q̄ dic̄ solū papā malicia ei⁹ p̄petret homicidiū. et
h̄ posse. **Hodie d̄ simplr irregular/ idē si negligētia ei⁹ cōmittat. l. di.**
ritatē nullā icurrere ille q̄ p̄sonaz bi q̄. Et iō si clamat h̄ latrōez siue
suā defendēdo in cāu ineuitabili ue cū capiat: si als q̄cūq; nō potu
occidit. d̄ homic. si furiosus. i cle. it itelligere ex clamore suo vel alio
Decianona regula. Infans furio actu homicidiū seq; irregularis ē/
sus cōmittēs homicidiū: nō ē ir/ nisi forte faciat p̄ piculū corpis
regularis. vt i cle. si furiosus. d̄ ho/ sui: vt si videt q̄ aliq̄s cū occide/
mic. Idē ē de dormiēte si aliquēz re vult: tūc ei p̄t iuocare z clama/
occidat: q̄ tñ nō habuit p̄positum re p̄ auxilio: qz n̄ itēdit i aliorum
occidēdi cū. **Uicesima regla.** Po mortē/ s; i suā liberatōz. **Sec⁹** si h̄
tēs hoiez liberare a morte z nō fa faciat p̄ piculū rez. suaz si fuge
ciēs/ irregularis ē: qz q̄ p̄t defende p̄sidio euadere p̄t. d̄ homic. susce/
re z nō defēdit/ occidit. de homic. pim⁹. **Uicesima tta regula.** Cle/
sic dignū. q̄s itellige fm glo. c. iij/ ric⁹ ligās cū socio latronē si p̄ ea
d̄ sen. excō. d̄ illo ad quē ex p̄tate/ timēs ne occidat a latrōe ip̄e poti⁹
ex officio vel dignitate p̄tinet rea/ occidit cū/ irrlar/ ē. d̄ homi. vbi s̄.
lit defēdere: z nō simplicit̄ d̄ q̄cū/ **Uicesima quarta regula.** Si cle/
qz: **Ubi d̄t ibidē glo.** q̄ si ego non ricus non valens alit̄ recuperare
habeo aliquā p̄tatez/ video q̄ ali/ res suas tenet furē ne euz reb; fu
q̄s vult d̄berare clericū sine auxi/ giat donec cū exhibeat iudici/ vel
lio meo aut p̄silio/ nō credo q̄ sū ei⁹ auxiliū iuocet ad res suas fca

De irregularitate

perādas nō ē irregularis: l3 postea fur a iudice puniat: dū intentio ei nō sit corrupta itēdendo ad fur mortē v'l mutulatōez zc. Idē dēm est si clericus credit vel tradit seclari ptati latrone: petens qd eū puniat citra sanguis effusionē/vel pētēs rē subtractā sibi restitui: si potestas i latrone amaduertat. i. puniat eū morte: nō p' h' clericus erit irregularis. vt d' homi. delatoris. li. vj. nec etiā nocet illi si ad quicquid latronem tradidit iter signa. Et idē si simplr deponit qdā de iuratiōibz sibi z cōtē sue: quibus tales vix absq; sanguis effusioe valeat coartari. d' homic. tua nos. §. vlt. z c. postulasti. xxiij. q. iij. maximi an. z. q. v. c. v. et c. vñ. z c. pena. Et hec oia ka sūt qñ nō itēdit ad mortē/nec h' i aio gerit: sed prestat publice qd citra sanguis effusionē castiget. nō ē h' irregularis curialis agēs qd furē: nō criminat ad mortē vel sanguinē: l3 eū iudex cāpta bili suspēdat ab officio suo. vt de homic. postulasti. Ex qd vlteri' p'tz qd null's notā irregularitatē icurrit qui per extortores siue exactores h' z mādato compar. Si autē h' alicuius curie curauit aliquem meo noie nō eēt factū: l3 ratuz ba capi p't delictuz tale p'ter quod nec mori/nec mutilari possz: l3 iudex iuuenēs eū alia cōmississe: p't ea suspendit eū: si tñ nec ille credi tibi casum. Aliqs amicus vel funderit nec cogitauit illud p'tingere posse. Vicesima qnta regula. Si iudex official' inseqt furē fugiētē: quem tu postea receptādo magz z qrit a me vtz viderim illū: z sciens qd fur ille ad mortem qrit in-

struo eū: si p' meā rñsionē fur iuentus ē z occisus: sū irregularis. secus si nec sciu nec suspicatus fuz qd ad mortē vel penā sanguis qrit. vñ p'sulit in casu h' cum aliqs scit aliquid ad mortē fugere/nisi p'alterā d' duabz vjs: nō d' dicere p' hanc nō fugit: qz sic p'deret eū p' alteraz fugiētē: l3 aut taccat: aut qrentē curialr euadat: dicēdo nūqd ego custos illi sū: vel alio mō. Vicesima sexta regula. Si clericus qd egit ad res suas recupandas ex p' factu ratū h' qd suspēsus latro ē: et h' si placet/ si tal' nullū cōsensū habuit i mortē illi/ nec qd cooptus ē: nō ē irregularis fm vil. z h' si gaudet qd maleficiū ē punitū/ nō aut p'sona: cū fm ipm irregularitas ex homicidio solo nō h'bit: nisi culpa vel volūtas precedat vel scandalū sequat: vt notat. l. di. h' q. z de homic. ex l'ris. et c. vextm. Hodie ho iure cautū ē qd si quis absq; mandato meo man' iicit i clericū meo noie violētas: si h' ratio habeo/ excoicatiois canonē icurro: z h' p' ratiōibz: qd retro tra h' z mādato compar. Si autē h' alicuius curie curauit aliquem meo noie nō eēt factū: l3 ratuz ba capi p't delictuz tale p'ter quod nec mori/nec mutilari possz: l3 iudex iuuenēs eū alia cōmississe: p't ea suspendit eū: si tñ nec ille credi tibi casum. Aliqs amicus vel funderit nec cogitauit illud p'tingere posse. Vicesima qnta regula. Si iudex official' inseqt furē fugiētē: quem tu postea receptādo magz z qrit a me vtz viderim illū: z sciens qd fur ille ad mortem qrit in-

De irregularitate

es excōicat^o p^r ratihabitōez acsi Aluar^o / Inñ. Bern. de homic. si
mādasses. Sz yn^o extrane^o p^rcuſſit aliquis. Tricesima octaua regula.
clericū: z tu audiēs grū habes et Siquis i rra mortu^o ē: nescit tñ
grular^o d hoc /z n es excōicat^o: tñ q^s illū iterfecit: lz fm q^s dā. s. Joā.
pccas ad min^o veniat: sz Jo. an. oēs irregulares sūt qⁱ ad p^rmo/

i nouella s dicti c. cū q^s. li. vj. Et nē ad ordies p^r incertitudinē. vt
cesima septia regla. Si q^s mādat xxij. q. vl. c. fi. tñ pbabili^o ē qⁱ i tali
capi vnū clericū d tribu sil' iccedēti cāu qlibz sue p^rscie ē relinq^rndus:
bus /z alios duos n gūari: sz mā. fm wil. in speculo. z Host. i sū. d
datari^o excedit fines mādati alios homic. qⁱ pena. Tricesimanona re/
duos capiēdo: iste mādas nō erit gula. Si amici mei occidunt. ali/
excōicat^o fm Jo. d deo. li. iij. suaz: quē mibi iurātē me iuito: z p^r me
qōnū. q. xij. Et rō ē: qz captio s am. phibitōz: mibi nō nocet. vt de
volūtate ei^o ē facta. Petr^o tñ d sā homic. petr^o. iij. q. iij. qz p^rsular^o.
prana (als samsona) putat qⁱ d da Idē ē si me ignorāte. de simo. no/
mno tenet qⁱ d illi passi sūt. d iur. bis. z c. de regularibz. Sz si tribu
c. fi. xij. q. viij. p^rtea. Ex hoc in/ ta sit: puta qz nō exp^rſse p^rsens/ nec
fer^r p^r silē d irregularitate: qⁱ irre/ d dixi: mp utabit. ar. de simo. mat
gularitas rōne homicidij n p^rbit^o theus. imo etiā dicūt qⁱ dā qⁱ sciēs
sola volūtate: nisi hō actu occida p^rctū de morte habitū n reuelant:
tur. de homi. sic dignū. s. j. vbi d nō sū irregular^o: qz homicidū nō
hoc i glo. ex corde. xv. q. j. si q^s nō cōmisi. facto mādato / p^rsilio / vel de
irat^o. Sz nec fit q^s irregular^o p^r fēsiōe. l. di. si q^s viduā. z de homi.
solū homicidū / nisi culpa vel vo/ petr^o. Alij d^rūt p^r si credidi qⁱ nō
lūtas pcedat / vel als seq^r scādalu. obstāte inea phibitōe mei itutu i
vt notat. l. di. hi qⁱ p^ror^o. de homi. terficere: z h ē tenēdū. Nā in tali
ex l^ris. de clerico egroto. tua. Ex cāu tenebar reuelare illi p^r quē p^r/
hoc dicto soluit q^o qⁱ q^rit an cleri ctū ē. Tricesima regula Si aliq^s
cus qⁱ volebat iterficere hoiez / sz n vadit ad inficiēdū aliquē: z tu ei
potuit: qz iuenit eū iā mortuū: qⁱ sciens p^rsens: nō tñ eū icitas ad
volēs nihilominus satisfacere ire homicidū p^rpetrādū: nec eū eo su
sue aputauit caput mortui. Dōm p hoc aliq^s vba habuisti: vel si ha/
qⁱ lz volūtas occidēdi fuit: tñ n ē buisti / sp ex aīo h ei dissuasisti. sed
irregular^o fm Arch. xv. q. j. si q^s. cū nollet tibi acquiescere timēs d
Rō: qz ad hoc qⁱ homicidū p^rmit ipo eū associas cōposito / vl si for
tat^o req^rit qⁱ hō animat^o occidat. te eū q^s inq^reret defēdas: z tunc
de homi. sic dignū. xxij. q. ij. moy homicidū p^rpetrat: ve irregular^o
ses. vbi aborsus fer^o ianiati nō im est fm Host. ad q^o d fa^r de homic.
putat ad homicidū: sic et notant sic dignū. s. illi qⁱ. Tricesima p^rma

De irregularitate

regula. Cleric⁹ mīstrās arma pūgnantib⁹ si aliq⁹ interficit/irregular⁹ ē. ar. xxiij. q. j. nisi bella. c. fi. no nunc aut armoz itelligunt⁹ fustes lapides/hgnazē. Tricesimasēda regula. Jdex ecclīastic⁹ p̄t hortari brachiū seculare ⁊ violantes ⁊ hereticos vel paganos: non vt occidat vel mutilet/ sed vt de terris si deliū expellant⁹: nec etiā ē irreglar⁹ si aliq⁹ hincinde sunt occisi. xxiij. q. v. de occidendis. ⁊ xxiij. q. iij. maximian⁹: imo fm̄ Jnn. de homic. petito. ⁊ aliq⁹ in bello iusto aliq⁹ percussit: si tñ inde null⁹ est mortu⁹: nō fit ex h̄ irreglar⁹. Idēz si q⁹ accedit ad bellū iustū cā pacificandi vel ex alia iusta cā: ⁊ ex ei⁹ p̄ntia aliq⁹ robur accrescit suis/ vl' timor incutiat aduersarijs: nō ē sibi imputandū / dūmō dol⁹ ⁊ etiam lata negligētia absit oīno fm̄ wil. Tricesimatertta regula. Clericus q⁹ inest iusto vl' iniusto bello in armis vl' sine armis si aliq⁹ sunt hincinde interfecti / irregularis est: ⁊ ipse non occidat. h. dist. si q⁹. xiiij. q. iij. porro. xxiij. q. vi. q. cūq. j. q. j. c. fi. Tricesimaq̄rta regula. Cleric⁹ defendēs se vl' suos ⁊ tūc ex defendētib⁹ aliq⁹ interficitus ē ex aliq⁹ pte/ nō ē irregular⁹: vt illi q⁹ nō interfecerūt nec infectores q⁹ adiuuabant sūt irreglares: ⁊ volūtate occidēdi habuissent: qz lex p̄mōtiōis factū req̄rit. xv. q. j. si q⁹ nō iratus. Tricesimaq̄nta regula. Cleric⁹ in bello iusto qd nō ad occidendū/ sed ad defendendū gerit mīstrās sagittam balistarīo suo ad sui defensionē: si ille balistarīo aliquē interfecerit: ⁊ ille clericus nō intēdebat qz ipse aliquē interficeret: ⁊ qz illos detinisset et sua defendisset aut recuperasset: nō est irregular⁹ fm̄ wil. Idēz de illo q⁹ in bello iusto p̄positus fuit exercitui ⁊ sumpt⁹ fac ⁊ cūcta disponit: si forte eū p̄tingat lanceas vl' sagittas emere ⁊ mīstrare ad exercitiū vel ad custodiā castrī mīstrare: vel si hortat ad currēdū post hostes/ vt eis p̄da boīm vel aialū auferat: ⁊ tūc forte aliq⁹ interficeret: dūmō solū intēdit ad recuperationē p̄de/ non ad vindictā: tal' em̄ cā remota nō nocet. Tricesimasepta regula. Qui mulieri facit ne cōcipe vel gñare vel post p̄ceptū parere p̄t: ⁊ q⁹ p̄gnantem mulierem percūt: ita qz fac abortiuū/ si fetus iam fuit viuificat⁹: irregular⁹ est: ⁊ si nōdū fuit viuificat⁹/ solū mortalit' peccat. de homic. si aliq⁹. ij. q. v. consuluit. Vel si pbabilit' dubitat vel credit an sit mortu⁹ vel viu⁹ fet⁹ ex illa percussione/ vl' vtrū p̄cept⁹ fuit vel aniat⁹ vel nō: i tali dubio debet a p̄mōtiōe ⁊ a mīstrario abstinere/ nec piculo se cōmittere. Si hō leuē vel temerariam hz opionē/ deponat cā si p̄t: ⁊ sic poterit p̄moueri ⁊ administrare: al' nō. ar. de sen. excō. inq̄sitio. ⁊ d. sumo. p. tuas. ij. Tricesimaseptia regula. ⁊ cleric⁹ aliquē occidēs p̄ defensionē rez. suaz. irregular⁹ est. de homic. suscepim⁹. vbi d̄r: post

De irregularitate

tunicā relinquendū ē palliū: z meli⁹ reo baclo pcutit̄ z ipe econuerso:
est rex iacturā pati q̄s p seruādis ne ampli⁹ pcutiat̄ ad mortē. Si
vilibz rebz ac trāstorijz acrit̄ i ali aut pcutiat̄ puo ligneo baclo a q̄
os exardescere: Cleric⁹ tñ psonā nō timeat̄ mors/vl' depilat̄/ vel p
ppriā defendēdo necitate incuita/ vestē trahit̄: z ipe repcutiēs ferro
bili repellēs vim vi cū moderami occidit suū iuasorē: irreglar̄ ē: qz
ne iculpatē tutele pcutiēs aliqūē: nō ē moderamē iculpatē tutele: d
si ide mors sequit̄ nō iputat̄ ei. vt buit em̄ se moderate tenere z non
notat̄ d' homic. significasti. ij. z. iij excessiue vltra violētiā sibi illatā.
c. infecisti. Un̄ dic Arch. xxiij. q. aut si pcutus ē semel: z sic dimis/
ij. c. j. q. cleric⁹ etiā interficere pt sus ē: nec vltari⁹ se credit pcuti si
vt nō interficiat̄. ar. de furt. c. iij. etiā incōanēti repcutit̄ z occidit:
dū tñ h̄ faciat p psona ppa. No irreglar̄ est. Nā nō dz occidere i/
die exp̄sse i clem. si furiosus. d' bo uasorē: ex q̄ ab eo n̄ credebat se oc
mi. Et dico psonā ppiā. Nam se cidi: vñ excessit in moderamiē: qz
cus ē fm Joā. an. in nouel. super p vna pcutione nō letali occidit.
clem. si furiosus. de homic. si non Nec oīa colligunt̄ in glo. fecisti. ij
valēs euitare mutilationē: h̄ mor de homic. Tricesimo octaua regu
tē posset euitare mutilauit vl' oc la. Prelat⁹ spūal' h̄ns iurisdictio
cidit aliqūē iuasorē: z idē si alif nē tpalem in suo dñio: si fur vl' la
nō valēs saluare res suas cū occi tro dep̄bensus in furto vl' malfe
derit q̄ deportare volebat. sec⁹ eti/ ctis adducit̄ ad pñtiam ei⁹: z pe/
am fm glo. dicte clem. sup. h̄. suo. tit̄ puniri iuxta cōdignum sui ex/
de illo q̄ occidit illū q̄ occidere vo cillus: nā debet ipse psonalr de
lebat p̄em/ filiū/ p̄iugē/ vl' psonaz hoc cognoscere/ iudicare/ aut sen/
p̄iunctā quā alif iuuare nō potu/ tentiare: sed debet hoc committē/
it. Qd̄ putat Joā. an. q̄si casus il/ re suo procuratori /dicendo ista d̄
le nō includat̄ sub necitate incuita ba: Fiat iusticia/ generalr: non de
bili. Intelligit̄ at̄ necitas incuitabi scendendo specialr qua morte sit
lis fm Jo. ibidē. sup. h̄. nō valēs. moritur⁹. r̄ clericū vel monachi.
vt qz in angular⁹ erat/ vl' sic artat⁹ c. vl. lib. vj. Nec per hoc etiā ē ir
qz fugere nō poterat: nec clamore regular̄ si sequat̄ sanguis pena.
iuuari. Intelligit̄ aut̄ cū modera Unde potest fieri specialis com/
mine iculpatē tutele: si fiat ex icō/ missio sup tali casu/ h̄ non exp̄ssa
tinēti/ nō ex iteruallo: z cā defensi pena fm Gossfreduz. Idem tenet
onis/ nō vltiōis: z si eq̄lit̄ se defen nouellator in dicto c. vl. li. vj. Dic
dat sic iustat̄: vt si gladio pcutit̄/ tamen nouellator in nouella ibi/
z ipe gladio pcutit̄: vl' si ligneo ba dem: qz si ep̄us vel p̄lat⁹ mandat
culo z ipe econuerso baclo: aut fer notario suo vt in tali casu scribat

De irregularitate

comissiones, pcuratori epi/ vt sup spondet fm veram iuris snfama
bis faciat iusticia: talis notari⁹ est vt expert⁹ iuriscōsul⁹: nō ē irreg
irregularis. qđ pbat ex eo: qz talis gularis: z maxie si extra iudiciū:
non hz facere quicqz ex officio sue vt dr glo. in dicto c. ex lris. Si aē
iurisdictionis: qđ requirit illa decre errans i iure dicit: cum tñ alit iu
talis. Sit g eps caut⁹ vt nō in iuci ra disponat: irregularis ē. et collē
at laqum clericis. vnde cōmittat gū p wil. in speculo. ti. ij. §. iuxta
istam iurisdictionē laico p seipm ppositōis. Si autem qui non re/
imediate z p alium laicum: nō at putat iuriscōsul⁹ / sed fm/
p clericum. Et scias qz hoc nō so/ rñdet non vt iuriscōsul⁹ / sed fm/
lum vritatem hz in plato habente plicie dic quid de talibus sentiat:
iurisdictionē tpalem rōne bñficq/ nec psumit qz iudex ei⁹ sequat re/
sed etiam rōne pūmonij fm flo/ sponsonē: non ē irregularis: ex q/
uel. ibidē. z qđ plus ē (dic idem) non rñdet ad casum quid sit d fa
qz ex quo clerici tales cās sine me cto. Nā si pfuleret ad casum de fa
tu irregularitatis pñt alijs delega cto/ irregularis esset fm Raymū.
re: satis videt qz si laicus talē iurisdictionem habens/ sed p babilē: suspen
causas sanguinum crimiat: pote gularis. vt. xj. q. ij. si quis dānat⁹.
rit hoc non obstāte ordiari: qz nō z c. si quis eps in p cilio. Et hz illi
fit irregularis ea rōne. Caueat er canones loquunt de excōmunica
go platus cum interrogatus fue/ to scient⁹ z in ptempum clauum
rit a iudice ne resposdeat: malum celebrante: hodie tamen idem ir/
est si ille malefactor remisserit im/ regularis est i suspensionea diu/
punitus: nam tunc esset irregula/ nis. vt de re iudica. cum eterni. et
ris. vt de exces. pla. ex lris. Tricesi de sententia excō. cum medicina/
manona regula. Si iudex habēs lis. lib. vj. z i hoc casu solus papa
latronem captum qrit de aliq pe dispensat. vt notauit wil. in specu
rito quid debeat fieri de tali: z ille lo. ti. ij. §. nunc de epozum. §. est
rñdet talem eē mortepuniendum inquam. Suspensus autem a be/
vel filie: iudex aut secur⁹ ei⁹ p silijz neficio tñ non fit celebrando irre
latronem punit ad mortem: irre/ gularis: quia hoc nullo iure caue
gularis ē cōsulens: qz fuit i culpa tur fm Innocentium. de electio/
i cāu qui de facto non erat rñden nibus. cum in cunctis. §. clerici.
dus. vt de exces. pla. ex lris. Si tñ et. c. statumys. de concessis pre/
nō ē casus de facto: sed iudex que bend. quia diuersitatem. Mino/
rit simplr/ qñt sunt tales punien/ ri quoqz excōmunicatione ppropē
di: z cleric⁹ rñdet qz ad mortē vel participationes excōmunicati in
ad sanguinem. Si respondens re locutione vel similibus ligat⁹ : hz

De irregularitate

celebrando grauit̄ peccet: non tñ
efficit̄ irregularis: qz h̄ nullo iure
cauet̄ fm̄ Jññ. imo si medio tpe
post. q̄ cōicat̄ excoicatio celebrare/
rit/bñ pōt̄ pnia peracta sine pape
dispensatione celebrare. vt de cle.
excō. minif. c. fua. xj. q. iij. si q̄s pre
fbyē. Jññ. tñ z Host. dicunt qz ta
les non p̄p̄ suspensionē a iure cele
brare. phibent̄ cū nō sint suspensi
a iure nec suspēdendi/ sed solum p
pter pctm̄ phibent̄: cū fuerint sus
pēsi q̄ ad deum a sac̄tis z a pmo/
tione: si em̄ a iure suspensi eēt/ ce
lebrando fierent̄ irregulares. p c.
cū eterni. de re iudi. li. vj. z d̄ sen.
excō. cū medicinal. eodē li. vj. Ex
quibz om̄ibz h̄ colligit̄ fm̄ abbatē
in distinctiōibz suis. z c. si celebrat
zē. de cle. excōi. minif. qz celebrās
in mortali pctō nō icurrit̄ irregu
laritatē post pniā z reconcilia
tionē obtentā sup pctō mortali v̄
excōicatione minori: ex quibz cele
brans poterit sine aliq̄ dispensati
one supior̄ celebrare. Nec obstat
noua iura. s. c. cū eterni. de re iud.
z cū medicinal. de sen. excō. li. vj.
q̄ loquunt̄ d̄ ill̄ q̄ s̄ ingressu ecclie
puati: z a diuinis suspēsi: qd̄ nō ē
in istis: cū isti nec ingressu ecclie
sunt puati: nec etiam a collatione
sacramentoz/ sed solum a pcepti
one sunt suspēsi. Quadagesima
p̄ma regula: Notorius fornicator
a iure suspēsus celebrans non fit
irregularis: fm̄ wilhelmū in spe
culo. ti. ij. s. iuxta ppositiōis. Nec
obstat quod q̄dam dicunt: qd̄libz

pctm̄ notorium facit hominē ir
regularē. vt de tempo. ordi. c. q̄si/
tum. h̄ em̄ vez est si ibi nō intelli
git̄ irregularitas talis que requi
rit pape dispensationem. Vñ dic̄
abbas vbi s̄. qz in illa irregulari
tate quā q̄s icurrit ex notoria for
nicatione z in tali celebrat: p̄t ep̄s
dispensare post pniā. per. c. acsi.
de litis p̄tes. Et ita hodie fuatur.
Et q̄uis q̄dam nimis rigidi/ vt
Host. z Jññ. dicunt contrarium:
tñ non sunt audiendi: quia qui ni
mis emungit/ elicit sanguinē. iij.
dist. demqz. Nec aduertat rōnem
illam q̄ dicunt: Omnis suspēsus
ab officio p̄ canonem celebrando
fit irregularis. vt d̄ in. c. cum cle
rici. de re iudi. z. c. medicinalis. d̄
sen. excom. lib. vj. sed talis est for
nicator notorius. vt patz in. c. q̄si/
tum. de coha. cleri. z mu. et. xxiij.
dist. p̄p̄ h̄ q̄ efficit̄ irregularis ce
lebrando. Ad hoc responde auda
cter fm̄ Franciscum de sarabel. i
c. vestra. z. c. quesitum. de cohabi
tatiōe clericoz. qz suspēsus a ca
none celebrans tunc solum incur
rit irregularitatem q̄ndo per mo
dum sine sit a canone suspēsus.
vt in dicto. c. cum eterni. libro. vj.
Sic autem non est in fornicatore
notorio z simoniaco: quia non p̄
modum sententiē / sed enūciatiue
dicunt̄ a canone qz sint suspēsi.
vt patz in c. quesitum. de cohabi
tatione clericoz. qz celebrando nō
fiūt irregulares. de sen. excōi. li. vj
Tene q̄ fm̄ Franc̄. qz si in canone

¶

De irregularitate

dicitur penam imponēte/ q̄ talis tentam dispensationem celebrat: sit suspensus ab officio: vel dicit: fm wilhelmū in speculo ti. ij. §. iij. suspendimus talem ab officio si h̄ rta propositionis. §. porro. z idē fecerit: tunc taliter suspensus celebrans fit irregularis: vt in dicto. c. distin. apostolica. in pn. z hoc sercum eterni. Sed si dicit in canōe uat curia: quia quando dispensat penā approbāte vel enūciante seu cum talibz simplr dispensat super recitante aliquem cē suspensum: defectu/ nulla facta mentione de sicut dicitur de fornicatore notorio in c. quesitum. vbi tamen recitat: notor: um fornicatorem cē suspensum: talis celebrans non fit irregularis. Pro isto dicto est famosissimus ille doctor Guido de bayfio/ archidiaconus nuncupatus. xxxij. disti. ad hec §. vbi ip̄e notat in fine glos. que incipit/ istō intelligit. q̄ notor⁹ fornicator nō est principaliter suspensus a canone/ sed a deo: quod patet ex eo qz q̄ cito penitet licite celebrat. de cohabitatione cleri. c. vl. licz in odiū criminis per canones aliquid sit additum quo ad vitatōnem corum: vt sez non audiantur ab eis diuina. vt in c. vestra. et in c. tua. de cohabitatione cleri. xxxij. disti. nulla. et c. preter hec. z hoc fm Innocentium. Licz autem Hostiē. notauit contrarium in speculo ti. ij. §. iuxta propositionis. et. §. nūc de episcoporum. §. xxvj. et hāc vitam tanq̄ mitiorē puto completendam. Quadragesima secunda regula. Suspensi a canone non propter crimen/ sed propt̄ aliquem defectuz: vt puta illegitimē nati z corpore vitati: non incurrūt nouam irregularitatem/ si ante ob-

tentam dispensationem celebrat: fm wilhelmū in speculo ti. ij. §. iij. rta propositionis. §. porro. z idē notatur per Archidiaconum. lvi. distin. apostolica. in pn. z hoc seruatur curia: quia quando dispensat cum talibz simplr dispensat super defectu/ nulla facta mentione de irregularitate: qz nullam incurrit. lvi. dist. aplica. z c. canonianensē. de filiis presbyterorum. veniens. Ideo dicit intelligendum esse speculator de illis qui propter infamiam suspensi sunt a canone: sicut sunt illi quoz crimina sunt notoria: z qui etiam post pactam penitentiam celebrare propter scandalum z infamiam pbibent. vt in c. si de cohabi. cle. z mu. z de homicidio. ex lris. c. si. z tñ añ dispensationē celebrando nouam irregularitatem non incurrunt: qz hoc nō inuenit iure cautum: fm wilhel. i speculo. vbi §. z Arch. lvi. di. apostolica zc. Quadragesima tertia regula. Suspensus a confessionibus audiendis celebrans ante reconciliationē non efficit irregularis: fm wilhel. qz hoc non inuenitur iure cautum. xj. q. iij. §. euidēter. De hac suspensione h̄. xxvj. q. j. z. v. q. vj. per totum. Quadragesima quarta regula. Recipiens beneficium in irregularitate/ impetrata absolutione sup irregularitate/ non indiget alia dispensatione sup beneficio obtēto: fm Raymun. z wilhel. in speculo. Caueat tñ quilibet ne in peccato mortali

De irregularitate

vel suspensione beneficium recipi
at: vñ securius est vt talis p̄fiteat
an receptionem/ne collatio sit vi
tiosa: fm wilhel. in c. si celebret. d
cle. excō. munif. Licet hoc sit p̄dux
est tamē verum p̄pter rōnez ibi po
sitam: qz scz eligi non pōt in pctō
mortal ad illa a quoz p̄ceptione
a sanctis patribus est p̄uatus. Uerū
tñ abbas ibi moderat hoc dicēs:
qz si cui existenti in occulto colla
tum sit: sed ipse recipit illud post
peractam penitentiam poterit re
tinere. allegat de tempo. oz. ques
tū. d. sen. excō. c. vl. Sed p̄pter pec
catum enorme: vtputa p̄pter ho
miciidum / ipō iure p̄dat b̄ficiū:
vt notat p̄ Arch. l. dist. studeat. q̄
incipit in glo. h. dispensat. vbi dic
glo. qz de iure debet eo carere: qd
exponit Archidiaconus p̄ sniam
non ipō iure. Nam homicidiū nō
inducit ipō iure p̄uationem bene
ficij: fm Bern. compostellanū: q̄
ita notauit de electioe. qz sicut. in
glosa p̄ma. §. si vō. v. alia autem.
Et idem sentit Innocentius di
cens: qz in homicidis irregulari
bus cadere potest ius cuiuslibet
dignitatis: qz etiam iuste habent
eam/ si cum eis fuerit dispensatū.
Et etiā sine dispensatione iuste te
nent p̄dicti dignitates suas q̄us
qz renūcient vel deponāt: fm In
nocentii: q̄ ita notauit de excessi
bus p̄latorū. cum. in principio.
Contra tamen istud dictum faci
unt multa iura: vt de clerico pu
ante in duello. c. benric. in fin.

Itē. lv. dist. si euangelista. v. in lo
co. cum dispēsatio requiratur vt
homicida beneficium recipiat: vt
dēt secus de iure cōmuni. Itē cū
homicida ministrare non potest eti
am post p̄niam sine dispensatiōe.
de tempo. ord. q̄ suspensus ē a be
neficio quod dat p̄pter officium:
z sic etiam accedit. lxxij. dist. eos.
z notat de consuetudine. cum di
lectus. in glo. suspēsus enim. Tu
dic breuiter: qz h. nulla est contra
rietas. Nam Bernardus z Inn.
intelligūt qz homicida iuste tenet
z recipit beneficium quousqz de
ponit p̄ sniam. Iura aut in triuz
inducta dicunt qz talis debet ca
rere z p̄uari beneficio de iure: qz
de iuris rigore est inhabilis ad il
lud. Non tñ hoc negat qn hoc fit
at per sniam: z sic idem sentiunt.
Quadragesimaqnta regula. Pre
sbyter excōmunicatus vel suspen
sus simplr ab ordinibz suis/ admi
nistrās ordine acolytharū efficit
irregular: fm wilhel. Seco si tñ
a missaz celebratiōe fuerit suspen
sus. Quadragesimasexta regula.
Cleric⁹ in minoribz constitut⁹ ex
cōicatus ministrās sacerdoti ad al
tare: portādo aquā/ lumē/ z alia si
milia: non ē irregular: fm wilhel
mū. Idem putat de p̄sbytero/ dia
cono/ z subdiacono. Rō: quia ista
nllī ordi sunt anexa: cū z p̄ laicos
līatos expectūt. Quadragesima
septima regula. Eps suspensus a
pontificalibus celebrando in eis
non fit irregularis: quia pontifū

De irregularitate

calia non sunt de substantia fin onē z pniām p̄t ordinari: qz nullo
wilbel. Quadragesimo octava re/ iure cauet q̄ sit infamis ipso iure.
gula. Suspensus ab ingressu ec/ Itē hereticus. de purgatione. c. i
clesie si in ea celebrat / irregularis ter sollicitudines. vel exhibētes he
est: z si in tali suspensione decessit/ reties sacra. de hereticis. excoicatis
non sepelit̄ in cemitorio: vt d̄ sen. .s. si x̄o. Itē sodomita. de excels. p̄
excō. is cui. lib. vj. Notat tñ nouel la. clerici. Itē psbyr̄ denuciās con
latoz i nouella q̄ p̄t in ecclia au/ fessionē. de pen. z remis. oēs. c. fi.
dire diuina sine metu irregulari/ Itē incorrigibil̄ in cōtumacia p̄se
tatis/ sed non sine pctō. z Hugo uerās. de dolo z p̄tu. x̄itat. s. fi.
z Raym̄. aliud notauerūt: qz opi/ Itē notoriū crimen de iure vel fa
nio refutat̄ per modernos. Qua/ cto. de tēpo. ordi. c. fi. Item vtens
dragesimanona regula. Excōica/ officio assassinoz. vel defendens/
tus vel suspensus baptizās solēni/ rceptans/ occultans eos: lz mors
ter in suppelliceo et stola publice/ nō sequat̄ inde. de homici. p̄ hūa/
irregularis efficit̄: fm wilhelmū. m. lib. vj. Item apostata. de apo/
Sec̄ si alit̄. s. simplr̄ baptizat: et stat. c. fi. Item scismatic̄. de sci/
maxime in necessitate. Quinq̄ge/ smaticis. c. j. Itē intrusus volūta/
sima regula. Quicunq; non p̄t p/ rie p̄ ptatē secularē. vij. q. j. fact̄.
moueri ad ordines sine dispensa/ de elect. q̄s q̄s. Item om̄e crimen
tione/ nec etiam ad honores: z q̄ qd̄ ip̄o facto iuducit infamiā ciuil
cūq; est illegitim̄ irregularis est lem. ij. q. vij. porro. Itē infamia
fm wilbel. Idem intellige de oib; descēdens ex delicto p̄ sniam de/
casib; q̄ impediunt̄ p̄mouendos: clarato: qz pena p̄t demi culpa p/
vel deiciūt iā p̄motosi val q̄ penā manēre. ij. q. iij. s. h̄ colligit̄. Infā
depositionis merent̄. Un̄ regula/ mis cū ē irregularis: siue infamis
re ē q̄ q̄cunq; post pactam p̄nias sit iur̄ siue facti. vt de accu. oip̄o
nō hnt̄ ordīs executionē/ irregula tens. de testib; testimoniiū. Quin
res sunt: sic homicide. l. disti. s. j. q̄gesimā p̄ma regula. Excōicatus
erga. de simo. tāta. Itē excōicat̄/ maiori excōicatione/ siue ab homi
interdict̄/ suspensus/ r̄a p̄temptū ne/ siue a iure sciens: durante excō
clauū se faciēs ordinari. de sentē. municatiōe celebrās semp̄ sit irre
excō. cū illoz. Itē si etiaz p̄sumit gularis: z ē deponēd̄. de cle. excō.
celebrare. xj. q. iij. si q̄s. de vi. z ho. minis. latrones. Sec̄ si ignoran/
cle. vt clericoz. s. si q̄s igit̄. Item ter. vt e. ti. c. aplice. Si aut̄ dubi/
violās interdictū. de excels. pla. tā taret pbabilr̄ de snia excōicatōis:
ta. Itē falsarī l̄raz pape. d̄ crimi p̄sertim qñ p̄scī ē de culpa sua p/
ne falsi. ad falsarioz. s. j. Talis tñ p̄ter quam iuste ponit̄ excōicari:
fm Inñ. si occult̄ ē/ post absoluti nescī tñ exponit̄ se discrimini z ce

De irregularitate

lebrat cum sit excommunicatus / irregularis est: et indiget dispensatione pape sive wilhelmu. ut in dicto c. apostolice. Crassa autem ignorantia in talibus iudicatur: ut si citatus peremptorie nec iuit / nec miserit ad terminum: et sic celebrat / licet nihil de excommunicatione sciat. Circa premissa sciendum quod suspensus a iudice / siue ad certam diem / siue perpetue / siue quousque peniteat semper / si celebrat / est irregularis: quia talis non deberet celebrare: nisi prius sententialiter absolueretur / sicut sententia suspenditur. In ultimo tamen casu quidam contradicunt: ut. viij. q. v. p. s. byteris. ubi dicitur quod talis ad arbitrium suspendentis facere debet: et si ante absolutionem celebrat / irregularis est. et idem de re iudic. dilectus. de excess. prela. apostolice. Suspensus vero a deo ut sunt omnes peccatores celebrantes in peccatis / non fiunt irregulares: licet peccent: nisi celebrarent in criminalibus. ut in homicidio / in simonia / et similibus. et quibus etiam acta penitentia executio interdicitur: ut supra dictum est. Suspensus autem ab officio a canone propter crimen / si celebrat / irregularis est. Et hoc intellige si suspenduntur a canone penam imponente: non autem approbante. ut in c. cum eterni. de re iudic. lib. vj. quia etiam in minori excommunicatione existentes suspensi sunt a canone non imponente penam / sed approbante: et cito penitent / possunt celebrare. de sentent. excommunic. nuper. unde potius dicitur suspensio dei quam canonis sive wilhelmu. Et nota sive Joannem andree in clem. j. de decimis. in glosa super v. donec. quod cum aliquis suspenditur / donec satisfecerit / sufficit iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. In excommunicato vero est necessaria absolutio post satisfactionem. Concordat ad hoc glo. Joann. an. in c. sepe quia. d. electio. lib. vj. super v. donec plene. ubi dicitur: quod illi qui occupant bona ecclesiarum vacantium et ea distrabunt / tandem sunt a beneficiis et officiis suspensi donec ea plene restituerint: ipsis autem restituentibus ipso iure sine alia sententia restituti erunt: ut notavit Joann. an. lxxxj. distin. si quis. Preterea sciendum est quod sive glo. xxvj. dist. deinde. in fardia et irregularitas contracta ante baptismum tollitur post baptismum: et hoc si provenit ex proprio delicto: quia dona baptismi sunt sine omni penitentia et satisfactione. ut d. consecra. distin. iij. sine. Si enim peccatum non deletur quantum ad infamiam / adhuc post baptismum obest: quod negat Ambrosio. xxvj. distin. vna. unde si aliquis occidit mille homines ante baptismum / omnis infamia et irregularitas tollitur. ut l. distin. si quis post acceptum. ut patet de Paulo qui ante baptismum fuit homicida: et tamen postea factus est apostolus.

De irregularitate

vt. l. di. §. contra. Huic tñ dicto aduersant doctores: nā Arch. in dicto c. deinde. dic. q. bñ infamia ex q. non descendit nisi ex pctō/delet in baptismo: sic z pctm: sed nō irregularitas q. non fundat super pctō. vñ ita irregularis est q. occidit cum pctō sic q. occidit sine peccato: vt iudex. ne clerici vel monachi. c. sniam. et bigami et corpore vitati. z ita ipse Innocentius notauit de diuoz. gaudemus. Ipse tamen notauit de homicid. presbyterum. q. homicidium añ baptisimū/siue ex officio/siue ex voluntate fecerit homicidium/non est post baptisimū irregularis: qz ois sequela pcti delera est. Sed Hofredus de conuersione infidelium. c. j. notauit q. peccatum z sequela peccati bñ delent in baptismo: sed non defectus siue impedimētum. Prima via communiter ap probat. Speculator tamen in titulo d. dispensationibz. §. ij. h. is aut. videt declinare zc.

Cautele circa p̄dicta
obseruande.

Rima cau

p. tela est. Episcopus et q. libet iudex non potest/ neq. debet excommunicare vniuersitatem vel collegium. Et hoc iō ne innocentes puniantur cum nocentibus. vt dicitur i. c. romana. de senten. excom. lib. vj. Interdici

tamen possunt innocentes cū nocentibus. de sponsalibus. non est. Et hoc ideo: quia ibi non est tantum periculum anime/sicut in excommunicatione que est eterne mortis damnatio: per quam quis traditur sathane vt supra dicit. Secūda cautela: Caueat iudex ne ferat sententiam excommunicationis nisi p̄missa monitione: si tamen fecerit: h. sententia sit iusta/sed tamen puniatur latoz pena. c. sacro. de senten. excom. s. suspensione ab ingressu ecclesie infra mensē. Tercio caueat ne ferat sententiam excommunicationis/suspensionis/vel interdicti pro futuris delictis. puta si tale quid fecerit: nec p̄ presenti bus sub ea forma / si de illis infra talem terminum minime satisfecerit. vt in. c. romana. de senten. excom. li. vj. Vñ fm Joan. an. i. nouella sup dicto. c. valde ridiculosum esset/si diceret prelatus: excommunico petrum si furtū fecerit: si adulterium commiserit: cum tamen ad talia paratus sum vel suspectus. si tamen mora cā vel culpa precessit/bñ potest excommunicari sub illa forma. Exemplum: vt quia d. mora condemnatus in actione p̄sonali non soluit infra q̄tuor menses vt debuit: postea iudex debet precipere vt soluat infra tempus: als sit excommunicatus: h. enim mora precessit. Similiter d. culpa: vt quia negligentes fuerunt clerici in diuinis officiis dicēdis/poterit iudex dicere: Ex

Cautele seruãde circa predicta

tōmunicō omnes qui non inter/ l. dist. de premissis. vbi late profe/
erunt canonicis horj: h enim cul/ quĩ istam materiã /improbando
pa p̄cessit. Similit̄ de offensa: vt opionem contrariam: q̄ etiam di/
in coniugato qui tenuit concubi/ cit dominũ suum Hostien. dixit/
nam separẽt ab ea ne excōmunicẽ se q̄ in his in quibz peccatũ mor/
tur si x̄teri⁹ redeat ad ipam. Als tale est fm legem diuinam: sic in
p̄ter istos casus iudex non debet furto/rapina. vt. xiiij. q. v. penale.
ferre sniam excōmunicatiõis sub dispensare non potest/nec etiã pa/
certo termino r̄c. vñ male faceret pa: vt aliq̄ dicunt: nisi penitentiaz
si statim post condemnationẽ fa/ agant/z restitutio fiat. de vsu. cũ
ctam in p̄sonali iudex preciperet tu. et. xiiij. q. v. si quid. et c. multi.
infra certum tempus ferendã sen et ea. q. vj. si res. In his v̄o in qui
rentiã excōmunicatiõis: cum ta bus peccatuz mortale est fm ius
men non p̄cessit mora. Et i hoc posituum: vt vbi est episcopi vel
sepissime iudices n̄ri t̄pis excedũt inferioribus pape interdicta dis/
modum. Ideo hec dixi pro gene/ pensatio/ nullus dispensat nisi so/
rali doctrina. Circa dispensati/ lus papa/ vel is cui specialit̄ comi/
onem predictarum censurarum ẽ miserit. Si v̄o non est interdicta
sciendum q̄ lz fm quosdam do/ potestas disp̄sandi/ tunc potest.
ctores eps non potest dispensare Nec Archidiacon⁹. Pro ista sen/
super irregularitate et alijs dese/ tentia faciunt multa iura. vt de
ctibus nisi vbi expresse sibi a iure hereticis. excommunicamus. §.
permittitur: fm wil. nazonẽ/ Hof sane. de senten. excom. nuper. et c.
fredum/ Joannem de deo/ et In/ a nobis. et c. cum illorũ. z de spon/
nocentium. Als fm istos episco/ salibus: cum apud. xvj. q. j. sunt
pus dispensans in casibus sibi a nonnulli. ff. ex quibus causis ma/
canone expresse non permissis/ vi iores. l. nec nõ. §. j. nam et aposto/
det̄ impugnare canones vel eos lus dicit: Omnia mihi licent. xj.
tollere. Tu tamen dicas q̄ vbi cũ/ q̄stio. j. aliud. Et ex his patz q̄ la/
q̄ expresse a canonibus potestas ta sit potestas episcoporum: quia
dispensandi non prohibetur cpi/ omnia possunt: nisi expresse probi/
scopis/episcopi possunt dispensa beantur. Sunt autem multi ca/
re. Et hoc dictum p̄ doctores cõ/ sus in iure expressi in quibus eis
munus approbat̄. Ita dicunt Jo conceditur auctoritas dispensan/
annes/ Laurentius/ Hugo/ Tan. di: quos licite scripsit wilhelmus
Bernardus/ wilhelmus in specu in speculo iuris. de quibus hic su/
lo. ti. de dispensationibus. §. nũc p̄cedere cẽsuit scribent̄/ sedulitas:
de episcopoz. z ille famosissimus sciens qz ep̄i non egent vt q̄s eos
doctor dominus Archidiacon⁹. doceat: lz ipi aliorum sunt docto

Cautela seruãde circa predicta

res. j. q. vij. uenientibus presertim cum presentis opusculi principalis intentio fuerit simplicibus simplicia tradere rudimenta/non perfectis subtilia: ut cum apostolo lac porum daret/non escam paruul. propter quod etiam filius eiusdem non in doctis aut persuasibilibus humane sapientie uerbis/sed in doctrina spiritali excurrit: eo quod iuxta Irido. de sum. bo. i. lib. iij. horret sacra scriptura spumeu sapie ambitu. Igitur noscatur igitur doctores superstiti et materie ruditate: que non ipsis/sed simplicibus dirigunt. Breui sunt simplices que perfecti prius opusculum destinantur. Sed et ipsi reuerendissimi presertim domini archiepiscopi/episcopi/ceterique prelati/doctores et magistri/si que bene scripta in presenti tractatu inueniant approbare dignentur gratiose: que hoc dubiosa/uidiosa aut propleta/declarent/decludent/et interpretentur. Insup que

minore bene posita fuerint corrigant et emendent/occupationi potius quam ignorantie ascribentes errorem. Testis enim deus et angeli eius me grauibz et arduis non solum diuersis/uerz etiaz sibi inuicem aduersis prout occupatum fuisse negocijs. et nisi prius durisset manu sedulitas: nisi diuie gratie miseratio animu lacefcitum confortasset: nequaquam naufragosa imbecillitatis tumba. proprijs conatibus sub anbelo pectoris salutare euecta fuisset ad portum. Hortor postremo ut quisque ista legens/mei pectoris recorder: exorans dominum ut non pro industria labore quam pie mentis deuotione et bone voluntatis affectu que cunctis christi fidelibus proficere conabar mercedem perpetuam omnibus fidelibus in uinea sua laborantibus promissam largiri dignetur tempore opportuno.

Tabula

Tabula huius

tractatus.

De sacramentis in genere

Quid sit sacm: et quod sunt?

De sacro baptisimi.

Baptismus quod diffiniatur.

Quod triplex est baptismus.

De baptismi accidentibus.

De cautelis circa hoc sacramentum seruandis.

De cathecismo et exorcismo.

De modo baptizandi.

De sacro confirmacionis.

Que sint de substantia huius sacramenti.

De accidentibus circa sacm confirmacionis.

Cautele huius sacri.

De sacro eucharistie.

De credendis circa hoc sacramentum.

De cautelis seruandis circa hoc sacm ex parte sumentium.

De cautelis seruandis ex parte sacerdotis huius sacm conferentis vel conferentis.

De sacro penite.

De contritione/que est prima pars penite.

De confessione nunc sequitur.

De modo audiendi confessiones.

De casibus ad papam pertinentibus.

Casus episcopales nunc sequuntur.

De satisfactione/que est tertia pars penite.

De penitentibus intungendis secundum canones.

De restitutione ablatorum in satisfactione.

Cautele ex parte confitentis seruandae.

De cautelis seruandis ex parte confessoris.

De penitentibus infirmorum et decedentium de hac vita.

Quod sacerdos se habere debeat erga infirmos.

Regule quibus peccata mortalia atque venialia sunt cognoscenda.

De sacro extreme unctionis.

De sacro ordinis.

De accidentibus huius sacri.

De cautelis huius obseruandis.

De sacro matrimonij.

De sponsalibus huius primo agit.

De diffinitione matrimonij.

De impedimentis matrimonij.

De cautelis huius sacri.

De expositione missae.

De prima parte missae.

De secunda parte missae.

De tertia parte missae.

De quarta parte missae.

Sequitur secunda pars canonis.

Sequitur tertia pars canonis.

Quinta pars principalis missae.

Sexta pars missae.

Cautele seruandae in celebratione missae:

De dicendis horis canonicis.

De modo dicendi horas canonicas.

Cautele in dicendis horis canonicis seruandae.

De excommunicatione
De effectu excommunicationis
De participatione cum excomu-
nicatis
De suspensionis snia
De forma ferende excommunica-
tionis.
De ecclesiastico interdicto qualiter
sit obseruandū
De irregularitate
Cautele circa p̄dicta obseruāde.

Finis Tabule. ^m

Suscipe cōpleti laudes o chri-
ste laboris:
Quas cordis leti vox subdita
reddit amoris,

Sit merces operis oratio san-
cta legentis:

Que iungat superis nos toto
roboze menti.

Finit tractatus utilis de ad-
ministracione sacroz: de expositioe
officij missę: de dicendis horis ca-
nonicis: deq; censuris ecclēsticis ca-
nonice obseruandis. Impressus
Argentine p̄ Joāne knoblouch:
Anno dñi. M. cccc. xij.

Th
6008